

Veszprémi

Szemle könyvek

13

Varga Béla
ÉLETEM, EMLÉKEIM

Veszprém

2021

VESZPRÉMI SZEMLE KÖNYVEK 13.

Varga Béla

ÉLETEM, EMLÉKEIM

Megjelent
125 számozatlan, 25 számozott példányban

sz. példány

Varga Béla

**ÉLETEM,
EMLÉKEIM**

Veszprém, 2021

Sorozatszerkesztő: CSISZÁR MIKLÓS

Technikai szerkesztő: BUCSY BALÁZS

Lektorok
BALOGH FERENCNÉ
PRAZNOVSZKY MIHÁLY

ISBN 978-615-80904-3-8
ISSN 2060-6109

Segítségéért hálás köszönet
Ábrányi Arankának, Hartmann Ferencnek,
Pardiné Mórotz Magdolnának, Szabóné Vörös Györgyinek, Széles Bélának

Kiadja:
Veszprémi Szemle Várostörténeti Közhasznú Alapítvány
8200 Veszprém, Baláca sor 10.
alapitvany@veszpremiszemle.hu
Felelős kiadó:
Faa Judit, a Kuratórium elnöke

Nyomda:
OOK-Press Kft., Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila

Borítón elől: Varga Béla portréja,
hátsón: Dsida Jenő: Az öreg óra énekel (részletek)

Tartalom

Védangyalunk	7
Tisztelt Olvasó!	9
A Varga család	11
Öregapám halála	11
Szüleim küzdelmei	14
Hat lánytestvérem volt	24
Gyermekkorom	29
Az én falum: Mezőlak	33
Ifjúkorom városa: Pápa	46
Fiatalságom játéka, időtöltései	48
Könyvtárosként	51
A kezdetek: egy év Békéscsabán	53
Veszprémi évtizedek	55
Kutatás, szerkesztés	67
A politika vonzásában	73
Az én családom	83
Felsőörs	89
MELLÉKLETEK	95
Történetek Varga Béla életéből	98
Beszéljenek a szavak	103
Lipták Pál: Könyvtár a nagytemplom mögött	103
Nagy Attila: Születésnap levele a 80 éves Varga Bélának	105
Dömötör Lajosné: Egy kedves kollégáról	107
Gerő Gyula: Levélféle a 80 éves Varga Bélának	108
Katsányi Sándor: Levél Varga Bélának	112
Keller Antalék: Három évtized	115
Kertész Károly: Egy módszertanos epizód	116
Neményi László: Áttűnések. Egy lezáratlan élet	119
Rosta Róbertné: Kezdet Varga Bélával	120

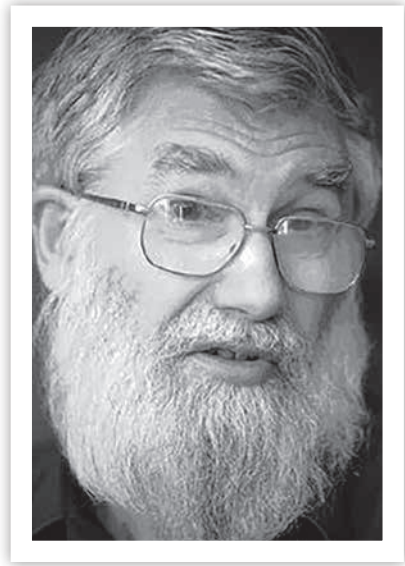
Tilhof Endre: Varga Béla az „oka”. Az előzmény előzménye	122
Tóth Dezső: „Adassék e levél...”	124
Frisch Ilona: Béla mindig hivatott	126
Regenye Marcsi: Köszönet mindenért!	127
Praznovszky Mihály: Tisztelt szerkesztőség!	129
Tomor Ilona: Nyolevan év	132
Csiszár Miklós: Varga Béla 85 éves	133
85 érv arra, hogy miért szeretjük a 85 éves Varga Bélát	138
Balogh Ferencné: 90 éves a szakma nagy öregje.	141
BIBLIOGRÁFIA	145
Nyomtatásban megjelent munkák	146
Róla szóló irodalom	155
Egyéb írások	166
Kéziratok a megyei könyvtárban	170
KÉPGALÉRIA	172

VÉDANGYALUNK

Ahogy telnek – múlnak évek, évtizedek egyre inkább érzem a „*Verset írunk – ők fogják ceruzámat*” igazságát, egyre kevésbé érzem formálisnak, ha egy nagyon nagy ember megköszöni műve létrejöttében szülei, felesége, munkatársai, titkárnője, gépirónője „*közreműködését*”. Mégis rendkívül ritka szereplők a védangyalok a hagiográfiákban

Varga Bélával olvasáskutatói pályám legelején ismerkedhettem meg, amikor abban a kegyelemben volt részem, hogy egy „*szabad szellemi vámterület*” (vagyis a Könyvtártudományi és Módszertani Központ) küldötteként előadásokat tartattam a veszprémi megyei könyvtárban. Az évek során valamennyi megyei könyvtárban és még vagy másfélszáz városi könyvtárban megfordultam, de egyikben sem éreztem magam hasonlóképpen szellemileg otthon, mint Varga Béla műhelyében. Ezt a műhelyt a habitusok és karakterek olyan gazdag és színes kavalkádja jellemezte, mely – és most csak azokat említem, akikkel érdemi és személyes kapcsolatba kerültem – Balogh Marika, Halász Béla, Katsányi Sanyi és Tóth Dezső neveivel jelölhető meg. Hamar világos lett számomra, hogy ki az, aki e műhely autonómiáját és virágzását biztosította.

Törvényszerűnek tartom, hogy ez a műhely lett a bakonyoszlopi olvasótábor társvállalkozója, és abban is biztos vagyok, védangyalunknak volt köszönhető, hogy a kor hivatalos ideológiájához képest eszmeileg meglehetősen alternatív jellegű vállalkozás – eléggé bizarr módon – a megyei KISZ-továbbképző intézményében kaphatott helyet csaknem egy évtizedig.

Kamarás István

A bakonyoszlopi olvasótábor – mely egyik legfőbb műhelye és eseménye lett annak az olvasótábori mozgalomban, mely szerintem valóságos hungarikum – máig életem legnagyobb élménye. Miközben leginkább csak az emberről beszélgettünk 15–16 éves falusi szakmunkástanulókkal a „*rólad van szó, érted, veled*” jegyében, az egész gyökeresen más szellemben és műfajban történt, mint a „*szigorúan ellenőrzött*” (iskolai, kollégiumi, művelődési és mozgalmi) „*vonalakon*”. Éppen ezért természetesen figyelték minket és jelentették, hogy mi történt, és a jelentések még a pártközpontba is befutottak. (Biztosan. Onnan tudom.)

Mindhiába, mondhatom, mert a következő évben újra és újra mehettünk Bakonyoszlopra. Védangyalunk még egy halk megjegyzést sem tett, hogy így meg úgy, erre meg arra vigyázzunk. Pontosan tudta, mi folyik ott, nem akarta, hogy ezt bármi is megzavarja. Nem is zavarta semmi. Így aztán Tánccs Gábor (a több tucatnyi meglehetősen alternatív olvasótábori külső munkatársunk egyik legemlékezetesebbike) emlékezésében így definiálhatta azt, amit nálunk (fenn, a „*varázshegyen*”) megélt: „*Szabadságepizód*”. Habár olvasótábori könyvem címe természetesen nem lehetett még 1981-ben „*Szabadságepizódok Bakonyoszlopon*” (csak „*Rögeszmék Bakonyoszlopon*”) címmel, félezer tanúja van annak a szabadságélménynek, amit ott megélhettünk. És ennek csendestársa, titkos szövetségese és védangyala Varga Béla volt, aki – és ha majd valaki tisztességgel megírja az előző rendszer történetét, erről is meg kell emlékeznie – azok egyike volt, akik hihetetlenül tisztességgel éltek hatalmukkal: bátran, csendesesen, tapintatosan és hatékonyan.

Dr. Kamarás István

TISZTELT OLVASÓ!

Nem szívesen írok visszaemlékezést, pedig a legtöbb ember (így én is) idős korában leginkább a régmúlt idők történéseiről beszél, azért is, mert fiatalabb barátai és ismerősei (talán) azt várják, remélik tőle, hogy érdekes, netán tanulságos történeteket hallhatnak, olvashatnak. Hosszú ideig sikerült ellenállnom a saját magam és mások csábításának, hogy én is megírjam és közreadjam emlékeimet.

Mások hasonló publikációit is kicsit mindig fenntartásokkal és vizsgálással olvasom, mivel a gyakran túlzott szubjektivitás soha nem vonzott. A másik ok: mai világunkban kicsodát érdekelhetnek igazán és őszintén az én életem történései? Egy voltam azon kevesek közül, akit soha senki nem bántott egy olyan korban, amelyben a háború, a forradalom és ellenforradalom, a politikai és társadalmi rendszerváltozások sora és azok hordalékai voltak meghatározók, a bántás és az intolerancia sokak számára rövidebb-hosszabb ideig az életmód természetes részének számított.

Az ember tudja, hogy a régmúlt mindig egy feneketlen kút, amelybe beletekintve nem is biztos, hogy csak a szépeket látja. Másrészt, talán azonnali ellentmondásként, szerencsére van az emberben egyfajta természetes és szelektív ösztön, hogy főként csak a szép dolgokra emlékezzen, és ez talán nem is rossz. Néha esküdni mernénk egy-egy eseményre vagy történésre, majd kiderül, hogy a tények mást bizonyítanak, vagy más személy emlékezetében ugyanaz másként rögződött. Valamikor a mozik nagy sikerrel vetítették *A vihar kapujában* című japán filmet, amelyben ugyanazt a történetet három személy teljesen eltérő módon látott és értékelt. Talán korfüggő, hogy időseodván az én gondolataimban (is) egyre gyakrabban tér vissza ez a film.

Soha eszembe nem jutott, hogy valaha bárkit érdekelhet az én életrsorsom, így életutamról és tevékenységemről egyetlen feljegyzést sem készítettem. Az időbeni és más tévedés lehetősége tehát az életkorommal egyenes arányban növekszik. Sok mindenre nem emlékeztem azonnal, csak hosszabb gondolkodás után, más történések, amint ez nem ritkán kiderül, rosszul maradtak meg emlékeztemben. Nem hiszem, hogy ebből nagy ügyet kellene

csinálnom, csak előfordulhat, hogy bizonyos dolgok és események, amikre én most megpróbálok visszaemlékezni, esetleg nem ugyanúgy maradtak meg bennem, mint bárki másban, vagy nem úgy történtek, ahogy én arra visszaemlékezem. A közelmúltban is barátaim olyan eseményekre hívták fel figyelmemet, amelyeknek valaha ugyan részese voltam, de már régen kiestek emlékezetemből.

Kérem, mindezeket vegyék figyelembe, amikor mondandómat olvassák.
Izgalom és szenzáció tehát sehol.

A VARGA CSALÁD

ÖREGAPÁM HALÁLA

Nagyszüleim közül igazán senkit sem ismertem. Édesanyámnak, Kemenesszentpéter községi lány lévén, azokban az években, amikor mi is ott laktunk, anyja, két fiútestvére, a sokágú Kasza família (anyja: Kasza Magdolna) révén számos közeli rokona élt a faluban. A harmincas évek elején, az évekig tartó nagy szükségben talán néha érkezett is hozzánk némi segítség tőlük, csak én nem emlékezem ilyenre. Anyai nagyapám (Pethő Dániel falusi cipész) a korabeli magyar betegségben, tüdőbajban már korábban meghalt, nagyanyámat is csak egyszer láttam, átjött hozzánk Magyarengsre látogatóba. Mostanában idősödő és ennek következtében egészségi gondokkal is küszködő nőismerőseimnek olykor öreganyámmal példálóztam, aki pisiléskor egyszerűen széttárta lábait, elől és hátul meghúzta két hosszú (alsó, felső) szoknyáját, majd alsószoknyájával egyszerűen megtörülközött. Ő még nem ismerte, legalább is nem hordott bugyit. Igaz, minden ilyen példabeszédem alkalmával várhattam feleségem korholásait.

Édesanyám két fiútestvére kőműves szakmát tanult, mint sokan mások a gyenge (homokos, kavicsos) termőtalajú adottságokkal rendelkező Kemenesszentpéteren. Károly bátyám fiatal korában elismerten kiváló szakember és egyik „*első legény*” lehetett a faluban. Ennek megfelelően jómódú lányt vett feleségül. Liszka ángyommal szép üvegteraszos házban, az asszony bérbe adott földjeinek hasznából éltek. Gyermeük nem született, ángyom testvérének két lányát nevelték. Nagybátyámat én már olyan rokkant emberként ismertem meg, aki tartósabb idejű vagy nehezebb munkát nem vállalhatott. Rokkantságának okairól nálunk soha senki nem beszélt. Egy vagy két alkalommal kérdeztem, de választ nem kaptam. Nálunk őt soha nem láttam, akkor sem, amikor ugyanabban a faluban éltünk. Pedig édesanyámmal néha még Mezőlakról is elgyalogoltunk meglátogatni a két, egymás melletti családi házakban lakó testvért.

Ferenc nagybátyám kőművesként hosszú éveken át Budapesten, idősebb korában közelebbi városokban dolgozott. Hétféteken kerékpárral utazott

haza és ment vissza dolgozni, még a fővárosba is. Felesége, Magdolna (Magdi) ángyom alacsony és vékony, rendkívül jólelkű asszony volt. A mi látogatásaink mindig náluk kezdődtek és fejeződtek be, a másik testvérhez a szomszédos házba csak rövid időre mentünk át. Ferkó bátyám Mezőlakon évenként legalább egyszer, kerékpáron meglátogatott minket, én pedig kaptam tőle 20 fillért. Később, nyugdíjasként többször is átkerekezett szüleimhez. 1963-ban, 70 évesen ő is segített a családi házunk építésében, az új ház udvarán nagyon jól működő kemencét is rakott. Három gyermekük közül (két fiú, egy lány) egy fiatalon, agydaganat következtében a 1970-es évek elején elhunyt. Gizella lányuk a háború után, 1945 őszén, két picivel érkezett nyugatról visszatérve Mezőlakon szállt le a vonatról, hozzánk érkezett. Apám ekkor betegen feküdt, Nagy Károlyéktól kölcsönkapott lovas kocsival én szállítottam őket Kemenesszentpéterre. Egész nap szitált a hideg őszi eső, a koraesti órában hazafelé rábíztam magam a lovakra, elaludtam, már Békás községet is elhagyva egy zökkenőben kiestem a bakból. A lovak azonnal megálltak, baj nélkül szálltam vissza és érkeztem haza. A nálam 5-6 évvel idősebb Zoltán fiúk Budapesten nyomdagépész szakmát tanult, ott dolgozott, 1994-ben a fővárosban fiával közösen, jól működő nyomdát alapítottak.

Apai nagyanyám (Vincze Szidónia) életéről és haláláról semmit nem tudok. A nagy háború utolsó éveiben még élt. Apám élettörténeteinek egyik témája volt, hogy a háború négy esztendője során egyszer kapott tőle tábori lapot, ami nagy betűkkel az alábbi szöveget tartalmazta: *ÉDES VIAM*. Más üzenetnek már nem jutott hely a levélben. Édesapámnak egy fiú és három lánytestvére volt. Két testvére a múlt század húszas éveinek második felében valamilyen oknál fogva Pápán telepedett meg, hozzájuk meghatározó emlékek kötnek. Julcsa néném kereskedősegéd férjével és két gyermekével élt a város szélén épített egyetlen szobából álló kis házban. Mégis természetes volt számára, hogy engem ötdikként befogadjon, amikor 1944 őszén, a vonaton történő iskolába járás problémákat okozott. Néhány hónappal később meghalt, mert a háború utáni hetekben a gyógyulásához szükséges gyógyszert nem tudták megszerezni. Lakásuk (házuk?) mellől, a település délkeleti széléről figyelhettem a város első, a vasútállomás környéke bombázásának, távolról inkább érdekes, egy-két óra múltán közlelő látva borzalmas szörnyűségét. A támadás után a lerombolt városrészt érintve gyalog hazaindultam Mezőlakra. A fák ágain még emberi testrészek (kezek, lábak stb.) lógtak. Néhány héttel később a városszéli kis ház mellől láthattam azt a látványnak is igen rémisztő eseményt, amikor egy szovjet vadászpilóta-ráj kört alakítva a város

északnyugati része fölött, géppuskázta le és gyújtotta föl a még földön lévő német légierő több tucat korszerű, Messerschmitt típusú vadászpülőit.

Róza néném, nekem keresztanyám, kőműves-segéd férjével Kemenes-szentpéteren élt. A harmincas évek közepén, a falu szélén ONCSA (Országos Népi- és Családvédelmi Alap) segélyből építettek kisebb családi házat, aminek hiteleit a háború utáni szuperinfláció időszakában gond nélkül törlesztették. Édesapámmal 1944 őszén jártam náluk. Nem messze volt a pápai hadirepülőtér egyik tartalékbázisa, ablakukból látni lehetett a fel- és leszálló vadászgépeket. Két fiúgyerekük (Károly és Endre) a háború után a Rába folyóval kapcsolatos munkákban vettek részt. A két, keménykötésű és kevésbeszédű fiatalember a mezőlaki búcsúk napján, szeptember közepén rendszeresen meglátogatott minket.

Apám legfiatalabb testvére, Jancsi bátyám (talán) kőműves volt, Pápa városban és másutt néha ebben a szakmában dolgozott, de évtizedekig főként alkalmi munkákból élt. Az ötvenes évektől hosszabb ideig egyik kereskedelmi vállalatnál kőművesként dolgozott. A mi családukban 1945-ig ő volt a kommunista, vagy legalább is mi annak gondoltuk és hívtuk. Talán tagja volt a Szociáldemokrata Pártnak is, de az bizonyos, hogy szabadidejének jelentős részét az akkori pápai Munkásotthonban töltötte. Életének és cselekedeteinek számos pontja volt számunkra homályban, a ritka találkozásaink alkalmával az általa mondott szöveg ígért nekünk igazi forradalmi változást. A felszabadulás után néhány évvel már tagadta, hogy ami az országban kialakult, ahhoz neki, vagy annak, amiről ők korábban beszéltek bármilyen köze volna. Egy 14 évvel idősebb, a textilgyárban dolgozó zsidó munkásasszonnyal élt együtt, akit mi „zsidóágyomnak” hívtunk, és akit én alkalmanként, a vasútállomásra menve a városi bolhapiacra láttam, ott árult általam ismeretlen holmikat. Ismereteim szerint négy évtizedig élt együtt a nagybátyámmal, élettársként és feleségként, de nálunk, a Pápától 8 kilométerre lévő Mezőlakon egyetlen alkalommal sem járt, én soha nem beszéltem, még köszönőviszonyig sem jutottam vele. 1944 nyarán, Pápáról több ezer társával együtt deportálták, de visszatért Auschwitzból. Később összeházasodtak, az asszony jóvátétel címén nagyobb összeget kapott, amiből a város szélén, az Alsóvárosi temetővel szemben családi házat építettek. Zsidóágyom a hetvenes évek elején halt meg. Egy fatális félreértés okán életem egyik legjobb hangulatú temetése volt az övé. (Amennyiben a mi hagyományaink szerint lehet ilyen egy ember elhantolása.) Telefonon engem értesítettek, amit úgy értettem: Jancsi bátyám meghalt. Saját autóval mentem a temetésre, vittem a Kislődön élő két növérmet, Ellát és Magdit is. Ők a lakóház előtt gyorsan kiszálltak, az udvaron

jött velük szembe a nagybátyánk. Úgy derült ki, hogy zsidóágyunk halt meg. Temetés közben ezt a malórt mindenkinek elmondták, egymás közötti suttogást, derűs hangulatot teremtve.

Mihály nevű apai öregapám életének utolsó szakaszáról és tragédiájáról csak későbbi beszélgetések során hallottam. Uradalmi cselédként dolgozott felesége haláláig, majd néhány évig valamelyik falusi nagygazda béreseként az istálló egyik sarka volt lakhelye. Kiöregedett vagy megbetegedett, nem tudom, de távoznia kellett, s mivel minden gyerekének élethelyzete is csak bizonytalanságokat tartalmazott, befogadni egyik sem tudta, Pápára, a városba költözött. Talán egy ideig kisebb alkalmi munkákat vállalt, ott élő gyerekei a saját korlátozott lehetőségeikkel segítették a hajléktalan öreget. Vele csak egyszer, Magyargencsen találkoztam. Emlékezetemben úgy maradt meg, amint egyik meleg nyári napon borzalmas kinézetű személy megjelent nálunk, olyan, amilyeneket néhány évtizede a veszprémi hajléktalanok között is láthatok. A cselédházban élő asszonyok mindenekelőtt mezítelenre vetkőztették a sovány, tetves és agyoncsigázott öregembert, megfürösztötték, ruháit kemencében elégették, másik ruhába öltöztették, evett, és gyalogos vándorként ismét útra kelt. A következő télen, gondolom a nyárihoz hasonló kondícióban ismét elindult hozzánk, de valahol Pápa és Nagyacsád között az országút mellett megfagyott. Azóta a pápai Kálváriánál lévő temetőben nyugszik, ahova Pápa városa temettette. Ennyi ismeretem van róla, mégis mindig megjelenik emlékezetemben a személye, és beszélek róla barátoknak és ismerősöknek, amikor arról olvasok, hogy hazánkban és napjainkban egy-egy télen mennyien halnak meg hasonlóan rossz körülmények között.

SZÜLEIM KÜZDELMEI

Végiggondolni sem könnyű, bakugrásos fordulatait pedig talán még követni sem lehet azoknak a politikai indíttatású manipulációknak, amelyeknek kicsiny hazánkban a föld a 20. század elejétől, tehát legalább száz esztendeje tárgya és eszköze is. Talán nem is véletlenül. Hiszen e tekintetben igazán páratlanul ritka kincssel, természeti adottságokkal rendelkezünk. Azt sem tekinthetjük véletlennek, hogy a termőföldtulajdonnal kapcsolatos kérdéseket politikai célok érdekében soha nem azok használták fel, akik megművelték azt, dolgoztak benne. Ők tették (és mindig is teszik), amit kellett vagy lehetett, termelték az ország kenyerét, egyes időszakokban annál sokkal többet is.

Ki tudja, hogy őseink, mindenekelőtt a falusi emberek millióinak generációi mióta küszködtek, mennyi áldozatot hoztak egy-egy földdarab megszerzéséért, vagy annak megtartásáért. Többségüknek soha nem volt ideje és ereje, a ma élő utódok döntő többségénél pedig már az egyszerű törekvés és az ambíció is hiányzik ahhoz, hogy a földhöz bármilyen módon kapcsolódó tevékenység vagy törekvés mögött politikai szándékot helyezzenek el vagy keressenek.

Érdekes, hogy a földdel összefüggő politikai törekvések mögé, az igazi érdekeltek és érintettek kisebb-nagyobb csoportjait mindig fel lehetett, s talán még ma is fel lehetne sorakoztatni (???). Ennek alátámasztására az emlékezetemben megmaradtak közül: a 20. század közepéről egy tragikus, a 21. század elejéről egy komikus eseményt idézek. A háború utolsó szakaszában a gyorsan előretörő szovjet páncélosok kilövéséért ígértek, talán adtak volna is földet (idő és lehetőség hiányában erre nem nagyon kerülhetett sor) annak, aki egy ilyen támadást túlélte, vagy a családjának. A ma élők számára hihetetlen lehet, de erre is akadtak vállalkozók. Szerencsére csak kevesen. Nem is nagyon régen (2005-ben), modern parasztgazdák, helyesebben gazdaköri tagok, uniós támogatásból vásárolt, csak nagybirtokokon használható modern, milliókat érő traktorokkal vonultak és piknikeztek két hétig a fővárosban, „védve” a magyar föld és azt művelők érdekeit. Nem sok idő múltán a mozgalom vezetői, a megmozdulás szervezői országgyűlési képviselőként védik és segítik a magántulajdonra támaszkodó régi feudális nagybirtokrendszer újkori kialakulását.

Édesapám őrségben, 1915-ben

Valamikor, egyre távolibbnak tűnő messzeségben, amikor a helyi köznyelv által csak „kádercsúzdának” becézett pártiskola tiszteletdíjas tanáraként okítottam egy-egy, jobb sorsra érdemes hallgatói csoport tagjait, a Magyar Tanácsköztársaság korához, történéseihez érve el-elmondtam édesapámnak a korhoz kötődő egyetlen visszaemlékezését. Őszintén bevallom, ebbeli áldásos ténykedésem utolsó éveiben vált ez nálam is csak szokássá, amikor a diktatúra gyengülésével párhuzamosan nőtt az én bátorságom is.

Egy soha meg nem kapott háborús kieszűst kitüntetés birtokolásának és az ahhoz kapcsolódó illúzióknak lehetőségével, valamint az őszirózsás forradalom nagy várakozásaival fejeződött be az első világháború az én apám számára is. A falusi béreslegény 18 évesen bevonult katonának, a *közös hadsereg* tagjaként, néhány csatában rohamosztagusként közel négy évig harcolt, vagy csicskásként (tishti szolgaként) szolgált, az orosz és az olasz csatatereken is megsebesült, azután Károlyi Mihály szavára, aki (állítólag) nem akart katonát látni, visszament az egyik kisalföldi faluba béreslegénynek, régi gazdája („Zsíros” uram) istállójába. A harmincas években valakitől azt hallotta, ha a kieszűst kitüntetését bizonyítani tudja, talán vezíri címet és azzal együtt járó kisebb földbirtokot is kaphat. Levelezni kezdett a Bécsi Hadilevéltárral, először magyarul, később Meidl néni németül írta a kérelmeket. Nem kieszűstöt, de leveleire még választ sem kapott.

Az első világháború utáni kommunista hatalomátvételtől is csak valamikor nyár elején értesült, helyesebben ekkor vált ez számára fontos hírré, ami-

Első családi kép, Mezőlak 1940

kor a faluban nagygyűlést hirdettek azzal, hogy a közeli városból érkező elvtárs a földkérdésről is beszél majd. Néhány nagygazda, sok szegény földnélküli és kisbirtokos élt ebben a községben is, akik a templom és a kocsmá közötti főtéren összegyűltek. Apám úgy gondolta, az előadónak az volt a megbízása, hogy a

Vörös Hadseregbe önkénteseket toborozzon. De visszaemlékezéseiben az egész programbeszédből csak az alábbi, a kort és édesapám gondolkodását és élete egész törekvését meghatározó mondatok, vagy inkább gondolatok maradtak meg: „*Polgártársak, emberek! Most már tiétek a mező minden virága, a hajnali harmat és a madárdal, a természet szépségei és a csillagos ég varázslatai. Miénk a földnek minden kincse, az erdők és a mezők gazdagsága.*

Miénk az arany és az ezüst.” Így tovább. Talán nem ilyen választékos módon, de biztosan sokkal hosszabban.

Meg nem tudnám mondani, családi beszélgetéseink, de leginkább a termelőszövetkezet szervezésével kapcsolatos vitáink során hány alkalommal hallottam tőle ezt a történetet. Ő mindenkor komoly érvként használta, én főként történelmi adaléknak tekintettem, hiszen korábbi olvasmányaim között is szerepelt hasonló történet. Talán ő is olvasta valahol, nem a falujában hallotta. Az elmondottak igazságtartalmán ez semmit nem változtat. Azon sem, hogy abból a faluból sem sok szegény ember jelentkezett egy ilyen „népszerű” program védelmére.

Két évvel később, 1921-ben két nincstelen ember, a szüleim, valaki kívülálló közreműködése révén megismerkedtek és összeházasodtak. Mindketten elismerték, szerelemre vagy hosszú évekig tartó udvarlásra egyikük sem gondolt. Nem is ugyanabban a faluban éltek. A kor általános felfogása szerint anyám 24 évesen már *öreglánynak* számított. Azután a 20. század elején még általánosnak tekinthető rend szerint, a tulajdon megosztásának félelmétől nem korlátozott, egészséges házaspároknál természetes módon, az éppen aktuális cselédlakásban, a falusi bába segítségével, szépen és sorra születtünk mi gyerekek, tizenöt év alatt heten: hat lány és egy fiú (én).

Édesapám, a falusi béreslegény uradalmi cselédként a győri püspök egyik birtokán fejjögulyássá lépett elő. A gyerekek számát tekintve gyorsan szaporodó család számára az éves kommenció (természetbeni juttatás) és a cselédlakás a megélhetésnek egy minimális szintjét biztosította. Azután, 1930 őszéig két-három évenként, tavasszal a cselédszerződések szokásos időpontjában szekérre rakták a kis motyót, átköltöztek egy másik uradalomba, egy másik cselédlakásba. Négy és fél évig tartó munkanélküliség után 1935 tavaszán a Hertelendy-féle uradalomba Magyaragencsre, egy évvel később Mezőlakra, a Patzenhoffer-féle gazdaságba szegődött, ahol 1945 tavaszáig, hazánk felszabadulásáig dolgozott édesapám.

A saját föld birtoklása (akár a legkisebb méretű legyen is az) volt évtizedekig életének egyetlen célja, gondolatainak középpontja, törekvéseinek meghatározója. Végül 1945-ben, egy nagy történelmi és társadalmi igazságszolgáltatás keretében 14 katasztrális hold földet kaptunk Mezőlakon, abban a faluban, ahol a szüleim egy jó faluközösség megbecsült tagjaként még évtizedekig éltek. A nekünk kimért földterület a Szentpéteri-dombon, a Bakonyér (Kis-Séd) és a Szélmező pusztára vezető út közötti területen feküdt. A kis birtokot keresztben mély vizesárok választotta ketté. A földterület út melletti részén kisebb fűz vesszőst, a patak partján óriási nyárfát is kaptunk.

A füzes vesszőiből néhány télen édesapám vesszőkosarakat készített, amiket a pápai piacon igyekeztünk értékesíteni. Az óriási fát tűzifának szívesen hasznosítottuk volna, de térképészeti pontnak számított, így engedélyt nem kaptunk kivágásra. A dombon az ősi századokban kisebb lakótelepülés lehetett. Emlékszem: néha szántáskor az eke kisebb cserépdarabokat fordított ki, amelyek között lehetett fontos lelet is, de közülünk ez senkit nem érdekelt, mivel fogalmunk sem volt azok jelentőségéről.

A mi családjunk is azon sokak közé tartozik, akiket a szovjet hadsereg 1945-ben felszabadított. Számunkra ez természetes tény volt és maradt, meggyőződésünket mások gondolkodása, politikai kurzusváltások bakugrásos irányváltásai soha nem tudták (tudják) megingatni. A család azon tagjaiban sem, akik a földosztáskor vagy később, a kapott vagy egyéb módon szerzett földhöz gondolkodásban vagy birtoklásban soha nem kötődtek. A földosztással édesapámnak századokon és generációkon átörökölt álma valósult meg, mégis a felszabadítás helyett gyakran a „*megszabadítás*” szót használta. Lévén, hogy a felszabadítók egyáltalán nem a legbékésebb körülmények között szabadították meg az egyetlen pár, görbeszárú ünnepi csizmájától, majd az önbecsülésétől is, amikor a család felnőtt lánytagjai nem igazán lovagokat ismertek meg a szovjet hadsereg tagjaiban.

A földosztás utáni egy-két esztendő inkább a gondjainkat gyarapította. Az önálló gazdálkodási, termelési tudásnak és tapasztalatoknak teljes hiánya, a szükséges minimális állatállomány és eszközrendszer beszerzése sokáig erőn felüli teljesítményt követelt a család minden tagjától. Közel másfél esztendeig egy napra erős (lovass vagy ökrös) fogat használatát a nővéreim négy napig tartó kézi munkával váltották meg. Az első év végére két tehenet, szekeret, ekét, boronát stb. vásároltunk, édesapám igát és más fából készült eszközöket faragott. A tehenes fogat összeállt, de 1946 tavaszán az egyik tehén megdöglött. A téli takarmány, még a kukoricaszár is elfogyott, s amint lehetett, a két állatot legeltettük. Március végén a gyenge fűtől az egyik tehén fölfűvődött, megszórták, hogy a gázok eltávozzanak, de néhány hét múltán elpusztult. Számunkra ez nem csak komoly anyagi veszteséget jelentett.

Apám évtizedekig nagy uradalmi gazdaságokban volt fejőgulyás, istállóban tartott 10-12 szarvasmarhát gondozott és fejt. Télen-nyáron, munka- vagy ünnepnapokon egyaránt hajnali 3-4 óra között keltették, és az esti órákban, 7-8 óra körül jött haza. Büszke volt arra, hogy a nagyüzemi tehéntartás minden fortélyát, gondját és problémáját ismeri, meg tudja oldani. De azért az igazi felelősség mindenütt a majorgazda, a gazdatiszt, az intéző vagy az állatorvos vállán volt. A kora hajnali ébredésről soha nem tudott leszokni.

Önálló gazdaként ellátta a két (később több) szarvasmarhát, napkeltekor pedig idegesen járkált és toporgott, mivel mi még akkor is aludtunk. Gyakran kivívta ezzel édesanyánk rosszallását. Mi, a gyerekei néhány évig a szó igazi értelmében vele együtt túrtuk a földet. A lányok közül ketten hamar férjhez mentek, néhány év múltán mi, a többiek is keresni kezdtük életünk folytatásának más lehetőségeit. Érzelmileg megértettük őt, de azonosulni vele nem tudtunk, életének és törekvéseinek folytatására egyikőnk sem vállalkozott. A család tagjainak szétszóródása, más utak keresése és annak megtalálása az ötvenes évek első felében befejeződött. Csak Anna nővérem maradt, akinek egész életét a szétszóródott és szaporodó család összetartása, majd idős szüleink gondozása töltötte ki.

Apám pedig két tehénnel, rövid ideig ökrökkel, a megszakadás határáig kifeszítve magát dolgozott a 14 hold földön: szántott, vetett és betakarított, igyekezett megoldani az egyszerűen teljesíthetlent: az előírt beszolgáltatási kötelezettségeknek is eleget tenni. Korábban az egészséges falusi ember egyik mintapéldányának tekintettük őt. A képtelenség felső határáig vállalt fizikai és idegi megterhelés hatására komoly egészségügyi gondok első jelei mutatkoztak nála. Édesanyánkkal összefogtunk, tíz év alatt kétszer is olyan vitákba kényszerítettük, hogy gondolatait az akkor mindnyájunk számára egyetlen ésszerűnek látszó út irányába, a kialakulóban lévő termelőszövetkezet elfogadására tereljük. A falu első termelőszövetkezetének alakulásakor, 1952 márciusában ő is tagja volt, a főleg újgazdákból (korábban cselédek és zsellérek) szerveződött 24 tagú közösségnek, amely azután 1956-ban, a forradalom napjaiban minden különösebb gond és probléma nélkül feloszlott, megszűnt.

Édesapám vásárolt egy lovat, végszükség esetén, hétféteken pedig mi is besegítettünk a munkában. Három év múltán, 1959 végén a mi falunkat is megszállták az agitátorok, hogy a szocialista mezőgazdaság önkéntes elfogadására ösztönözzék a falusi parasztságot. Az általánosan alkalmazott agitációs módszerek sikertelensége miatt egy nap késő délután a községházára hívtak 26 gazdát (köztük édesapámat), az ajtókat bezárván közölték velük, csak akkor mehetnek haza, amikor aláírták a belépési nyilatkozatot. Ez a következő napon, a kora reggeli órákban megtörtént, az esti híradásokban már szerepelhetett a friss információ: Mezőlak is szocialista község.

Tíz évet sem dolgozott az új tsz-ben. Ezen rövid idő alatt édesanyám két nagy álmát valósította meg az így kialakított új világ. A cselédlakásként megörökölt épületrészt 1963-ban, húsvétkor elbontottuk. Anna nővérünk szervezésével, és a termelőszövetkezet messzemenő támogatásával

(szállításhoz fogatok, építkezési anyagok és eszközök) szüleink számára családi házat építettünk olyan ütemben, hogy szeptember közepén már beköltöztek, Mária napi búcsúkor abban ünnepeltünk. Apámnak 1967-ben, 71 éves korában folyósították az első, minimális összegű nyugdíjat. Még további húsz évig kapta azt, valamint a termelőszövetkezet járadékát.

Mindezek ellenére soha nem tudott igazán megbékélni azzal az új falusi világgal, amit ő hosszú élete utolsó éveiben is „*kolhozrendszernek*” nevezett. Ma már ki tudná igazán jól megítélni: a sors szeszélyének vagy a mi meggyőző tevékenységünknek köszönhető, hogy édesapánk a falu mindkét mezőgazdasági termelő szövetkezetének egyik alapító tagja volt? Szüleink halálát követően örököltük a 14 katasztrális hold nagyságú, a termelőszövetkezet által 1959-től használt földbirtokot, amely a rendszerváltás után, a kárpótlási jegyekkel lebonyolított ügylet révén a magyar állam tulajdonába (?) került. Hat testvérem kért és kapott, egyenként 15 ezer, mindösszesen 90 ezer forint értékű kárpótlási jegyet. Én nem igényeltem, mondván: engem nem kell kárpótolni, mivel 1950-től a magyar könyvtárügyben olyan életlehetőségeket és feladatokat kaptam, amilyenekről soha álmodni sem mertem volna. Anna nővérem például a kárpótlási jegyeket egy nagyobb szőnyeg vásárlására használta fel, amit halála után a szobája sarkában, még az általam szállított módon, becsomagolva találtunk. A 2010-es évek elején legidősebb nővérem kezdett érdeklődni, mi is lett a földünkkel, amely szüleink halálakor még örökségünk hivatalos részét képezte? Számunkra akkor derült ki: a birtokot nem kártyáztuk el, csak testvéreim szőnyegre, és más hasonlóan „*nélkülözhetetlen*” beruházásokra használták föl. Én pedig azzal az „*úri gesztussal*”, hogy nem igényeltem kárpótlási jegyet, az óriási (több mint egy hektár) örökséget átengedtem az állam javára. Gondolom, már árverésen vagy okos pályázaton régen értékesítették. Ez az igazi polgári demokrácia és jogállamiság!

A 20. század végi új rendszerváltást, a termelőszövetkezeteknek és az általuk teremtett korszerű nagyüzemi gazdálkodásnak, normálisan gondolkodó ember által elfogadhatatlan indokokkal és magyarázatokkal történt fölszámolását a szüleim már nem érték meg.

Fiatal koromban több olyan személy volt munkatársam vagy barátom, akik a 20. század első felében aktívan részt vettek a falukutató mozgalomban, az önkéntességen alapuló szövetkezésnek és a „*Kert-magyarország*” megteremtésével kapcsolatos elképzeléseknek lelkes hívei voltak. Akkor a választott olvasmányaim egy része is hasonló témákkal foglalkozott. Talán ezeknek is köze lehet ahhoz, hogy idős emberként sem értem, a hamis ideológiára és

rossz politikára épített „kolhozrendszer” alapján megteremtett, kiválóan megszervezett és hatékonyan működő agrárgazdaságot, annak szétverése helyett miért nem lehetett európai módon átszervezni, kiknek volt érdeke felszámolni a magyar falvakban élők összetartó gazdasági szervezeteit? Két évtized bizonytalankodása után a szegénység, a munkanélküliség, a saját érdekek iránti érdektelenség és apátia jellemzi a magyar falvakban élők jelentős részét. Megteremtődtek a politikai, társadalmi és gazdasági feltételei a tőkére, valamint az ezeréves

Dedics néni és Édesanyám

magyar hagyományokra alapozó, annak egyes elemeit még a szocialista időszakban is továbbörökítő feudális nagybirtokrendszernek.

Én pedig öregemberként, egyre gyakrabban, féltőn és fogyó reménységgel gondolok arra, hogy a jövőben sok falusi emberre ne a szüleim fiatalkori sorsa, a cselédsors életkörülményei, a társadalmi hierarchia megkülönböztető megaláztatásai várjanak. Gondolataimban, már nem is távoli jövő látomásként egyre gyakrabban jelenik meg Ady Endre verse a grófi szérúról.

Édesapám a kocsmákat és a hivatalokat is messze elkerülte. Ifjú koromban pénze a családnak nem volt, és ő ezt az állapotot annyira megszokta, hogy később, vagy nyugdíjasként sem tartott soha magánál fizetőeszközt. A hivatalok és a hivatalnokok iránti természetes tartózkodás akkor vált nála egy életre szóló ellenszenvvé, amikor a főjegyző kiküldte az irodájából, mondván: *várakozzon odakint, mert büdös*. Ki tudta volna megértetni apámmal, vagy akár a jegyzővel is, hogy egy embernek, aki (a néhány éjszakai órát leszámítva) életét az istállóban, állatok között tölti, nem lehet rózsas-illata? Italt árusító helyen talán soha nem járt. Ünnepi vagy családi alkalmakkor egy-egy üveg bort, a falusi kocsmában kancsó sört vásároltunk, vittünk haza. Az új ház kertjében szőlőlugast alakított ki, de a gondozást és a borkészítést soha nem tanulta meg. A metszést és a permetezést egyik szomszéd, Szalai Gyula végezte, Annus nővérem pedig szemezett szőlőből készített 20-25 liter

bort, ami néha a következő évi búcsúkor (szeptember közepén) fogyott el. Apám nem ritka történetei közé tartozott, hogy életében csak egy alkalommal, sebesült katonaként volt részeg, amikor fél liter unikumot kellett meginnia. Visszagondolva, talán ezzel magyarázható, hogy nekem, egész életemben az unikum a kedvenc italom.

Hatvan éves koráig szenvedélyesen dohányos ember volt. A füstölniva-
lót mindig, a legrosszabb körülmények között is biztosítani kellett. Csak

Szüleim idős korukban

cigarettapapírba, általa sodort cigarettát szívott. Néhány évig a kukorica között termelt kapadohány jelentett megoldást, a konyhaasztalon nagy türelemmel vagdosta össze, tette használhatóvá a leveleket. Vállalva a mindezekkel együtt járó problémákat is. Életének számtalan próbatétele is biztosan közrejátszott abban, hogy egyre több egészségügyi gondjai adódtak. Egyik orvosa az alábbiakkal javasolta a dohányzásról való lemondást: „*Varga bácsi, vagy lemond a dohányzásról, vagy nem sokáig él*”. Egyik napról a másikra mindent eltüntetett, ami erre a szenvedélyére emlékeztette. Zsebeibe hónapokig napraforgó-magokat rakott, azt rágtá, így vészelt át a lemondással járó gondokat. Még 30 évig, 91 éves koráig élt. Úgy hiszem, nem kevés barátom, ismerősöm számára mintául

szolgálhatott volna, és ma is bármikor példa lehetne édesapám.

Szüleim, mindketten 1896-ban születtek. Édesanyám (Ides, Anyja) 1981-ben, Édesapám (Aptya) 1987-nem halt meg, Pápán, az Alsóvárosi temetőben nyugszanak. Nem ifjúkori szerelemre, nem is anyagi érdekekre, hanem a teljesen normális emberi életösztonre, egymás iránti megbecsülésre és szeretetre, az utódnevelés feladataira támaszkodott 60 évig tartó együttélésük. Nem emlékezem olyan esetre, hogy bármilyen problémát, gondot veszekedéssel vagy hangos szóval igyekeztek megoldani.

Már pedig nálunk meglehetősen sokszor adódhatott volna ilyenre alkalom. Édesanyánk, bölcs asszonyként és sok gyereket felnevelő édesanyaként a legviharosabb „*tengeráramlaton*” is átvezette a néha bizony törékenynek látszó, alkalmanként túlterhelt csónakunkat. Apánkat egész életében (magángazdálkodóként is) a kora hajnaltól késő estig tartó munka, az azzal összefüggő feladatkörök kötötték le. A sok gyerek megszülése, felnevelése és

A nagyobb család mezőlaki búcsúkor

összetartása, ellátásukról történő gondoskodás, majd önálló életútra történő bocsátás édesanyánk feladata volt. Soha nem kényszerítette ránk, gyerekeire sem gondolatait, sem cselekedeteit. Szabadon, teljes önállósággal rendezhettük életünk alakulását, de élete végéig figyelemmel kísérte, amikor kellett vagy kértük, segítette sorsunk alakulását. Évenként legalább egyszer, szeptember közepén, a Mária napi búcsú napján, hosszabb-rövidebb időre, ebéd vagy csak egy találkozás okán, a családi házban összegyűltünk.

Magas, vékony asszony volt. Apánknál magasabb, így bárhol együtt jelentek meg, igyekezett ülőhelyet keresni magának, ahol édesapánk gond nélkül mellé állhatott. Élete középső harmadában sokat betegeskedett, különféle panaszai voltak, de napközben azokban az években sem feküdt le, amikor Anna nővérem egyre több feladatot vett át tőle. Orvoshoz nem nagyon járt, már csak azért sem, mert a faluba akkor még hetenként egy napon, rövid időre

Pápáról járt ki a doktor. Talán a sorozatos gyermekszülések okán is teste „csontsovány” volt, csak élete utolsó egy-másfél évtizedében hízott meg kicsit. Első agyvérzése után úgy éreztük, felgyógyul, de pár hónap múltán a harmadik sztrók véget vetett küzdelmes, gyermekeire mindig büszke életének.

HAT LÁNYTESTVÉREM VOLT

A legidősebb ILONKA (Ila) 1921 decemberében született. Ő vállalt a legkorábban és legtöbbet, hogy a család számára az élet fenntartásához némi

Nővéreim: Ilonka, Magdolna, Anna, Gabriella

penzügyi források is rendelkezésre álljanak. Az elemi iskola befejezése után gyermeklányként, főként házicselédként dolgozott. Fiatalon, Mezölakon a falu egyik varrónőjénél megtanulta a női ruhák szabásának, géppel történő varrásának, átalakításának vagy foltozásának ismereteit, amit később, alkalmanként, hosszabb rövidebb ideig életmódszerűen is folytatott. Húgai már tőle tanulták meg, lesték el a szakma fortélyait, majd hozzá hasonló módon másoknak is dolgoztak. A háború után életre hívott földműves-szövetkezeti kereskedelemben talált munkát, üzletvezetői végzettséget szerzett. Évtizedekig Pápán volt szövetkezeti üzletvezető. Férje, Tóth József ugyanennek a hálózatnak ellenőréként dolgozott. Két lányuk született Zsuzsanna és Gyöngyi. Nővéremnek és férjének sírja Pápán, az Alsóvárosi temetőben van.

ANNA (Nani) 1923-ban született. Egész életét mellkasi deformáció, tyúk-mellűség határozta meg, ami fiatal lánygyerekként, a fejlődéshez szükséges élelmiszerek hiánya miatt alakult ki nála. A lányok közül viszonylag kevés ideig volt házicseléd. Hosszú éveket dolgozott a Nagymagtárban, ahol a gazdaság gabonáját tárolták, majd a helyi termelőszövetkezet melléküzemágától

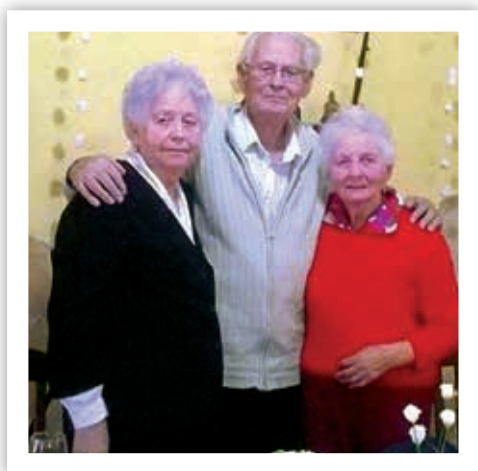
(ahol a csuklós autóbuszok számára harmonika összekötőket gyártottak) ment nyugdíjba. Lényegében egész életét a család összetartása, majd idős szüleink gondozása töltötte ki. Pótanya szerepet is vállalt: engem anyai szigorral kényszerített rendszeres mosakodásra, fürdésre, a nem tetsző ételek (pl. főzelékfélék) elfogyasztására. A negyvenes évek első felében, Győrben egyedül élő orvosnál volt házvezető cseléd. A háború után két év múltán, 1947-ben megjelent nálunk a doktor, megkérte nővérem kezét, hogy feleségként vállalja élete további gondozását. Anna visszautasította az ajánlatot, mondván: idős emberek gondozását csak a szüleink esetében vállalja. Így is történt! Édesapánk halála után, 1990-ben eladta az 1963-ban épített családi házat, Pápán vásárolt tömbházi lakást, nyugdíjasként ott élt 1996-ig, haláláig. Sírja, szüleinkkel együtt, a pápai Alsóvárosi temetőben van.

GABRIELLA (Ella) 1924-ben született. Formás, mutatós szép nő volt. Fiatal korában ő is cselédlányként szolgált másokat. A háború utolsó időszakában már odahaza egy kevés beszédű csendőr őrmester udvarolgatását fogadta, aki esténként megjelent nálunk, néha egész este egy szót nem szólt. Végül mi lefeküdtünk (nővérem is!), az őrmestert megkértük, amikor elmegy, fújja el a petróleumlámpát. Kislődön, Magdolna testvérénél 1947-ben megismerkedett Bernáth Józseffel, a bakonyi község mulatós első legényével, akivel még az évben összeházasodtak. A bakonyi községből fellobogózott lovas kocsikkal, fűvös zenekar kíséretében érkeztek a vendégek. A zenekar az esküvői szertartásra is elkísérte a fiatalokat. Olyan családi házba költöztek és éltek életük végéig Kislődön, ahonnan nem sokkal korábban sváb családot költöztettek át, valahova, valamelyik Németországba. Két gyermekük született: Rozália és József. Nővéremnek élete utolsó időszakában, rákbetegként sok szenvedést kellett elviselnie. Mi gyakran biztattuk: vállalja a műtéti beavatkozást. Válasza az volt: az ugyancsak rákos férje halála után foglalkozik a saját egészségével. Élete teljében, 60 éves korában, 1984-ben halt meg. Jóska, a férje egy esztendővel túlélte. Sírjuk Kislőd község temetőjében található.

A negyedik lány: MAGDOLNA (Magdi) előttem született, 1926-ban. Az elemiben, a hat osztály tanulói között ő volt a legmagasabb. „*A birkák között a szamár*” – jellemezte saját helyzetét. Édesapánk mellett (talán) ő bírta legjobban a fizikai munka megterheléseit. Férjét, Huéber Károly agrár-mérnököt a háború éveiben ismerte meg. Az öttagú Huéber család Erdélyből, a front elől menekült, először Mezőlakra, majd tovább Nyugatra. 1945 őszén jöttek vissza, először a falunkba, majd Kislődre, ahol egy kitelepített sváb család házába költöztek. Károly és nővérem 1946-ban házasodtak össze.

Három gyermekük (két lány és egy fiú) született: Magdolna, Károly, Edit. Az idősebb lány három éves korában gyermekparalízis betegséget kapott. Egész életében járógéppel közlekedett, de felnőttként, rokkantaknak készített, személyéhez alakított autójával mindenhova eljutott. Nővérem egy-két évtizedig, agrárgazdász férjét követve tsz-ekben, majd évtizedekig az Ajkai Erőműben, szénporlasztó gép kezelőjeként dolgozott. A sok beszívott szénpor szervezetében megtelepedett, 2011-ben súlyos rákbetegségben halt meg. Férjével Ajkán, a régi temetőben nyugszanak.

MÁRIA (Mari) nevű húgom utánam, 1933 decemberében, Kemeneszentpéter községben született. Köztünk Ő termetre a legalacsonyabb és legvékonyabb lány. Az elemi iskolában kiemelkedően szorgalmasan és példás

Két húgom: Rozália és Mária

eredménnyel tanult. Férjét, Joó Ernő művezetőt a Pápai Textilgyár szövőmunkásaként ismerte meg. 1956-ban házasodtak össze, egy fiúgyermekük született: az ifjú Ernő, aki vegyészmérnöki szakképesítést és doktori diplomát szerzett. Húgom három évig ápolta és gondozta, agyvérzéssel ágyban fekvő, mozdulni sem tudó férjét. Napjainkban Ikrény nevű faluban, fia családjánál él.

Legfiatalabb ROZÁLIA nevű húgom 1936 decemberében, Mezőlakon, a szeptemberben elfoglalt cselédszobában, a helyi bábaasszony közreműködésével született. Tőlünk, köztünk élve csak a CSURI (kis veréb) elnevezést kaphatta. Születése mindenkor közvetlen élményem marad. Éjszaka 1 óra környékén gyermeksírással ébredtem, amikor körülnéztem a bábaasszony a teknőben (?) már fűrésztötte az újszülöttet. Felnőtt emberként Pápa városában, kereskedelmi üzletvezetőként élt. Férje: Németh Lajos a város szövetkezeti cukrászüzemének vezetője volt, 1981. december 24-én éjszakáig, amikor ágyában fekve meghalt. Csuriz azóta egyedül él, igyekszik folytatni Édesanyánk és Anna nővérünk családösszetartó tevékenységét: az egyre nagyobbra szaporodó „nemzetség” információinak

összegyűjtését és megosztását, s ahol erre szükség mutatkozik, valamilyen formában közreműködik a problémáik megoldásában.

A Varga család leszármazottjai Felsőörsön, 1997-ben

GYERMEKKOROM

Ötödik gyerekként, 1930-ban születtem, így a háborús katonasors nem érintett, sőt 1945 márciusában a falumbéli leventékkel sem kellett hazulról nyugatra távoznom. Idősebb leánytestvéreim az elemi iskola befejezése után (időnként közben is) napszámosként, vagy városi családoknál, Pápán, Győrben, Budapesten házicselédként dolgoztak, rendszeres anyagi támogatást, és ezzel talán védelmet is nyújtván az otthonmaradóknak, köztük nekem. Így vált lehetővé az uradalmi cselédek között gyakorinak egyáltalán nem nevezhető esemény, hogy 1941-től a pápai Római Katolikus Polgári Fiúiskola tanulója lehettem, növelve a magam, valamint szüleim (mindenekelőtt édesanyám) büszkeségét és önbizalmát, kiváltva szűkebb és tágabb környezetem csodálkozását és tartózkodó magatartását.

A földosztáskor a falu határának döntő többségét magában foglaló, kiváló termőtalajú uradalmi földekből a nagy családunk 14 katasztrális holdat kapott, így formálisan a jelentősebb tulajdonú földműves családok (középarasztok) sorai közé kerültünk. A termelési tapasztalatok és eszközök teljes hiányát egy ideig csak az igazi forradalmi változás által kiváltott lelkesedés, de legfőképpen a családi szívós összetartás, lánytestvéreim edzettsége, és soha meg nem szűnő munkaszeretete pótolta.

Az önállósághoz kötött földművelés megszilárdulását nem tudom évhez kötni, hiszen a családi gazdálkodás helyzetének konszolidációjával, termelési eszközök beszerzésével, állatok vásárlásával és nevelésével együtt lassan, de következetesen erősödtek a bizonytalansági tényezők is. Az új, egyre diktatórikusabbá váló politikai hatalom a beszolgáltatási rendszer bevezetésével és a termelészövetkezeti mozgalomnak minden eszközzel történő szorgalmazásával egyértelműen a kisparaszti gazdálkodás felszámolását is tekintette egyik fő feladatának. Mi, gyermekek is már az önálló élet, a saját család megteremtésére törekedtünk. Talán a génjeinkből is hiányzott a paraszti léthez, a földhöz való makacs ragaszkodás igénye. Ezt mindnyájunk további élete is egyértelműen igazolta, még azoknál a testvéreimnél is, akik saját családot alapítván is a földből éltek, és a föld megművelésében sok munkával

évtizedekig részt vettek. Kivételt csak édesapánk képezett, aki kemény családi viták és határozott külső behatások után a falu mindkét termelőszövetkezetének tagja volt, hetvenéves korában ment (mehetett) nyugdíjba, kilencvenegy évet élt, de a termelőszövetkezetet soha nem tekintette saját élete szerves részének.

Én 1947-ben kísérleteztem először új lehetőségek keresésével. Az induló Kossuth Akadémiára történő felvételemet, Veres Péter akkori honvédelmi minisztert megkeresve készítették elő ismerős parasztpárti politikusok. Mivel még nem voltam nagykorú, a felvételhez szüleim jóváhagyása kellett volna. Édesanyám az egyszerű, de nagyon bölcs asszonyok gondolkodásával megtagadta azt. Még túlságosan közel volt a háború ahhoz, hogy a család egyetlen fiúgyermekét önként katonának adja.

Azok közé tartozom, akiknek életében a szülőhelynek az egyetlen biológiai és adminisztratív tényen kívül semmiféle szerepe nem volt. Édesapám 1930 első hónapjaiban már néhány esztendeje a győri püspökség Szany községben lévő uradalmában volt fejjögulyás. A korabeli mezőgazdasági nagyüzemekben, uradalmakban is természetes volt a munkáltató részéről a megbízható és hozzáértő személyekhez való ragaszkodás. A cselédsors ugyan a társadalmi ranglétra legalsó fokát jelentette, de a teljes kiszolgáltatottság mellett az állandóságnak és a minimális biztonságnak is egyfajta garanciája volt. Ez a viszonylagos biztonság határozta meg a mi, folyamatosan növekvő létszámú családuink életét is 1930-ig, majd Mezőlakon 1936-tól 1945-ig, a felszabadulás utáni földosztással bekövetkező rendszerváltásig. Ki tudná ma már megmondani, hogy apám őseinek hány generációja örökölte át a cselédsors megváltoztathatatlan, egyben biztonságot is nyújtó világába történő beletörődést, amely az örökölt vagy megszerzett ismeretekre alapozott önbizalommal, de ami még ennél is fontosabb, egy darab földtulajdon megszerzése iránti mérhetetlen és elérhetetlen sóvárgással párosult.

Valamikor, az ezredforduló környékén, telefonon kerestek Szanyból, kérték, írjak szülőfalum gyermekkori, akár óvodáskori emlékeimről a volt püspöki palotában található helyismereti gyűjtemény számára. Édesapámat születésem évében a gazdaságból elbocsátották, édesanyám falujába, Kemenesszentpéterre költöztünk. Óvodába sajnos sehol nem jártam. Megyei könyvtárigazgatóként számos alkalommal megfordultam szülőfalumban, ahol egy üzemben könyvtári bútorokat gyártottak, és a Veszprém megyei könyvtáraknak nem keveset vásároltunk azokból, de a település iránti érdeklődésem nem erősödött. Soha nem kerestem, ma sem ismerem azt a volt cselédházat sem, amelynek falai között valamikor megszülettem.

Gyakran elgondolkodom, életem első hat esztendejének milyen kevés eseménye, mennyire tisztán és élesen jelenik meg emlékezetemben. Apámnak a szanyi gazdaságból történt eltávolítása után négy és fél évig Kemenesszentpéteren egy családi ház teljesen zárt udvarának hátulsó részében lévő, két helyiségből álló melléképületben, nyári lakásrészben éltünk. Az utcai lakóházban a tulajdonos, egy egyedülálló férfi élt. Első emlékem talán a hatodik gyerek, Mária (Mari) nevű húgom születése 1933. december közepén, egy kellemesen napsütéses délelőttön, amikor én már közel négyéves voltam. Néhány órára átküldtek a háztulajdonos öreglegényhez, aki végül, mivel nem okoztam számára különösebb gondokat egy fanyelű (bugyli)bicskával ajándékozott meg. Ezek, a falusi búcsúban fillérekért kapható kés formájú tárgyak semmire nem használhatók, de egy ilyen eszköz birtoklása számomra hosszú éveikig nagy büszkeséget jelentett.

Édesapám Kemenesszentpéteren alkalmi munkák vállalásával igyekezett a nagy létszámú család életét biztosítani. Egy alkalommal az egyik, 8-10 kilométerre lévő faluban munkabéreként 50 kg gabonát kapott, amit a hátán hozott haza. Késő őszi és téli hónapokban beteges édesanyám is vele járt az erdőre, összegyűjtötték és hátukon hazahozták a letört ágakat, rőzséket, amivel azután fűteni tudtunk. Nem ritkán fordult elő, hogy az erdőőr megállította őket és a gyűjtött faágakat lerakatta. Idősebb nővéreim már 10-12 éves korukban, fillérekért vagy élelmiszerért nyáron libapásztorkodást vagy kisebb mezei munka végzését, télen gyermekörzést és alkalmi megbízások (bolti bevásárlást) teljesítését vállalták. Éhezésre nem emlékezem, csak arra, hogy édesanyám akkor (igaz később is, idős koráig) csontsovány asszony volt. A konyhának használt helyiségből deszkalépcső vezetett a padlásra, ahol a téli hónapokban, erdőben szedett gyümölcsöt is tároltunk. Egy alkalommal érett vadkörteért másztam föl és baj nélkül, nagy riadalmat okozva gurultam vissza a lépcső tetejéről.

Jelentősebb bútoraink: csikósparhelt, két ágy, egy almárium és egy mechanikus, lábbal hajtható Singer varrógép volt. Két gyereklány fekvőhelye egy ágy alatti, kihúzható-betolható, apám által fabrikált szerkezetben volt, én valamelyik ágyon, „lábtól” aludtam. A varrógépen édesanyám mindenfajta ruhát és ágyneműt varrt, javított és foltozott. Én 4-5 éves koromig azokban az eredeti vagy kissé átalakított ruhákban (szoknyákban) jártam, amit a nálam idősebb lányok már kinőttek.

Öt éves koromban végre édesapám munkát kapott, gulyásnak a szomszédos faluba, Magyargencsre, a Hertelendy-féle uradalomba szerződött. Lovas kocsival költöztünk, amelyen a kocsis, a kis motyónk és édesanyánk ülében

kishúgommal foglalt helyet, a család többi tagjai a szekér mellett gyalog tet-
tük meg az 5-6 km hosszú utat. A minden oldalról nyitott udvarú, főút mellett
lévő cselédházban egy szobát kaptunk, amelyben kemence is volt. Emléke-
zetem a szobával kapcsolatban csak két dolgot őrizett meg: az udvarra nyíló,
a régi vadnyugati filmekben is látható módon, alul és fölül külön is nyitható
bejárati ajtót, valamint a kemence kellemes melegét.

Életkorom és a nyitott környezet miatt is itt már nagyobb mozgástérrel (és
nadrággal is) rendelkeztem. Egy ideig néha egyedül átmehettem a majorba,
amelyet pár száz méter hosszú, szépen parkosított terület választott el a cse-
lédlakásoktól. Ez a lehetőségem azután gyorsan megszűnt, mivel egyik kora
délelőttön a major hátulso részében lévő tehénistállóba igyekezvén akkor
értem a lóistálló ajtaja elé, amikor a lovakat az itatóvályúhoz engedték. Az
istállóban már rohanó paták zajára ijedten az ajtó előtt elestem, a vágatató
lovak pedig átugrottam fölöttem. Nagy riadalom végén megszeppenve, a
legkisebb karcolás nélkül tápáskodtam föl. Ez volt az első alkalom, amikor
megtapasztaltam, hogy a lovak mennyire okos és emberszerető állatok.

A nyári hónapokban alkalmanként elkísérhettem édesanyámat, amikor
ebédet vitt a Marcal menti legelőkön teheneket őrző apámnak. Egy-egy
alkalommal egész nap részt vehettem a marhacsorda őrzésében. Édesapám
ólomöntéssel díszített nyelű, kis karikás ostort készített (font) számomra,
majd megtanított annak használatára. A hetvenes évek végén egy barátom
örvendeztetett meg egy karikás ostorral, amely ma is Felsőörs-kishegyi
hétvégi házunk egyik dísze. Vendégeink előtt évtizedekig büszkén produkál-
hattam magam: én jól tudok bánni az ostorral, ami számukra a leggyakrabban
megoldhatatlan feladat volt. Sérüléseik megakadályozása viszont gyakran
nekem okozott gondot.

Magyargencsen láttam először autót, itt találkozhattam korabeli választási
reklámkampánnyal is, amelynek egyes elemei sokkal később, a kilencvenes
évek elején előjöttek emlékeim zugából, amikor én is ilyen ügyekben ügyet-
lenkedtem. A falu főutcáján több alkalommal is végigment egy személyautó,
amelyből egy férfihang tölcseren át reklámszövegeket mondott, helyesebben
kiabált. A majornál fordult meg, de ki tudja miért, ott és a cselédháznál is
mondta a szöveget, pedig szavazati joggal rendelkező polgár talán a környé-
ken sem élt. Több, hasonló korú kisgyerekkel együtt rohantam az autó után,
mert néha cukorkákat szórtak a porba, amit egymással tülekedve szedtünk
össze. A hallott szövegből a nevek nem, de egy kis rigmus örökre megmaradt
emlékezetemben, íme: *X. Y. nem lesz követ,/ Leszarta a megyekövet,/ Z. Zs.
megsajnálta,/ Inget, gatyát adott rája.* Talán az interneten megtalálhattam

volna azok neveit, akik 1935-ben, abban a választóköri körzetben jelöltként indultak. De hát annak az én élettörténetemben semmilyen jelentősége sincsen. Magyaragensen láttam először égni és oltani falusi zsuppszalma tetejű lakóházat, sőt messziről figyelhettem azt a nagy tűzvészt is, amelyben későbbi falum, Mezőlak lakóházainak jelentős része elpusztult.

AZ ÉN FALUM: MEZŐLAK

Mezőlakra 1936 tavaszán már kétlovas kocsival költöztünk, mivel apám az előző esztendőben Magyaragensen épített egy disznóólat, azt is szállítani kellett. Az új lakóhelyünkön a cselédházakat, talán a század elején (cseréptetővel) két udvarszerű terület oldalában, az akkori falu szélére építették. Az egyik udvar a Nagymagtárral szemben, a Gudena (ma Petőfi) utca keleti oldalán, a másik a Kismagtár és a gépműhelyeket magában foglaló, kerítéssel elzárt terület két oldalán volt. A legnagyobb épület, a tíz lakást magában foglaló, kelet-nyugati fekvésű ház a Kismagtár északi oldalán állt. Az épületben a két lakótömböt padlásfölgjáró választotta el. A ház keleti végében, kerítéssel is körülhatárolt területen lévő két önálló lakásban Niesz Ferenc főgépész és Szalai Gyula gépész és családja lakott. A ház többi részében, két négylakásos tömbben nyolc család élt. Mindkét tömbben a nagy, szabadkéményes konyha közepén kemence állt, a négy sarokban pedig egy-egy lakószoba és hozzájuk tartozó éléskamra adott otthont egy-egy családnak. Az épület nyugati végét gazdasági kisvasút (lóré), mellette út és nyárfasor, majd főként kommercialis résznek használt (a cselédeknek felosztott kertszerű termelésre szóló) földterület számára, a keletit óriási kukoricatároló (góre) és kétlakásos cselédház, előtte tizenhat családot ellátó egyetlen gémeskúttal, zárta.

Az épület mögött, attól néhány méterre sertésólak sora, azokhoz egészen közel, az uradalmi intéző és családja számára csak egy árokkal és kerítéssel elválasztva több hektár területű gyümölcsöskert volt, amelyet nemcsak szögesdrótkerítés, hanem hosszú tüskéjű gledícia fasor is elzárt és védett a külvilágtól. Emlékeimben a kerítésen átvillanó érett alma és körte volt a csábító. Másoknak is lehettek hasonló érzései, mert a kerítésen néha olyan nyílásokat láthattunk, amelyeken talán át lehetett mászni, amivel én soha nem próbálkoztam. Valamikor a harmincas évek végén, egy kora őszi napon szekérben almát hoztak a kertből és leborítottak a cselédház elé, a nyolc

család szedhetett abból. A felszabadulás után a kert első felszámolásában már én is részt vettem. Először a kerítés kitűnő akácfaoszlopait vágtuk (vagy húztuk) ki, majd a gyümölcsfákat ritkítottuk meg, hogy tüzelőfához jussunk.

Mi először az egyik nagy konyha hátulsó sarkában kaptunk lakást, ahol az egyetlen ablak az ólak felé nyílt. Az egyébként sem kellemes illatot csak fokozta az emberi ürülék szaga, hiszen az itt élők számára az első fabudikat (WC-eket) az ólak közé csak 1938-ban építették meg. Mi viszont abban az évben, új és szép szobabútorral, már kilenctagú családként a másik nagykonyhának egyik udvar felé néző lakásába költözhattünk.

Ezekben a lakásokban a nem ritkán 6-9 tagú családok tagjaiként viszonylag zárt közösségben, a hidegebb évszakokban pedig egészen összezárva éltünk. A mindennapi élet gondjai, a sok gyerek közötti rendszeres viták és nézetkülönbségek a veszekedések természetes forrásai voltak, amelyek gyakran tettelegességgé fajultak. A férfiak ezekben az atrocitásokban csak ritkán vettek részt, a gyermekekhez és a naponkénti megélhetéshez kapcsolódó problémák rendezését az asszonyok ügyének tartották, akik viszont néha tettelegességgel igyekeztek elégtételt venni, legtöbbször a saját gyerekeiken, de néha egymáson. A cselédek közötti vitákat, veszekedéseket a majorgazdák, legtöbbször a családfők már csírájukban elfojtották. Ez azért is sikerült, mert a drasztikusabb retorziót mindenki igyekezett elkerülni.

Már egy esztendeje a pápai Római Katolikus Polgári Fiúiskola tanulója voltam, amikor 1942-ben, számomra váratlanul a kukoricatároló keleti végénél lévő, kerítéssel körülvárt és kis kerttel is rendelkező ház egyik lakásába költözhattünk. A téglapadozatú konyhából, padlós szobából és egy nagyobb kamrából álló lakásban előttünk az uradalom parádés kocsisa lakott. Gondolom a változásban annak is szerepe volt, hogy az intéző autót vásárolt és azzal közlekedett, és azokban az években már nővéreim közül időnként egy-egy, alkalmanként több is a gazdaság valamelyik magtárában, vagy napszámosként mezei munkában dolgozott. 1945-ben a kamrát istállónak rendeztük át, az önálló gazdálkodás éveiben az igásállatoknak adott helyet. Az épületrészt (a lakással együtt) akkor bontottuk le, amikor 1963-ban szüleim és Anna nővérem számára, akkor korszerűnek tekinthető, két szobával és fürdőszobával is rendelkező falusi családi házat építettünk. Én hétvégi napokon, 1960-ban vásárolt csehszlovák gyártmányú, Czeta típusú, elől nagy védőplexivel felszerelt motorkerékpárral jártam Balatonfüredről Mezőlakra, az építkezésben segíteni.

A másik cselédlakásban Meidl Ferenc mezőőr (vadőr), egy akkor nyolc-tagú (öt fiú és egy leány) család lakott. Meidl bácsi, gyermekei megszólítá-

sában fater vagy fáter, német akcentussal beszélt, pedig tudomásom szerint Magyarországon született. Járt a határt, vadászatokat (néha körvadászatokat) is szervezett a gazdaságban, néhányszor hajtóként én is részt vettem azokban. A község határában sok vadnyúl és kevesebb fácán élt. Néha egy-egy nyulat mi, hajtók is hazavihettünk. Felesége, (aki a házban élőkötől, tölünk is gyakorta muter, mujder megszólítást kapott) beszédén viszont senki nem vette észre, hogy Németországból származik. Az 1. világháború után, nevelónöként került Somlószőlésre, ott házasodtak össze, majd a 30-as évek első felében költöztek Mezőlakra. Minket, engem és Mátyás (Matyi) nevű fiát sikertelenül próbált németre tanítani, pedig a polgári iskolában is tanultunk németül. Beszélni tudott, megértette magát a hadifogoly angol–amerikai pilótákkal, a gazdaságba került lengyel hadifoglyokkal, majd később a felszabadító szovjet (oros) katonákkal is.

A két idősebb fiúk (Ferenc és Dezső) egyik dunántúli faluban kereskedősegédként dolgozott, 1943-tól katonák, azután 1947-ig szovjet hadifogságban voltak. Az élénk eszű, mindenfajta közösséghez könnyen és gyorsan kapcsolódni tudó, a faluban élő lányok körében gyorsan népszerűséget szerző két fiatalember az újonnan szervezett gépállomás munkájába már 1949 végén bekapcsolódott. Nem sokkal később a gépállomások megyei igazgatóságán, majd néhány évig Csabrendeken és Devecserben, a két település gépállomásán igazgatóként dolgoztak. Ferenc a várpalotai székhelyű közlekedési vállalat, Dezső a pápai húsipari vállalat alkalmazottjaként fejezte be az aktív munkát. – Matyi velem egykorú, alacsony termetű fiú, fiatal koromban a legjobb barátom volt. Együtt jártunk elemi, majd 1941-től polgári iskolába. Kiskorától megszállottként bütykölt rádiókat, elektromos és másfajta motorokat. A háború utolsó hónapjaiban az általa készített detektoros rádióból ismerhettük meg a legújabb híreket. Javításokat és szereléseket vállalt, az ígéretekét gyakran nem tudta ugyan teljesíteni, de ezért talán soha, senki nem haragudott az egyébként rendkívül szimpatikus fiatalemberre. Szakmát tanult, néhány évig körzeti villanyszerelőként dolgozott, majd évtizedekig, nyugdíjba vonulásáig a pápai, majd veszprémi székhelyű Vas és Fémipari Vállalat igazgatója volt. – Tóni életútjának alakulását nem követtem. – Gyuszi, a legkisebb fiú 1945 őszén borzalmas fájdalmak között, vérmérgezésben halt meg. Számunkra természetes volt, hogy tavasztól őszig mezítláb jártunk, rohangáltunk, a közben szerzett kisebb-nagyobb sérülésekre pedig homokot szórtunk. A 6-7 éves Gyuszinak is megsérült a lábujja, elfertőződött és szülei nem tudtak tetanusz elleni gyógyszert szerezni. Az ő halála életem egyik legborzalmasabb emléke.

Pápa városától nyolc kilométerre, a Győr–Szombathely közötti vasútvonal mellett, a Kisalföld délkeleti szélén, a Marcal folyó valamikori völgyében fekvő Mezőlak határa viszonylag nagy kiterjedésű és nagyon jó termőtalajjal adottságokkal rendelkezik. A falu határának közel kétharmada még a 20. század elején is az Esterházyak közül a grófi ág birtokaként a Marcaltői uradalmi központhoz tartozott. A 20. század első harmadában Sold Manó bérelte, 1935-ben a német származású Patzenhoffer Herbert, az Ácsi Cukorgyár tulajdonosa Esterházy Benedektől megvásárolta. Tőle néhány évig Kálniczky Gusztáv nyugállományú huszárszázados és Braun Ferenc bérelte a birtok nagyobb részét. Kálniczky egy ideig a falusi majorral átellenben lévő Kiskastélyban lakott. Kedvelte a lovakat és a lovaglást. A központi major északnyugati sarkában salakos teniszpályát építettek. A két bérlőnek kapcsolataik voltak Angliában, így ezekben az években angol urak is gyakran megfordultak Mezőlakon, lovagoltak, teniszeztek. A majorba vagy iskolába menet néha megálltam a teniszpálya magas drótkerítése mellett, abban reménykedve, talán egy teniszlabda átrepül a kerítésen. Soha nem volt szerencsém.

A gazdaság öt majorjához (Szélmező, Sóspuszta vagy Cigánymajor, Asszonyfa, Mezőlakon kettő) tartozó területen hatékony állattenyésztést, nagyüzemi gabona, a 30-as évek közepétől cukorrépa termelést valósítottak meg. A majorokban istállók (marhák és igáslovak számára) és lakások voltak. A legtávolabbi Szélmező-pusztán a háborús években, akkor épített nagy szárító-üzem működött, ahol a fronton harcoló katonák számára nagy tételekben, három műszakban, folyamatos üzemeléssel konyhakerti növényeket aszaltak. Ekkor kezdték kitermelni és fűtőanyagként felhasználni a közeli, Marcal folyó menti tőzegtelepeket, amiből az üzem energiaellátását biztosították. Ma a tőzegtelepek helyén, a környékbeli horgászok öröme, nagy halastavak vannak.

A faluban két major is volt: az egyikben a központi irodák, két lakás (az intéző és a majorgazda számára), két hosszú marha- és egy lóistálló, mögöttük nagy szérűskert; a falu szélén a másikban cselédlakások mellett a Kis- és a Nagymagtár, valamint (deszkakerítéssel elzártan) a gépműhelyek kaptak helyet.

A majorokat lóvontatású gazdasági kisvasút (lóré) kapcsolta össze egymással, a faluban lévő gazdasági egységekkel és a vasútállomással. A földmunkákat ló- és ökörfogatokkal, valamint gépekkel végeztették. Cséplőgépek mellett a földet az átlagosnál is mélyebben megfordítani tudó gőzeket, traktort- és lóvontatású aratógépet is dolgoztattak. Az óriási gőzekék masinái egy-egy csapadékos őszen a fellazult talajban úgy elsüllyedtek, hogy

a kiszabadításuk külön feladatot jelentett vagy csak tavasszal sikerült. Számomra, Szalai Gyula gépész jóvoltából, két nyáron munkát és némi kereseti lehetőséget adtak: az óriási víztartályokba bemászva kis kalapáccsal vertem le a vastagon feltapadt vízkövet. A munkáért néhány hétig napi egy pengő napszámért kaptam.

A gazdaságban tavasztól őszig a távoli Mezőkövesdről szerződtetett summás csapat is dolgozott a földeken. A bandagazda által szervezett és jól összefogott csapat meghatározott munkák végzésére (pl. a cukorrépa egyeléstől a betakarításig) meghatározott juttatásért szerződött. Minden évben valamelyik majorban (főként Sóspusztán) egy istálló volt a szálláshelyük. Közösen főztek és étkeztek. Hajnaltól késő estig, egyáltalán nem irigyelhető körülmények között dolgoztak. A cukorrépa felszedése és lefejezése idején néha hideg és ködös idő, mély sár és/vagy fagy is volt. A betegség nem volt ritka, előfordult vérhas is (talán 1943-ban Asszonyfa-pusztán) közöttük. Egy-egy ünnepi napon (pl. a Mária napi búcsúkor), szép matyó ruhákba öltözve, egymást átkarolva és népdalokat énekelve jöttek be a faluba. Ilyen alkalmakkor én csodálva hosszan követtem őket.

Alkalmi munkák (répaegyelés, kapálás, répaszedés) végzésére és a szélmezői üzemből zöldségtisztításra napszámosokat, aratásra és cséplésre összeállt bandákat foglalkoztattak. Én viszonylag kevés, nővéreim annál több napszámos munkában vettek részt. A lányok, amikor nem szolgálóként dolgoztak, igyekeztek alkalmi napszámos munkát végezni: tavasztól őszi mezei munkában, télen valamelyik magtárban. Néhány évben a három műszakban dolgozó szélmezői üzemből, ahol Ella (Gabriella) nővérem egy éjszaka véletlenül lúgköoldatot ivott. Szerencséje volt, azonnal sok tejet itattak vele, így az ijedtségen kívül más baja nem történt. A napszámosokat lóréval szállították a munkahelyekre, este haza a „*mi házuk*” végéig megállóig. Gyakran a napi munka fáradalmait úgy oldották, hogy végig énekeltek a hazavezető utat. Én azokban az években tőlük is sok szép népdalt és magyar nótát tanultam.

A falu keleti határában, a Győr–Celldömölk közötti vasúttól nem messze fekvő Kistíma pusztá, egy kisebb birtokrészrel a Hollán család tulajdona volt. A majorban szép kastéllyal és példamutatóan gondozott gyümölcsöskerttel is rendelkezett a család. A kert termésének megdézsmálásától néha azzal ijesztettek minket, kamasz fiúkat, hogy annak gazdaasszonya sóval lövi meg a fosztogatókat. Úgy emlékezem a Hollánok közül a nők is nagyon szerettek vadászni, a környékben rendszeresen nyulakra, valahol a Bakonyban pedig nagyvadakra szerveztek körvadászatokat.

A falu határa földterületének talán csak 20–25%-át birtokolták a kis és középparasztok. Olyan nagygazda nem is volt a faluban, aki éves szerződéssel cselédet, bérest vagy hasonló foglalkozását alkalmazott. Talán senkinek nem volt 30 katasztrális holdnál nagyobb földterülete, kuláklistára is csak hárman kerültek. Az egyik legnagyobb birtokkal rendelkező református tiszteletes, Bujáky Miklós ugyanúgy részt vett a földművelésben, mint a többi parasztember. A kisbirtokosok, a zsellérek és nincstelenek többsége a két templom, a kastély és az uradalmi major környékén élt.

A község lakosságának társadalmi összetétele hasonlított a hazai, nagy uradalmi birtokra épült és városhoz közel fekvő, hasonló lélekszámú településekéhez. A földesurak vagy azok családtagjai közül senki sem élt a faluban, így amikor én ott éltem a társadalmi hierarchia csúcán a jegyző, az uradalmi intéző, a két (református és az evangélikus) lelkész és az állomásfőnök állt. Őket követte az értelmiségiek csoportja: a tanítók, az írnokok, a vasúti tisztviselők, a postafőnök. Külön csoportot jelentettek a 20 holdnál is nagyobb birtokkal rendelkező gazdák, akik közül a bírót is választották. Őket a kisebb földbirtokok tulajdonosai és a velük egyenrangúnak tekintett, állandó munkával és rendszeres jövedelemmel rendelkező vasúti munkások követték. Sok tekintetben külön csoportot alkottak a 10 holdnál kisebb birtokkal bírók. A ranglétra legalsó fokán a cselédek, a zsellérek, a nincstelenek, csordások és a napszámokból élők álltak.

Az uradalmi gazdaságban foglalkoztatottak között is eléggé határozottan elkülöníthető társadalmi határok húzódtak: az intézőt a csúcson a főgépész, a vadőr, az írnokok, a majoros gazdák követték. Középen a parádés kocsis mellett a gépészeket, a magtárosokat, a napszamosok pallérjait találtuk. A lépcsőfok alján talán a kocsisok, a tehenészek és a sertésgondozók álltak, de alkalmanként egyesek (talán éppen a csoport tagjai) még közöttük is megkérdejezték az egyenrangúságot.

A faluban és az uradalomban is a ranglétra egyes fokain elhelyezkedők közötti átjárásnak, ritka kivételtől eltekintve a tartósabb baráti vagy szerelmi kapcsolatokban sem voltak igazi esélyei. Az oldottabbnak tekinthető alkalmi összejöveteleken (bálok, estélyek stb.) is érvényesült az elkülönülés, így az egyes csoportok asztalainál, gyakran még a táncoló társ megválasztásában is.

Azokban az években tanulni még nem sokan jártunk Mezőlacról vonaton Pápára. Mi ketten Meidl Matyival polgáriba, és talán 2-3 fiatal más iskolákba (pl. gimnáziumba) is. Évekig ugyanazon a vonaton (igaz, más kocsiban) utaztunk reggel és délután, mégsem emlékezem közülük egyetlen személyre

vagy névre. Arra sem, hogy azokban az években bármelyikükkel egyetlen alkalommal is szót váltottam, vagy köszöntöttük volna egymást.

Három vallásfelekezet nagyobb csoportja és egy zsidó család élt a múlt század első felében a faluban. Történelmileg a legrégebb a katolikusoké, akiknek száma az évszázadok során, a történelmi események következtében többször is változott. A Boldogságos Szűzanya tiszteletére szentelt, ma is használt templomuk a legrégebb a községben, a 18. század végén épült. Utolsó földesuraik, az Esterházyak hazánkban a katolikus vallás egyik fő támaszai voltak, Mezőlakon 1945 előtt főként a legszegényebbek és az uradalom cselédei voltak katolikusok. A legközelebbi falu, Békás katolikus község volt, de csak egy kápolnával rendelkezett. Vasárnap délelőtti misén

Mindszenty József r. k. püspököt várva. (Édesapám balról jobbra a negyedik.)

az onnan érkező hívők voltak többen. Hosszú évtizedekig a nyárádi plébánia filiája (leányegyháza) volt, 1944 őszén Mindszenty József veszprémi püspök, egy fiatal lelkész kihelyezésével szervezett Mezőlakon is önálló plébániát. Gyerekként több évben én is miséken és litániákon segédkeztem ministránsként. Hosszú évtizedek múltán a Külsővati származású dr. Körmendy József felsőörsi prépost, püspökségi levéltáros nem egy alkalommal említette, hogy 1943–1944-ben Nyárádról ő járt Mezőlakra, én pedig asszisztáltam

(ministráltam) neki. 1945 őszén Mindszenty József veszprémi püspök bér-mált minket, érkezésekor édesapám az egyháztestület tagjaként köszöntötte. Apám a templom sekrestyése is volt, de 1950-ig ezt a feladatot én láttam el. Testvéreim fél évszázaddal később is úgy emlegették, hogy miséken a hosszúnyelű perselyt csak akkor vittem tovább a következő személyhez, amikor a perselypénz koppanását hallani lehetett.

A Dunántúlon már a 16. század első felében tevékenykedtek prédikátorok, Pápa városa pedig már a kezdeti szakaszban a reformáció meghatározó dunán-

*Hősök emlékművének avatása
Mezőlakon, 1990-ben*

parasztság soraiból a szegényebb rétegek kisebb csoportjai voltak az evangélikus gyülekezetek tagjai. Így lehetett ez Mezőlakon is, ahol templommal nem, csak a falu délnyugati szélén egy teremmel rendelkeztek, amit iskolának és templomnak is használtak. 1938-ban a falu egyik vagyonosabb családja az egyházközösségnek ajándékozta házát és vagyonát, a gyülekezet döntése után a faluba költözött a fiatal Tóth Sándor (1912–2000), családot alapított és hat évtizeden át, 1998-ig volt az evangélikusok lelkésze. Új iskolát épített, az egész község egyik meghatározó egyéniségéként szervezte többek között 1990-ben a háborúk áldozatai emlékoszlopának állítását is. Valamikor a

túli központjává vált. A reformáció hatása valószínűleg már ebben a században Mezőlakon is jelentős volt, hiszen a török megszállás is segítette a folyamat erősödését. Azt tudjuk, hogy már 1615-ben saját prédikátora volt a falunak. A református gyülekezetnek a török korban lehetett temploma is, a jelenleg is használt épületet már a 18. században kétszer is felújították. A 20. század első felének végén, modern kéttantermes iskolával is rendelkező nagy egyházi gyülekezet volt a faluban a reformátusoké. A módosabb parasztsaládok majdnem kivétel nélkül református vallásúak voltak.

Az evangélikus vallás tanainak elterjedése hazánkban történelmileg nem sok idő múltán követte a reformátusokat. A jobbágyság, később a

negyvenes évek második felében egy alkalommal édesanyámnak azt tanácsolta, belőlem papot neveljenek, mert szeretem a könyveket, sokat olvasok. Ez ugyan nem teljesült, de szüleimnél és Anna nővéremnél később is gyakran érdeklődött sorsom alakulásáról, a háborús emlékmű avatásakor megkért rövid emlékbeszéd mondására, később a *Bakony–balatoni kalendáriumban* közölhettem jó hangulatú írásait.

Rövid időszakot leszámítva egyetlen vegyesbolt működött a faluban, a katolikus templommal szemben álló saroképületben. Tulajdonosa, egy idős zsidó (Fürst) házaspár kedvelt és megbecsült polgárai voltak a községnek. 1944 nyarán lovas kocsival csendőrök szállították őket a pápai gettóba, a többi magyar zsidóval együtt Auschwitzban, a haláltábor gázkamrájában pusztultak el. Az épületet a felszabadulásig a helyi nyilas szervezet használta. Soha nem értettem, a két öregember neve miért nem szerepelhet a falu háborús áldozatainak névsorában?

A mezőlaki római katolikus elemi népiskolában öt tanévben tanultam, ennek ellenére erről az időszakról viszonylag kevés emlékem maradt. A cselédek (a faluból és a majorokból), valamint a Gudena utcában élő nincstelenek, s talán néhány középbirtokos (Dedicsék) család gyerekei tanultak a katolikus iskolában. A majorokban élő gyerekeket reggel lóréval hozták iskolába, majd vitték haza a tanítás végén. Az egyetlen tanteremben 50-60(!) gyerek, a hat osztály tanulói együtt ültünk. Én az első sorok egyikében foglaltam helyet, mivel gyorsan kiderült, hogy rövidlátó vagyok, szemüveget viszont csak évekkel később, talán polgáristaként kaptam. Édesanyám vállra akasztható vászontarisznyát varrt, 1936 szeptemberétől évekig abban vittem a taneszközöket, talán két tanévben is csak a palatáblát és a palavesszőt. Később füzetem (irkám?) és tankönyvem is volt, de igazi iskolatáskát csak 1941 őszén vásároltunk. Elemi iskolai olvasmányaim közül csak a „*Nem lehet mindenkinek kedvére tenni*” című történetre emlékezem, amelyben egy ember számárháton indul, majd különféle tanácsok és javaslatok sorát meghallgatva végül vállára veszi és viszi a szamarat. A földrajz egyik kedvenc tantárgyam volt. A tanteremben elhelyezett atlaszon és földgömbön, Afrika közepén még egy nagy fehér folt (ismeretlen terület) volt. Nagy Magyarország minden régi vármegyéjének, azok székhelyének nevét jól megtanultuk. A Trianon utáni állapotokról egyetlen szöveget kellett alaposan megjegyeznünk: „*Csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország mennyország!*” Világégések, rendszerváltozások, társadalmi és politikai fordulatok sora után, ma már visszagondolva, ez nekünk, cselédgyerekeknek akkor igazán alapinformáció volt.

A hosszú, keskeny telek, azon a 19–20. század fordulóján épített tanítói lakás és katolikus elemi iskolaépület az uradalmi major (az intézői lakás és a tehénistálló) közvetlen szomszédságában, néhány méter távolságban állt. Az utcaszinten a tanítói lakás, mögötte és tőle elválasztva a tanterem és egy nagyobb játszóudvar, majd újabb kerítés után a tanító gyümölcsöskertje volt. Egy alkalommal megkóstoltam a kert termését: egy késő esti órában az uradalmi tehénistálló nyugati végénél átmásztunk a kerítésen (ketten-hárman?), megdézsmáltuk a cseresznyefák érett gyümölcsseit. 1943-ban a falu más részén, az Ady Endre utcában építtetett a katolikus egyház új iskolaépületet, ahol már két tanítót alkalmaztak. Később ezt kibővítve készült az általános iskola ma is használt épülete.

Bánkúti István tanító, egy rendkívül szimpatikus ember nagy türelemmel igyekezett a sok, különböző korú gyerek tanítását azonos időben megoldani és a fegyelmet is fenntartani. Nem ritkán volt szükség ugyan nádpálcával, vagy vonalzóval gyakorolt „*körmös*” alkalmazásával történő rendteremtésre, de ez mindenkor a gyerekek ösztönzését, a rendet és a fegyelmet szolgálta. Betegsége vagy gyakori egyéb elfoglaltsága idején felesége helyettesítette, mi ilyenkor magánszorgalommal tanultunk. Második osztályos koromban, 1938. március 15-én, az iskolai ünnepségen verset szavalhattam volna. Néhány nappal korábban, szép napsütéses időben a faluszéli füves területre kirándult az iskola. Egyik lánytestvérem emeltsarkú, fűzős cipőjében mentem, összeakaszkodtunk Csuti Tibor nevű osztálytársammal (aki 1956 telén, Varga Tibor néven, Sármelléken szolgáló vadászrepülő pilótaként, Keszthelyen motorkerékpáros balesetben halt meg), aki könnyedén legyűrt engem, én bokatorést szenvedtem. Az uradalmat akkor bérlő Kálniczky Gusztáv nyugállományú huszártiszt saját autójával vitt a pápai kórházba, ahonnan három nap után hazaküldtek. Akkor ültem először autóban. Utólag visszagondolva sem akármilyen eseménynek tekinthető, hogy 1938-ban egy cselédgyereket személyautóval szállítottak kórházba, egy olyan faluból, amelynek vasútállomása van.

Életemben két alkalommal mondhattam volna ünnepségen verset. Mindkétszer nagy izgalommal készültem, egyik sem sikerült. Az elemi iskolai március 15-e, és pódiumi szavalat helyett autóval utazhattam, és bokatoréssal feküdtem. A második kudarcom már 1949-ben volt, amikor falusi ifjúsági vezetőként és állandóan könyveket bújó fiatalemberként a helyi új könyvtár megnyitásának ünnepségén kellett volna verset mondanom: nem sikerült, belesültem. Számtalan verset, vagy versrészletet tanultam meg valamikor, amelyek ma is természetes módon jönnek elő emlékezetemből. Unokáimat

néha versmondással igyekeztem elkápráztatni, de annak a két versnek még a címe sem jut eszembe soha, amelyeknek megtanulására a legtöbb időt fordítottam.

Az ifjúkori fiaskóknak is szerepe lehetett abban, hogy életem későbbi szakaszában csak nagyon ritkán vállaltam formális produkciónak tekinthető szereplést, esetleg kötött módon történő előadást, vagy ha igen, számomra az soha nem jelentett sikerélményt, inkább kudarcot, néha másokkal vitát. Intézményvezetőként a korabeli „sátoros ünnepeken” (április 4. vagy november 7.), kitüntetések vagy jutalmak átadásakor sem tartottam néhány szónál hosszabb, az ünnep jelentőségét és fontosságát méltató beszédeket. Szerencsémre ilyet a kollégáim soha nem is vártak tőlem.

Római katolikus egyházi elemi iskola lévén meghatározó szerepe volt az illetékes nyáradi plébániának, az ott dolgozó lelkészeknek. Emlékezetem szerint az időskorú Füzy István plébános, egy kedves és szimpatikus öregúr érkezett hozzánk leggyakrabban. A már beteges, idős embernek nem volt könnyű a dolga, hogy a sok tanuló figyelmét ébren tudja tartani. Soha nem feledem azt az alkalmat, amikor azt kérdezte tőlünk: „Tudjátok ti, ki volt az a Mária Magdolna?” Mi aztán igazán nem tudtuk. Erre emelt hangon világosított meg minket: „Egy bűdös kurva volt!”

Ma sem igazán értem, 1941 szeptemberében miként kerültünk mi, két mezőlaki cselédgyerek, Meidl Mátyás és én a pápai r. k. polgári fiúiskolába. Matyi barátom családi viszonyaiból (gazdasági vadőr apa, német származású, fiatal korában főúri családnál nevelőnként dolgozó és több nyelvet is beszélő anya, kereskedősegéd testvérek) a továbbtanulás náluk természetes módon következett. Nálunk Bánkúti István tanító

Polgáristaként

beszélte meg továbbtanulásomat édesanyámmal, akinek legnagyobb vágya volt, hogy egyetlen fiúgyermekéből valaha tanító legyen. Az én esetemben ez mégsem volt ennyire egyszerű, annak tudatában sem, hogy négy nővérem már szolgálóként vagy napszámosként viszonylag rendszeresen bért kapott, tehát a polgári iskolai tanulás anyagi terheinek vállalása nem okozott különösebb gondokat. Bánkúti tanító úr javaslatát évtizedekkel később sem

tudtam magamnak megmagyarázni. Soha nem voltam igazán szorgalmas és átlag felett teljesítő tanuló. Az iskolában számos gyereknek voltak sokkal jobb eredményei. Én inkább megérteni, nem pedig bemagolni igyekeztem a tananyagot. Évtizedekkel később, amikor már emberek képességeinek megítélésére és értékelésére is módom és lehetőségem volt, az eminens tanulmányi eredményeket csak ritkán fogadtam pozitív módon. Az esetek jelentős részében utólag igazolódott is gondolkodásom helyessége.

A polgári iskolákat nem a tehetősebb családok gyerekeinek továbbtanulására alapították. A pápai iskolába is sokan jártunk a város körüli falvakból, de cselédgyerekek talán csak ketten voltunk. A falusi környezet (legfőképpen pedig a cselédsor) számára az én továbbtanulásom igazán nem egy mindennapi esemény lehetett. Visszagondolva: talán soha nem is voltam egy átlagos, könnyen elfogadható tagja a szűkebb (a cselédség), vagy nagyobb (a falu) közösségnek. Népes család egyetlen és egészséges fiúgyermekéként, mindig és mindenütt (még a munkában is) maximális óvás és védelem vett körül. A könyvek és az olvasás iránti magas fokú érdeklődéssel pedig kicsit minden közösségből kilógtam. Ma is úgy gondolom (vagy csak én gondolom így!?), az én helyzetem és ennek következtében a családom általános megítélését is a falusi főjegyző egyik megnyilatkozása foglalta össze 1944-ben, amikor édesanyám a községházán cipőtalpjegyet szeretett volna kapni, és kérésére az alábbi választ kapta: „*ha egy cselédember a gyereket városban taníttatja, feketén is meg tudja vásárolni a cipőtalpat.*”

A pápai polgári fiúiskola jó tanintézmény volt. A mindennapokban hasznosítható ismereteket, életre szóló impulzusokat kaptam ott, vagy az iskolai évekhez kötődő élethelyzetekben. Soha nem tudom feledni Temessy Alfrédné törekény szépségét, irodalom- és gyermekszeretetét, Veszely László igazgató határozott és következetes szigorát vagy egy-egy jó időben elcsattanó pofonját, Jászai József történelemóráit, aki a legveszélyesebb időben is német- és háborúellenes mondataival tűnt ki. Itt érintett meg először a vallási nézetkülönbség, amikor egyik, tízegynéhány éves osztálytársam engem, a katolikust arról igyekezett meggyőzni, hogy Pápa református város, a Nagytemplom pedig valamikor az ő vallási központjuk volt. Lánytestvéreim hithű zsidócsaládoknál is szolgáltak Pápán, így némi ismereteim voltak az ilyen családok életének kötöttségeiről, belső szervezettségéről. Azután gyerekként láthattam a zsidóellenességnek mesterségesen hisztériává történő fokozását, amikor a városba bejövő ejtőernyősök minden pajeszos férfiba belekötöttek, vagy az Esterházy utcai villalakásokból a zsidó családokat egy reggeli órákba is elnyúló éjszaka kirámolták, később a gettó létrehozását, majd egy családnál

véletlen szemlélőként azt, hogy a gettóba vitt értékekből miket és milyen módokon lehetett megszerezni.

Mezőlakon, az egész faluban azon ritka családok egyike voltunk, akikhez éveken át rendszeresen újságot (Kis Újság) hozott a postás. Édesapám, valamikor a harmincas évek második felében rendelte meg a lapot, annak megszűnéséig pontosan küldték címünkre, függetlenül attól, mikor és milyen összegű előfizetői díjat tudtunk fizetni. Ennek az újságnak biztosan meghatározó (és tudomásom szerint egyetlen) szerepe volt abban, hogy hosszú évekig apámnak Erdei Ferenc, anyámnak Veres Péter és Darvas József volt a számomra követendőnek tekintett példaképe. Számptalan alkalommal hallottam: példaképem Darvas József legyen, aki cselédgyerekből a saját tehetsége és szorgalma révén lett tanító és elismert író. A hatvanas évek második felében, már megyei könyvtárigazgatóként egy alkalommal, író-olvasó találkozón három napig jártam Darvas Józseffel (és feleségével) a megyét. Akkor elmondtam neki, hogy anyám, gyermekkorom példaképévé tette őt. Nem vettem észre, hogy igazán meglepődött vagy meghatódott volna.

Könyvem (a tankönyvön kívül) 15 éves koromig nem lévén, a Kis Újságnak a családban a legszorgalmasabb olvasója voltam. 1944-ben egy ügynök érkezett hozzánk, mint a faluban egyetlen előfizetőhöz, hogy új olvasók, de főként előfizetők megnyeréséhez adjunk segítséget. Hét végén én kalauzoltam a falu egy részében, talán egy tucat új előfizetőt sikerült megnyerni. Én nyolc pengőt, akkor igazán jelentős nagyságú „bért” kaptam. Vásároltam egy szájharmonikát, amivel egy idő után néhány, akkor népszerű dalt eljátszottam. Ki tudja, hova lett ez a zeneszerszámom, de 80 éves koromban feleségem és lányom ajándékként kaptam egy másikat. Azóta is Felsőörsön, hétvégi házunk faliszekrényének mélyén pihen.

A rendszeres újságolvasás életem természetes részévé vált. Évtizedekig olyan intézményt irányítottam, ahol az újságok és folyóiratok a tevékenység, a szolgáltatás alapfeltételei. Mégis, hosszú ideig legalább két napilapra volt előfizetésem. Veszprémi lakosként, mindkét lakásunkból gyalog jártam a munkahelyemre. Menet közben gyakran olvastam valamelyik napilapot. A Haszkovó utca és a Komakút tér közötti úton időm is volt rá. Volt alkalom, amikor az autóbuzson feleségem mellett ülő ismeretlen férfi engem így látva megszólalt: „*mostanában reggelenként figyelem ezt a pasast, kíváncsi vagyok, mikor megy neki egy villanyoszlopnak!*”

IFJÚKOROM VÁROSA: PÁPA

Valamikor egy sajtóvitában arról írtam, nagyon sok minden fűz Pápa városához. Ifjúkoromnak egy életre meghatározó emlékei mellett családom és rokonaim, gyermekkori barátaim számos tagja élt vagy él ebben a városban, többségük, szüleimmel együtt már a város valamelyik temetőjében nyugszik. Tanultam, rövid ideig dolgoztam ebben a városban, három évtizedig tartó megyei könyvtárigazgatói tevékenységem során, és még nyugdíjasként is régi kötődéseim mellett új, talán elmélyültebb szakmai és baráti kapcsolatokat tudtam teremteni.

Pápán voltam először moziban, láttam filmvetítést, itt ettem először fagyaltot. Reggel a vasútállomásról közös menetben leggyakrabban a kastélykert mellett vonultunk az iskolába, és az akkor zárt Esterházy parkban néha láthattunk őzeket és szarvasokat is. A tanítás után én általában a ligeten átmenve igyekeztem a vonathoz, néha az akkor híres Perutz pálya kerítésének nyílásain átnézve rövid ideig figyelhettem a labdarúgó edzést, ritka szerencseként egy-egy futballmérkőzésből keveset. Álmaimban még ma, évtizedek múltán is gyakran a ligeten keresztül sietve szeretném elérni a mezőlaki vonatot, mindig sikertelenül.

1944 őszén egy ideig sajátos menetrend szerint alakult életem. Reggeli vonattal iskolába mentünk, tíz óra körül megérkeztek a város körzetébe a Németország felé tartó első bombázókötelékek, elhangzott a bombariadó, mi Matyi barátommal gyalog, leggyakrabban a vasútvonal mentén elindultunk haza. Útközben néha azzal szórakoztunk, hogy vasúti töltésnél használt bazalt-darabokkal, kisebb-nagyobb sikerrel igyekeztünk ledobálni a vasút melletti telefonvezetékek szigetelőit. Néha kis kerülővel, a két országút valamelyikét követve és más ismereteket szerezve jutottunk haza. Mindez addig tartott, amíg a csendőrök nekünk és szüleinknek is elmagyarázták mindezek következményeit, engem rövid időre beköltöztettek atyai nagynénémhez Pápára.

Ősz végén bezárták az iskolát, mi hazaköltöztünk. A polgári iskola negyedik osztályát már 1945 nyarán fejeztük be. A háború utolsó hónapjaiban a gazdaság gépműhelyeit egy katonai járműjavító (a magyar hadsereg SZERŐ műhelye) foglalta le, mi pedig a műhely környékén elhelyezett sok sérült és javításra váró teherautó között szabadon csavarogva igyekeztünk a mozdítható elemeket megszerezni. Sérült lámpák, indexelő berendezések, különféle égők kerültek Matyi barátom birtokába, annak reményében, valamikor talán jól tudja hasznosítani azokat. Alkalmanként megfigyelhettük a felettünk

átvonuló bombázóegységek és azokat kísérő repülőket, valamint a Pápáról, a repülőtérről felszálló vadászgépek közötti légi csatákat, megkerestük a fölöttünk lelőtt gépek roncsait, összeszedtünk és kilométerekről hazacipelünk a számunkra teljesen használhatatlan, kisebb-nagyobb alkatrészeket, gépdarabokat. Nem kis szenzációnak számított, amikor a szomszédba, az angolul keveset beszélni tudó Meidl nénihez hozták első kihallgatásra a fogságba esett színes bőrű pilótákat.

1944. december elején – amikor a szovjet csapatok már a Balaton környékét foglalták el – az autójavító műhely egyik, északi kerülő úton (Győrön keresztül) Budapestre tartó teherautóján azzal a feladattal utaztam Győrbe és Ácsra, hogy hazahívjam az akkor ott szolgáló lánytestvéreimet. Két napot kis félelemben töltöttem Győrben, hiszen ezt a várost már számtalan bombatámadás érte. Anna nővérem orvos házigazdája este egyik idős betegéhez a városon kívülre autózott, én is elkísértem. Félelmetes volt, hogy az óriási főúti forgalomban az autók lámpáiból csak egy vékony csíkban világíthattak. Összeszedtem a négy lányt, majd a kora délelőtti órákban hazafelé tartva Pápától nem messze kilőtték a vonatunk mozdonyát. Mi – utasok – a vasút melletti mezőn szétszóródva vártuk a segítséget, amely este jött, késő éjszakai órában érkeztünk Mezőlakra.

Később, talán március elején, távolról is rettegve néztük a Sztálin-gyertyákkal megvilágított Pápa város bombázását, majd a hónap végén a visszavonuló német és magyar csapatok által felrobbantott repülőteri és más épületek lángjait. A mi falunkból csak néhány család tagjai menekültek el, a javítóműhely utolsó egységei akkor éjjel hagyták el a falut, amikor a szovjet csapatok már elfoglalták Pápa városát. A gépkocsivezetők és szerelők közül néhányan a mi udvarunkban elfogyasztott italból igyekeztek bátorságot gyűjteni a maradáshoz, de végül (ki tudja milyen hatásra?) az éjszakai órákban elvonultak nyugatra.

A háborús frontvonal számomra észrevétlenül vonult át a falunkon. Meglátogattam néhány üresen maradt házat és lakást, az egyikből számomra nagy kincset – első, később számtalanszor elolvasott könyveimet sikerült begyűjtenem: a centenáriumi Jókai-sorozat négy kötetét, Mikszáth Kálmán: *Beszterce ostroma*, és Nyíró József: *Úz Bence* című művét. A nyár végéig a menekültek mind visszatértek, de a könyveket soha senki nem kereste.

A front átvonulása után néhány nappal Matyival a Pápa–Nagyacsád közötti útvonal melletti szédült légvédelmi ágyúállásokat kerestük meg. Onnan különféle löporral és lövedékekkel együtt egy kissé elgörbült csövű gépágyút és egy gumiabroncs nélküli kerékpárt cipeltünk haza. Ezen

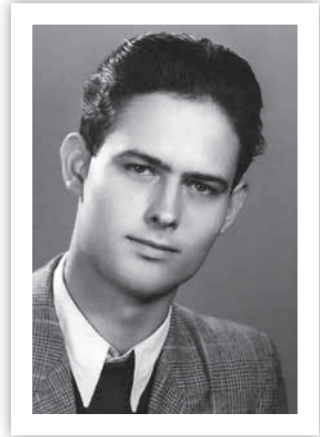
a kerékpáron tanultam meg 1945 nyarán biciklizni. Egy ideig az uradalom kertjében korábban ásott, de szerencsére eredeti céljait soha nem szolgáló bunkerben a légvédelmi ágyúknál használt makaróniszzerű lőport meggyújtva ijesztgettük egymást. A gépágyú pedig talán ma is az 1963-ban épített, volt családi házunk alapjait erősíti.

1949–1950 telén ismét új életlehetőségeket kezdtem keresni, traktoros tanfolyamra jártam a néhány hónappal korábban létrehozott gépállomásra. A volt uradalmi gépműhelyek épületeiben és udvarán működő traktorállomás körmös Hoffer-traktorjait rendszeresen a lakásunk előtt lévő kútnál mosták, gyakran óriási sártengert teremtettek számunkra. A téli hideg időkben gyakorta a tőlünk kért kukoricaszárból rakott tűzzel melegítették föl az indítófejeket, hogy a gázolaj dermedtsége felengedjen, a gép elinduljon. Sokat jelentett számomra, hogy a gépállomás sok új könyvet kapott és ennek az állománynak én lehettem talán az egyedüli, biztosan rendszeres olvasója. Barátaim közül is többen próbálkoztak helyüket megtalálni a számunkra akkor korszerűnek tekinthető munkában. Az események néhányuknál, barátainnál (Simon Árpád, az idősebb Meidl fiúk) meglehetősen gyorsan azt igazolták, hogy a traktorosságból is, mint korabeli, a rendszerváltás okozta eléggé kezdetlegesnek tekinthető állapotokban viszonylag gyorsan lehet kiemelkedni, irányító feladatköröket, pozíciókat elfoglalni.

FIATALSÁGOM JÁTÉKAI, IDŐTÖLTÉSEI

Veszprém város lexikona készítésekor, Kováts Sándor tanító, iskolaigazgatónak Jutaspusztáról (a veszprémi káptalan majorjáról) írt könyvében olvastam az ott vagy a Veszprém külső kerületein élt szegény vagy cseléd-gyerekek játékaikról. Meglepett, hogy 60-70 km távolságra a mi játékaikkal egyeztek. Néhány ezek közül. – A *bakugrás* volt a legegyszerűbb játék, amelyben sorba álltunk, az első előreszaladt és lehajolt, majd a kezével a térdéhez kitámasztotta magát. A következő futott utána, és kezét a lehajoló hátára téve, terpesztve átugrott rajta, majd futott tovább előre. A harmadiknak már két „bakot” kellett átugrania, és így tovább. – A *bilinckezéshez* két eszköz kellett. Egy kb. 1 méteres bot, olyan söprűnyél vastagságú, és egy 20 cm hosszú. A rövidebb bot két végét hegyesre faragtuk, a földre tettük, és a végére ráütöttünk. Amikor a kicsi a levegőbe ugrott, megütöttük, hogy minél messzebb szálljon. Ha

valaki a levegőben kétszer is meg tudta ütni a fát, az nagy elismerést kapott. – *Első labdám*: egyik kemény télen a tehenek szőre túlságosan megnőtt, ami azután a meleg idő beálltával kihullott, abból édesapám kicsit nehéz, de sokféle játékra mégis jól használható szőrlabdát készített számomra. Ilyen játék volt a *likba labda, dobd valagba*: készítettünk egy kb. 10 cm átmérőjű, 10 cm mély lyukat. A lyukba a szőrlabdát helyeztük, melyet körülálltunk, kezünket a labda fölé tartottuk, valaki elkiáltotta: *likba labda, dobd valagba* (egyik körben álló fiú nevét mondta). A körben állók szétfutottak, a megnevezett a labdával valakit igyekezett megdobni. Akit eltalált, az kiállt a játékból. – *Egyéb játékok*: Mi fiúgyermekek számtalan olyan egyszerű játékszert készítettünk, amelyeknek használatához nem volt szükség társakra, az idő eltöltésének kiváló eszközei voltak. Ilyenek a gyermekhangszerek: a fűzfasíp és a bodzasíp, a kóró- vagy kukoricahegedű és a tollsíp, a pörgettyű (búgattyú) és a kereplő stb. Bonyolultabb, nehezebben megtanulható játékok közül a madzaggal, kis ostorral hajtható facsiga, vagy a többszörösen meghajlított és egymásba akasztott, türelemjátékként szétszedhető drót ördöglakat. A felnőttek harciasságát utánzó játékszerek voltak a bodzapuska, a csúzli és a parittyá; A természet számos ajándékával is tudtunk játszani.

Tizennyolc évesen

Ifjúkorom egyetlen szórakozóhelye a faluban a kocsmá, annak rendszeres látogatása, mulatozás vagy kuglizás, és az oda szervezett alkalmi események (búcsú, bálók, színdarabok bemutatása) iránti érdeklődés volt. Engem ezek a lehetőségek nem kötöttek le. Pénzem sem volt italozgatásokra, inkább olvasással töltöttem a szabadidőmet. Nem udvaroltam senkinek, így a bálók vagy azokkal együtt járó rendezvények sem igazán vonzottak. Kivéve a faluban leélt életem utolsó két esztendejét. Napsütéses, az átlagosnál melegebb időszakokban vasárnap délután számosan (főként nők és egész családok) a vasútállomásra sétáltak, megvárták egy-egy vonat érkezését, köszöntötték az ismerős érkezőket. Fiatalabb, főként még egyedül élő férfiak szívesen töltötték szabadidejüket a trafik melletti pénzdobálással. Itt kisebb összegeket nyerni és veszíteni is lehetett. A faluban rendszeresen, nem ritkán a szomszéd községekben is, barátom, Simon Árpád családjából alakult, háromtagú vonós zenekar szolgáltatta a talpalávalót. Az apa, Simon József primás,

Árpád barátom cimbalmos, Ernő, öccse brácsás volt az együttesben. Számos alkalommal böggősként segítettem munkájukat. Ennek is gyorsan vége lett: könyvtárosnak mentem Békéscsabára, Árpai barátom rövid ideig a Csetény községben szervezett gépállomás igazgatását vállalta. Élettársat talált ebben a faluban, ahol letelepedett.

A háború utáni koalíciós években talán soha nem látott (vagy csak én nem láttam) érdeklődés mutatkozott a falusi színjátszás, elsősorban népszínmű jellegű alkotások iránt. Alkalmi amatőr csoportok szerveződtek, főleg népszínművek bemutatására. Egyetlen ilyen előadásban – a római katolikus egyház felkérésére én is szerepet vállaltam – nem sok sikerrel. Az előadott színdarabnak már a címére sem emlékezem. A vállalt fiatal grófi szerep mindenben idegen volt számomra. Egyszerűen képtelen voltam úgy mozogni vagy beszélni, amiként egy, általam félhülyének gondolt grófi csemetének kellett volna. Produkcióm lényegében senkinek nem tetszett, nekem a legkevésbé. Szerencsémre több színészi lehetőségem nem volt – nem csak én –, mások is levonták az egyetlen tanulságot, hogy velem hasonló produkciókkal próbálkozni sem érdemes.

KÖNYVTÁROSKÉNT

Váratlan fordulattal, húsz éves koromban úgy kerültem a magyar könyvtárügybe, hogy tulajdonképpen fogalmam sem volt arról, milyen is egy igazi könyvtár, belőlem mi lehet vagy mi lesz, helyesebben fogalmazva: könyvtárosként mi leszek, mi is lehetek?

1949 kora őszén a Veszprémi Körzeti Könyvtár az én falumba is könyvgyűjteményt szállított, amit először a volt református iskolában helyeztek el, és amelynek ugyancsak rendszeres olvasójává váltam. Novemberben Solohov: *Új barázdát szánt az eke* című könyvéből hetven-nyolcvan kötetet osztottak szét a falu lakói között, úgy gondolván a harmincas évek közepének szovjet kolhozszervezési példája pozitív hatással lehet a hazai mezőgazdasági termelészövetkezeti mozgalom indítására. 1950. január elején megrendezett könyvankéton, amelyet a Hajmáskéren született Füsi József író vezetett, részt vett Páldy Róbert, a Veszprém Megyei Szabadművelődési Felügyelőség vezetője is. Mivel sokat olvastam, a Nemzeti Parasztpárthoz kötődő helyi EPOSZ szervezetnek titkára voltam és körzeti megbízotti feladatokat is elláttam, többen úgy gondolták, hogy ezen az ankéton meg kell szólalnom. Nem tudom már mit, de minden valószínűség szerint valamiféle aktuális politikai tartalmú szöveget mondhattam. A tsz persze ekkor még nem alakult meg, sőt... Édesapám, ösztönzésemre ugyancsak elolvasta a Solohov kötetet, de az ankéton már nem volt hajlandó részt venni. Véleményét előttem így foglalta össze: számára nem lehet példa egy olyan állapot, amikor a parasztok az állataikat levágják, nehogy a közösbe kelljen adni, majd a sok húst igyekeznek megenni még azon az áron is, hogy hasmenéssel állandóan a szalmakazlak tövébe rohangálnak. (Más szavakat használt ugyan, de a lényegen ez sem változtatott.)

Talán január végén vagy február elején egy délelőtt – amikor Simon Árpád barátommal, a konyhaasztalon az általa faragott sakkfigurákkal játszottunk éppen – megjelent nálunk Horváth Géza, aki akkor már a Veszprémi Körzeti Könyvtár vezetője volt. Érdeklődött: volna-e kedvem részt venni egy könyvtárosokat képező tanfolyamon, Budapesten? Elmondta, érdeklődött

felőlem Kiss László iskolaigazgatónál és Kis József községi párttitkárnál, ők messzemenően támogatják a javaslatot. Időm rengeteg volt, hiszen a téli hónapokban sem a földdel, sem a traktoros tanfolyammal sokat kezdeni nem lehetett. Csábított az is, hogy korábban a fővárosban is csak egy alkalommal, előző esztendőben, a VIT-en (Világifjúsági Találkozón) jártam.

A Máramarosi utca egyik nagy villájában lévő hathetes könyvtáros-képző tanfolyam, amelynek én a második kurzusán vettem részt, tulajdonképpen inkább egy politikai fejtágítóféle volt, a könyvtárosi munkáról sok szó nem esett. Jegyzeteltük, és órákon át vitattuk Rákosi Mátyás és más nagy klasszikusok beszédeit és írásait. Néha egy-egy, akkor a politika által is elfogadott író látogatott hozzánk. Tanultunk népi táncokat, alakítottunk röplabdacsapatot, sőt egy vagy két iskola együttesével játszottunk is. Részt vettünk és órákig ácsorogtunk az április 4-i óriási felvonuláson, de arra nem emlékezem, hogy a főváros bármelyik könyvtárát meglátogattuk volna. A tanfolyam végeztével velem is beszélgettek, akkori szóhasználattal lekádereztek a Népművelési Minisztérium munkatársai. A tanfolyam végén hazautaztam és tettem a dolgom, amit egy parasztgazdaságban tavaszi hónapokban kellett. A traktorosság most már szóba sem került.

Egyébként Horváth Géza, veszprémi főnököm is ezen a tanfolyamon vett részt, itt ismerkedett meg későbbi feleségével, Mohácsi Eszterrel. A tanfolyam vezetőjére, egy orvos-asszonyra igazán nem is emlékezem. A két szemináriumvezetővel, Gaschler Rudolfffal és Kovács Pállal viszont jó baráti kapcsolatunk alakult ki, amely későbbi életünk során is megmaradt. Tanárainkat az előttünk lévő, első ilyen célú tanfolyamon képeztek ki könyvtárosnak. Ők is úgy voltak, mint a tanár, aki egy órával előbb készül fel az angol nyelvórára, amit a diákjának elmond. Nem volt nehéz feladatuk, mert főként sablonos politikai szövegek hangzottak el.

Az ötvenes évek közepén élt Veszprémben egy öreg újságíró, Illés László, aki mindenütt felszólalt, gyakran használt Lenin idézeteket, alátámasztva aktuális politikai vagy más irányú szövegét. Egy alkalommal megkérdeztük tőle: – mondd Laci bácsi sok Lenint olvastál, hogy mindig tudsz aktuális idézetet? – *Én soha nem olvastam Lenint, de biztosan tudom, a többiek sem olvasták,* – mondta ő, számomra nagy tanulságként.

A KEZDETEK: EGY ÉV BÉKÉSCSABÁN

1950. május közepe táján édesanyám ebéddel együtt Békéscsabáról érkezett levelet is hozott a cukorrépa földre. Ebben Lipták Pál, a Békéscsabai Körzeti Könyvtár vezetője arról értesített, hogy a Népművelési Minisztérium május 1-jétől kinevezett hozzájuk módszertani könyvtárosnak. A kinevezést ő kapta meg, és csak nehezen derítette ki laccímemet. A fizetésemet hozzájuk már leutalták, érdeklődött: szándékomban van-e elfoglalni az állást?

Azonnal nekiláttam a számomra akkor nagyon hosszú és bonyolult utazás megszervezésének. A család egyetlen utazást segítő alkalmatossága, egy vesszőkosár addig főként a lányok költözését, a gazdaváltások lebonyolítását szolgálta. Most az én motyóim csomagolására, békéscsabai utam megkönynyítésére került elő. Városiasnak akkor sem tekinthető, feltűnő „*útibőrönddel*” való megjelenésem a későbbi évek során számos baráti élcelődés tárgyát képezte.

Lipták és barátai segítségével érkezésem napján találtam szállást egy városszéli zsúptetős házban, ahol idős özvegyasszony egyik szobáját havi 150 forintért béreltem. Időm nagy részét a könyvtárban töltöttem, dolgoztam, még többet olvastam, csak aludni jártam a bérelt szobába. Őszig volt itt a szállásom, majd a könyvtárban megismert Szabad Olga és családja Körösparti, villaszerű lakásának régen cselédszobaként használt kis helyiségébe költöztem, ahol semmiért nem kellett fizetnem. A négytagú, felnőtt emberekből álló, a háború minden borzalmát átélte, azt talán soha feldolgozni nem tudó zsidócsalád a kis szoba átengedésével számomra korábban el sem képzelte kényelmet és a teljesen szabad élet lehetőségét biztosította. Szobámat a hideg napokon sem kellett fűteni, mivel három oldalról fűtött helyiség vette körül.

Rendkívül sokat, a nagy klasszikusok alkotásait olvastam, igyekeztem pótolni műveltségbeli hiányaimat, amiben a sokirányú érdeklődésű és magas műveltségű családtól is nagy segítséget kaptam.

Életemnek egyik legszerencsésebb fordulata volt, hogy húsz éves falusi fiatalemberként Békéscsabára kerültem, és egy esztendeig ott élhettem. Lipták Pál, az úri szabóból lett festőművész és körzeti könyvtárvezető mágnesként vonzotta a város és a Dél-alföldi táj szellemi életének, íróinak, festőinek és más művészeti ágak művelőinek meghatározó egyéniségeit. A város egyik legszebb villaépületében működő új intézmény otthont adott képzőművész körnek, találkozóhelyet biztosított a kulturális területek képviselőinek. Mind ezt 1950-ben, amikor a közéletnek legfontosabb mozgatórugója talán éppen

a bizalmatlanság volt. Ez a környezet, amelyhez hasonlóknak nemcsak a léte, de még az azzal összefüggő gondolatok sem érintettek meg korábban, engem nemcsak befogadott, hanem finoman pallérozva életem és érdeklődéseim alakulását és annak változásait, elfogadott. Első színházi élményeim is ehhez a városhoz kötődnek. Alkalmanként Lipták Pállal én is a színházigazgatói páholyból nézhettem az előadást. Itt voltam először fürdőben és uszodában, zenei hangversenyt is itt, valamint a közeli Békéstarhoson hallottam először. Lányok között nőtem fel, mégis itt láttam először nőt ruha nélkül, amikor a városban élő festőművészek a könyvtár épületének legnagyobb termében vasárnap délelőttönként atkéképeket készítettek.

A fiatal körzeti könyvtár állománya és egész tevékenysége lényegében nem tért el a gyors ütemben, az ország egyre több pontján megszervezett és tevékenykedő, hasonló intézményekétől. Lipták Pál a kötelező feladatok mellett azonnal egy leendő nagy könyvtári gyűjtemény megszervezését is elkezdte. A rosszemlékű selejtezési jegyzékek alapján, vidéken kivont könyvek jelentős részét mi nem a zúzdákba, hanem a városi és a körzeti könyvtárba irányítottuk. Az Országos Technológiai Könyvtár (Országos Műszaki Könyvtár) egyáltalán nem véletlenül elsőként Békéscsabán, a körzeti könyvtárban létesített vidéki fiókintézményt. Lipták Pál pedig 1954-ben Kossuth-díjat kapott.

Itt végre találkozhattam igazi könyvtárral is, hiszen a múzeum épületében mai szemmel nézve is jelentős gyűjteménnyel és nagy hagyománnyal rendelkező városi könyvtár tevékenykedett, amelyet akkor a magyar irodalmi élet egyik meghatározó, a politika által viszont akkor nem kedvelt egyénisége, Féja Géza író vezetett. A 20. század első felének magyar íróiról sok érdekes és tanulságos, az ő sajátos módján megfogalmazott történetet hallottam tőle Békéscsabán, később Balatonfüreden. Féja Géza szerette a Balatont, az ötvenes években gyakran utazott Balatonfüredre, ahol a Páldy Róbert anyja által vezetett Pedagógusok Üdülőjének vendége volt. Később, balatonfüredi lakosként néha én is részt vettem esti beszélgetéseiken, elkísértem tóparti ücsörgésekre, a korabeli első borhetek rendezvényeire. Géza bátyám gyakran megfordult Veszprémben is, ahol fia ekkor a Lovassy László Gimnázium tanáraként dolgozott.

Kapcsolataimat szüleimmal és testvéreimmal a távolság sem változtatta meg. Különbéféle ügyek intézése miatt, vagy azok ürügyén rendszeresen utaztam Budapestre, onnét hazamentem Mezölakra, a tisztaruhát és a néhány napra elegendő élelmiszert átvéve vonatoztam vissza Békéscsabára. Néha néhány száz forintot tudtam hazaadni, ezzel segítettem szüleimnek az

adókkal, beszolgáltatásokkal, az állandó sanyargatással járó gondjaik áthidalását. Alkalmanként postai csomagban kaptam élelmiszert (főként pogácsát, száraz süteményt) testvéreimtől. Ella (Gabriella) nővérem Kislődről egy alkalommal nagy fazékban küldött zsírba ágyazott sült malacot. Beraktam szállásadóm kamrájába, s mivel csak aludni jártam oda, teljesen megfedkeztem róla. Meleg nyári napok voltak, amikor kerestem a sültet, már a fazék is mozgott a rengeteg pondrótól (kukactól). Így, ennek eredménye, hogy hosszú életem során soha nem ettem meg a sült malachúst.

Édesanyám a nővéreim munkahelyváltásait mindenkor nyomon követte, a váltás után néhány hét múltán mindegyik lányát meglátogatta új munkahelyén. Nem emlékezem, hogy egyszer is nagyot tévedett annak megítélésében, lánya az új helyén mire számíthat. Valamikor, 1950 kora őszén, a hosszú út bonyodalmaival, a fővárosi átszállás megszervezését vállalva, utánam is elutazott Békéscsabára, két napot, két éjszakát töltött ott. Lipták Pálék vendége volt, de találkozott és beszélgetett barátaimmal, sőt Évával is, akinek rövid ideje, és rövid ideig próbáltam udvarolgatni. Megismerte mennyire erős empátiával, segítőkészséggel vesznek körül új barátaim ebben a városban, és ezt soha nem feledte. Én sem. Húsz éves koromig ő ismerte legjobban visszahúzódó természetemet, aggodalma és féltése nem volt alaptalan. Egy városi lány kedves nyíltsága külön is öröm volt számára, mivel tudta, hogy korábban a falumban udvarlással nem is próbálkoztam.

VESZPRÉMI ÉVTIZEDEK

A Népművelési Minisztérium 1951 tavaszán, Veszprém megyében másodikként Pápán létesített körzeti könyvtárat, amely a pápai és a zirci járások gondozását kapta feladatul. Vezetőjévé a pápai kötődésű Horváth Ilona tanítónőt nevezték ki, aki egy esztendeig már Zalaegerszegen a körzeti könyvtár vezetője volt. Én a Pápa melletti Mezőlak községhez kötődtem, ezért kértem Pápára történő áthelyezésemet. Ennek eredményeként egy évig a volt pálos szerzetesrend pápai megüresedett székházában elhelyezett körzeti könyvtár módszertani munkatársaként végeztem az új falusi könyvtárak gondozását, szerveztem a községi gyűjteményeket, könyvankétokat, könyvkiállításokat. Ismét bejáró lettem, naponta vonattal utaztam Mezőlakról Pápára. Szüleim mezőgazdasági munkájában sokat segíteni nem tudtam, mivel nyár elejétől Horváth Ilona Budapesten öt hónapos tanfolyamon vett részt, a feladatokat

egyedül végeztem, közben készültem a főiskolai tanulmányok megkezdésére is. Nyár végén kaptunk ugyan egy Csepel motorkerékpárt, amellyel a távoli zirci járás községeinek megközelítése is könnyebbé vált, de közben elkezdtem tanulmányaimat is a Budapesti Pedagógiai Főiskolán.

Falusi könyvtárosoknak szervezett első tanfolyam résztvevői Pápán, 1951-ben

Személyes jellegű okok miatt (megismertem későbbi feleségemet) 1952 tavaszán áthelyezésemet kértem Veszprémbe Horváth Géza mellé. Utódomnak Pápara Bakonyság község könyvtárosát, Réfi Antalt javasoltam, akivel a pápai körzeti könyvtár vezetője is könnyebben tudott együtt dolgozni. Nem sok idő múltán összeházasodtak, majd elváltak: a házasságkötés után nem lehettek munkatársak, később házaspárként is szétváltak. A hatvanas évek elején még volt gondom Réfiné Horváth Ilonkával, amikor a pápai könyvtár munkatársainak száma fiatal és jó szakemberekkel (Ughy Jenő, Tóth Dezső, Tóth Aladár) gyarapodott, akik meg akartak szabadulni a munkájukat inkább akadályozó, a változások iránt nem igazán fogékony főnöküktől. Gróf Ervinnel (a megyei könyvtár akkori igazgatójával) közösen igyekeztünk támogatni törekvéseiket, de 1961-ben a pápai járás akkori vezetői részéről határozott elzárkózással találkoztunk. Egy év múltán viszont már ők kérték az én segítségemet az ügy megoldásához. Végül az igazgató asszony a város egyik iskolájában kapott tanári munkát.

A Népművelési Minisztérium 1949-ben elsőként Veszprémbe alapított körzeti könyvtárat, azzal a céllal, hogy a megye településein könyvtárakat létesítsen, és könyvtárhálózatot szervezzen. Az ország első falusi népkönyvtárát

is az akkor Veszprém megyéhez tartozó Mezőszentgyörgyön, Eötvös Károly szülőfalujában avatták. Három ember szerepét kell kiemelnünk a Veszprémi Körzeti Könyvtárnak az országban elsőként történő létrehozásában: Nagy László múzeumigazgató, a Veszprém Megyei Szabadművelődési Tanács elnöke, Páldy Róbert a Veszprém Megyei Szabadművelődési Felügyelőség vezetője, Rácz Aranka tanár, a múzeum munkatársa, Nagy László későbbi felesége. Mindhárman aktívan részt vettek annak a tervezetnek a kidolgozásában, amely a létrehozandó korszerű könyvtári szolgáltatásokat hálózati rendszerként, az ország legkisebb településeire is gyorsan és hatékonyan eljuttathatná. Elképzeléseik kidolgozásához Sebestyén Gézától, az Országos Széchenyi Könyvtár igazgatóhelyettesétől kaptak szakmai segítséget.

Addigi életem végig szerencsés fordulatok következménye volt. Így az is, hogy 1952 tavaszán Veszprémbe kerültem, ahol ekkor a múzeum épületében ugyancsak két könyvtár, a városi és a körzeti működött.

A városi könyvtár vezetője, Lóránd Imre, 1948-ban a *Veszprém Megyei Népiújság* szerkesztőjeként a fővárosból költözött a Veszprémbe. A háború előtt és után a szociáldemokrata mozgalomban tevékenykedett, 1946-tól az *Igazság* című lap főszerkesztője volt. Valószínűleg szociáldemokrata múltja miatt kizárták a Magyar Dolgozók Pártjából, a könyvtárhoz helyezték, de 1952-ben a két intézmény egyesítésekor onnét is távoznia kellett, egy veszprémi kereskedelmi vállalatnál kapott adminisztratív jellegű állást és munkakört. 1956 októberében a Veszprém Megyei Forradalmi Tanács elnökévé választották, de 31-én az 1958. január 9-én kivégzett Brusznjai Árpád követte ebben a pozícióban. Lóránd Imrét a Brusznjai-perben hat év börtönbüntetésre ítélték, 1960-ban, amnesztiával szabadult. Élete további részében Budapesten, a Múzeum körüti antikváriumban dolgozott, folyóiratokban pedig könyvismertetései jelentek meg. Megmaradtak kapcsolataink vele, az akkori állománygyarapítási törekvéseink megvalósításához, főként a helytörténeti jellegű irodalom beszerzéséhez kaptunk tőle sok segítséget.

A városi könyvtár nem előzmények nélkül tevékenykedett, 1902-ben alakult meg Veszprémbe a Múzeumi és Könyvtári Egylet, amely csak a húszas évek közepén költözhetett önálló épületébe. Könyvgyűjteménye további 8-10 évig csak segédkönyvtári funkciókat töltött be, az olvasóközönség számára 1934-ben nyitották meg, amikor egy ambiciózus fiatal szakember, dr. Nagy László került az intézményhez és átvette a könyvtári állomány gondozását is. Kapcsolatot teremtett a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárral, az ott dolgozó szakemberektől kért és kapott tanácsokat állománygyarapítási, feltárási és olvasószolgálati kérdésekben. Többek között, az ötvenes évek fordulóján

meggondolatlanul megsemmisített, korszerű cédulakatalógusban tárta fel az állományt. Irodalmi művek beszerzésében például rendszeresen Szerb Antal író tanácsait kérte. A gyűjtemény nyilvánossá tétele után rövid időn belül több mint ötszáz beiratkozott olvasó használta azt viszonylag rendszeresen. Sajnos a háborús idők meglehetősen hamar véget vetettek a szépen induló fejlődési folyamatnak. Az 1949-ben megnyíló városi könyvtár ennek az állománynak csak egészen kis részét, döntően a szépirodalmi műveket vette át.

A körzeti könyvtár első vezetője, Rácz Aranka kinevezése után néhány hónappal, 1949 szeptemberében Nagy László múzeumigazgatóval Budapestre költözött. A körzeti könyvtár vezetését a tanítói képesítéssel rendelkező Horváth Géza vette át, aki mindig, minden körülmények között tanár volt, egyénisége nagyon nehezen alkalmazkodott a főként szervezési munkákból származó körzeti könyvtári feladatokhoz. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, levelező úton tanult, tanárnak készült. 1954 után a Lovassy László Gimnázium tanáráként nemzedékek soraival szerettette meg a magyar történelmet és önmagát. Ki tudja, Veszprémben és környékén hány ezer ember gondol rá igaz hálával és szeretettel. Nagy szerencsémre kicsit nekem is inkább tanárom, mint főnököm vagy munkatársam volt a két évig tartó együtt végzett munkálkodásunk idején.

Veszprémbé költözve két évig albérlőként a város akkori szélén lévő Akácfa utca 20. számú házban, Kalocsai Józseféknél laktam. Meidl Dezső hívott lakótársnak, aki a Megyei Gépállomási Igazgatóság dolgozójaként, Kalocsai munkatársaként már korábban bérelte a családi ház nagyobbik szobáját, ahova én is beköltöztem. A két tinédzser korú fiúgyermekkel rendelkező, rendkívül szimpatikus család a lehető legjobb feltételeket biztosította számomra a munkámhoz, a tanulmányaimhoz, az életemhez. Meidl Dezső sok időt töltött a gépállomásokon és barátainak társaságában, leggyakrabban csak aludni jött az albérletbe, egyes időszakokban még azért sem. Volt úgy, hogy nem a közös lakásunkban, hanem Mezőlakra hazautazva, családi körben beszéltek meg közös gondjainkat és feladatainkat is. Számomra ez az élethelyzet rendkívül előnyös volt, nyugodt körülmények között tanulhattam, sokat olvashattam.

1952-ben jelent meg a Minisztertanács rendelete, igazi mérföldkő a magyar könyvtárkultúra történetében, amely előírta, hogy a városi és a körzeti könyvtárak összevonása révén, a megyeszékhelyeken megyei, a járási székhelyeken pedig járási könyvtárakat kell létrehozni. A megyei és járási könyvtárak életre hívásának előírásával nem csak a szervezeti kereteit teremtette meg a később kialakult és évtizedekig folyamatosan fejlődő és korszerűsödő,

nem is rosszul működő hálózati rendszernek, hanem olyan növekedési folyamatot indított el, amelyet mindenkor példának lehet tekinteni a kulturális élet e fontos területén. Visszatekintve, az akkori politikai és társadalmi viszonyoknak ma elképzelhetetlen ellentmondásait láthatjuk. A diktatórikus hatalom részéről a legkegyetlenebb módszerek és eszközök alkalmazása a társadalom megrendszabályozása, másrészt viszont a kulturális élet egyes területein, mindenekelőtt a könyvtárügyben óriási erők és források mozgósítása, beláthatatlanul nagy fejlődés feltételeinek megteremtésére. Én, a szerencsés ember, ennek a pozitív folyamatnak az egyik főáramába kerülhettem, és minden más csábítást vagy ráhatást elhárítva, évtizedekig ott maradtam.

Veszprémben is a két *Megyei kollégák egyik első csoportja.* könyvtár szervezeti össze-

vonásával létrejött új intézmény a két évvel korábban megalakult megyei tanácshoz került. Tartalmilag ez még nem változtatta meg azt az állapotot, hogy a múzeumtól átvett pár ezer, főként szépirodalmi mű közül választhattak az olvasók, akik gyorsan növekvő számban, és változó igényekkel kerestek meg minket. A múzeum a helytörténeti tárgyú és egyéb tudományos jellegű könyvanyagát nem adta át, arra nekik is szükségük volt. Hosszú ideig a mindennapi munkában a legnagyobb gondot a meglévő és gyorsan gyarapodó állomány feltáratlansága, valamint a kézikönyvtári jellegű művek majdnem teljes hiánya okozta.

Az ötvenes évek elejének könyvkiadása hazánkban is az általános politika visszatükröződése volt. Soha nem látott példányszámban jelentek meg kiválasztott magyar és világirodalmi klasszikus alkotások is, de a szovjet irodalom reprezentánsainak kikiáltott, valamint a futurisztika határát súroló művei. Például az *Ötözres fejjönők tapasztalatai*, a *Természetátalakítás a Szovjetunióban* stb. A körzeti könyvtárakhoz ládaszám, kemény könyvtári kötésben, katalóguskartonokkal ellátva, néha több száz példányban érkeztek ezek az alkotások. Nagyobb hányadukat továbbszállítottuk a falusi

könyvtárakba, de egy részük a körzeti könyvtárral együtt bekerült a helyi állományba. Később ez az állományrész fokozatosan, természetes módon kikopott, vagy még természetesebb módon kikoptattuk.

A könyvtár történetében fontos állomásnak tekinthetjük, hogy 1954-ben Kiss Jenő, könyvtárszakos egyetemi hallgató iskolatársai közül kis csapatot szervezett, akik a nyári szünetben Veszprémbe jöttek, és megkezdték a gyorsan növekvő számú gyűjtemény feltárását, katalógusok szerkesztését. Az intézmény életében ez a minőségi változás döntő fontosságú első lépés volt.

Veszprémben együtt dolgoztam Dávid Zsuzsával, nem titkoltuk egymás iránti vonzalmunkat, ami egyes kollégáknak gondot okozott. 1953 tavaszán Zsuzsi vállalta a probléma megoldását, kérte áthelyezését a nem sokkal korábban szervezett devecseri járási könyvtárhoz. Egy évvel később összeházasodtunk, Devecserben, albérletben egy zsúptetős családi ház egyik szobájában éltünk. Közel egy esztendeig Devecserből jártam Veszprémbe. Én 1954 decemberében elvállaltam a nem sokkal korábban szervezett Balatonfüredi Járási Könyvtár vezetését. Balatonfüreden a könyvtár számára átadott épületben két szobát mi lakás céljaira használhattunk. 1956 márciusában a balatonfüredi járás közigazgatási funkcióinak megszüntetésével az ottani könyvtár járási feladatai is Veszprémhez kerültek, akkor tértem vissza újra Veszprémbe, de 1965-ig (amikor Veszprémbe, a mai Egyetem utcában lakást kaptunk) ismét, most már Balatonfüredről ingáztam.

1955 végén két jelentős személyiség került a megyei könyvtárhoz, Páldy Róbert és Gróf Ervin. Páldy Róbert veszprémi igazgatóvá történt kinevezése előtt két évig a székesfehérvári megyei könyvtárban Könczöl Imre helyettese volt. Gróf Ervin a szombathelyi megyei könyvtárban az állománygyarapítást és feltárást irányította, Veszprémbe igazgatóhelyettesként ugyanezeket a feladatokat vállalta és végezte 1961 végéig, rendkívül magas szintű igényességgel. Az ő tevékenységük révén kezdődött az intézménynek igazi könyvtárrá történő szervezése. Irányításukkal mi, a megye fiatal könyvtáraiba bekerült ifjú emberek lelkes és összetartó csapatot alkottunk, akik nyitott szemmel, határtalan lelkesedéssel és elkötelezettséggel tanultuk a szakmát, segítettük egymást.

Nem lehet igazán eléggé méltatni Páldy Róbert szerepét Veszprém megye kulturális életének alakulásában. 1945 őszétől 1952 végéig a Megyei Szabadművelődési Felügyelőség vezetőjeként ő volt a megye kulturális életének irányítója. A háború előtt és alatt a népi irodalomban megjelenő törekvéseket tekintette az ország felemelkedése egyedüli útjának, részt vett a falukutató mozgalomban, csatlakozott a Nemzeti Parasztpárthoz, amelynek egy ideig

megyei titkára is volt. Megyei szabadművelődési felügyelőként a kulturális mozgalmak sorát kezdeményezte, indította és támogatta. 1955 őszétől 1960 decemberéig a megyei könyvtár igazgatójaként, később a *Könyvtáros* című, országos szakmai folyóirat főszerkesztőjeként, legfontosabb patrónusként nagyon sokat tett a megye kulturális élete, és főként a megye könyvtárainak fejlődése ügyében.

Másik csoport néhány évvel később

Páldy Róbert indította el a megyei könyvtárat azon a pályán, amelyen lényegében később is, összehasonlíthatatlanul más körülmények között tevékenykedett. Nem zárkózik be szakmai feladatkörökbe, a kultúra fogalma alatt nem egy szűken értelmezett könyvkultúrát ért, hogy itt különböző rendezvények lehetnek, évtizedek óta különféle, a megye életében fontos kiadványok megjelentetését, egy ideig azok nyomdai munkáit is vállalta. Az ötvenes években, Veszprém megyében megjelentetett első helyismereti kiadványt, Lipták Gábor–Zákonyi Ferenc: *Veszprém megye a szabadságküzdelmekben* című kötetet a könyvtár adta ki. Megteremtette a feltételeit annak, hogy Nagy László elkészítse a *Veszprém megyei sajtóbibliográfiát*, amely akkor könyvként, az országban másodikként megjelenhessen, Nagy László pedig ismét a képességeinek megfelelő munkát végezhesen. 1957-ben megszervezte és szerkesztette a *Veszprémi Szemle* című folyóiratot, amit ma is példának tekintenek azok, akik hazánkban e táján folyóiratot szerkesztenek.

Óriási szervező és színvonalas szerkesztőmunkával három jó szám jelent meg. Mondvacsinált ürüggyel, lényegében soha nem tisztázott politikai okok miatt szüntették meg a folyóiratot, amint az azokban az időkben, más esetekben másutt is előfordult.

A közművelődési könyvtárak nem tudományos kutatóhelyek, de az ilyen jellegű munkáknak alapvető háttérintézményei. A veszprémi könyvtárban a sajtóbibliográfia elkészítésével és megjelentetésével egy olyan bibliográfiai tevékenység kezdődött, amely természetes módon teremtett lehetőségeket az intézmény háttértevékenysége iránti igényeknek és a könyvtárosok kutatómunka iránti érdeklődésének. E tekintetben talán egy csúcspontnak Tóth Jánosné: *Eötvös Károly. Bibliográfia* című kötetet tekinthetjük. Nagy kár, hogy a két Cholnoky (László, Viktor) munkásságának bibliográfiai feltárását, amit Tóthé Erzsike elkezdett, máig nem sikerült befejezni. Nem igazán megnyugtató, hogy hazánknak ezen a táján, ahova meglehetősen sok nagy egyéniség élete és munkássága kötődik, egyre kevesebb közkönyvtár képes ilyen jellegű feladatot vállalni. Az ötvenes évek közepén a Páldy Róbert vezette megyei könyvtár olyan időszakban és politikai környezetben vállalta a helytörténeti kutatások támogatását, ilyen jellegű kiadványok szerkesztését és megjelentetését, amikor ez hivatalosan még közelről sem az elismerés, inkább a személyi és intézményi kockázat lehetőségét hordozta. Számomra jóleső érzés, hogy ezt a feladatot, amelyet a hatvanas évektől nem kevés sikerrel és eredménnyel én folytattam, az intézmény egy ideig az ezredforduló után is vállalta, és annak, a *Bakony–balatoni kalendárium* sorozat 15. száma, *Veszprém város lexikona* kötet elkészítése, valamint életrajzi lexikonok szerkesztése okán részese lehettem.

Páldy Róbert, ameddig és ahol tehetett különös gondot fordított arra, hogy az egyszerű néprétegek körében tehetségesnek számító fiatalokat kiemeljen, feladatokkal megbízza. Munkájukban, tanulmányaikban, egész életük alakulásában figyelte és segítette őket. Engem, Tóth Dezsőt és másokat. Néha talán túlzásba vitt, de igazán soha nem bántó rendszeretete mindnyájunkat a könyvtári munkában egyszerűen nélkülözhetetlen pontosságra és gondosságra nevelt. Az íróasztalainkon, mértani pontossággal, az asztal széléhez igazítva, szó nélkül rendezte össze ceruzáinkat és tollainkat. Ha a raktárban egy könyv kiállt a *sorból*, akkor odament és helyreigazította azt. Különös gondossággal ügyelt, hogy a megszerzett művek pontosan feldolgozva, gyorsan a helyükre kerüljenek, és azokat az olvasók használhassák.

Valamennyi megyei könyvtár művelődési autót, egy-egy Moszkvicsot kapott 1959-ben, mi is. Én, a könyvtár módszertani osztályának vezetőjeként

az összkomfortosnak jóindulattal sem tekinthető kis Csepel motorkerékpárt egy Izs 350 típusúra válhattam. A művelődési autó feladata az volt, hogy a még ellátatlan kis településekre menetrendszerűen könyveket, előadókat és mozifilmeket vigyen. Sándor József gépkocsivezető és Hadnagy Imre könyvtáros évek hosszú során olyan helyekre is jártak, ahol még villany sem volt, így a filmvetítéseket aggregátorral bonyolították le. Egyébként a művelődési autó tevékenysége kapcsán szenzációs sztorikat lehetne elmesélni. Első, kísérleti jellegű utunk, Hadnagy Imre sofőrként történő bemutatkozásával (neki már akkor volt gépkocsivezetői jogosítványa) Tapolcára vezetett. A város szélén, nappal elütöttünk egy nyulat. (Akkor még utazás közben gyakorta lehetett látni ilyen állatot.) Én kiugorván az autóból, egy jó ebéd reményében az úton fekvő állat hátán megragadtam a szőrt, mire a nyúl kiugorván kezeim közül eltűnt a mezőben. Évtizedekig hallottam a baráti tanácsot: ha megfogtam valamit, azt már ne engedjem ki a kezeim közül.

Az utak során egy alkalommal például egyik pusztán a *Svejk, a derék katona* című filmet vetítették, amelynek nem volta hangja. A kép megjelent, ott ültek szegény emberek, akik már alig várták, hogy filmet lássanak. Mit lehetett tenni? Egyik kolléga kezelte az áramfejlesztőt, a másik mondta a szereplők szövegét, amit a megelőző alkalmakkor már majdnem teljesen megtanult. Nem is tudom miért nem léptek aztán föl később ebben a szerepben. Olyan filmet is vetítették, amelyben a legizgalmasabb jelenetnél egy partizán be akart menni egy fészerbe, ahonnan hirtelen kirepült egy kakas. Óriási pánik keletkezett, Sándor József, vagy talán az akkor ott lévő Halász Béla, a megyei könyvtár későbbi igazgatója nyugtatta meg a nézőket, állította helyre a rendet.

Páldy Róbert 1960 végén elvállalta a *Könyvtáros* c. országos szakmai folyóirat szerkesztését. Javaslatára egy évre helyettesét, Gróf Ervint bízta meg az intézmény vezetésével. A megbízási idő lejártával én kaptam kinevezést az intézmény vezetésére

A hatvanas évek közepére egyértelművé vált, hogy a megyei könyvtár nem maradhat a múzeummal egy épületben, mert a kialakult állapot mindkét intézményt alapvető feladatainak teljesítésében gátolja. A probléma megoldására a megye számára központilag 4,5 millió forint beruházási keretet biztosítottak. Mivel belvárosi szanálás lehetőségét ez az összeg nem fedezte, új könyvtárépület számára csak városszéli területeket ajánlottak, amit viszont én nem fogadtam el. Sok egyeztetés után a megyei tanács úgy döntött, hogy a Komakút téren álló, volt római katolikus püspöki jószágkormányzósági épületet (amelyben akkor ifjúsági ház, élelmiszer bolt és sok minden más volt)

könyvtárnak alakítjuk át. Az 1945-ig, az egyházi nagybirtokok felszámolásáig gazdasági központnak helyet adó házat, a volt Püspökkert (ma: Színházkert) déli szélén, a major istálló mellé 1901–1902-ben, Schmahl Henrik tervei alapján építették. A meglehetősen lerobbant állagú díszes főépületben, Molnár Pál építésmérnök tervei alapján a felújítási és átalakítási munkákat a megyei építőipari nagyüzem, a VÁÉV 1965-ben kezdte és 1968-ban fejezte be. Az avatási ünnepséget 1968. augusztus 20-án tartottuk.

Az épületegyüttes udvari szárnyában (volt gazdasági épületek) átmenetileg a színész-szálló működött, de a döntés úgy szólt, hogy a könyvtár számára végső megoldásként azt is figyelembe kell venni. Az 1980-as évek első felében felgyorsultak a gondjaink: elhelyezési, de főként raktározási problémák a tartalmi munkát, az épületdíszek meglazulása és lehullása a járókelők életét veszélyeztette. Közben a színész-szálló is új, korszerű elhelyezést kapott. Gyuricza László megyei tanácselnök felhatalmazására vázlatot és makettet készítettem a teljes épületkomplexumnak a könyvtár számára történő hasznosítására. Az elképzelésem megvalósítását a rendszerváltás, az azzal összefüggő politikai, szervezeti és személyi változások megghiúsították.

Évtizedek múltán sem tudnám megmagyarázni, nyugállományba vonulásom után néhány hónappal, 1992 tavaszán milyen alapon feltételeztem, hogy a Magyar Szocialista Párt (MSZP) városi elnökeként segíteni tudom volt intézményem gondjainak megoldását. Két évvel később a párt győzött a választásokon, Veszprémet két személy (dr. Csehák Judit és Pál Béla) is képviselte az Országgyűlésben. Csehák Judittól vártam támogatást a könyvtári rekonstrukcióhoz (lévén férje, Békesi László egy ideig az új kormány pénzügyminisztere), de ismereteim szerint Pál Bélától kaptuk meg azt. Igaz, csak arra volt lehetőségem, hogy Pál Béla barátságával visszaélve, állandóan arra ösztönöztem, hogy egy pillanatra se feledkezessen meg ebbeli feladatairól. Így Halász Béla vezényletével 1998-ra elkészülhetett a teljes körű rekonstrukció, amely talán korszerűbb és látványosabb is, de mindenképpen eltér az általam elképzelttől.

Mi, könyvtárosok egymás között már sok évvel korábban megállapodtunk, hogy Veszprémben a Megyei Könyvtár csak Eötvös Károly író nevét veheti föl. Számunkra 1968-ban teljesen természetes volt, hogy az avatás egyben névadás is legyen. A gondot az okozta, hogy senki illetékes nem vállalta ennek a javaslatnak a megyei tanács végrehajtó bizottsága elé vitelét. A könyvtár nem tehette meg, mert ehhez intézményként nem volt joga. Végül megoldást úgy találtunk, hogy a megyei tanács akkori elnökének, dr. Bodogán Jánosnak megnyitó szövegébe beírtuk, hogy az intézményt az avatás

napjától Eötvös Károly Megyei Könyvtárnak hívják. Ez így ünnepélyesen és nyilvánosan elhangzott. A névadásról határozat ugyan nem született, de mi gondoskodtunk arról, hogy e naptól kezdve másfajta elnevezés senki számára és gondolatában szóba sem jöhessen. Abban a korban, hazánkban az volt a természetes elvárás, hogy új névadások során a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom jelentősnek tartott személyiségeit favorizálták. Határozott eltökéltségünket látva, nálam soha senki nem szólt Eötvös Károly neve ellen, más elképzelésről sem érkezett hozzám javaslat. Másokra hivatkozva páran azért megkérdezték: miért ragaszkodom egy, Veszprémhez és a megyéhez (különösen pedig a Balatonhoz) ugyan minden szállal kötődő, de közepes tehetségű író nevéhez, aki a 19. század végén még zsidóbérenc is volt?

Könyvtáros kolléganők között

Szerencsés volt az életem, s ebben nem kis szerepe volt annak, hogy az emberi sorsokat rendező véletlenek könyvtáros pályára sodortak, annak is, hogy Veszprém megye könyvtárügyében részt vehettem, egyes időszakokban meghatározó szerepeket vagy feladatokat vállalhattam. Nem hiszem, hogy van a magyar könyvtárügynek még egy olyan területe, ahol az évtizedek során olyan sok jó szakember nevelődött föl, maradt meg és dolgozott nem is kevés eredménnyel, (velem együtt) mint Veszprém megyében.

1952 őszén, Keszthelyen nyitottunk járási könyvtárat egy nagyteremben. Könyvtár még nem volt sehol, csak néhány szék az egyik sarokban, és a városi tanács elnöke mondta az ünnepi beszédet. Lóránd Imrével ketten utaztunk a megnyitóra. Jó barátságban voltunk. Ő pártfogolt engem,

a falusi származású fiatalembert, én sok mindent tanultam tőle, a nagyvárosi kötődésű, világpolgár mentalitású, elképzeltetlenül széles látókörű zsidó embertől. Imre újságíró volt korábban, természetes elgondolásnak tűnt tehát, hogy a megnyitóról a sajtónak – ami akkor számunkra az egyetlen megyei újságot jelentette – ő adjon tájékoztatást. Mellettem ült, se papír, se toll vagy ceruza. Mondom neki: te Imre nem kellene írnod, mit mond az elvtársnő a megnyitóbeszédében? – Figyelj ide, ő azt mondja majd, amit én írok, – válaszolt. A másik jó mondását életemben nem felejttem el: *akkor lesz majd igazán jó világ, amikor a könyvtárból ellopják a könyveket.* A könyvtárak életét figyelve és ismerve egy idő óta ez általánosan elterjedt szokássá vált. Ki tudja megmondani: most már jó világ van?

Részese voltam annak a munkának, amelynek eredményeként a pápai és keszthelyi után járási könyvtárat létesítettünk Devecserben, Balatonfüreden, Sümegen, majd Zircen is. Ott voltam, amikor 1952 végén a devecseri könyvtár megnyitásához éjszaka szállítottuk el az egyik pajtában raktározott ruhásszekrényeket, amelyeket a beszolgáltatás elmaradása miatt falusi embereknel foglaltak le. Ezek a szekrények voltak átmenetileg a könyvtár bútorai. A szállítást pedig azért kellett éjszaka lebonyolítani, hogy a volt tulajdonosok nehegy felismerjék azokat. Némi részem volt abban is, hogy a nyolcvanas évek első felében a város legszebb, akkor üresen álló épületét, az Esterházy várkastélyt a könyvtár kapta meg, s mai formájában saját céljaira felújította és berendezte. Talán a világ egyik legszebb, a hasonló nagyságrendű települések között biztosan a legnagyobb ilyen intézménye Devecsernek van. Részem volt a balatonfüredi, a pápai és a tapolcai könyvtárak költözéseiben, amelyeknek eddigi betetőzéseket Balatonfüreden a művelődési házat alakították át, Tapolcán a volt pártbizottsági székházat adták át a könyvtárnak. Pápan a Jókai Mór Könyvtárnak az Esterházy-kastélyba költözése előtt, az évtizedekig igazán reprezentatív olvasóterem (régén kápolna volt) közepén még ott voltak annak a tűznek a maradványai, amelyet valamikor a parketta és az ajtók anyagának felhasználásával szovjet katonák raktak.

Együtt tanultuk és évtizedekig együtt gyakoroltuk a könyvtárosi szakmát: Ajkán Tilhof Endrével; Balatonfüreden Rosta Róbertnével; Devecserben Kovács Emillel; Pápan †Jelencsik Sándorral és dr. Hermann Istvánnal; Tapolcán Kertész Károllyal; Várpalotán †Könczöl Imrével és †Neményi Lászlóval; Zircen †dr. Kőszegi Miklósnéval.

A megyei könyvtárban évtizedekig meghatározó szakmai szerepeket vállalók jelentős része, köztük az intézmény utánam következő igazgatója, †Halász Béla évtizedekig munkatársam volt. Csak köszönettel tartozom

azért, hogy a már elhunytak, aktívak vagy nyugállományban lévők, (minde-
nekelőtt Balogh Ferencné, Boros Zsuzsanna, †dr. Csiszár Miklós, †Had-
nagy Imre, †dr. Hanel Károlyné, †Keller Antal és felesége †Gál Magdolna,
†Kincses Gyuláné, †dr. Kiss Györgyné, †Kolinger János, †Kovács Gyuláné,
†Madarász Margit, Madarászné Szakmáry Katalin, †Onika Olga, †Péczeli
Lajos, Sándor József, †Szilasi Anna, †Tóth János és felesége Csertán Erzsé-
bet, Turai Lajosné, †Újhelyiné Kuczy Ildikó, †Varga Gyuláné és számosan
mások) évtizedekig kitartottak mellettem, segítették munkámat, közös terve-
ink és feladataink megvalósítását.

Eredményét akkor látjuk igazán, amikor arra gondolunk, hogy 1952-ben,
a múzeum néhány szobájában 3-4 ezer kötetes állománya volt ennek az intéz-
ménynek. A kilencvenes évek második felében történt rekonstrukciós fejlesz-
tések révén a város képét is meghatározó épület ad otthont az egyre bővülő
és a kor igényeivel lépést tartó közkönyvtár tevékenységének, tízezernél több
olvasójának, félmilliót meghaladó gyűjteményének. Ez az intézmény jól
példázza a magyar könyvtárügy félévszázados fejlődését, reméljük, mintája
lehet a jövő feladatainak is.

KUTATÁS, SZERKESZTÉS

Az ötvenes évek második felétől, fiatal családalapítóként és rendszeres
ingázóként, befejezve a főiskolai tanulmányokat kutatásokkal is foglalkozni
kezdtem. Elsőként a hozzám legközelebb álló téma feltárásával próbálkoztam,
annak az intézménynek az előzményeit és történetét dolgoztam föl,
amelyhez akkor már munkám, életem és gondolkodásom kötődött. Tapasz-
talan, kezdő kutatóként sok tanácsot és konkrét segítséget is kaptam
Nagy Lászlótól és feleségétől Rácz Arankától. Páldy Róbert a könyvtár
jövőjének is irányt mutatva, de egyben engem is ösztönözve önálló kötetként
megjelentette tanulmányomat. *A Veszprémi Megyei Könyvtár története.* =
A Veszprémi Megyei Könyvtár évkönyve 1961. A következő évtizedekben
számos téma feltárásával igyekeztem érdeklődésemet és gondolkodásomat
szélesíteni, de főként a falusi és paraszti életmód, a háború utáni koalíciós
időszak társadalmi és kulturális változásai foglalkoztattak. Írásaim, tanulmá-
nyaim jelentek meg a *Naplóban* és előzményeiben, az *Életünk, a Horizont,*
a *Veszprém Megyei Művelődési Szemle* és a *Könyvtáros* c. folyóiratokban,
az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványaiban,

az Eötvös Károly Megyei Könyvtár és az MSzMP Veszprém Megyei Pártiskolája évkönyveiben.

Könyvtárigazgatóként igyekeztem folytatni, ahol, és amikor lehetett kiszélesíteni a Páldy által kezdett törekvéseket. Elindítottam a Horizont Közművelődési Kiskönyvtár sorozatot, amelynek keretében önálló kiadványok megjelentetését (Balogh Ferencné, Botár Attila, Harmath István, Hoga György, Katsányi Sándor, dr. Tóth Dezső és mások munkáit) vállalhatta fel a megyei könyvtár. Közben fontos és jelentős alkotások (pl. Bodosi György: Antik játékok. – Zákonyi Ferenc: Balatonfüred. – Molnár Kálmán: Mezőlak.) szerkesztését, korrekcióját is végeztem.

Életrajzi lexikon bemutatója

A könyvkötő szakembert, Pénczeli Lajost 1959-ben már én kerestem meg Balatonalmádiban, jöjjön hozzánk a gyorsan gyarapodó könyvtár állományát javítani, szükség esetén bekötni vagy újrakötni. Egy ideig a könyvraktár egyik sarkában lévő asztalon dolgozott, majd megvásároltuk egy veszprémi kisiparos teljes műhelyét: gépeket, betűkészleteket stb. Lajos bácsi vezetésével saját üzemet szerveztünk, amelyben annak megszüntetése előtt már hat személy dolgozott, a megye összes tanácsi fenntartású könyvtára számára vállaltuk a javítást, kötetést. Nyomdai gondjaink egy részének megoldására rotációs nyomdagépet, és hozzá kiegészítő berendezéseket vásároltunk, a két

üzem sok új lehetőséget biztosított, igaz, nem kevés gondot is okozott. Az ezredfordulón a nyomdaüzem berendezését a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár kapta meg és működtette.

Visszatekintve, az elmúlt évtizedekben, nyugdíjasként számos olyan új feladattal találkozhattam, amelyeknek megoldása nem kisebb jelentőségű a korábbiakénál. Gondolok a *Veszprém megyei életrajzi lexikon*, folytatásaként a *Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon* szerkesztésére, a *Veszprém város lexikona* c. kötet elkészítésére, amelyek a maguk műfajában és formájában országosan is egyedülálló kiadványoknak tekinthetők, és amelyeknek javítása, bővítése és korszerűsítése életre szóló feladatot, kötelezettséget, tehát munkát jelent. A gondok mellett nem kevés örömet okozott számomra a *Bakony–balatoni kalendárium* 15 számának szerkesztése.

Valamikor az 1950-es évek közepén találkoztam először az életrajzi lexikonszerkesztés feladataival, amikor Hungler József középiskolai tanár, helytörténeti kutató több tucat A/6 méretű kartonlapot hozott be Páldy Róbertnek, amelyek Veszprém megyéhez köthető jeles személyek életrajzi adatait tartalmazták. Kérte az anyagnak, vagy kibővített változatának a könyvtár által könyvben történő megjelentetését. Páldy, két-három olyan, a megyében élő értelmiségi személynek mutatta meg, akiket a korabeli politika megbízható képviselőiként ismertünk. Ők nem javasolták a megjelentetést, mondván: a lexikon anyaga főleg egyházi személyek életrajzait tartalmazza, alig található közöttük munkásmozgalomhoz köthető. (A gyűjtött anyag személyek életrajzai által az ezeréves Veszprém megyét mutatta be.) A könyv kiadását nem vállaltuk, a kartonokat a könyvtár megvásárolta, a kutatók évtizedekig forrásként használták.

A hatvanas évek elején, fiatal igazgatóként az egyetemi könyvtártól Tarnay Zsuzsannát hívtam át hozzánk, akit (olvasószolgálati információk végzése mellett) fő feladatként a Hungler-féle anyag kiegészítésével, korszerűsítésével bíztam meg. Idejének rövidege (nyugdíjba ment) miatt nem sokat tudott hozzátenni az eredeti adatsorokhoz. Később Katsányi Sándor igazgatóhelyettes és Harmath István tanár, helyismereti kutató szerzőpárostól reméltem az életrajzi lexikkal összefüggő elképzeléseim megvalósítását. A példamutatóan dolgozó páros életrajzi lexikont nem, de Veszprém megye irodalmi hagyományaival foglalkozó, példaadó kötetet készített, amely három évtized alatt négy kiadásban jelent meg.

Én a Szocialista Párt városi elnökeként még dolgoztam a kiemelkedően sikeres 1994. évi országgyűlési választásokon, amikor Veszprémből két képviselőt (dr. Csehák Juditot az egyik választókerületben, Pál Bélát a megyei lista

vezetőjeként) az Országgyűlés tagjává választották. De már akkor foglalkoztatott a gondolat, helyismerettel összefüggő feladatok vállalása. A következő esztendőben, a politikától visszalépve, szabad időm célszerű eltöltése miatt, a már meglévő megyei életrajzi adatsorok bővítését, kiegészítését kezdtem el. Két év múlva, 1997-ben megbízást kaptam a megyei önkormányzattól a Veszprém megyei életrajzi lexikon anyagának összeállítására, majd az 1848. évi magyar szabadságharc 150. évfordulója tiszteletére, könyvként történő megjelentetésére. Az általam meghívott és irányított, 20 szakemberből álló szerkesztőség segítségével készült kötet első kiadása 1998 őszén (bővített és javított 2. kiadása 2014-ben) jelent meg.

Az évezred körüli években, *Ki kicsoda* címmel, a világ számos nyelvén jelentek meg olyan kiadványok, amelyek fontosnak tekintett élő személyek életrajzi adatsorait tartalmazták. Barátaim azt javasolták, Veszprém megyéről én is készítek hasonló kiadványt. Nem vállaltam az éppen időszerű kurzus-hoz kapcsolható, aktuálisan fontos személyek kiválasztását és bemutatását. Végül támogatást kaptam a *Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon* szerkesztésére, elkészítésére. A magyar államiság megteremtése millenniumi évfordulója tiszteletére, 2001-ben megjelent kétkötetes kiadványban 2208 élő (és 85, a két lexikon megjelenése közötti időben elhunyt) személy adatsorait találja az olvasó. A szereplők előre megfogalmazott és címükre kiküldött kérdőíveken maguk szolgáltatták a közölt adatokat. A következő években számos alkalommal kellett szóban magyarázkodnom, sőt védekezni a kortárs lexikon ügyében. Magyaráznom, védenem kellett a kötetben szereplők kiválasztásának okait: egyházi személyek, tsz elnökök, tanácselnökök és mások szerepeltetését. Kaptam elismerést és bírálatot (főként olyanoktól, akik kimaradtak) egyaránt.

A két lexikon anyagát, 5097 személyről Zsuzsanna lányom programozási munkája, előkészítése alapján budapesti vállalkozó (Csató Péter) helyezte el az interneten. Én most is igyekezem figyelemmel kísérni a hozzám valamilyen formában eljutó változtatási, javítási, bővítési és kiegészítési információkat, amelyek közül a fontosakkal a saját adatbázisomban és az interneten is módosítást tudok végezni. A Kortárs lexikonban szereplők számát nem bővíttem. A két kötetben szereplők közül elhunytak adatai, a változtatásokkal kiegészítve átkerülnek az Életrajzi lexikonba. Ez így számomra most még életre szóló feladatot és munkát jelent, az érdekelték vagy érdeklődők számára az ellenőrzés, kiegészítés vagy korrigálás lehetőségét biztosítja.

A megyei könyvtár tevékenységével, összefogásával és irányításával kapcsolatos, több évtizedes feladatok, később az életrajzi lexikonokkal végzett

Veszprém város lexikona bemutatása

munka természetes módon fordította figyelmemet Veszprém város történelmére, az itt éltek, ma is itt élők élete és törekvései felé. A 2009-ben, magánkiadványként (feleségem a kiadó: Varga Béláné volt) megjelent *Veszprém város lexikona* című, 976 oldal terjedelmű kötet anyagának összegyűjtése, rendezése hosszú évtizedekig tartó, szisztematikus figyelem és gyűjtőmunka eredménye. Bővítését, ellenőrzését és szükségesnek vélt korrekciókat a saját adatbázisomban addig folytatom, amíg erre érzek magamban energiát.

A második világháború utáni koalíciós időszak történései, meghatározó személyiségei (a Veszprém megyeiek is) számomra példamutató feladatokat hajtottak végre, törekvéseik és tevékenységük ma is több figyelmet érdemelne. A megye vezető értelmiségi személyiségei 1948-ban, *Bakony–balatoni kalendárium* című kötet összeállításával tisztelegtek a száz évvel korábbi forradalmi események előtt. Ezt a példát szerettem volna követni, amikor az általam szerkesztett, hasonló című sorozatot 1991-ben elindítottam. A 15 számot megért, népszerű sorozat megjelenését a megyei könyvtár támogatta,

amíg erre anyagi lehetőségei voltak. A sorozat szerkesztése és megjelentetése során mozgósítani tudtam a megye, vagy alkotásaikban a megyéhez kötődő, élő értelmiségiek jelentős részét is. Így az egyes kötetekben számos klaszszikus és élő költők, szépprózai alkotók, alkalmi és állandónak tekinthető szerzők, festők és fotósok munkáival találkozhatott az olvasó.

Íme a kalendáriumhoz írt egyik vers két részlete:

BODOSI György
TORNYOS KÖNYVHALOMBAN
VARGA BÉLÁNAK A KALENDÁRIUM
TÍZEDIK ÉVFOLYAMÁHOZ
(Részletek)

Nem igaz, hogy milyen gyorsan pörög,
forog az idő kereke Bélám, hallod,
hogy mennyire csikorog is már?
Eljött a sok-sok évforduló után,
na meg előtte is a Kalendáriumod
tízéves jubileuma. A mi évkönyvünké
mondhatnám sokunkkal együtt így
(ugyan mi ütött beléd, hogy kilenc
után a Tizedikbe is írást kérsz tőlem?)
Igaz boldogan adok s rátarti vagyok emiatt.
Hiszen nem akármilyen tollforogatók közül
veszed ki nevem újra...

...A könyv, az olvasás igyekezett
a jót az emberben megtartani.
Arra nevelt, hogy ne csak okosabb,
nemesebb is legyen bennünk a lélek.
Ezért próbáltam én is írni és emiatt
lettem szívesen kalendáriumi költő...

A POLITIKA VONZÁSÁBAN

Nem voltam tagja gyermekszervezetnek, egy rövid időszaktól eltekintve ifjúsági szervezetnek sem. A mezőlaki katolikus elemi iskolában, a nagyrészt cselédgyerekekből álló tanulói csoport számára talán nem is volt igény szívgárdista, vagy cserkészcsoporthoz megszervezésére. A polgárban már volt cserkészcsoporthoz, de soha, senki részéről fel sem vetődött, hogy én is tagja lehetnék. Nem is tudtam volna vállalni ilyet.

Igazán talán levante sem voltam. Emlékeim szerint, a faluszéli labdarúgó pályán néhányszor részt vettem a falusi szervezet foglalkozásán, de ennyi volt az egész. Talán az életkorom, a vonattal iskolába járással együtt járó elfoglaltság, netán egyéb okok miatt ez ügyben senki nem foglalkozott velem, én sem magammal. A háború végén nyugatra azért nem kellett a leventékkel mennem, mert 1930-ban születtem. A nálam két hónappal idősebbeket már elvitték.

1949-ben a Nemzeti Parasztpárt ifjúsági szervezete: az EPOSZ (Egységes Parasztiifjúság Országos Szövetsége) tagja, néhány hónapig körzeti felelős voltam. Az EPOSZ fontos feladatokat kapott és vállalt ekkor a falusi fiataloknak a Budapesti VIT-re (Világifjúsági Találkozóra) történő mozgósításában. Első alkalommal az ifjúsági szervezetnek Pápán, a Corvin utca saroképületében lévő irodájába hívtak, hogy vállaljam falumban az ifjúsági csoport megszervezését. Ezt követően Pápán több, Veszprémben is két megbeszélésen vettem részt, amelyeknek témája a VIT szervezésével összefüggő feladatok voltak. A legtöbbször először jártunk a fővárosban. Ottlétünk napjaiban egy iskolai tanteremben, ideiglenesen kialakított táborhelyen kaptunk szállást. Ingyen utazhattunk, így néhányan szabad időnkben egyik villamosról a másikra átszállva ismerkedtünk a várossal. A VIT után a szervezet járási vezetői arra kértek, dolgozzak körzeti megbízottként is, de a politikának már nem volt szüksége az EPOSZ-ra, számomra pedig egy teljesen más élet kezdődött.

Békéscsabára kerülve, új környezetben senkit nem érdekelt milyen szervezetnek voltam, vagyok tagja. Lipták Pál a szociáldemokraták közül

1948-ban a Magyar Dolgozók Pártjába átigazolva, lényegében a politikát maga mögött hagyta. Barátai, a valamikori *Viharsarok* még ott élő írói, művészei közötti beszélgetések során politikai témák soha nem kerültek szóba, legalább is előttem nem. Visszakerülve először Pápára, majd Veszprémbe, a munka mellett mindenekelőtt a főiskolai tanulmányokkal, majd családalapítással foglalkoztam. Nem is nagyon érdekelt senkit, hogy egy könyvtáros (akiről a legtöbben azt sem tudták, mi lehet a munkája) nem tagja az „*élcsoport*”-nak. Pápán főnököm, Horváth Ilona gondolkodása és magatartása minden tekintetben megfelelt az akkori szélsőséges és lényegében felületes politikai elvárásoknak. A mindenkor és minden körülmények között a hivatalos elvárásokkal politika-konform szövege és magatartása engem inkább taszított, nemcsak tőle, a politikától is.

Veszprémben Horváth Géza két és fél évig volt főnököm. Apolitikus gondolkodását már a Máramaros utcai tanfolyamon megismerhettem. Ez a magatartás nála (legjobb tudomásom szerint) élete végéig megmaradt, soha nem volt tagja egyetlen pártnak, politikai jellegű kérdések és viták elől mindenkor bölcsen kitért.

1954 őszén áthelyezésemet kértem az akkor megszervezett Balatonfüredi Járási Könyvtárhoz. Az intézmény Kossuth Lajos u. 1. szám alatti épületében lakást kaptam, ahova karácsonykor már családom is beköltözött. Nem sokkal később a mi lakásunk melletti két szobában Vígvári János járási tanácselnök-helyettes és családja kapott lakást. Az egyszerű és rendkívül szimpatikus kiemelt munkáskáder családnak a szobájában is csak két vaságy volt. Igaz, az ágyak fölötti falat, mint egy Szűz Mária-kép, Sztálin korábban mindenütt látható arcképe díszítette, annak ellenére, hogy a „*nagy vezér*” már két éve meghalt. A lakók közös fa- és széntárolójában egy, a Hajógyár által adományozott nagy vaslemezre festett Sztálin-kép feküdt, amit korábban alkalmanként a ház díszítésére használtak. Az általános élelmezési gondok miatt 1955 őszén Vígváriék és Barcáék az udvaron két disznóólat építettek. A szükséges faanyag előteremtése nem volt egyszerű feladat. Vígvári tőlem is megkérdezte, felhasználhatja a fatárolóban lévő vaslemezt? Néhány nap múltán hazamenet az udvarba lépve szembetalálkoztam Sztálin arcképével. Az ólat szétszedtük, a képet szépen befelé fordítottuk. A szobai „szentkép” története is befejeződött a következő évben, amikor Vígváriék egy családi házba költöztek. A teherautón én fogadtam és rendeztem a szállítandó holmikat. Amikor a képet a tulajdonos magasra emelte, hogy elérjem, azt kérdezte: „*Varga elvtárs mit csináljunk ezzel a képpel?*” Én: „*Adja csak ide, majd*

elhelyezem.” Amint átvettem, ki tudja miért, kicsúszott a kezemből, ripityára tört. Fölnézett rám, arca csak nagy megkönnyebbülést mutatott.

A megyei könyvtár 1955 utáni vezetője Páldy Róbert, az intézményben az egyetlen párttag, 1945-től a Parasztpárt megyei titkáráként minden fontos intézkedés részese. Egy jeles veszprémi értelmiségi csoport tagjaként már 1947-ben kérte felvételét, átigazolását a Magyar Dolgozók Pártjába. Ez akkor nem jelentéktelen közéleti eseménynek számított.

1956-ban, május 15 és augusztus 15 között (öreg) katona voltam Veszprémben. A három hónap második felében a század politikai oktatásának vezetésével bíztak meg, így több kedvezményt (kimenőt, eltávozást) kaptam.

A forradalmi időkben, október-november hónapokban, Páldy Róbert kezdeményezésére két alkalommal jártam a fővárosban. Első alkalommal, a lépcsőn állva részt vettem a Petőfi Kör vitaestjén, ahol megjelent Nagy Imre is. Második utazásom alkalmával a Köztársaság téri, alagutat kereső gödröt néztem meg.

Balatonfüred és Veszprém között ingázva a forradalmi események csak alkalmanként érintettek. Veszprémben egy tüntetésen, Balatonfüreden egy nagygyűlésen, a filmszínház (ma: könyvtár) épületében vettem részt.

Napközben én is jártam Veszprémet, a könyvtár számára igyekeztem begyűjteni minden megjelent lapot, nyomtatványt. A veszprémi forradalmi eseményekről volt több információ: Páldy Róbert könyvtárvezető, füredi lakosként is egyik aktív mozgatója volt a veszprémi eseményeknek. Már október 15-én résztvevője és egyik, erős bírálatot megfogalmazó felszólalója volt a Népfront által szervezett értelmiségi nagygyűlésnek. Lóránd Imre (a Városi Könyvtár volt vezetője) négy napig a Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács elnöke, Dömötör Lajos, a tanács

Börtönfotó Lóránd Imréről

aktív tagja a forradalmi napokban többször járt a könyvtárban. Dömötör Lajos, meneshelyi gazda, a háború utáni években a Nemzeti Parasztpárt egyik megyei vezetője volt. Lóránd Imrével egyeztetve Páldyt (hóesésben) én vittem motorkerékpáron Meneshelyre: hívja Veszprémbe Dömötört, kezdje meg a parasztpárt újjászervezését. Páldy és Dömötör többször tartottak megbeszélést a könyvtárban, én egy alkalommal vettem részt azon,

amikor megkértek, később, a forradalom győzelme esetén a pápai járásban vállaljam a pártszervezési feladatokat.

A hivatalos megítélés évtizedekig úgy szólt: 1956-ban Magyarországon ellenforradalom volt. Az esti egyetemen egészen fiatal hallgatóim is gyakran önkéntelenül és következetesen a forradalom szót használták. Néha kértem, legalább a vizsgákon, különösen akkor, ha más is (ellenőr) jelen van, használják az ellenforradalom megjelölést. Nem mindig sikerült.

Páldy Róbert ösztönzésére 1960-ban kértem felvételemet a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) tagjai sorába, javaslatára kezdtem tanulni a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetem hároméves általános tagozatán. A hároméves kurzus befejezése után felkértek, hogy óraadó tanárként, szemináriumok vezetőjeként vegyek részt az iskola, egészen pontosan a munkásmozgalom történetével, más megfogalmazásban a tudományos szocializmussal foglalkozó tanszék munkájában. Szívesen vállaltam a feladatot: a történelemmel összefüggő vagy ahhoz valamilyen módon kapcsolható témák vizsgálata és megvitatása vonzó feladat volt számomra. A közel három évtizedig, Veszprémben, Pápán, Devecserben, Várpalotán és más településeken végzett munka során tanártársak és hallgatók hosszú sorával, az élet különféle területein dolgozókkal alakíthattam ki emberi, munkatársi vagy baráti kapcsolatot, amire megyei könyvtárigazgatóként nem sok esélyem nyílt volna. Megyei feladatkörökért felelős intézmény vezetőjeként sokkal egyszerűbb és könnyebb volt egy-egy adott település könyvtára (személyi, gyűjteményi, elhelyezési) problémáinak rendezése, ha az illetékes párt- és tanácsi vezetőkkel jó munkatársi, néha baráti kapcsolatokra támaszkodhattam. A nem túlságosan magas összegű tiszteletdíj (óradíj) pedig egyáltalán nem rossz bérkiegészítést jelentett.

Nagyobb csoport számára, pódiumszerű előadás tartására az iskolában (vagy másutt) nem nagyon vállalkoztam. Tudtam magamról, rossz előadó vagyok, nagyon zavar a passzív hallgatók sora, akiknek magatartása túlságosan leköti, a feladatról is elvonja figyelmemet. Már az első ilyen jellegű előadásomból komoly zűrök keletkeztek. Témája a szocializmus és a leendő kommunizmus építése volt. Ismerve magamat, leírtam, majd első alkalommal Várpalotán csak felolvastam azt. Néhány nap múltán az intézet igazgatója hivatott és a tanszékvezető előtt közölte: a hallgatók közül panasz érkezett az előadásommal kapcsolatban, mivel pozitív példaként több alkalommal is a Szovjetunió helyett az Amerikai Egyesült Államok nevét mondtam. Magyarázkodtam, megmutattam az előadás szövegét, azután mindenki napirendre

tért az ügy felett, én folytattam a munkát, de néhány évig fel sem merült, hogy előadást kellene tartanom.

Valamikor a hatvanas években, hazánkban is divattá váltak a szociológiai jellegű kutatások, a nagy társadalmi mozgások okozta változások irányainak és várható hatásainak elemzése. Ilyen feladatokkal próbálkoztam én is megbirkózni: a falusi, a paraszti társadalom változásait, az ingázás hatásait, valamint a különféle néprétegek kulturális érdeklődését vizsgálgattam a megyében. Tanulmányaim jelentek meg, részt vettem országos kutatási megbízásokban is. 1971 tavaszán egy szociológiával foglalkozó kurzuson két hónapot töltöttem a Pártfőiskolán. Érdekes és számomra igazán tanulságos és hasznos tanfolyam volt, nagytekintélyű kutatókkal, előadókkal. Mindegyikük néhány Lenin idézettel kezdte előadását, majd órák hosszat beszélt amerikai és Nyugat-európai kutatók módszereiről, tapasztalatairól és eredményeiről.

Második alkalommal 1986 tavaszán, a Szovjetunióban Gorbacsov 1985. évi hatalomra jutása, a glasznoszty (nyíltság) és a peresztrojka (átalakítás) meghirdetése után küldtek egy, a változásokkal foglalkozó pártfőiskolai tanfolyamra. Szívesen vállaltam a részvételt és a tervezett feladatokat is. A téma igazán érdekelt, jó előadókra és előadásokra számíthattam és ebben a várakozásban nem is csalódtam. A tanfolyam előtt azt kérték tőlem, visszatérve legyek a megyében a téma (egyik) előadója. Ismertem előadói képességeimet, ezt a feladatot mégis örömmel vállaltam. Hazatérésem után néhány héttel a megyeházára hívtak, ahol az egyik előadói teremben 30-40, elsősorban a légoltalmi és polgári védelmi megyei parancsnoksághoz kötődő személynek beszéltem. Ez alkalommal sem volt szerencsém. Többeknek nem nyerte meg a tetszését, amikor a tanfolyamon hallottak alapján tovább gondolkodva itt már arról is beszéltem, hogy a Szovjetunió egy nagy agyaglábu óriás, amelynek összerogyása véleményem szerint törvényszerű. Parázs vita alakult ki, nem nagyon fogadták el indokaimat. A néhány évvel későbbi események igazolták ugyan az általam elmondottakat, de azért jós nem vagyok, ma sem tudnám indokolni, miként jutottam akkor ilyen következtetésre. A témában több előadást nem tartottam. Senki nem küldött és senki nem hívott.

Könyvtárigazgatói tevékenységem három évtizede során több kollégám is kérte felvételét a MSZMP-be, egy idő után pártcsoport, rövid ideig még pártalapszervezet is működött a könyvtárban. Párttag társaim az intézményben jó szakemberek, régi kollégák, egyesek barátaim is voltak, alkalmanként vitákkal, de igazi konfliktusok nélkül segítettek egymást. Tipikus pártmegbízatásom is (talán) csak egy volt. A 80-as évek második felében, Nagyvázsonyban régi népfőiskolai-jellegű megoldást igyekeztek megvalósítani,

amiért nem mindenki lelkesedett. Pártmegbízatásként küldtek ellenőrzésre, jelentést is kértek tőlem. Meghallgattam egy vagy két előadást, majd szóban elmondtam, nekem az egész nagyon tetszik, ha akarják ezt meg is írom. Ezt már senki nem akarta. Tulajdonképpen ma sem értem a megbízásom lényegét. Valamikor külön tanulmányban foglalkoztam a megye népfőiskoláinak és népi kollégiumainak történetével, azokat a 20. század követendő példájának tekintettem és tekintem még ma is.

Pártfunkcióm a könyvtárban nem lehetett, másutt pedig nem vállaltam. Csak egy alkalommal kérdeztek meg, nem volna kedvem a megyei pártapparátusban dolgozni? Válaszom ugyanaz volt, mint más, hasonló jellegű megkeresés esetében, komolyan és nem komolyan megfogalmazva: szeretem a szakmámat, jól érzem magam a munkahelyemen, úgy érzem, a kollégáim is szeretnek engem.

Az MSZMP feloszlata után 1989 őszén, több barátommal én is a Magyar Szocialista Pártba léptem. A következő év tavaszán az országgyűlési választásokon a megyei pártlista közepén szerepelt a nevem, az őszi önkormányzati választásokon, a közvetlen lakóhelyemen a párt jelöltjeként indultam. Indokom mindkét esetben az volt, amennyiben a nevem a pártnak szavazatokat hozhat, legyen, de én semmiféle politikai jellegű szerepre vagy szereplésre nem vállalkozom.

1991 év végétől könyvtárigazgatóként kértem nyugdíjaztatásomat, mivel több javaslatom, kérésem elutasítása a bizalom hiányát mutatta. A megyei közgyűlés elnöke gondolkodás és szó nélkül fogadta kérelmemet, aki azután 1998-ban az MSZP színeiben került az Országgyűlésbe.

A nyugdíjas életre nem készültem fel, a *Bakony–balatoni kalendárium* sorozat szerkesztésén túl elképzeléseim sem voltak életem további sorsáról. Kellemes meglepetésként ért 1992 kora tavaszán a Magyar Szocialista Párt veszprémi szervezetének megkeresése: vállaljam a városi pártelnöki feladatokat. Évtizedek múltán és nem kevés tapasztalat alapján sem tudom megmagyarázni döntésük okait. Igaz, alkalmanként korábban is bekapcsolódtam kisebb-nagyobb csoportok vitáiba, amelyek a párt működéséről és feladatairól szóltak, de azokat én csak egy felelősen gondolkodó ember megnyilatkozásainak gondoltam. Az én rövid bemutatkozásom egyet mindenképpen bizonyított, azt, hogy igazi politikai ambícióim, ilyen célok eléréséhez igazi törekvéseim sincsenek. Elmondtam: három évtizedig vezettem egy megyei feladatkörű kulturális közintézményt, ahol megszoktam az önálló (egyszemélyi) döntések lehetőségét és felelősségét, várhatóan ezt nem lesz könnyű levetkőzni egy olyan környezetben sem, amelyben a demokráciának

kell (kellene) érvényesülni. Saját magamnak és a taggyűlésnek azzal is indokoltam a feladat vállalását, hogy továbbra is aktív résztvevője, nem pedig külső szemlélője kívánok lenni a város és a megye kulturális közéletének. A másik indokom az volt: a vállalt pozícióból talán jobban tudom segíteni a megyei könyvtár gondjainak megoldását, amelyre az intézmény igazgatójaként 1991-ben már semmi esélyt nem láttam. Az önállóság érvényesítése a döntéseimben egy ideig semmiféle gondot nem okoztak, mivel azoknak lényegében jelképes, semmire és senkire kiható szerepük nem volt. A párt általános népszerűségének növekedésével, az 1994. évi választások közeledtével mindez megváltozott, fokozatosan erősödött az aktivitás az elnökség és a tagság körében is. Az új helyzethez én nehezen alkalmazkodtam, helyesebben igazán nem is nagyon akartam alkalmazkodni. Az egyéniségemből következett mindez.

Az MSZP 20 éves születésnapi rendezvénye a Völgyikút Házban, 2009-ben. (A képen balról jobbra Katanics Sándor, Mesterházy Attila, Pál Béla országgyűlési képviselők; Dr. Heil Bálint, Dr. Szekeres Imre, Hartmann Ferenc, Varga Béla és Dr. Zongor Gábor.)

Nem titkoltam, az önkormányzati választások után a megye kulturális életének irányításában szerettem volna szerepet kapni, a harminc évig tartó megyei intézményvezetői tapasztalataimat hasznosítani. A sorozatos megbeszélések és egyeztetések során elhangzottak alapján én, a naiv politikus úgy

képzelt, hogy az önkormányzati választások után a megyei önkormányzatok elsősorban szakmai jellegű feladatokat kapnak, ezért oda a legjobbnak gondolt szakembereket kell delegálni, vagy juttatni. Hat város egy-egy képviselője után hetedikként szerepelhet a nevem, amit viszont én utasítottam el, mondván: díszpinty szerepet most már nem vállalok. A választási eredmény engem igazolt, a hat város képviselői kerültek a megyei testületbe. Elvtársaim arra sem kértek, hogy külső szakértőként kapcsolódjak be a megye kulturális életébe. Majd 1995-ben néhány hónapig Veszprém város kulturális bizottságában, 2002 és 2006 között pedig a Megyei Művelődési Közalapítvány kuratóriumának elnökeként tevékenykedhettem.

Az 1994. évi országgyűlési választások estéjén gratuláltam Veszprém városhoz kötődő két új képviselőnknek: dr. Csehák Juditnak és Pál Bélának, azt kértem tőlük, legfontosabb feladatuknak a megyei könyvtár felújításának előmozdítását tekintsék.

Dr. Csehák Judit és Pál Béla országgyűlési képviselők

Csehák Judit a városi televízióban arra a kérdésre, miként gondolja a település ügyeinek segítségét, így válaszolt: „Varga Béla elnök egyértelmű utasítást adott a megyei könyvtár felújításának támogatására.” Két évvel később, mindenekelőtt Pál Béla hatékony közreműködése révén döntés született, kormányzati forrásból 900 millió forintot biztosítottak erre a feladatra. Az intézmény ma látható épületegyüttese 1998-ban, a hatalomváltás után készült

el. Az ünnepélyes átadáskor Pál Béla is egyike volt a lelkes közönségnek, néhányan mi, régi könyvtárosok barátilag megköszöntük segítségét. Az avatással kapcsolatos előzetes megbeszélések során az új hatalom képviselői úgy döntöttek, inkább nem ülnek az elnökségbe, így Pál Bélával nem kell közösséget vállalniuk, netán nyilvánosan megköszönni az évek során át nyújtott, példátlanul aktív támogatását.

Azokban az években a nagy nemzeti ünnepek (március 15; október 23.) előtt a Városházára megbeszélésre hívta össze a pártok és az 1956-os szervezetek vezetőit az alpolgármester. Téma: az ünnepség megszervezésének, lebonyolításának megbeszélése volt. Megbízatom éveiben én mentem el ide is. Már első alkalommal, 1992 őszén a résztvevők közül többen (olyanok is, akik évtizedek óta ismertek engem, sőt én is ismertem őket) közölték velem, a „*bolsevikokkal*” egy asztalhoz sem szívesen ülnek le, nemhogy közösen ünnepeljenek a Vár utcai Brusznyai-empléktáblánál. Közöltem velük, én is ismerem Brusznyai Árpád munkásságát, kivégzését gyalázatos cselekedetnek tartom, most szokásomtól eltérően ott leszek az ünnepségen. Igaz, korábban, évtizedekig senkit nem érdekelt, hogy egyik megyei intézmény vezetőjeként nem voltam résztvevője a nyilvános ünnepségeknek.

A következő megbeszélések is azzal kezdődtek, egy-két résztvevő felvette, milyen szerepet kaphatnak a bolsevikok az ünnepségen? Ezt én soha nem türtem szóltanul, de csak egy alkalommal sikerült a béketúrésmet felborítaniuk. Ekkor dühösen elmondtam, hogy a gazdasági cseléd és béketűrő édesapám 1945 előtt két alkalommal, először Szanyban a gazdatiszttal, Mezőlakon az intézővel lezajlott nagyon durva veszekedés közben kapta az akkor is végső érvként elhangzó minősítést: „*büdös kommunista*”. A sértésre mindkét esetben vasvillát ragadott, de társai lefogták. Először 1930-ban, a győri katolikus püspökség szanyi uradalmából azonnal elbocsájtották, öt év múlva kapott ismét munkát. A hét, majd nyolctagú család egészségének, sőt fizikai létének megőrzése is problémássá vált. 1944 őszén pedig Mezőlakon hasonló veszekedés után egy nappal megkapta az azonnali behívóparancsot. Annak a katonai egységnek parancsnoka, ahol jelentkeznie kellett, ilyen megjegyzéssel zavarta haza a katonai szolgálatra az akkori törvények szerint sem mozgósítható, 49. évében járó apámat: „*mit akarunk mi ma már ebben a háborúban ilyen öregemberektől?*” – Ez volt az én végső érve.

Életemnek rendkívül érdekes és hasznos időszaka az, amikor 1992 tavaszától 1995 elejéig, egyáltalán nem a politikai népszerűség napsütéses időszakában a Magyar Szocialista Párt Veszprém városi szervezetének elnöke voltam. Ma is rejtély számomra, miért engem kértek fel és választottak meg akkor, az is, én miért fogadtam el a felkérést. Fiatalabb koromban sem voltak soha politikai ambícióim, és ilyenek betöltésére alkalmatlan is vagyok. Talán szerepe volt ebben nyugdíjba menetelem körülményeinek is.

Az én döntésemben három külső tényezőnek biztosan meghatározó szerepe volt. Az első és legfontosabb, közölték velem, hogy a könyvtár épülete rendkívül leromlott állapotának megújítására nincs és nem is lesz mód. Az

intézmény harmincévi irányítása után nem vállaltam azt sem, hogy a demokrácia jelszavával pályázati úton kapjak újra lehetőséget a könyvtár további igazgatására, olyanokkal erősítsem meg a pozíciómat, akiket igazán a könyvtár ügye és gondjai soha nem is érdekeltek. Sokaknak nem tetszett az sem, hogy a Szocialista Párt soraiba léptem és ott is maradtam. Valószínűleg nem növelte esélyeimet, vagy legalább is erősítette kérésem azonnali elfogadását, hogy 1990-ben, az önkormányzati választások körüli hónapokban Hermann István pápai könyvtárigazgató és a helyi Fidesz-szervezet vitájában nyilvánosan eléggé egyértelmű és határozott véleményt fogalmaztam meg.

AZ ÉN CSALÁDOM

1950 tavaszán, Békéscsabán olyan munkafeltételek közé, olyan emberi környezetbe kerültem, amelyek egy 20 éves falusi fiatalember számára elképzelhetetlen fejlődési lehetőségeket ígértek. Egy év múlva, amikor Pápa városában is megnyitották a körzeti könyvtárat, mégis kértem áthelyezésemet oda. A nagy család, szüleim és testvéreim, életem első 20 évében védtek, óvtak, segítettek, biztosították számomra a mindennapi élet feltételeit. Békéscsabán, tapasztalatok hiányában csak nagyon nehezen tudtam mindezeket pótolni. Pápai munkahellyel, Mezőlakról vonattal történő bejárással, egy év után visszaállt életemnek egyfajta régi rendje. Szerencsémre az alföldi városban megismert emberi és kulturális értékek iránti érdeklődés és vonzalom megmaradt bennem és hosszú életem során végigkísért.

Egy év múltán, 1952 tavaszán bejelentettem, hogy Veszprémbe kérem áthelyezésemet, s ez nem kis meglepetést okozott a családban. Édesanyám csak akkor tért napirendre, amikor elmondtam, hogy a veszprémi könyvtárban megismerkedtem egy hosszú copfos szőke lánnyal.

A 17 éves, sümegi Dávid Zsuzsanna ekkor került adminisztrátornak a megyei könyvtárba. Hertelendy Zsigmond sümegi tanár kérésére alkalmazta Páldy Róbert az általános iskolában mindig példaadóan szorgalmas, 1952-ben is hosszú copfot hordó lányt, aki 2 évig a város egyik üzletében kereskedőnek tanult és végzett, közben elfogytak kezei és lábai. A veszprémi munkahellyel a zűrös családi körülményekből is igyekeztek kiszabadítani őt.

Zsuzsi 17 évesen

Megszerettük egymást, két év múlva, 1954. március 7-én összeházasodtunk. Együtt éltünk 66 évig, feleségem 2020. április 16-án bekövetkezett haláláig. Mindkettőnk számára első és mindvégig megmaradt igazi szerelem volt a miénk. A mai világunkban is szokatlanul hosszú együttélés elsősorban az én számomra járt sok előnnyel. Ha kellett, mindenkor ápoltuk, gondoztuk és segítettük egymást, de a feladatok nehezebb részét (talán) mindenben Zsuzsi vállalta. Igaz emberséggel és sok szeretettel alkalmazkodott hozzám, volt társam, soha nem gátolta, csak segítette életem alakulását, munkámat és gondolkodásomat. Biztos pontja volt életemnek, akihez mindig, minden helyzetben hazajöhettem, bármikor és bárhol visszateherhettem, mert tudtam, igazi szeretettel vár és fogad. Hosszú évtizedeken át számomra, és a kis családnak számára is a legjobb életfeltételeket biztosította. Élete utolsó éveiben sokat betegeskedett, de csodálatos türelemmel viselte az egészségével kapcsolatos gondokat, kórházi és otthoni kezeléseket. 2020-ban két alkalommal feküdt a veszprémi kórházban: januárban egész hónapban, áprilisban (halála előtt)

Nyolcvan éves koromban

hat napig. Első alkalommal naponta kétszer (délelőtt és délután) látogattam Őt, négy-öt órát ültem ágya mellett, de ezt is kevésnek tartotta, pedig végül a mellette eltöltött hosszú idő okán az ápolónőktől a „Béla nővér” megtisztelő címet is megkaptam.

Áprilisban a koronavírus miatt nem kísérhettem a mentővel, nem is látogathattam. Telefonon keresztül történő érdeklődésemre azt a választ kaptam: alszik, nem lehet vele kapcsolatot teremteni. A még hátralévő életemben biztosan nem tudok megszabadulni a képtől, amint a mentősök a lépcsőn levették,

berakták az autóba, Ő pedig kitágult gyönyörű kék szemeivel engem nézett mereven és szótlánul, mintha búcsúzni akarna, vagy valamit várna, talán segítséget szeretne kapni tőlem. Az idő múlásával olyan érzésem erősödik, hogy kérdezni akarja tőlem: *Béla, mi lesz veled nélkülem?* A járvány miatt a kórházakban tilos volt a holttestek boncolása, így a kapott zárójelentés alapján nem lehetett megállapítani halálának pontos okát, ez csak gyarapítja

és fokozza hátralévő életem nem kevés bizonytalanságát és állandó keserűségét. A kezelőorvos végül érdeklődésemre ilyen választ adott: „*talán az volt számára megírva, hogy 85 évet éljen!*”. Orvos unokám érdeklődésemre így válaszolt: „*ez nem egy szakvélemény ugyan, de igazságtartalma lehet, mert az emberi élet tűréshatárának vannak életkorbeli korlátai*”.

Házasságkötésünk után neki kellett megválnia a könyvtári munkától, pedig előtte, 1953-ban öt hónapig tartó könyvtárosképző tanfolyamon vett részt Budapesten. Családanyaként is hosszú évekig tanult, érettségizett, a budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen mérlegképes könyvelői oklevelet kapott. Munkájával elismerést és megbecsülést, saját maga és az én számomra is életre szóló barátságokat szerzett. Nyugdíjas-ként is évtizedekig dolgozott, egyéni vállalkozók és magánosok könyvelési anyagait dolgozta föl, őrizte adataikat papíron és lemezeken.

Feleségem közel ötven esztendőig gyűjtött hazánk településeiről és tájegységeiről, valamint a világ számos egzotikus részéről származó, nagyságban és anyagában is eltérő, az adott tájegységen vagy általánosan elfogadott ruhába öltöztetett babákat. A félezernél nagyobb számú

A devecseri bemutató közönsége

gyűjteményben nincsen két egyforma. Ismereteim szerint a legidősebb baba: Zsuzsika lányunk bölcsődés-óvodás kori rongybabája; legfiatalabb egy öt tagból álló, Thaiföldről származó sorozat, amelyet fiamék 2019-ben hoztak a világnak erről a távoli egzotikus részéről. Családunk tagjai (én is!), rokonaink, barátaink és ismerőseink megtanultuk, hogy Zsuzsi személyéhez kötődő vagy általánosan elfogadott ünnepek alkalmából, esetleg utazásainkból visszatérve számára egy vagy több baba a legnagyobb örömet kiváltó ajándék. Könyvtáros kollégáim is jól ismerték ebbeli házastársi kötelezettségeimet, a legmesszebb menőkig segítettek annak megvalósítását. Egy alkalommal Szabadkán járva az egész városban nem találtunk megvásárolható babát. Végül a helyi kollégák segítettek. Közeli községben egy idős asszony bemutatóra készített babát. Rábeszélték, segítsen rajtam, adja el nekem. Feleségem

szabadidejében nagy szeretettel rendezte, tisztította, portalanította és molytalanította a gyűjtemény csoportjait, amelyek a falakon rögzített polcokon, szekrényekben és minden erre alkalmas helyen lakásunk díszei. A hozzánk látogatók mindenkor nagy elismeréssel dicsérik a gyűjtő törekvését. 2009-ben a devecseri városi és a veszprémi megyei könyvtár is kiállításon mutatta be olvasóinak és az érdeklődőknek Zsuzsi babagyűjteményének legszebb darabjait.

Hosszú életem során három asszonyhoz kötődött nagyon szorosan életem: gondolkodásom és cselekedeteim. Közülük is a leghozzáértőbb a feleségem volt. Néha panaszkodott a családunk idősebb tagjainak, vagy barátainak, hogy vele én nagyon keveset beszélek. Mindezek ellenére lényegében mindig mindent tudott rólam. Nem csak a leghosszabb ideig, a legjobban is Ő ismert engem.

Első gyermekünk: Béla

Talán gyakorta kellett volna énekelnem mellette a népdalt, amelynek egy része így hangzik: „*Könnyebb volna száz rózsafát kivágni, sejt-haj, mint tetőled kis angyalom elválni!*” Ma már örömmel pótolnám mulasztásomat, ha tehetném.

Gyermek- és ifjúkoromban legjobban édesanyám gondolkodása és gondoskodása határozta meg életem alakulását. De

később is, saját családom minden eseményét megbeszéltem vele, észrevételei és tanácsai nagyon fontosak voltak számomra. Testvéreim közül Magdolna nővérem állt hozzám legközelebb. Előttem született, ez is okozhatta gondolkodásunk és cselekedeteink közelségét. Nem tudom, lehet-e sorsszerűségnek tekinteni, hogy mindhárom asszony 85 éves korában halt meg?

Két gyermekünk, eddig négy unokánk és két dédunokánk alkotja a mi kis családjunkat. Béla fiúnk Sümegen, 1954. december 13-án, Zsuzsanna lányunk Veszprémben, 1964. január 22-én született. Mindketten a székesfehérvári Videoton ösztöndíjasaként a Szegedi Tudományegyetemen végeztek, majd rövidebb-hosszabb ideig a Videotonban dolgoztak. Béla először programtervező matematikusként, majd egy nemzetközi vállalat (Closure Systems International) cég szintű számítástechnikai vezetőjeként dolgozott,

36 gyár számítástechnikai munkáját irányította. Családjával négy évig Szíriában, Damaszkuszban tartós kiküldetésben volt. Felesége, Vargáné Szöllősi Ilona szintén a Szegedi Tudományegyetemen végzett. Magyar–angol szakos gimnáziumi tanárnaként (József Attila Gimnázium, Tóparti Gimnázium) gimnáziumokban dolgozott. Tanítványai szép sikereket értek el versenyeken és nyelvvizsgákon. Mindketten nyugdíjasként tovább dolgoznak.

Zsuzsanna lányunk fiaival

Zsuzsanna a Videoton privatizálása és fő tevékenységeinek felszámolása után egy évig a *Bel Amy* című magazin szerkesztőségében, majd 25 évig a székesfehérvári megyei könyvtárban, rendszergazdaként dolgozott. 2019-ben váltott munkahelyet. Egy szoftverfejlesztő cégnél a készített programokat teszteli.

Az utóbbi időben szokásommá vált, hogy barátoknak és ismerősöknek a mi kis családukkal illusztrálom a világ változásait. Kettőnk (feleségem és én) fiatalkorával, majd tanár, programtervező, orvos és világszenzáció építésében résztvevő unokáimmal igyekszem példázni világunk átalakulását.

Unokáim: Emese az ELTE angol szakán végzett, a Berlin melletti Brandenburgban

Béla fiúnk és családja

él, magyarul jól beszélő német férjével (Michael építési vállalkozó), mindkét nyelvet anyanyelvi szinten és példamutató választékossággal beszélő 4 éves kisfiukkal, (Marius). Jelenleg másoddiplomáját szerzi spanyol szakon, hogy két nyelvszakú tanárként dolgozzon Németországban.

Dávid a Műszaki Egyetemen végzett villamosmérnökként, majd a NI (National Instruments) nemzetközi cégnél helyezkedett el. Automata gépsorok, beágyazott rendszerek vezérlését fejlesztette. Később hasonló munkakörbe egy magyar céghez (ETLsoft Kft.) került. Másodállásban, barátjával egy szabaduló szoba központot tervezett, kivitelezett és üzemeltet (Gellért Escape), felhasználva a mérés- és irányítástechnikában szerzett tapasztalatát.

Szilveszter és felesége (Regina) orvosok. Két évig Budapesten éltek és dolgoztak, de az albérletre kifizették egyikük jövedelmét. Tatabányára költöztek, ott főbérleti lakást kaptak, de a munkahelyükben tapasztalt áldatlan állapotok miatt (is!) másik munkahelyet keresnek.

Jenő és felesége (Boglárka) kutatók, a Központi Fizikai Kutatóintézet (KFKI) munkatársai. Unokám hónapokat Franciaországban tölt, egy fűzős erőmű építésében vesz részt, amely (ha az elképzeléseknek megfelelően

működik) véglegesen, de legalább is hosszú távon megoldhatja az emberiség energiaproblémáit. Ifjú felesége PhD vizsgára készül, úrkutatás a témája.

Feleségem halála soha el nem múló fájdalom marad a lelkemben. Reménykedem,

segíti további életemet, enyhíti a fájdalmamat a most (2021. január 22-én) született, szépséges dédunokám, Izabella egészséges növekedése.

FELSŐÖRS

Felsőörs igen gazdag történelmi múlttal, a múlt nyomait is máig magán őrző karakteres épített emlékekkel rendelkezik, páratlan természeti adottságú környezetben, a Balaton-felvidéken, a tóparttól mindössze 4 kilométerre fekszik. A tó felé lejtő lankák és észak-déli lefutású völgyek már az ókortól ideális termőhelyet biztosítottak a szőlőtermesztéshez, a borkultúra meghonosodásához. A középkorból maradt ránk egyedülálló épségben a messzi földön ismert Árpád-kori prépostsági templom, a Balaton-környék legjelentősebb román stílusú épülete, amelynek falai anyagául a falu területén kitermelt, táj-jelegű permi vörös homokkő, valamint az ott fejtett fehér dolomit szolgált. A templom 1200-as évekbeli építtetői, akik a nevüket viselő Miske-tetőn egyúttal palotát is építettek, híres magyar főnemesi család, a Batthyányak ősei, akik akkoriban a Felsőörsre utaló Kővágó Örsi nevet használták. A Felsőörsön ma is élő Batthyány-kultuszt példázza, hogy a templom egyik mellékhajójának oltárán a „szegények orvosaként” ismertté vált boldog Batthyány-Strattmann László herceg képe, illetve ereklyéje látható. A prépostsági templomhoz egykor hatalmas birtok, önellátó gazdaság tartozott. Ennek szép épített emlékei a barokk stílusú prépostsági kúria, az 1700-as években épült majorsági terményraktár (ma ismertebb nevén Previcsház) és a ma is a Veszprémi Érsekség részére misebort előállító vincellérház és borospince. Felsőörs legújabb kori nevezetessége a festői Malomvölgyben működő Snétberger Zenei Tehetség Központ. A falunak nem csak a jellegzetes Balaton-felvidéki stílusban épült épületek a meghatározó elemei, hanem változatos felszíne, a Balaton felé lefutó, ideális kirándulóhelyet nyújtó, nyáron is hűs völgyei, erdővel vagy szőlővel borított szelíd lankái is.

A hatvanas évek második felében egészségügyi okok miatt többen javasolták számomra valamiféle fizikai munka rendszeres végzését. Először Alsóörsön, a balatoni főútvonal mellett kialakított zártkertben béreltünk egy területet, amelyben két évig hagyományos kerti növényeket termeltünk. Megvásárolni viszont nem tudtuk, nem is nagyon akartuk. Hadnagy Imre kollégám vette át, házat épített és szép kertet alakított ki azon.

Mi 1971-ben, Varga Gyuláné, a könyvtár könyvkötő üzemének vezetője segítségével Felsőörs–Kishegyen, annak keleti oldalán, a mai Kishegyi út mellett Gerencsér Dánieltől, részletfizetéssel, 15 000 forintért vásároltunk egy 220 öl nagyságú zártkerti területet. A helyi termelőszövetkezet is jóváhagyta a megállapodást, mivel a hegynek azon részén lévő, főként noah gyalogszülő csak a gondjaikat szaporította. A részletfizetés Gerencsér Dánielnek is jó megoldás volt, gond nélkül rendezni tudta a falusi kocsmában „megtermelt” tartozásait. Egy évvel később Dani bácsi meghalt, az örökösök a miennkel együtt nyolc kiskertet alakítottak ki a volt birtokon. 1972 után hozzánk hasonló korú, város lakó házaspárok vásároltak kis telket, kertet, nemcsak a Gerencsér hagyatékából, hanem a szomszédos terciákból is, építettek kis házakat körülöttünk, a Balaton-felvidék egyik látványosan szép területén. Az évtizedek során igazi baráti társaság alakult itt ki, amelynek tagjai jól megértettük és segítettük is egymást. Sajnos többen meghaltak, mostanában fiatalok veszik át a helyüket. Én is az unokáimnak engedem át a kert és a hétvégi ház gondozásának feladatait.

Faházat építettünk először a Kishegyen, amelynek fő mestere, szerkesztője és kivitelezője Sándor József barátom és munkatársam volt. 1972-ben feleségem édesanyjával, testvérét meglátogatni hetekre Svédországba utazott. Béla

Kertünk

fiammal, aki az érettségi és egyetemi felvételi vizsgákon is túl volt, ez idő alatt felépítettük és befejeztük a faházat, amely tíz évnél hosszabb ideig szolgálta kerti munkáinkhoz kötődő és nyáron használatos lakásunk feladatait.

1984-ben határoztuk el a faház lebontását, téglából készülő, egy kisebb szobával, konyhával és fürdőszobával bővített lakóház építését, amely 1985-ben készült el. Barátaim (Hadnagy Imre, Halász Béla, Kolinger János, Sándor József, Tóth János) aktív közreműködésével a munkák jelentős részét magam végeztem: betonoztam a pincét, a ház lábázatát és a földemet, B30-as téglából raktam (építettem) a falakat. Később barátokkal és ismerősökkel folytatott beszélgetések során feleségem többször elmondta,

a ház nyugati falának építésekor egy ismeretlen férfi ment az úton, s bekia-
bált nekem, nem vállalnám az ő házának építését is? Nálunk Hadnagy Imre
baráti alapon végezte a ház villanyhálózatának megtervezését és kiépítését. A
falak és egyéb épületelemek bepucolása az akkor Kislőd községben élt Tóth
József munkája. Magdolna nővérem is ebben a faluban élt, férjével, Trabant
gépkocsijukon a fiatal kőművest hetenként legalább egy napon szállították
Felsőörsre. Abban is segí-
tettek, hogy megoldották
a mester kiszolgálását (a
malter keverését, szállítását
stb.) is.

A ház nyugati, hosszabb
lábazatát faragott vörös kö-
vekből raktam, amelyek-
nek külön története van. Az
1920-30-as években a Ju-
tas-pusztai vasútállomáshoz
közel laktanyát építettek a
honvédség középkadereinek
képzésére, a Jutasi Honvéd
Altisztképző és Nevelő Inté-

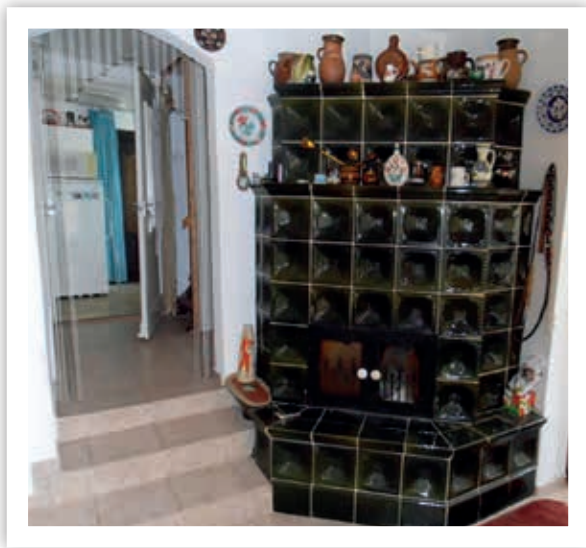
Hétvégi házunk

zetet. A feladat ellátásához szükséges terület egy részét Balatonalmádiban
bányászott, faragott vörös kövekből készült kerítéssel védték. Az 1980-as
évek elején a szovjet hadsereg (a terület akkori használója) a kőkerítést le-
bontotta, a szépen faragott kövek egy részét a város szélén kialakított garázs-
telep melletti mély árokba dobálták. Hegyi István gépkocsivezető barátom
egy nap megkérdezett: mit lehetne kezdeni ezekkel a szép kövekkel? Én:
a Felsőörsön épülő hétvégi házamnak kiváló lábazata lehetne! Néhány nap
múltán telefonon keresett barátom: igyekezz, mert a kövek egy része a teher-
autón van, visszük Felsőörsre. Szomszédom és barátom, Drahó Mihály né-
hány év múltán garázst építtetett az út mellett, amelyhez én is csatlakoztam,
így kettes garázs készült.

A ház fűtésére először klinker-téglából kandallót építettem. Néhány
esztendő múltán kiderült, hogy ez a mutatós megoldás nem igazán váltja
be a hozzá fűzött reményeket. Sok tüzelőre van szükség, mert a kéménybe
történő közvetlen bekötés a levegőbe viszi a meleget is. Elhatároztuk, hogy
cserépkályhát építtetünk, amely az egész házat befűti. Valamikor a Bakony
községeiben népszerű volt a zöld színű, szemes csempéből épített kályha.

Unokahúgom a zalaegerszegi gyárban dolgozott, őt kértem, segítsen ilyen csempe beszerzésében. A nagyobbik szoba egyik sarkába építettük be a padkával is rendelkező kályhát, amely nagyon gyorsan kellemes hőmérsékletet teremt az egész épületben.

Idős emberként évről-évre nagyobb gondot okozott nekem a kert gondozása és a ház karbantartása. A Balaton-felvidéken a hasonló ingatlanok iránt

Kályha a földszinten

egyre nagyobb az érdeklődés, így az értékesítés lehetőségének gondolata foglalkoztatott. Szerencsére Zsuzsanna lányom és fiai: Szilveszter és Jenő egyre nagyobb érdeklődést mutattak, nemcsak a hétfégi baráti összejövetelek lehetőségeire, hanem a feladatok, az elvégzendő munkák megoldására is. Feleségem életének utolsó időszakában többször kérték Őt: *Mama ne engedd a Papának Felsőörs eladását, mert mikor találunk mi a gyerekeink számára hasonló szép helyet!* Zsuzsi erre nem egy alkalommal tett ígéretet, ezt velem is közölte. Az Ő szava pedig engem kötelez! Jenő unokám egyre több feladatot, azok megoldásának módját tanulja meg, s ez számomra is megnyugvást teremt.

* * *

Szerencsés embernek érezhetem magam, aki részese voltam ugyan a 20. század legtöbb, nem is mindig pozitív irányú változásának, de olyan családba születtem, amely a szegénységgel (néha nyomorúsággal) együtt a szeretet mellett maximális védelmet és biztonságot nyújtott, egész életre szóló összetartozás példáját és igényét teremtette meg számomra. Cselédgyerekként, sok leánytestvér között egyedüli fiúként felnőve ez volt az egyetlen és igazán fontos örökségem, amit azután az általam létrehozott, sokkal kisebb családban próbáltam, néha ma is próbálkozom megőrizni és továbbvinni.

Húszévesen kikerülve, az új közösségektől is hasonló élet- és munkafeltételeket kaptam: feletteseim, munkatársaim és barátaim többsége igazi társam és segítőm, nem ritkán a legjobb értelemben vett tanítóm/tanárom volt. Törekvéseimet, munkámat elismerték, magasabb pozíció, nagyobb presztízsű lehetőség soha nem csábított. Aktív dolgozóként és ma, idős nyugdíjasként is azt csináltam, csinálom, amit igazán szeretek.

Hosszú életem során, viszonylag fiatalon, húsz évesen, átmenet nélkül messze szakadtam életem első két évtizedének várakozásaitól és lehetőségeitől, sok vonatkozásban szüleimtől és testvéreimtől is. De azokkal a gyökerekkel, amelyek egész életemet, gondolkodásomat és cselekedeteimet alapvetően meghatározták, azzal a kölcsönös szeretettel, amely hozzájuk és ifjúságomhoz kötött, igazán szakítani soha nem tudtam, nem is akartam.

Mindezek mellett, vagy helyesebben mindezek hatására életemet két mélységes és igazi szerelem határozta, határozza meg. Az egyik, amit feleségem iránt éreztem és várhatóan érzek életem végéig, akkor is, ha már nincs mellettem, más dimenziókból vigyáz rám. A másik, amely az olvasáskultúrához, konkrétan a közkönyvtárak, mindenekelőtt Veszprém megye, kiemelten Veszprém város közkönyvtárügyéhez kapcsolt. Mindkét szerelem kezdete ifjúságomhoz, de a falusi és paraszti életmódomhoz és egy teljesen új, egy másik világba történő beilleszkedésemhez is kötődik: Békéscsabán 1950-ben igazi közkönyvtárral; Zsuzsival, életem társával, Veszprémben 1952-ben volt első találkozásunk.

Életem során módosításokra vagy változtatásokra nem egy alkalommal módok és lehetőségem is nyílt volna, de a kötődések mindenkor sokkal erősebbek voltak, mint a csábítások vagy lehetőségek. Mindezekhez természetes módon kapcsolódtak és kapcsolódnak ma is egyre bővülő saját családom iránti felelősségem érzései és kötelezettségei.

Kilenc évtizedre visszatekintve úgy vélem, mások számára is elfogadható, tartalmasan eltöltött életről számolhattam be. Mindezekhez alapvető feltétel-

nek gondolom, hogy mindenkor a legmesszebbmenőig támogatást kaptam családomtól (mindenekelőtt feleségemtől!), kollégáimtól és barátaimtól.

Hálás köszönetemet számukra soha nem tudom kifejezni (talán nem is lehet)!

Veszprémben, 2021 tavaszán

MELLÉKLETEK

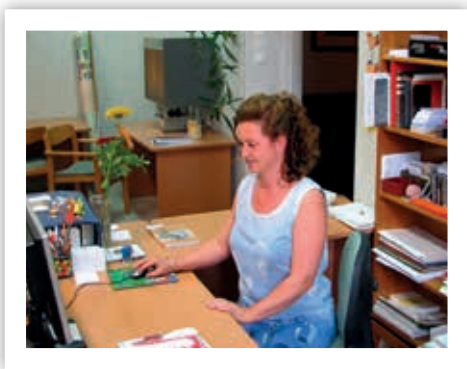
Születésem nyolcvanadik évfordulóján, 2010. február 8-án a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Veszprém Megyei Szervezete és dr. Praznovszky Mihály irodalomtörténész, a megyei könyvtár akkori igazgatója szervezett tiszteletemre nagy ünnepséget és irodalmi program-összeállítást. (A forgatókönyv **dr. Praznovszky Mihály** írói és szerkesztői, **Pardiné Mórocz Magdolna** rendezői munkája.)

Szabóné Vörös Györgyi, a könyvtár helyismereti gyűjteményének akkori vezetője pedig két összeállítást szerkesztett számomra: **BESZÉLJENEK A SZAVAK**. Köszöntő kötet a 80 éves Varga Bélának. –

BESZÉLJENEK A KÉPEK. Emlékalbum Varga Béla 80. születésnapjára.

A három összeállítás anyagának felhasználásával az Eötvös Károly Megyei Könyvtár megbízásából 3-3 példányban önálló kiadvány jelent meg.

A következő oldaltól olvashatók ezek anyagának felhasználásával készületek.

Szabóné Vörös Györgyi

Balogh Ferencné, Marika: elmondja, sokat tud Béla mezőlaki gyermekkoráról. Béla legszebb gyermekkori emléke az, amikor édesanyja, hajnali órákban, kenyérdagasztás közben ezt a dalt énekelte, ezt hallgatta a kisfiú. Ez volt az első zenei élménye. – Egy szép nagy, kemencében sült kenyeret ad át Bélának.

HA BEMEGYEK ÉN VESZPRÉMBE

Ha bemegyek én Veszprémbe
A vármegyei törvényszékre
Ott látok sok urat ülni
Engem fognak elítélni

Elítélnék három évre
A vármegyei törvényszékbe
Szabadulnék, de nem lehet,
Írok haza jó anyámnak
Küldjön ruhát rab fiának

Megjött már a tiszta ruhám
Sirathatsz már édesanyám
Sirathatsz már jajszóval is
Egy fiad volt, rab lett az is.

Anyám, anyám, édesanyám
Nézd meg az én kicsi szobám
Tiszta vas az én nyoszolyám
Ott halok meg édesanyám

Hogyha megtalálok halni
Ki fog engem megsiratni
Megsirat az édesanyám
Aki gondot viselt énrám

(Énekelte: **Petrócz Mária**)

Sárköziné S. Hajni: Kedves vendégeink. Igazán nem panaszkodhatunk a mai művészeti esztrádműsor színvonalára. Olyan gazdag műfaji sokszínűség

tárult elénk, hogy csak sajnálhatnánk, ha nem lenne benne kórusmuzsika, éppen Kodály hazájában. De lesz! Kérem az Egyesületi Hat Fals Hang nevű női kamrakórust (Sárköziné Sárovits Hajnalka, Pardiné Mórocz Magdolna, Balogh Ferencné Marika, Putz Judit, Nagy Eörsné Magdi, Szántainé Ruzsa Mariann, Hoffmann Valéria), énekelje el a Varga kan-tátát. Ettől mindenkinek kan-tátva marad a szája.

Éneklés: Vargáéknál ég a világ... Varga-induló
Varga kan-táta

Vargáéknál ég a világ
Olvastatják a kis Bélát
Zime zum, zime zum
Recefice bumbubum.

Nem lesz pénze, csak sok gondja
A könyvtárat igazgatja
Zime zum, zime zum
Recefice bumbubum.

A kis Béla könyvet kapott
Egész éjjel olvasgatott
Zime zum, zime zum
Recefice bumbubum.

Mindez történt hetven éve
Lám csak mi lett most a vége
Zime zum, zime zum
Recefice bumbubum.

Azt mondta az édesanyja
Könyvtáros lesz, ha folytatja
Zime zum, zime zum
Recefice bumbubum.

A kis Béla immár nyolevan
örökre a könyvtárban van
Zime zum, zime zum
Recefice bumbubum

Ő a mi kedves barátunk
Szép születésnapot kívánunk
Zime zum, zime zum
Recefice bumbubum.

(Kitalált) TÖRTÉNETEK VARGA BÉLA ÉLETÉBŐL

1. Tébolyda (*Nagy Eörsné, Magdi*)

Már réges-rég óta megyei igazgató volt Varga Béla, amikor egy hosszú, megyei tanácsi pénzügyi egyeztetés után feldúlva, idegesen jött vissza, csapkodott össze-vissza.

Balogh Marika járt éppen arra s nyugtatóan kérdezte a feldúlt igazgatót.

– Mi a baj, Béla? – Marika, rájöttem egy nagy igazságra! Ma megtudtam, hogy mi a különbség egy tébolyda és egy megyei tanács között.

– Mi az, Béla? Az az egy, hogy a tébolydában legalább az igazgató normális.

2. Békefelelős (*Kertész Károly*)

Még az ötvenes években történt, amikor mindenkinek valami feladata volt az intézményben. A fiatal könyvtáros Varga Béla lett a békefelelős, volt ilyen akkor. Egy szakmai ülésen Páldy Róbert erősen megbírálta, hogy mint békefelelős, nem csinál semmit, nincs benne elég buzgalom, s nem tud, mint békefelelős, eredményt felmutatni.

Varga Béla tűrte, tűrte, aztán felállt, odafordult a könyvtárosokhoz és hangosan megkérdezte:

Kedves kollégák, kérdzem tőletek, mondjátok meg: nincs béke?

Mire Kertész Karcsi rávágta: De van.

Erre Béla odafordult Páldyhoz: No, Páldy elvtárs, akkor most mit akarsz?

3. Költő (*Hoffmann Valéria*)

Varga Bélával történt pár éve, amikor még a Bakony–Balaton kalendáriumot szerkesztette. Egyszer egy ifjú veszprémi költő – itt ül a sorokban – behozott neki egy verset, közlésre szánta.

Varga Béla elolvasta a verset, egyszer, kétszer, gondterhelten ránézett a költőre s megkérdezte:

Hány éves ön fiatal barátom? – Huszonkettő vagyok, főszerkesztő úr.

Mire Béla így sóhajtott fel: Hej, ha én még egyszer 22 éves lennék, azt sem bánám, ha olyan tehetségtelen lennék, mint maga!

4. Színház (*Tóthné Wittmann Borbála*)

Közismert, hogy Varga Béla nem egy gyors járású ember. Szeret lassan, komótosan, szinte sétálva menni, s ha ismerőssel találkozik, ráérősen beszélgetni. Ez történt vele tavaly ősszel is, amikor éjjel tizenegykor Csordós Robi találkozott vele a Jutasi utca sarkán. Meg is szólította:

Hová, háová ilyenkor, Béla bátyám?

Megyek a színházba – válaszolta Varga Béla.

Színházba? – kérdezte csodálkozva Robi – hiszen már régen vége az előadásnak. Az lehet, de én a holnapi előadásra megyek.

5. A nagy kártyás (*Pardiné Mórocz Magdolna*)

Közismert dolog, hogy Varga Béla nagy kártyás, vagy csak volt, nem tudni már. Egyszer megint együtt játszott a baráti kompánia, a két Béla meg a Hadnagy. Játszottak, játszottak, amikor Béla egyszer csak föláll, abbahagyja a játékot s így szól:

Ugye, nagy lelkierő kell ahhoz, így abbahagyni a partit?

Mire megszólal Imre, az öreg könyvtáros, aki kihasználja mindig a zicceket: Bélám, mit ér a lelki erőd, ha elfogyott a testi pénzed?

6. Az ezredkönyvtáros (*dr. Praznovszky Mihály*)

Ifjú korában Varga Béla sem kerülhette el, hogy be ne vonuljon a magyar néphadseregbe. Akkor még Farkas Mihály volt a miniszter. Miután hamar kiderült, hogy Béla fordítva tartja a puskát, ezért más beosztást kapott. Egy tüzéregységnél szolgált, amelyet meglátogatott Farkas Mihály. Szemle, sorakozó. A miniszter ellép a katonák előtt, egyiket-másikat megszólítja. Próbára teszi őket. Megszólítja az egyiket:

– Én vagyok a miniszter, ha parancsot kapnál a feljebbvalódtól, lőj rám, mit tennél?

– Teljesíteném a parancsot, miniszter elvtárs.

Farkas kicsit meghökkent, de megdicsérte a katonát. Kérdezte a másodikat, a harmadikat, negyediket, mind ezt felelte. Végül megakadt a szeme a sorból kimagasló szép szál legény Varga Bélán.

– No, bajtárs, te is rám lőnél? – Én nem miniszter elvtárs – válaszolta Béla határozottan.

– Ez derék dolog, látom te a miniszter életét fontosabbnak tartanád a parancsnál. És miért nem lőnél rám fiam?

– Mert én vagyok az ezredkönyvtáros, miniszter elvtárs.

7. Konferencia (*Szántainé Ruzsa Mariann*)

Még a hetvenes években történt, hogy Bélát is meghívta a minisztériumból Kondorné, egy könyvtáros-szakmai konferenciára. Bélának már elege volt, hogy hetente kétszer elutazzon ilyen eseményekre, ahol túl sok érdekeset nem hallhatott. Halász Béla is noszogatta, hogy menjenek el, de Varga Béla neki is azt mondta.

– Ne haragudj, nem megyek. A legtöbb könyvtárosi konferencia ugyanis a következőképpen zajlik le: az egyik résztvevő arról beszél, amihez nem ért, a másik nem ért ahhoz, amiről beszél.

8. Érdekes gondolatok (*Putz Judit*)

Béla idején igen nagy aktivitással dolgozott a könyvtári nyomda. Mindannyian emlékezünk, mennyi kiadvány jelent meg, akár bér munkában is. De Varga Béla soha nem adott ki olyan könyvet, amelyet ő maga nem olvasott el. Így történt, hogy egy megyei költő behozta a kéziratát, – volt vagy hatszáz oldal, tele versekkel – és kérte Bélát, mondjon véleményt, s kiadná-e a könyvet? Pár hét múlva megjelent az ifjú titán a véleményt várva. Béla őszintén beszélt:

Hát kedves barátom, költeményeid érdekesek. Rendkívül érdekesek. Nyugodtan mondhatom, olyan gondolatok vannak benne, amelyekről sem Petőfi, sem Arany, de még Ady sem tudott volna soha egy sort írni.

A költő elpirult ekkora dicséret hallatán.

Béla, nagyon kedves vagy. Borzasztóan örülnék, ha elmondanád, hogy milyen gondolataimra gondolsz, amelyek nincsenek meg Petőfinél, Arany-nál?

Hát például azokra, amelyekben a televízióról, a számítógépről van szó.

9. Tervei (*Vasáros Ferencné, Márti*)

Amikor megjelent a veszprémi lexikon, egy ügyetlen riporternő, – talán egy, ha ilyen van az újságnál – megdicsérte Bélát, milyen fiatalos, mennyire fáradhatatlan, milyen sokat dolgozik.

– Mik a tervei, hogyan képzeled a jövőjét? – kérdezte igen eredetien.

Béla röviden válaszolt: – Mikor fiatal voltam, azért dolgoztam, hogy felkészüljek az öregségre. Most viszont azért dolgozom, hogy fiatal maradjak.

10./ Balogné Marika

Kedves Jelenlévők! Most egy váratlan pillanat következik. Pénzjutalom átadása. Ennek átadására felkérem Pardiné Mórocz Magdolnát, az egyesület nagyra becsült titkárát. Ugyanis az történt, hogy megtudtuk, amikor Béla nyugdíjba vonult, az egyesület annak idején egy jelentős összeggel akarta megköszönni a munkáját. Valami véletlen folytán azonban a pénz a fiókban maradt s Magdi a jelenlegi költözése során találta meg egy jégeralsóba dugva, abban a fiókban, ahol az el nem küldött statisztikai jelentéseit tartja. A dolog érdekessége, hogy ez nem forint.

Ugyanis az egyesület már akkor hallott róla, hogy a magyar pénzt, amely rendkívül értékállónak bizonyult, hamarosan felváltja valami más, akkor még nem tudtuk, hogy mi. Így Magdi elment a magyar pénzjegy nyomdába, s ott egyeztetve a szakemberekkel, megalkották az új magyar pénzt, a Bélást. Csak egy címetben nyomtatták, a 22200 forintosban. Ezekből adja most át az elmaradt köteget szeretett titkárunk, kérve az ünnepeltet, ne sajnálja, ne dugdossa, költse, amire akarja! Pardiné Mórocz Magda: a köteg hamispénzt átadja.

11. A műsor végén az öröm égbe csapó eufóriája. A bal szélső hölgy, Stupiánné Harangi Erzsébet azt mutatja, nem hisz az egészben, s ha jót akarunk, mi se higgyünk. De minket nem tud eltántorítani.

A középen ülő hölgy, Szabóné Vörös Györgyi mozdulata újtanilag is sokat sejtet. A mellette ülő Vargáné Ládonyi Erzsébet arckifejezése a rejtelmes

gyanakvásé. Béla pedig széles karmozdulattal csap a levegőbe s hallani, amit felkiált: „és mégis mozog a föld! Megcsinálom a veszprémi lexikont, ha addig éltek is!”

**Borcímkék Kertész Károlytól
Varga Béla
80. születésnapja alkalmából**

*Varga Béla 80 éves,
100 évet is élni képes.
Szőlőt művel, lexikont ír,
Kerülje el őt a mély sír.
Isten éltesse sokáig!*

*Varga Béla kedves bora
Kortyint, hogyha fáj a foga*

BESZÉLJENEK A SZAVAK

című összeállításból

Lipták Pál

KÖNYVTÁR A NAGYTEMPLOM MÖGÖTT

Kevés a könyvtáros, megérkezik a régen várt „szakember”. Az 1950-es esztendő második felében, éledező könyvtárainkban már könyvankétokat is rendeztek. Szerény tiszteletdíj reményében Azsajev dicséretét zengték az igyekvő népművelők. Azsajevről beszéltek, mert az ő könyvéből [Távol Moszkvától] minden könyvtárban több példány is volt.

A könyvtárosok változatlanul hiányoztak. A falvak vezetői – ahol egyáltalán fizettek tisztelet-díjat a könyvtárosnak – a szegényeket, rászorultakat akarták segíteni, s a kevés pénzt, amit a munkáért reméltek, nekik szánták. Így került a könyvtárosok közé borbély, csizmadia, mezőőr, községi dajka: béna, öreg-fiatal vegyesen. Minden kezdet nehéz, nyugtatgattuk magunkat, mi se könyvtárosokként születünk. Lesz itt még szakértelem...

Lett is, mert megérkezett végre, a hozzánk már két hónappal korábban, Pesten kinevezett szakember, aki most fejezte be hathetes szakmai tanulmányait, s aki arra volt hivatott, hogy a tanfolyamon szerzett tudományával majd mindent eligazítson.

Nagy vesszőkosarával meg is érkezett Varga Béla, egy dunántúli, mezőlaki születésű falusi legény. Köszönt, szétnézett, elemózsiás kosarából kicsomagolt, s az egyik íróasztalnál enni kezdett. Reggel óta nem evett! Bicskájával

halászta ki edénykéjéből a még Mezőlakon zsírba öntött kolbász- és teper-tódarabokat, ezeket nagy karéj kenyérre rakta, ahonnan legtöbbjük végiggu-rult Leél-Össy Albert aranykoszorús mester redőnyzárás tölgyfaasztalán.

Csak néztük – mi, jól idomított városiak –, mi történik még, mire tudós társunk étkezését befejezi: Nagyobb baj nem esett, csak a borral telt üveg borult föl, s annak tartalma csorgott végig a méhviasszal fényesre politúrozott asztalon. Új munkatársunk egy kéznél lévő újságoldallal ügyesen letörölte a kiömlött bort, mely ezután a magas fényű asztal oldalán, szerteágazó csor-gással a parkettára folyt. Másik üveget vett elő, majd poharakat kért, hogy megkóstolhassuk hazai szüretelésű borát, a Mezőlaki Rizlinget.

A jó szándékú legényt valamennyien megszerettük, „szakértelmét” is jól kamatoztattuk. De csak félévi munkával tudtuk őt városlakóvá szelídíteni.

A falusi könyvtárosok szerették, könnyen szót értett velük. Dunántúli származása, délceg termete előnyére volt, a fiatal pedagógusnők lényegesen többen vállaltak könyvtárosságot, mint korábban.

De „szakemberben” országos hiány lehetett, mert Varga Béla még abban az évben értesítést kapott, hogy Veszprém megyébe várják, nekik is szükségük lenne egy „jól képzett” könyvtárosra. Pápa is, Veszprém is csak kiáltásnyira van Mezőlaktól, ezért bármennyire sajnál itt hagyni bennünket, hazamegy.

(Évek múltával Varga Béla valóban jól képzett könyvtárosként a Veszprém Megyei Könyvtár igazgatója lett.)

Mi viszont továbbra is „szakember” nélkül maradtunk. [...]

Könyvtári Levelező/lap 1996/3/okt.

Lipták Pál

Nagy Attila

SZÜLETÉSNAPI LEVÉL

A 80 ÉVES VARGA BÉLÁNAK

Kedves Béla!

Gyakran és nagy szeretettel gondolok rád, különösen a jeles nap közeled-tével. Isten éltesen erőben, jó egészségben, kedvedre való munkálkodásban, szeretteid körében! Remélem, már dédunokáid is vannak. Mi 5 unokánál tartunk, de reménykedünk a folytatásban, mert még van egy nőtlen fiúnk és töretlen hittel várjuk az ő révbe érkezését is.

Hébe-korba hallok rólad Gerő Gyulától s tudom, hogy fizikailag és szellemileg egyaránt milyen tevékeny vagy. Így maradjon ez még hosszú évekig!

Az első mondatban emlegetett hálás szeretet nem üres formula. Sokféle találkozásaink közül csupán hármat idézek fel röviden. 1969. május, június fordulója lehetett, sok pipacs volt az országút melletti mezőkön – március 9.-től lettem Könyvtártudományi és Módszertani Központi dolgozó (KMK-ás) – amikor Gerő Verával együtt felkerestünk benneteket, egy majdani vizsgálat helyszínének kiválasztásában kértük tanácsodat. (Veszprémből Sümegre és talán még Marcaliba, egy további járási székhelyre mentünk másnap.) Tele voltam bizonytalansággal, mi is hát az én valódi feladatom ebben a könyvtári világban?

Felejthetetlen maradt az a figyelem, az egyenrangúság érzésének kifejezése, ahogyan Te a tapasztalt igazgató velem a zöldfülű, járatlan kívülállóval beszéltél. Nem oktattál, nem bújtál a mindentudó bölcs szerepébe, nem voltál látványosan magabiztos, sokkal inkább töprengő, mérlegelő, együttgondolkodó. Ez mélyen megmaradt bennem. Máig az igazi értelmiségi karakter egyik legfontosabb jegyének ezt tartom. Ritkán legyünk gránitkeményen magabiztosak! Sokszor helye van a kételynek! De omnibus dubitandum! Ahogyan hajdani tanítónk Descartes a XVII. században mondta volt.

Hadd legyen egy csöppnyi szimmetria ebben az emlékezésben, az első személyes találkozás mellett a hitem szerinti mindez ideig legutolsó szeretném nyomban felidézni. 1996–97 lehetett, – magam előadóként te már nyugdíjas érdeklődőként – ülünk a megyei könyvtárban s hallgatjuk a helyi nagy embert, az országgyűlési képviselőt. Te visszafogottan, csendben, suttogva felvillantod az illető múltját, néhány kritikus megjegyzést teszel. S mintha a csaknem három évtizede kezdett diskurzust folytatnánk. Kölcsonosan világos, hogy nem ugyanazon párt szavazótáborába tartozunk, ám a kritikus, független, a szónokétól eltérő szempontok, alapelvek, gondolatok okán, pillanatokon belül teljes közöttünk az egyetértés.

Kizárólag az említés sorrendjében harmadik találkozás, amely életre szólan belém égett, 1984. szeptember derekán lehetett a bulgáriai Plovdivban.

(Ahol az étteremben éppen letelepedett, egymás között felszabadultan csevegő magyar vendégeket a bolgár pincér egy mosollyal kísért: „Hajrá Fradi!” köszöntéssel fogadott.)

Előzmény: 3 évesen kaptam el a fertőző gyermekbénulást. Élve maradok, ágyban fekvé 4 végtagos benuktként... Mindez 1945. szeptembere, nagybátyám hadifogságban, élelem nincs, az oroszok minden mozdíthatót elvittek. Volt mit!

Évekig anyám babakocsiban tologat, okos felnőttek kérdezetik, miért ülök? Anyám szükszavúan a tényeket, s többször hallanom kell a részvételtjes választ: «jobb lett volna neki is ha meghal», anyám hangtalanul sír, dermedten hallgatok, miért is élek? Van-e egyáltalán jogom az élethez? Egy alkalommal anyám megkeményedik, halkan, de eltökélten válaszol: „Az Istennek bizonyára terve volt vele.” Ez lelkem mélyén erőt ad. Élek, virgonc vagyok, négykézláb kutyaként az udvaron a többi gyerekekkel együtt. De egyre többször merül fel a kétely, mi végre történik mindez velem? Mire vagyok, lesznek eszközök? Korán kezdek olvasni, sokat, sokfélé. Cooper, May, Verne Jókai, Zola stb.

Oththonról vallásos nevelés. Innen nézve szégyenletes, ostoba vízió, vágyteljesítő fantázia: a konfirmáció alkalmával vett első úrvacsora pillanatában csoda következik. Járn fogok! Miután az Örökkévaló „nem fogadott szót”, hátat fordítottam neki. Felajánlottam az egész életemet, siring tartó szolgálatra, prédikálásra és prófétálásra. Nem kellett! Mentem, vergődtem a magam útján, de képtelenségnek tűnt az egész.

Egyet biztosan tudtam, engem ne sajnáljanak! Nem adományt kérek, csak alkalmat, hogy meg szolgáljam „fizetésemet”, elfogadásotokat, figyelmeteket, szereteteket. Rövidíték. Plovdiv, busszal visznek bennünket, amire keservesen vergődök fel. Egy ilyen látványos „mutatvány” után neked szabadkozom: mennyire bánt, hogy rám várnotok kell. S te, máig szikrázó élességgel látom a helyszínt, a fényeket, gesztusaidat, arcodat – halkan, töprengve válaszolsz. „Nincs igazad, nekünk ez nagy lecke, hányan és milyen gyakran panaszkodunk sokkal kisebb bajok, nehézségek miatt. Példát adsz nekünk.” Csaknem 42 évesen ezektől a szavaktól végre megértem, mindez mi végre. Bölcs voltál, megnyugtattál, erőt adtál. Életem végéig felejthetetlenül hálás vagyok együtt érző szavaidért.

Isten áldjon! Neked, s szeretteidnek minden lehető jót kívánva ölel:

Attila

Dömötör Lajosné

EGY KEDVES KOLLÉGÁRÓL...

Örömteli évfordulóval kapcsolatban visszatekintve Varga Bélával való kapcsolatomra, szakmai barátságomra, jó érzés tölt el. A két szomszédvár, a megyei és az egyetemi könyvtár viszonya általában jó volt, bár voltak olyan – rövid – időszakok, amikor magasabb szintről jövő átgondolatlan elképzelések esetleg egymás ellen is fordíthattak volna bennünket. Napi súrlódások nem nehezítették kapcsolatunkat. Bélát nem láttam a mindennapi rutin körülményei között, közös munkánk a két könyvtár nagy eseményeinek előkészítésével, lebonyolításával függött össze, vándorgyűlés, bel- és külföldi konferenciák, szakmai események, könyvtáros vendégek fogadása kapcsán egyeztetünk elképzeléseinket, szerveztük a programot. Talán ezért láttam őt megfontoltnak, visszafogottnak, diplomatikusnak, a napi gondokon felülemelkedőnek, s ezt nagyra becsültem.

Van azonban egy másik oldala Béla tevékenységének, ami még nagyobb hatást tett rám. Ez pedig az értékes szellemi munkája, melyet a könyvtárból történt nyugállományba vonulása után végzett. A saját tapasztalataim alapján is tudom, hogy nem lehetett könnyű a hosszú évtizedek alatt megszokott könyvtári munkát

abbahagyni és alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez. Ő megőrizte munkakedvét értékes művek, a Veszprém megyei életrajzi lexikon, a Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon és a Veszprém város lexikona létrehozására fordította. Ezekkel ő még a könyvtári munkánál is nagyobb távlatra, szélesebb körű hasznosításra készült műveket alkotott. Az összegyűlt élettapasztalat, a stílusérzék, a jó kapcsolatok, az alkotó erő eredményei ezek a lexikonok, melyek Veszprém megye és a város értékei.

A felszabadult idő hasznosítására, a nyugdíjas évek aktivitásának felszítására, a tartalmas időskor megélésére Varga Béla minden kortársának – nekem is – követendő példát mutat.

Gerő Gyula

LEVÉLFÉLE A 80 ÉVES VARGA BÉLÁNAK

– VALAMELYEST A VÍZÖNTŐ CSILLAGKÉP JEGYÉBEN

Kedves Béla! Ha egy városban élnénk, együtt is ünnepelhettünk volna: Te február 10-én a 80., én 13-án a 85. születésnapot. Mégpedig a Vízöntő jegyében, hiszen azok volnánk mindközönségesen. A Vízöntő ideálképe Te formázol jobban, mert Téged ismervén elképzelhetetlen számomra az emelt

hangú Varga Béla, míg engem könnyebb kihozni a sodromból. Sorsunkban, pályafutásunkban azonban sok a kapcsolódási pont, sok a közös vonás – legyen szabad ezekre emlékezni és emlékeztetni a következőkben.

Életünk indulása annyiban hasonló volt, hogy bár öt év különbséggel, de mindketten a Dunántúlon születtünk, ráadásul mindketten falun. Én azonban némileg „magasabban”, ami akkoriban meglehetősen nagy előnyt jelentett számomra – legalábbis a Te „pozícionáltságodhoz” képest. A Te méltánytalan indulási hátrányodat csak könyvtárosi életpályánk kezdetén igazította helyre a közben alaposan megváltozott történelem. Könyvtárossá mindkettőnket az Óbuda feletti, Máramaros úti, egy volt csokoládégyáros elkobzott villájában rögtönözve létrehozott, Szabad Akadémiának elnevezett iskola avatott fel – mindössze hat heti „könyvtárosképzés” után.

Előbb Téged, 1950 április, majd engem 1950 augusztus végén. Ezen az iskolán, annak egyik óráján találkozhattunk először Sallai Istvánnal, a Népkönyvtári Központ vezetőjével, szakmánk legendás, számunkra máig meghatározó, de a könyvtáros-köztudatból napjainkra szinte teljesen kihullott alakjával. A Te utadat e tanfolyamról egyenesen Békéscsabára, a körzeti könyvtárba irányította a Népművelési Minisztérium. Szerencséd volt: első főnököd az a Lipták Pál lett, akit az utókor – de már a kortárs szakmai közvélemény is – a legjelesebb közművelődési könyvtárosként jegyez-jegyzett. Nemcsak az első Kossuth-díjas könyvtáros volt ő, hanem nevéhez fűződik

a legtöbb újítás, kezdemény, „elsőség” is a szakmában. (A Te könyvtárosi „antré”-dat, belépésed első napját is ő örökítette meg egy, képzőművészi látásáról és írói vénájáról egyaránt tanúskodó, szép kis életképben, amely az általam akkoriban szerkesztett Könyvtári Levelező/lap 1996/3-as számában jelent meg.)

Lipták Pállal – és emlékezetem szerint Veled is – személyesen először egy szintén legendás műintézetben, a pesti Cukor utcában működő Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán találkoztam 1951 őszén. Könyvtárosi tagozatát Miszti László vezette – róla nevezték el Misztiánumnak –, mégpedig kiválóan, gyakorlatiasan és olyan nagyszerű tanárokkal, mint pl. Szentmihályi János vagy Kéki Béla. És olyan értelemben demokratikusan is, hogy a főiskola megelőlegezve a végső teljesítményt, a felvételnél nem nézte az iskolai végzettséget. Így lehetett a hallgatója például a hat elemi iskolai osztályt végzett Fekete Dezső, a négy polgári iskolai osztályt, a „négy polgárit” abszolvált Annus Olga és Te is, Béla, vagy éppen az imént emlegetett Lipták Pál a maga egy, azaz egy gimnáziumi osztályával. Az eredmények a főiskolát és Misztiéket igazolták, kár, hogy – különös módon a legnagyobb könyvtáros-szaktekintélyek véleménye alapján 1955-ben megszüntették. (Lásd: Magyar könyvtártörténeti kronológia 996–2007. 1. köt. 1954. nov. 11.)

A sorsszerű egybeeséseket folytatva: mindkettőnknek főnöke volt Páldy Róbert (1912–1998). Téged – ha jól emlékezem – 1955 és 1960 között vezényelt, hozzánk, A Könyvtáros szerkesztőségébe 1961-ben került, és onnan 1976 végén ment nyugdíjba. Eredeti végzettségét tekintve tanító volt, akinek iskolamesteri berögzöttségeiből, például a ceruzák, töltőtollak és radírok kínosan pontos, elvágólagos íróasztali rendjéből időnkénti méltatlankodása ellenére sem vettünk át semmit. Ám elismertük és magunkévá tettük mindazt, amit – múltjával is – felmutatott: a szó nemes értelmében vett népművelői (néptanítói) szemléletet, a magyar irodalom és történelem helyi hagyományainak ápolása iránti elkötelezettségét, a társadalom kis közösségeinek gondozását, felemelését – a (nép)könyvtárak révén éppúgy, mint pl. a népfőiskolák segítségével. – Jól emlékszem, milyen örömmel fogadta a Harmath István – Katsányi Sándor szerzőpár 1967-ben megjelent, majd 1984-ig további három kiadást megért Veszprém megye irodalmi hagyományai c. nagy munkát, valamint az 1965-től sorjázó megyei könyvtári évkönyveket, amelyekben a Te hagyománykövető magatartásod, értékrended is testet öltött. Jól tudom, hogy a Bakony–balatoni kalendárium 1991-es újraindításával ugyancsak Páldy Róbert nyomdokába léptél?

Más vonatkozásban viszont Te adtál, mutattál fel többletet már igen korán: a rettegett Pap János párttitkár megyéjében addig nemigen tapasztalt bátorságot, amelyet csak magadból, igazságod tudatából meríthettél. Már akkor elismerést váltott ki belőlünk karakán magatartásod, amellyel személyi kérdésekben szembeszálltál az éppen regnáló helyi hatalmasságokkal. Általánosan ismert a fellépésed a pápai evangélikus esperes-fi, Halász Béla érdekében, de mások ügyében és szakmai dolgokban történt kiállásaidat ugyancsak elismeréssel emlegettük a maguk idején.

Az életkorodhoz képest szokatlan bölcsességgel alakítottad a munkatársaidhoz fűződő kapcsolatokat is: a nagyfokú önállóság fejében megkövetelted a színvonalas teljesítést, a jó teljesítményt pedig az elismerésével jutalmaztad. Olyannyira, hogy ennek mértéke a kívülállók számára már-már gyanúsan magasnak tűnhetett fel. A példának okáért saját magamat idézem – a Gyorsmérleg a Kiváló népművelő és a Szabó Ervin-émlékem kitüntetésekéről 1961–1985 c., 1986. márc. 20-án írt „szamizdatomban” a következőket vettem papírra: „A tanácsi könyvtárakat és a szakszervezetieket együtt számítva ... Fejér megye vezet 10 K[iváló] N[épművelő] címmel...; utána Borsod következik 9; majd Veszprém 8; Heves és Pest 6-6... címmel. Fel-tűnő, hogy a megyéknek adott 80 KN-cím egytizede Veszprém megyének jutott. (Veszprém esetében a 4 Szabó Ervin-émlékermet is számítva azt kell hinni, hogy e megye könyvtárosi garnitúrája a legjobb az országban, hiszen a megyét egyedül megelőző Borsodban is csak kettővel több a kitüntetettek száma – pedig sokkal nagyobb és népesebb az északi megye.)” [=Kitüntetett könyvtárosok névtára. Könyvtári Figyelő 2000. Különszám. IV.[4.]l.] Ma, negyedszázaddal később újra átnézve a kitüntetettek névsorát, kevésbé merném valamiféle „cafetéria-juttatásnak” tekinteni Varga Béla kitüntetési gyakorlatát, sokkal inkább a színvonalas teljesítmények jogosan elvárható elismerésének-elismertetésének egy valóban kiváló megyei könyvtáros gárda számára.

Kedves Béla! Ha már így belekeveredtem a Vízöntő-párhuzamokba, hadd kockáztassak meg még egyet: Lehet, hogy a Vízöntő-jegyűek késői beérésével magyarázható nagyobb produkcióik-produkcióink megvalósításának kitolódása az öreg-, sőt az aggastyánkorra?! Legalábbis az enyémetké, hiszen például amikor a Könyvtári Levelező/lapot 1989-ben szerkeszteni kezdtem 64, a Kitüntetett könyvtárosok névtára 2000 megjelenésekor 75 éves voltam, a Könyvtár a megyeházán c. naplóm kiadása idején 77; a Magyar könyvtártörténeti kronológiát meg éppenséggel 85 évesen fejeztem be. A Te nagy munkáid is kissé megkéstek, de korántsem ennyire: A Bakony–balatoni

kalendáriumod első kötete 1991-ből, majd a folytatásai szinte egy daliás ifjú teljesítményei az induláskori 61 évedet tekintve, de a nagy helyismereti-helytörténeti opuszaidat is (Veszprém megyei életrajzi lexikon, 1998; Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon, 2001; Veszprém város lexikona, 2009) hozzád képest szinte ifjoncként jegyezted a kiadás idején volt 68, 71 és 79 évvel! Ráadásul e kevesebb mint két évtized alatt ahelyett, hogy szőlősgazdaként nyugdíjaskodtál volna, szép csendesen a megye és benne Veszprém város történetének nemcsak kutatójává, hanem tudós ismerőjévé is fejlődöttél. Példádat – adott intézményre szabva – követésre ajánlom minden könyvtárosnak, aki vitathatatlan szakmai hitelességet, ezáltal pedig társadalmi rangot, elismerést kíván szerezni magának és könyvtárának. Természetesen már úgy „menet közben”, esetleg tempósan is, mégsem várván meg a nyugdíjas évek elérkezését.

Szeretve Tisztelt Barátom! Befejezésül mit kívánhatnék Neked 80. születésnapod alkalmából és ürügyén? Elsősorban azt, hogy ilyen szellemi és testi állapotban érd meg a 81-et és az utána következőket is. A 85. éved eléréskor pedig szerkeszd meg a Veszprém megye könyvtárügyének, könyvtárainak (csaknem) ezer esztendő történetét feltáró nagy összegezt! Ehhez a könyvhöz részben már megtörtének az előmunkálatok a már megjelent színvonalas helyi kiadványok formájában, van egy hadra fogható, jól felkészült szerzői gárdátok valamennyi könyvtártípusban, és a Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakkollégiumának léte is talán garancia arra, hogy immáron ne a saját zsebedből kelljen fedezni a kiadási költségeket. A Veszprém megye vagy 30 nemzedékének szellemi örökségét magában hordozó könyvtárügy, könyvtári szervezet klasszikus formájában – az országoshoz hasonlóan – utolsó időszakát éli, a könyvtár mind több helyen kezd egyre kevésbé hasonlítani a könyvtárra. Emiatt is ütött az utolsó óra a könyvtár valódi jelentőségének – lehetőségeinek, művelődési szerepének, történelmi értékeinek felmutatására! A feladat nagy, épp ezért Hozzád méltó is. Bízom benne, hogy vállalod – ebben a reményben ölel pálya- és harcostársad:

Gerő Gyula
az agg Vízöntő

Utóirat: Életünknek volt még egy keresztesési pontja, színhelye: a Szent Dávidról elnevezett veszprémi Davidicum Fiúnevelő Intézet, ahol én – két bátyám 1919 és 1936 közötti ottani „neveltetését” családirag magától értetődően követve – szintén lehúztam hat évet 1935-től 1941-ig, természetesen az akkoriban uralkodó nevelési elveknek megfelelő spártai körülmények

között. Prefektusaira, többek között dr. Lung Lászlóra, a későbbi Lékai László esztergomi érsekre jó szívvel, fazonra igazított pofonjai(k)ra pedig megértéssel emlékezem vissza. Ugyanezen a helyen majd' három évtizeddel később, 1963 és 1987 között Te tiszteletdíjas tanárként felnőtteket próbáltál tudással gyarapítani – szintén a kornak megfelelő szellemben. Mivel nagyon nem szeretem, ha valaki, valakik a saját koruk nézeteit visszavetítve a múltra próbálnak megfellebbezhetetlen erkölcsi, politikai és történelmi igazságokat deklarálni, a múltat és szereplőit a mai aktualitások nézőpontjából megítélni, ennek az epizódnak a taglalását levelemben mellőztem.

Katsányi Sándor

LEVÉL VARGA BÉLÁNAK

hét régmúlt esztendőről

Kedves Béla, hét éven át dolgoztunk együtt – számomra meghatározóan fontos hét éven át, és most megkísérlem a lehetetlent: dióhéjba sűrítve megfogalmazni, mit látok ma a legmaradandóbbnak abban a hét évben,

a szakmánkra szűkített viszsza pillantó tükörben. Némileg felbátorít az a körülmény, hogy első találkozásunk óta csaknem hétszer hét év telt el, elég hosszú idő ahhoz, hogy el tudjuk helyezni a mi akkori könyvtári törekvéseinket szélesebb mezőnyben. A magyar könyvtárügy távlatából is úgy látom, hogy ez az évtized, a hatvanas évek, egy új szemlélet kibontakozásának időszaka volt, a modern, nyitottabb európai távlatú könyvtáraké, amit utóbb a public library fogalma jelzett. Nem csak

kibontakozásról beszélhetünk, hanem harcról is, mivel országosan még az évtized végéig sem dőlt el véglegesen, hogy az új szemlélet felül tud-e emelkedni a begyöpösödött maradiságon. Az emlékezetes 1968-as békéscsabai értekezleten, amit public library ütközetként emleget a könyvtártörténet, Te is ott voltál, de ott volt mögötted a korszerűsödés útján akkor már vissza-

fordíthatatlanul előre haladott megyei könyvtárhálózat is. Ez is hozzájárult a magyar könyvtárügy sorsát meghatározó fordulathoz: a maradi szemlélet meghátrálásához.

Ha majd megírják Veszprém megye könyvtárainak történetét (remélem, hogy még olvashatom) a Te igazgatói működésed első évtizedéről azt fogják feljegyezni, hogy minden területen lefektetted egy modern könyvtárügy alapjait. Vegyük sorra! A széttagolt, önmagukban csak vegetáló kis községek ellátására, korszerűbb utat keresve, létrejöttek az első körzeti könyvtárak. A fordulat jelentőségének éreztetésére hadd idézzem Sallai Istvánt, a kor legnagyobb, s mindmáig vitathatatlan szakértőjének sorait Kővágóörsről: „Az új, szépen berendezett könyvtár megnyitása a magyar könyvtárak történetében emlékezetes esemény, mert új könyvtártípus feltűnését jelzi.”

Bőven írhatnék, (ha lenne helyem,) a járási könyvtárakról, külsejük átalakulásáról és tartalmi megújulásukról, de mindenekelőtt a bennük dolgozókról. Sok barátot sorolhatnék, akikkel együtt akartuk szebbé tenni könyvtári világunkat. De hadd szorítkozzam itt csak a megyei könyvtárra. A gúzsba kötő múzeumi albérletből ekkor költöztünk az új épületbe. (Akkor nekünk új volt, a maiaknak csak a régi épületszárny.) Ebben a megálmodott, megtervezett, kiharcolt új épületben csírájában már minden jelen volt, ami a későbbi évtizedek során majd tovább csiszolódott, formálódott. Ott volt a szabadpolcos tér (az olvasókkal való új kapcsolat), a nagy kézikönyvtár (a tájékoztató funkció megalapozása), a zenei részleg (nyitás a nem hagyományos dokumentumok felé), a gyerekrészleg (a szolgáltatások differenciálása), újságlapozgató (nyitás a hétköznapi szolgáltatások felé) stb., stb. Ma már minden itt felsorolt fogalomnak könyvtári szakirodalma van, akkor mindez forradalmi újdonság volt. A megújult épületben helyet kapó új könyvtár a város szellemi életének leglátogatottabb pontjává vált: emlékezetemben megjelenik a felolvasó színház (Illyés Gyula: *Kegyencével!*), a kiállítások (Halász Béla merész ötletei), nyelvi stúdiók, a TIT szabadegyetemei és mindenekelőtt a tömegesen érkező olvasók. A korszerű könyvtári eszméket megtestesítő és egyben igazoló új könyvtárat nem véletlenül minősítették az év legjobb magyar könyvtárának.

A modernizációnak, – a könyvtári modernizációnak is több útja volt. Te az újat mindig a régi alapokra építetted. A mi könyvtárunk nem – mondjuk – Palmiro Togliatti nevét vette fel, hanem Eötvös Károlyét. Azét az Eötvös Károlyét, aki egyfelől az európai szellemet képviselte a sötét maradisággal szemben, másfelől azonban lelkében mindvégig bakonyalji, Balaton-felvidéki maradt. Vagy, hogy egy másik névvel is érzékeltessem ezt a kettőséget: emlékszem, hogy a kortárs költők közül mindketten Nagy Lászlóért

lelkesedtünk, aki egyszerre volt modern, és egyszerre kötődött elemi természetességgel, eltéphetetlenül szülőföldjéhez. Ezért szerettem kétszeresen Kővágóórsöt, ahol egykor Berzsényi vendégeskedett. S ahol elképzeltem, hogy Varga Dezső bácsiék, ez az elmondhatatlanul kedves és kortalanul öreg házaspár nemcsak minket, hanem Berzsényit is megkínálja pogácsájával.

A Te gondolatod volt, Béla, a helyi irodalmi hagyományok összegyűjtése is. És volt egy ötleted, hogy ezt a munkát egy könyvtáros és egy lokálpatrióta viheti végre sikeresen. Az a bizonyos könyvtáros örül, hogy most köszönetet mondhat az ajándékért, amelyet a Veszprém megye irodalmi hagyományainak összegyűjtése jelentett számára. Persze az igazi eszményi megoldás az, ha egy személyben könyvtáros és lokálpatrióta valaki, és az ő keze alól kerülnek ki a megyét, a várost számba vevő, feltérképező remek könyvek.

Megállok, mert csak a hajdanvolt hét évről akartam írni. Amikor még ezt a mottót választottam az irodalmi hagyományok gyűjteménye elé:

*„Tudom, hány ős tudása, terved, izma
kell, hogy egy táj ne pokol: menny legyen.”*

Kedves Béla, nem tudom, hogy mennyire változott azóta az a táj mennyé, de azt igen, hogy a Te tudásod, terved, izmod és hű szellemed mindig azt kívánta szolgálni. Illyés verse nemcsak Batsányiról szól, Rólád is.

Baráti üdvözléssel:

Katsányi Sándor

Keller Antalék

HÁROM ÉVTIZED

Varga Béla könyvtárigazgatóval

Kedves Béla!

Életed szép kerek évfordulóján visszaemlékezve az eltelt időre, elámultam: 50 éve, két emberöltő óta ismerjük egymást!

Az ötven évből harminc évet dolgoztunk együtt, ez alatt többnyire közvetlen beosztottad voltam. Majdnem tizenegy évig módszertani könyvtárosként, 1970 augusztusától gazdasági helyettesedként.

Sok nehézség, gond között, szép, sikeres, töretlen életpálya a Tiéd. A fényes szellők nemzedéke után arra törekedett az ország vezetése, hogy a dolgozó osztályokból kiemelt fiatalokból neveljen új, friss értelmiséget. Felfigyeltek Rád és így kerültél a gépállomásra a könyvtárosképző főiskolára. Ott olyan szellemi környezetbe kerültél, amelyben kibontakozhatott tehetséged.

1950-ben kezdted a könyvtárosi pályát és 1955-ben Balatonfüreden könyvtárvezető, lettél. Itt már láttalak, mert szorgalmas olvasója voltam könyvtáradnak, de olvasnivalóért a falumbéli Varga Icához fordultam.

A megyei könyvtár akkori igazgatójával, Páldy Róberttel még földművesként 1958-ban kerültem közelebbi ismeretségbe. Verseimet bírálta és közölte a megyei napilapban. Evvel kapcsolatban leveleztünk és találkoztunk. A mezőgazdaság szocialista átalakítása 1959-ben engem is kiemelt a lófogát mögül, a tagság akaratából könyvelő lettem. Ez után említettem Róbertnek, hogy

szeretnék olyan munkahelyre kerülni, ahol lehetőség van a tanulásra.

Róbert Téged bízott meg, győződj meg arról, alkalmas vagyok-e könyvtárosnak. 1959. dec. 15-én így lettem a könyvtár dolgozója. Nagyon tetszett akkor az a barátságos, családi légkör. Kevesen voltunk, velem együtt tizenöten. Amikor 1962-ben átvette a könyvtár vezetését, Róbert örökét folytattad. Az angolszász nyilvános könyvtár volt a minta. Így valósult meg sorra a megyében a szabadpolcos kölcsönzés. Sikeresen szervezted meg a megyei közművelődési hálózatot, jó kapcsolatot alakítottál ki az egyetemi könyvtárral, segítetted az iskolai könyvtárak megalakulását.

Vezetésed alatt kiteljesedett a megyei könyvtár működése. Szellemi műhely lett. A kis kötetből korszerű nyomda fejlődött, lehetővé tette a könyvkiadást. Figyeltél a technikai eszközökre, a pályázatok (pl. OTKA) révén számítógépeket vásárolni és működtetni.

A szakmai képzés kitűnő eszköze volt a hétvégi értekezlet és a nyári egyhetes továbbképzés. Ezek az ismerkedésre, tapasztalatcserére és nem utolsósorban a közös szórakozásra is alkalmat adtak. Keszthelyen, Bakonyoszlopon, Révfülöpön stb. (Ez utóbbi helyen este Czine Miska két leányt vállra véve táncolt.) Baráti összejövetelek voltak munkaidőn kívül Vörösmálban, Felsőörsön stb. Peca vezetésével sok közös kirándulás volt Szlovénia, Szlovákia, Görögország-, stb. tájaira. Számomra egyik legemlékezetesebb a Halle városába tett látogatásunk. Négyesben voltunk Zsuzsival és Magdival.

Miközben könyvtárakat és nevezetességeket nézegettünk, ti jókat mulattatok Heikével való civódásaimon.

A sikereket szakmai tudásodnak és kitűnő kapcsolatteremtő képességednek köszönhattuk. A megyei párt- és tanácsi vezetőkkel olyan dolgokat is elfogadtattál, amelyek más megyében nem sikerültek. Igyekezted az osztályok élére jó vezetőket találni, akiknek a feladatok végrehajtásában nagy szabadságot adtál. Barátságos stílusod ösztönözte a lelkiismeretes munkára. Bármikor fordulhattunk Hozzád problémáinkkal. Segítetted fejlődésünket. Neked köszönhetem, hogy tanulhattam, egyetemet végezhettem.

Most így visszagondolva nagyon sajnálom, hogy nyugdíjazásunk óta alig találkozunk. Magdival mi ketten teljesen visszavonultunk. A család, a szőlő és a kert az életterünk. A szőlőben dolgozva többször emlegetünk. (A megeredő esőben nagy sietve raktad el a muskotály oltványokat.) Te pedig nyugdíjas-ként belevetted magadat a tudományos alkotó munkába. A kalendáriumok után helyismereti lexikonjaid dicsérik hozzáértésedet és szorgalmadat.

Kívánjuk, élj hosszú, boldog életet, békességben, szeretetben, jó egészségben Zsuzsival és egész családdal együtt:

Magdi és Anti

Kertész Károly

EGY MÓDSZERTANOS EPIZÓD...

Kezdő könyvtáros koromban, már jó ötven éve, az 1950-es évek végén történt, hogy a zirci járási könyvtár munkatársaként ún. tervszerű állományellenőrzést tartottam Bakonypéterd község könyvtárában. Az egy-két évente sorra kerülő szakmai aktus a könyvtár könyveinek számbavételén túl a helyi könyvtári viszonyok egészét hivatott feltérképezni. Jó alkalmat jelentett ez a könyvtárossal való őszinte beszélgetésre, a könyvtári munka sokféle módon történő segítésére.

Ahogy illett, a hajnali vonattal mentem, hogy a munkát korán reggel kezdve, még délig befejezhessem a mintegy 800 könyvtári kötet felleltározását, a hiányok rögzítését, a selejtezendők félretételét és egyéb praktikus teendők elvégzését. Komoly könyvtárosi segítségre nem számíhattam, mert a pedagógus könyvtáros délelőtt tanított, délután pedig a napköziben kellett helyt állnia. Az óráközi szünetek és főként a szűkre szabott ebéidő percei kínáltak alkalmat a felmerült kérdések tisztázására, megbeszélésére. Minden

terv szerint történt. Időben befejeztem a könyvtári állomány ellenőrzését, tízpercekben, majd az ebédszünet alatt, az otthonról hozott négy szelet kenyér és két kockasajt elfogyasztása közben szót váltottunk a könyvtárban tapasztalható jelenségekről, az olvasói megnyilvánulásokról, a megoldandó feladatokról.

Éppen a könyvtárban tapasztaltokról és javaslataimról írtam feljegyzést az erre rendszeresített ellenőrző füzetbe, amikor egy motorkerékpár állt meg a könyvtár ablaka alatt. Rövidesen belépett a helyiségbe Varga Béla a megyei könyvtár módszertanos munkatársa. Én is módszertanos könyvtáros voltam, de micsoda különbség... Ő már harminc éves, főiskolát, szaktanfolyamokat végzett tapasztalt, már jelentős szakmai tekintélyt kivívott könyvtáros volt, én meg csak húszéves kezdő, alig-könyvtáros. Nem tudtam mire vélni a látogatást, de nagy megtiszteltetésnek éreztem a vele való beszélgetést. Fél évszázad távlatából már nem emlékezhetek minden részletre, de néhány momentum ma is tisztán áll előttem. Kérdő tekintetemet látva, mosolyogva hangsúlyozta, hogy őt tényleg érdekli a könyvtár munkája és az én tevékenységem is, de nem ellenőrizni, legfeljebb, ha tud valamiben, akkor segíteni akar. Az éppen nagyjavításon átesett szolgálati IZS motorkerékpárral végzett próbautja kínált alkalmat, hogy felkeressen munka közben. Előtte Zircen járt a könyvtárban, ott hallotta, hogy én éppen Bakonypéterden vagyok külszolgálatban. Elmesélte, hogy valaha ő is dolgozott ilyen könyvtárban, ezért ismeri a kis falusi könyvtárak gondjait, bajait, az itt végzett munka nehézségeit, de örömeit is. Odaillő példákkal illusztrálta mondanóját. Érdeklődéssel hallgattam, és az én tapasztalataim rövid összefoglalása mellett leginkább csak kérdeztem tőle. Megfontoltan, tömondatokban, de érzékletes gyakorlatiassággal válaszolt ezekre. Érdekes volt számomra az a nézőpont, amelyben és ahogy az érdeklődő ember, az olvasó, a könyvtáros és a kulturális vezető véleményét hangolta össze mondanójában.

Érzékletessé tette számomra, hogy egy-egy szakmainak látszó kérdésnek hányféle, néha bizony nehezen összeegyeztethető olvasata, megoldása lehet. Közben bejött a könyvtáros és már hatszemközt beszélgettünk a könyvtári állomány helyzetéről, és súlyos hiányosságairól. Elgondolkoztató esetek, tanulságos történetek hangzottak el. Ezenközben kitérőként pl. az iskolai könyvtár és a községi könyvtár létjogosultságának, együttműködési lehetőségeinek legfontosabb kérdéseit. Figyelmesen meghallgattuk a helyi könyvtáros tapasztalatait. Ma is jól emlékszem arra, amikor a könyvtáros elmesélte, hogy egyik közel hetvenéves hűséges olvasója, egy értelmes, szép arcú néni mindig elpityeregte magát, amikor a könyvtári szekrényben való keresgélés

közben a Donyecki bányászok c. könyv akadt a kezébe. Ilyenkor, valahogy nem a sztahanovisták, hanem a Donyeck melletti egyik hadifogolytáborban elpusztult katonafia szomorú története és fájdalmas hiánya foglalkoztatta. A könyvtárost közben iskolai teendői elszólították és mi ketten folytattuk tovább az eszmecsere-t. Megbeszéltük a korábban egységes letéti állomány, tanácsi kezelésbe adásának tapasztalatait, előnyeit és hátrányait egyaránt.

Gyakorlati példák, jó és rossz tapasztalatok kerültek szóba. Modelleztük, hogy az akkori sanyarú viszonyok között hogyan lehetne a kis könyvtárak olvasmány-választékát javítani...

A számomra élvezetes beszélgetés közben alig vettük észre az idő múlását, de végül udvariasan megemlítettem, hogy nekem egy jó félóra múlva megy a vonat, ezért ideje elbúcsúzni. Csak nem félsz a hátam mögé ülni? – kérdezte, – mert szívesen elviszlek Zircre. Így történt, hogy a helyi könyvtárostól való illő búcsúzkodás után nagy libagágóság közben kipöfögtünk a faluból és ráfordultunk a 82-es országútra. A cseszneki húzós emelkedő ugyan próbára tette a szovjet járműipar felújított remekét, de rövidesen szerencsésen begurultunk Zircre. A könyvtárban kipakoltam elvégzett munkám kellékeit a letéti lapok köteget, a korábbi és most készített feljegyzéseket stb., majd a zirci könyvtár vezetőjével együtt folytattuk a beszélgetést. Ezek során szóba került az én könyvtári feladatköröm, végzett munkám is.

Varga Béla egyszer csak váratlanul nekem szegezte a kérdést:

– Mondd, mit tartasz a munkádban a legfontosabbnak, amihez igazodsz... Meghökkenstem és rövid tűnődés után azt válaszoltam, hogy az olvasót, magát az embert tartom a mi munkánk értelmének. Akihez igazodnunk kell.

– Azt hiszem, igazad van, én is így gondolom – válaszolta. Kis idő múlva elköszönt, felült a motorjára és elindult Veszprém felé...

A mozgalmas nap után megpróbáltam feldolgozni a történeteket, a hallottakat...

Egy-egy megbeszélte gondolatkör még évek múlva is foglalkoztatott...

Később, szakfelügyelői gyakorlatom során, váratlan, nehéz helyzetekben többször is felöltött bennem, hogy vajon Varga Béla hogyan oldaná meg a tévelygő napi élet által produkált, gordiuszinak látszó csomókat. Meg, hogy egy váratlan, baráti látogatás, kötetlen szakmai beszélgetés hogyan vetekedhet a szakmai konferenciákkal, továbbképzésekkel... Az egzakt választ most sem tudom, mégis azt érzem, gondolom: így valahogy...

Kertész Károly

Neményi László

ÁTTÚNÉSEK. EGY LEZÁRATLAN ÉLET FEJEZETEI (Részlet)

Amíg Varga Béla sokáig – szinte láthatatlannak érzett, sokoldalú figyelme és minden fölösleges gesztust mellőző, de annál értékesebb – lényeges dolgokban eszköztelenül is hatékony gondoskodása alatt dolgozhattam, az ő önmagával szemben is érvényesített elvárásairól, tudatosan célra tartó és eredményes szerepéről sok esetben csak utólag, cselekvéseinek, döntéseinek következményeiből szereztem tudomást. Azt hiszem, az ő sugárzó emberi minősége, igazságérzete, humánuma és emberszeretete vezetői tevékenységében is harmonikusan jutott kifejezésre – s ami fő, hogy a példa erejével is hatott, mert értékrendje, erkölcsisége, bízni tudása alapján, valódi-szerényen elég volt – nem csak az én irányomban – csupán megnyilvánulnia... Könnyű lehetett annak a vezetőnek jól kiválasztott, tehetséges munkatársaitól megkövetelnie az eredményes tevékenységet, aki ügyszeretemben, mások megbecsülésében és a teljesítmény minőségében önmaga számára is magasra állította a mércét. Hogyan? Kevés szóból is tökéletesen értettük egymást.

A megyei hálózati központokban mindig is különösen fontos volt az a tervszerű és hosszú távon érvényesülő, sokrétű fejlesztő- és építőmunka,

amelyet saját intézményének falain túl Varga Béla érzékelhetően következetesen képviselt meggyeszte, mert jót tudta, hogy érdemi előrelépésekre csakis a társadalmi környezet szellemi és anyagi erőinek teljes mozgósításával – gyümölcsöző emberi kapcsolatok révén – lehetett számítani.

Mindezekből és Veszprém megye közkönyvtárainak eddigi történetéből az sem maradt titokban, hogy részint várpalotai éveim, melyek során végre „a cselekvés (felség)területére kaptam belépőt”, elég intenzíven zajlottak, következésképp a praktikus szűkszavú értekezleteken, szakmai megbeszéléseken és nélkülözhetetlen tapasztalatcseréken kívül helyszíni tennivalóim miatt magam ritkán utaztam Veszprémbe – úgynevezett „bájlátogatásokra” pedig soha. Akik ismerték Varga Bélát, tudják: ilyesmire nála nemhogy semmi szükség nem volt – elképzelhetetlen is lett volna.

Amikor a Szakszervezetek Veszprém megyei székházában Pintér Tibor és Váci Mihály Irodalmi Színpada, nem kis meglepetésemre – 1988 őszén első önálló költői estemet rendezte meg, a nagy számú hallgatóság soraiban ott ült Varga Béla, aki a program után gratulált, majd felajánlotta: ha nincsenek még kiadónál az ott elhangzott versek, szívesen vállalná első kötetem megjelentetését, mert tetszését megnyerték... Legkésőbb ettől a pillanattól kezdve Varga Bélának köszönhettem, hogy újra elindultam irodalmi pályámon, mert jó néhány korábbi folyóirat- és antológia-megjelenés után, 1980 óta – várpalotai teendőim sűrűjében – eszembe sem jutott, hogy verset írjak... Igen, ennyire jólesett, de teljesen el is foglalt, mert magával ragadott a végre értelmes építő alkotómunka! De ő, aki éppen első kötetemnek teremtett, ráadásul elképzeléseim szerint nyilvánosságot, vajon tudta-e, hogy mekkora felejthetetlen jót cselekedett kollégájával?...

Neményi László

Rosta Róbertné

KEZDET VARGA BÉLÁVAL

1955 októbere örökre emlékezetes és meghatározó dátum számomra.

Akkor lettem könyvtáros Balatonfüreden, Varga Bélának köszönhetően. Igaz kicsit furcsa és nehéz kezdet volt!

Október 15-én jelentkeztem munkára, de a Járási Könyvtár vezetője – Béla – épp a járás valamelyik könyvtárában tevékenykedett, így felesége Zsuzsa jött át a pékségből (mivel ott dolgozott), hogy a könyvtár nyitvatartási

idejét betartsuk. Zsuzsa értett a szakmához, mivel korábban ő is könyvtárban dolgozott.

Jöttek az olvasók, könyvet hoztak, vittek... és én csak álltam, néztem, hogyan is működik ez! – (mivel szakképesítem nem volt.)

Zsuzsa nem sokat magyarázott, gondoltam, majd ha a „főnök” Béla itt lesz, ő majd mindent elmagyaráz! Hát, nem egészen így történt!

Másnap már Béla várt a könyvtárban, miután nem volt túl bőbeszédű, nem sokat magyarázott, leült egy asztal mellé, dobozt vett maga elé és ott szépen csendben rakosgatott „valamit”. (Katalóguscédula volt.)

Ha kérdeztem válaszolt rá, ha nem, akkor csend volt. Én próbáltam tájékozódni, hogyan is vannak a könyvek a polcon? – vajon hol találok meg amit keresnek? (mivel még zárt polcrendszer volt) Lassan-lassan kezdtem sejteni a könyvtár rejtelseit. Az első időben bizony gondoltam arra, hogy én alkalmatlan vagyok az olyan munkára, hogy órákat egy „doboz” előtt csendben üljek (és ne beszéljek), s talán más munka után kéne nézni! Közben elkezdtem tanulni, mert néhány hónap után le kellett tenni a minisztériumban a könyvtár-technikai minimum vizsgát!

Lassan összebarátkoztam a családdal is, mivel ők egy épületben laktak a könyvtárral. Közben Béla is kicsit beszédesebb lett, elmagyarázta, ha valamit nem értettem, s azt hiszem azért jó egyetértésben dolgoztunk!

Sajnos nem sokáig. 1956. február 1-jén megszűnt a balatonfüredi járás és a járási intézmények is!

A füredi könyvtár „önálló községi könyvtár” lett 1 főfoglalkozású dolgozóval. Béla bekerült Veszprémbe, én pedig egyedül maradtam. Közben januárban átköltöztünk egy másik épületbe. (Vasas Művelődési Ház)

Szerencsém volt, hogy Béla és családja Füreden maradt, így gyakran meglátogatta a könyvtárat és segített, amiben csak tudott.

Végül is a könyvtári ismereteket, a szakma szeretetét tőle tanultam meg.

Az idők folyamán bizony sokszor szorultam segítségre, jó tanácsra, mert munkásságom alatt ötször költözött a könyvtár, nem mindig ideális helyre.

Béla sokat vitatkozott, harcolt a könyvtár fenntartóival, a jobb elhelyezésért, az elfogadhatóbb körülményekért. Ha költöztünk, úgy a könyvtár elrendezésében, berendezésében szakmai jó tanácsokkal látott el és mindenben, amit tudott segített.

Ha visszagondolok, az egész könyvtárosi pályámat végig kísérte, mindig segített ahol csak tudott. Ezért most is szívesen emlékszem és köszönöm meg Bélának, hogy könyvtáros lehettem.

Nagyon nehéz és küzdelmes volt a 34 év könyvtárosi pálya, de úgy érzem megérte, tehettem „valamit” a füredi könyvtárért! Köszönöm!

Rosta Róbertné
ny. könyvtárigazgató

Tilhof Endre

VARGA BÉLA AZ „OKA” AZ ELŐZMÉNY ELŐZMÉNYE

Egy súlyos, hosszú betegséget „legyőzve” (első) munkahely után kellett néznie. Ha megmondtam mi bajom volt, sehol nem kellett. Mit tehettem mást a munkanélküliség szülte sok szabadidőmben – olvastam. Az ajkai közösi könyvtár már majdnem minden könyvét elolvastam, amikor a könyvtáros – ismerve az elhelyezkedési gondomat – azt ajánlotta, próbálkozzam a devecseri könyvtárban, ott kölcsönző könyvtári munkaerőt keresnek. Jelentkeztem, behívtak Veszprémbe felvételi vizsgára, ahol Páldy Róbert megyei könyvtárigazgató és egy ismeretlen megyei tanácsi hivatalnok alkalmasnak talált. Ennek ellenére nem engem, hanem egy frissen végzett tanítónőt akartak felvenni. „Fellebbeztem”, s így 1956. június 16-án megkezdhettem könyvtároskodást.

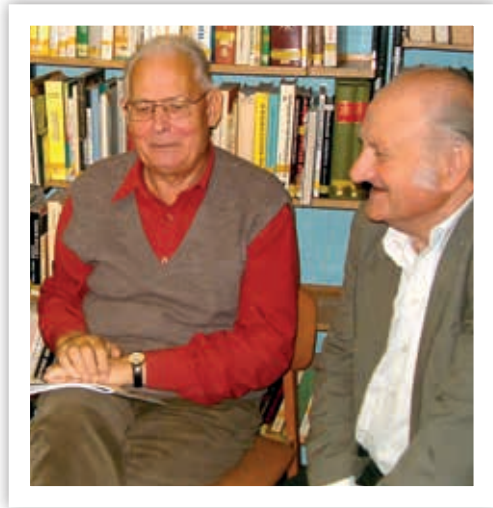
AZ ELŐZMÉNY

Már munkába állásom előtt – a döntésre várva – elolvastam, szinte megtanultam a „Kis-sallait”. Már ez a tömörített elmélet nagyon megfogott, amit azután a könyvtár légköre, a rám bízott munka, az olvasók szolgálata csak fokozni tudott. Azt hittem engem az Isten is könyvtárosnak teremtett, valóságosan beleszerettem a könyvtárba. A munkatársaim: Bécsi János könyvtárvezető, könyvtáros főiskolai végzettséggel, 1600 forint-, Kovács Emil szervező (módszertanos), érettségivel, 900 forint-, s jómagam, kölcsönző

(olvasószolgálatos), érettségivel, 880 forintos fizetéssel, alkottuk a Járási Könyvtár „szakszemélyzetét”. Hármasunkat csak egy részfoglalkozású takarító (ő is férfi) egészítette ki.

A TÖRTÉNETKE

1958. január 1-jén Ajkán megalakult a Községgazdálkodási Vállalat. Megkezdődött a munkatársi gárda toborzása. A nagynéném férje, aki olyan másodvonalbeli vezető féle volt a községben, beleszólhott az alkalmazottak kiválasztásába. Tudott a korábbi többszörös elhelyezkedési kísérleteimről, kudarcaimról. Örömmel újságolta, hogy szerzett nekem egy, a lakóhelyemhez – Tósokberéndhez – Devecsernél közelebbi munkahelyet. Felvennem valamilyen irodistának a Vállalathoz 1600 forint havi fizetéssel. Megtántorított az ajánlat. Úgy éreztem embertelenség ekkora kísértésnek kitenni egy alig másfél éves munkaviszonnyal rendelkező emberkét. 880 helyett 1600 forint! Deveser helyett Ajka! Mit tegyek, kitől kérjek tanácsot? Ismerőseim azt mondták: bolond vagy, ha nem ragadod meg ezt a lehetőséget. Szüleim rám bízták a döntést. Tudták, mennyire megszerettem a könyvtárat, Devecsert, a devecseri embereket, főleg a könyvtárba járókat. Az önmagammal való harcban, döntésképtelenségemben már csak egy támpontom, fogódzóm maradt: a megyei könyvtár véleménye.

Tudtam, hogy napokon belül, a szokásos körútján Devecserbe látogat a vidéki könyvtárakat gondozó csoport vezetője, Varga Béla, (aki számomra már ekkor etalon volt). Elmondtam neki nyomasztó gondomat, elfogadjam-e a majdnem dupla fizetést ígérő állást, vagy maradjak könyvtári alkalmazott Devecserben.

Meghallgatott, s kevés töprengés után csak ennyit mondott: maradj. Megkönnyebbültem, hiszen lelkem mélyén ez a döntés szunnyadt, csak másra akartam hárítani. Maradtam, s nem lett belőlem irodista, csak egy könyvtáros, aki hosszú szolgálata alatt mindig azt gondolta, vallotta, hogy

a könyvtárosságnál nincs szebb munka a világon. Így aztán Varga Béla az „oka”, hogy könyvtári dolgozóból könyvtárossá lettem, s ma nyugalmazott könyvtárosként írhatom le ezt a csak számomra fontos történetkét.

Tilhof Endre

Tóth Dezső

„ADASSÉK E LEVÉL...”

Először arra gondoltam, úgy kezdem e sorokat: „Mi 28-asok, fél szavakból is megértjük egymást”, de eszembe jutott, hogy Te két évvel elkéstél

tőlem. Meg az is eszembe jutott, hogy mi öskönyvtárosok, tudjuk miről van szó, de a mai újtipusú médiások nem ismerik e kifejezést. (S ha nem? forduljanak az informatika mindentudó istenéhez a NET-hez) és mégis így kezdtem. Mert visszagondolva ismeretségünk több mint 60 évére, szerintem igaz e közmondás. Igaz, mert – egy közösségből,

a paraszti rétegből jöttünk, amit igazol elindítónk Páldy Róbert szava is, amit a Tükörcserepek című írásában olvashatunk. A most megjelenő kötet szerkesztője arra kért az évtizedek alatt megtörtént eseményekből említsek meg néhányat.

Említettem már, hogy származásunk közös, mely igazolja, hogy félszavakból is megértettük egymást, ez a származás meghatározta indulásunkat, meghatározta életutunkat, s készítetett arra, hogy a földtől történő elszakadás, mely kényszerből történt, a tanulás, az élethosszig történő tanulás lehet a jövőnk. S ha a kezdeti évek más-más úton is indítottak bennünket pár év múlva már egy úton, a könyvtári pálya, rögös, de szép útján találkoztunk. Ha a hivatalos útról szólhatok, a Te segítségével jutottam a megyei könyvtárba, Te voltál, aki irányította utamat, amikor szerkesztője lehettem a *Horizont*nak,

s elkezdhettem a kéziratos helytörténeti dolgozatok gyűjtését a honismereti tanulmányokba, s akkor is szóltál, amikor a Bakony–balatoni kalendáriumba kellett a helytörténeti évfordulók közlését megírni. S Te voltál az is, aki diszsertációmát a közművelődési kiskönyvtár sorozat első köteteként kiadtad.

De talán ennyi elég a hivatalos dolgok említéséből.

A kötelező, hivatalos dolgokon túl, a magánéletben nem sok kapcsolatunk volt, – én nem voltam benne az ulti-csatákban, bár egyszer megpróbáltam beszállni, de a nekem jutott veszteség rádöbentett, ez nem az én pályám. Így tehát csak az évi többszöri könyvtári továbbképzések után esti kikapcsolódás adott alkalmat arra, hogy együtt szórakozzunk. Ezekből valamennyit megemlíthetem, mert mindnek az lett a befejező akkordja, hogy együtt énekeltek a Székely himnuszt. S ezeken az estéken történt sok-sok epizód, mely a következőkben mindig szóba került. Biztosan emlékszel arra a holdvilágos éjszakára, amikor a sümegi pincéből bandukoltunk a szállásra a prérin át, de az akkor épülő 86-os út három méter magas töltése került utunkba, s volt, aki nem érzékelte, és a töltés után bukfacezve gurult le a másik oldalon. Sümegen történt az is, amikor az emeleti szobából a záróra után egyik kollégánk, gondolva a még hátralévő órákra 4-5 teli borosüveget magához véve jött le a lépcsőn, de egyensúlyát veszítve az alsó fokokat már gurulva tette meg, de az üvegek sértetlenül értek le a kezében.

De magamról is szót ejtve, valószínű sokat csuklottál – mert mindig Rád gondoltam – amikor az általad elhasznált IZS motorkerékpárt nekem adományoztad. Ez szép volt Tőled, csak hogy az én lábam kb. 20 centivel rövidebbre nőtt, és amikor az IZS-el megálltam bármennyire vigyáztam is, minden esetben borulás lett az eredménye. Az ok természetes, megállásakor, ha letettem az egyik lábamat, egy kicsit arra az oldalra dőlt a motor, és a 350 kilós súlyt nem tudtam megtartani. Ezért vettem az első összegyűjtött keresetemből egy 125-ös Csepelt, és utána ezzel jártam a pápai járást.

Emlékezetes eset volt a kaposvári tapasztalatcsere, amikor a művelődési autóval éjfél tájban jöttünk hazafelé. A vendéglátás után – disznótoros vacsora volt – viszont a bort kevésre méretezték somogyi kollégáink, szomszédok lettünk az úton. A döntés az volt, hogy bárhol világosságot látunk, ott megállunk és kérünk valami italt. S micsoda szerencse, az egyik faluban kivilágított udvart láttunk, zeneszót hallottunk. Azonnal megálltunk, egyikünk fogta a vakus fényképezőgépet, és a jegyzetfüzetet, és násznagynál bejelentkeztünk, hogy a Nők Lapja riporterei vagyunk és szeretnénk riportot készíteni az ifjú párral. Rendben van, de előbb ők vendégül látnak bennünket. Így is történt, bár éhesek nem voltunk, valamit fogyasztottunk, viszont bőven fogyott a

somogyi vörösbor. Utána elkészült a riport, a vakuval ellátott fényképezőgépet – sűrűn csattogtatta egyik kollégánk (persze film már nem volt benne) s mikor befejeztük munkánkat igyekeztünk elszakadni a násznéptől, amit az is sürgetett, mert többen észrevették az útszélén álló felirattal ellátott Művelődési autót és a gépkocsivezető egyre jobban sürgetett bennünket az indulásra. A somogytúriak azóta is várják a Nők lapja riportját.

S ne tűnjön nagyképűségnek, ha összehasonlítom évtizedes könyvtári munkánkat Ady versének utolsó soraival: „S ha a Lehetetlent nem tudtuk lebírni/ Volt egy szent szándékunk: gyönyörűket írni”

Az elmúlt hét évtized alatt mi öskönyvtárosok leraktuk az alapjait a magyar közművelődési könyvtárhálózatnak és talán írtunk is valamit az utókorunk.

Isten éltesse Béla!

Szeretettel:

Tóth Dezső

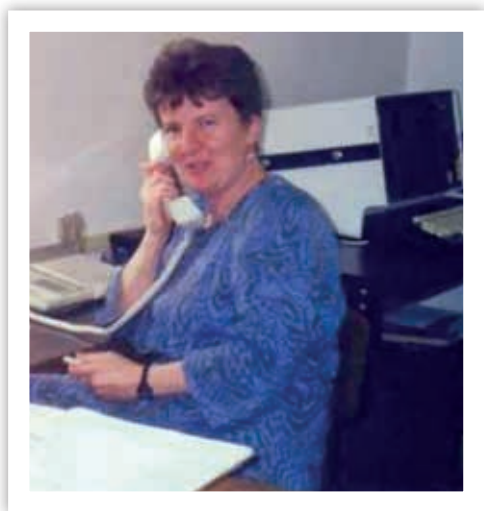
Frisch Ilona

BÉLA MINDIG HIVATOTT

*„Nem a tudás, hanem a tanulás, nem a birtoklás, hanem a szerzés,
nem az ottlét, hanem az oda út szerzi a nagyobb örömet.”*

(Carl Friedrich Gauss)

1972-ben jelentkeztem nyári munkára. Béla azonnal fel is vett. A nyári hónapokban a szépirodalom naprakész rendben tartása volt a feladatom.

Eljött az ősz, hivatott Béla az irodájába.

„Icukám töltse ki ezt a jelentkezési lapot és vigye fel Gimesi István igazgatónak a közgázba.” Így is történt, beiskolázott, négy évig munka mellett tanultam és leérettségiztem.

Kincsesné Lili néni nyugdíjba vonulása után hivatott Béla.

„Icukám szeretném titkárnőmként alkalmazni a továbbiakban.” Nagyon meglepődtem, megijedtem a feladattól egy kicsit, aludtam rá és elvállaltam. Miután e feladat

nélkülözhetetlen feltétele a gépírás, kedves főnököm újra beiskolázott, és sétálhattam munka után két éven keresztül hetente kétszer újra a várba tanulni.

Újabb feladatot tűzött ki az igazgató úr. Beindította a kiadványszerkesztést.

„Icukám, most már tud gépelni, nekilátunk a könyvírásnak.” 1991-től sok szép kiadvány került ki a kezeink közül. 1991-től 2004-ig folyamatosan készítettük a Bakony–Balatoni Kalendáriumot, és előállítottunk sok-sok helyi kiadványt.

Sokat köszönhetek Bélának, aki a kezdetektől fogva segítette a pályámat. Nagyon jó vezető volt, könnyen meg tudta értetni magát a munkatársaival, köztük velem is.

Mindmáig napi szinten találkozhatunk itt a könyvtárban, hiszen rendszeresen eljön hozzánk – a régi és az „új” kollégáihoz.

Köszönettel az együtt töltött évekért!

Veszprém, 2010.

Regenye Marcsi **KÖSZÖNET MINDENÉRT!**

1977 márciusában léptem át először a könyvtár kapuját. Idestova 33 éve... Az igazgató fogadott és megkezdtem raktárosként a munkámat az olvasószolgálatnál.

Szigorú embernek tartottam, talán kicsit féltém is tőle. De ahogy telt múlt az idő, megismertem Varga Bélát, az embert is.

Mivel a könyvtáros szakma szinte teljesen elnöiesedett, minden fizikai munkát is a nők végeztek. Néha egész állományrészeket pakoltunk át. Legnagyobb megdöbbenésemre megjelent az igazgató, szürke köpenyben (ami aztán jelképpé is vált – Béla hosszú szürke köpenyben van – jön segíteni) és beállt a sorba – egyetlen férfiként. Viccelt és bolondozott, mi meg csak neveltünk, neveltünk. Mennyivel könnyebb volt így a munka elvégzése!

Ha munkahelyi vagy szakmai gondjaim voltak, bármikor átmehettem hozzá és mindig hellyel kínált. Oldotta a feszültséget, nyugodtan előadhattam a problémámat.

Később, olyan emberi oldaláról ismertem meg, ami nem igazán jellemző egy vállalat igazgatójára. Meghalt az édesapám. Nagyon fiatalon. Édesanyám jövedelem nélkül maradt. Az én fizetésemből éltünk. Komoly veszélybe

került a megélhetésünk. Béla lehetővé tette, hogy másodállást vállaljak, tanácsi segítyt kaphassunk. Nem is tudom mi lett volna velünk az ő segítségével nélkül! A mai napig nem tudom elfelejteni a sok munkatársi segítséget sem. Én úgy gondolok vissza azokra az időkre, hogy a könyvtár nemcsak szakmai csapat, hanem egy nagy család is volt.

Ó azok a bakonyoszlopi továbbképzések: a megye összes könyvtárosa megismerte egymást! Na és az éjszakai bulik! Felkértem az igazgatómat táncolni!

Kedves emlékem egy szombati ügyeletről:

Megbetegedtem és nem tudtam bemenni dolgozni. Tudtam, hogy az igazgató is ügyeletes lesz az olvasószolgálatban, ezért nyugtalan voltam. Utólag kiderült, hogy Béla volt a raktáros és nagyszerűen megoldotta a feladatokat. Jó érzés arra gondolni, hogy egy ilyen hihetetlenül sokoldalú emberre bízhattam a „boltot”!

Szüleim betegségében, anyagi gondjaimban mindig számíthattam rá. Nagy megtiszteltetés volt számomra, amikor Béla felajánlotta, hogy tegeződjünk.

A mai napig őrzöm azt a szívből jövő jókívánságot tartalmazó dísztáviratot, amit akkor küldött, mikor oly sok év után megszületett a lányom. Gratulált, hogy teljesülhetett a legnagyobb vágyam: Anya lehettem.

Most, hogy visszaemlékezem azokra az időkre, kicsit meghatódom. Korán elvesztettem az édesapámat és olyan érzés, mintha a sors néha pótolta volna őt Béla személyében. Osztozott örömben, bánatomban, aggódott sorsomért.

Miért is beszélek múlt időben?

Béla mióta nyugdíjba vonult gyakran bejön a könyvtárba. Munkája mellett mindig jut ideje egy kis beszélgetésre. Őszintén mesél életéről, örömeiről, gondjairól. Soha nem megy el úgy, hogy meg ne nevetessen minket, vagy legalább egy kis mosolyt ne csaljon az arcunkra.

Optimizmusa, jó kedélye, egészsége töretlen. Kívánom, hogy ez sokáig így legyen!

Kedves Béla! Köszönet mindenért!

Regénye Marcsi

Praznovszky Mihály
TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

Megkaptam felkérésüket, hogy laudációt írjak Varga Béla úr igen jeles születési évfordulójára. Szívesen megtenném, de én már nemigen voltam az általam felettébb tisztelt igazgató úrral hivatalos munkakapcsolatban. Mindösszesen egy kis ideig melengtettem a hátrahagyott igazgatói székét, nézegettem egykori irodájának bútorait. Ami szintén nem igaz, mert azokat már lecserélték az új könyvtári berendezéssel.

Közvetett kapcsolatom viszont volt bőven, s ezek mind a vezetői tevékenységét dicsérik. Veszprém megyét, érdeklődési körömnek megfelelően, én a Harmath–Katsányiból ismertem meg, még a távoli Nógrádban, irodalmi múzeumi szolgálként. Azóta sem olvastam jobbat, gazdagabbat, alaposabbat erről a tájról, hacsak én meg nem írom a folytatását. Továbbá nagyon szívesen használom a megyei könyvtár állományát a kutatásaimhoz, főleg a hatvanas-hetvenes években beszerzett könyveknek örülök. Ilyen jól összeállított állománnyal kevés könyvtárban találkoztam, ami szintén egy nagyon tudatos könyvtárszervezési koncepcióra utal. Valamint ismerem jól kiváló munkatársait, tanítványait, akik mellette, tőle sajtótították el a könyvtári munka titkait és érezték meg a hivatás szeretetét.

Talán ennyi már bőven elég lenne, hogy gratuláljak az ünnepeltnek, de két személyes emlékem még hitelesebbé teszik őszinte szavaimat. Nem egyszer ittam a felsőörsi borát, valamint közös kirándulásunkon, Szabadkáról hazafelé hallottam őt énekelni. Mindkettő nagy és felejthetetlen élmény volt.

Ilyen emlékekből, bármennyire szeretném, nem jön össze egy laudáció. Így hát fogadják el tőlem annak a felterjesztésnek a szövegét, amelyet Veszprém város döntéshozóinak címeztem, a 2010. évi Gizella-díj odaítélése ügyében. Kíváncsi vagyok (március 31-e van) hogy május 7-én ott áll-e majd Varga Béla a Várban, a színpadon s fogadja a gratulációkat? Ha rajtam múlna, le sem engedném onnan.

JAVASLAT

Varga Béla úr Gizella-díjjal való kitüntetésére

Tisztelt Döntéshozók!

Jelen levelemmel Varga Bélát, az Eötvös Károly Megyei Könyvtár nyugalmazott igazgatóját kívánom a 2010-dik évi Gizella-díjra felterjeszteni! Teszem mindazt annak ismeretében, hogy a várostól februárban

Pro Meritis-díjat, illetve az államfőtől magas kitüntetést kapott március 15-én.

A Gizella-díj – számomra mindenképpen és elfogultan – ezeket mind felülmúlja! Varga Béla 60 évet töltött a magyar könyvtárügyben, ebből bő harminc évet aktívan Veszprémben, a könyvtár élén! Mindvégig a megyét és a várost szolgálta, lévén a megyei könyvtár Veszprémben működött s működik. Első generációs könyvtáros társaival ő hozták létre ezt az intézményt, megőrizve annak történeti jogfolytonosságát, ő telepítette át a mai helyére, alakította ki a szakterületeit, szolgáltatásait a helyismerettől a zenei részlegig stb. Ő harcolt folyamatosan a megyével, hogy a könyvtár épületet újítsák

fel, ő indította el a rekonstrukciós folyamatot, de befejezni már az utódjának volt lehetősége.

Már ez önmagában elegendő egy Gizella-díj odaítélésére.

Másfelől a megyei könyvtárban, lévén e szempontból ez városi intézmény, pezsgő szellemi életet varázsolt. Én már csak hallomásból ismerem pl. a felolvasó színpad műsorait, amelyek révén tiltott csemege volt az a színházi sorozat, amely a könyvtár előterében zajlott éveken át. Kiállításokat honosított meg az épületben, a magyar irodalom kortárs szereplőinek légió volt a száma, akik a hívására Veszprémbe jöttek, a veszprémieknek adtak irodalmi élményt. Megszervezte a könyves ünnepeket, a költészet nap, ünnepi könyvhét, gyermek könyvnapok stb., stb.

Már ez önmagában elegendő egy Gizella-díj odaítélésére.

Harmadfelől két nagyon fontos lexikont állított össze, mondhatnánk egy-személyes lexikon-szerkesztőség volt ő maga. A Veszprém megyei életrajzi lexikon abszolút hiánypótló volt, csaknem évszázada ilyen nem jelent meg e tájon, ma a város történetéhez is alapvető forrás. Miként a kortárs életrajzi lexikonja is, amely a mai gyors és pontos tájékoztatás és tájékozódás fontos eszköze. S akkor – jut hirtelen eszembe – ott van a híres Harmath-Katsányi, a megye irodalmi kézikönyve, topográfiai kalauza. Benne a bőséges és alapos Veszprém fejezet, amely könyvnek ő a szerkesztője, kiadója. És a könyvtár egyéb tudományos kiadványai, bibliográfiai, antológiái, évkönyvei stb., stb.

Valamint a Bakony–Balaton kalendárium szerkesztése és kiadása 15 esztendőn át!

Már ez önmagában elegendő egy Gizella-díj odaítélésére.

Negyedjére említem az idén 80 esztendőös könyvtáros eddigi csúcsteljesítményét, Veszprém város lexikonját. Az első lépéstől ismerem a létrehozás menetét, tudtam, hogy képes elvégezni egyedül is a feladatot, ám ezzel együtt meghajlok a tevékenysége és akaratereje előtt, lévén, hogy kezdte kb. 76 éves korában! Életének minden veszprémi ismerete, szakmai, szervező, szerkesztői tudása benne rejlik ebben a könyvben – városi monográfia híján ez nyugodtan használható a városismeret megszerzésére. Diákok kalandozhatnak a címszavak között, így fedezve fel otthon-városuk érdekességeit. Kutatóknak ad a tovább lépéshez segítséget. A betelepülőknak, mint amilyen én vagyok, pedig segít abban, hogy lerövidüljön az az idő, amíg jöttmentből veszprémiek lehetünk.

S ne feledjük, nemcsak az írás, szerkesztés, anyaggyűjtés az ő munkája, hanem a kiadás megszervezése is. A nyomdai előkészítés (1000 oldalas könyvről van szó!) – a korrektúrák, a képszerkesztés, a kiadásszervezés, a terjesztés – elementáris nagyságú munka. Még nekem, ifjú embernek is meghaladná az erejét.

Ez aztán önmagában is egyedül elegendő arra, hogy neki ítéljék a Gizella-díjat.

Tisztelt Döntéshozók!

Kérem, gondolják végig, amit leírtam. Ha nem tudnak választani az érveim között, vegyék figyelembe egyszerre az egészet! Ennél többet nem tudok, nem lehet érvelni Varga Béla mellett és érdekében. Ez a várost is gazdagító szakmai út s a betetőzéseként a várostörténetet, városismeretet meghatározó lexikon s az ezért megítélt Gizella-díj méltán hirdethetné ebben az értéktévesztett világban, hogy igenis van becsülete a tisztességgel leélt életnek, van hitele a magas szintű szakmai teljesítménynek és igenis van igazsága az otthonunkhoz, lakóhelyünkhöz, városunkhoz való ragaszkodásnak.

Maradok tisztelettel 2010. március 30-án, a javaslat beadásának utolsó napján, annak is utolsó óráiban:

Praznovszky Mihály,
amúgy Veszprém város Pro Urbe- és Gizella-díjas polgára.

Tomor Ilona

NYOLCVAN ÉV

*Varga Béla ny. igazgatónak
Lexikonok – kalendáriumok
szerkesztőjének*

Férfias egyéniséged,
nem hajlik aggságba.
Áldva vagy bőséges tudással.
Homlokodon nyolcvan éved
finom ívű levonata –
Sok-sok írás, vers, a
Bakony–Balaton Kalendáriumban.
Míves lexikonaid őrzik,
nevezetes emberek sorsait.
Életed alkotásai léted örökei.
Polcokon, kezekben, nagy becsben!

Igazgatóként 30 év szolgálat, a
Megyei Eötvös Könyvtárban.
Fáradhatatlan a kéz,
mely nyolcvan éved kísérője.
Köszönet! Megbecsülés! Hála!
Hogy részei lehettünk,
sokszínű munkádnak.
Ezüstös fénysugár,
körbefonja áldott korodat.
Őrizzük szívünkben,
nemes erényedet,
miközben teljessé lett
virágzó életed!

Csiszár Miklós

VARGA BÉLA 85 ÉVES

(Aki a közösséggel, a közösségért dolgozik)

HASZKOVÓ UTCA ELEJE. Ha nem nézünk felfelé, akkor igazi kertvárosi övezet. Csak feltekintve derül ki, hogy panelos lakótelepen járunk, nyolcemeletesek a kockaházak. Az egyik ház földszinti lakásában él Varga Béla, az Eötvös Károly Megyei Könyvtár nyugdíjas igazgatója, Zsuzsa asszonnyal, feleségével.

Mióta nem jártam náluk, csak tovább nőtt a könyvek száma a polcokon és minden lehetséges helyen, de ugyanez a helyzet a feleség kedvenceivel, a babákkal is.

Régi az ismeretségünk, így nem nehéz a beszélgetés a barátságos otthonban. Már a 80. születésnap köszöntőmben is – Béla ünneplése a megyei könyvtár zsúfolásig telt Kisfaludy termében volt – évtizedekről szólhattam.

Béla 85! éves, szinte hihetetlen.

Bár nacionáléja sok helyen megtalálható, a beszélgetésünk során általa felrajzolt, megidézett hosszú és nagy ívű életpálya nem minden tanulság nélkül való, mert nemcsak lehetőségek, de akarat és szorgalom kellett ahhoz, hogy most számba vehető értékes eredmények sokasága igazolja munkás életét.

Varga Béla 1930. február 10-én született a Rábaközben lévő Szanyban és élve a megváltozott társadalmi viszonyok adta lehetőségekkel, lett a család első generációs értelmiségi tagja. Kisgyerekként került családjával a Pápa melletti Mezőlakra, ott kezdte iskoláit, ott ébredt rá az olvasás örömére, a könyvek iránti vonzalma is onnét datálódik. Majd szülei a pápai polgárba írárták be és talán ennek is köszönhető, hogy a minden iránt érdeklődő paraszti származású fiatalembert élete – aki traktoros lett, amikor a faluba gépállomást létesítettek –, másként alakult.

Az 1940-es évek végén, az '50-es évek elején a kultúra falusi terjesztésének napi gyakorlata volt a könyvankétok szervezése. Egy ilyen helyi összejövetel során került kapcsolatba Mezőlakon, Páldy Róberttel 1949-ben, aki nélkül talán sosem lett volna könyvtáros. Ehhez azonban részt kellett venni 1950 tavaszán egy hathetes budapesti könyvtáros-képző tanfolyamon, ahová cukorrépa-egyelés közben érkezett a meghívó levél. A tanfolyam után került Veszprémbe, ahol országosan is az első körzeti könyvtár alakult meg. Ahogy elmondta – jószerivel még igazi könyvtárat sem látott addig.

A tanfolyam sikeres elvégzése után néhány hónappal Békéscsabáról kapott állásajánlatot. Kinevezték az ottani könyvtárba szervező könyvtárosnak.

Békéscsabán ebben az időben pezsgő kulturális élet folyt. Rendszerezések voltak a hangversenyek, kiállítások, színházi előadások.

A helyi képzőművész kört Lipták Pál festőművész vezette, és ő szeretettel és hozzáértéssel tanította

a fényes szelek nemzedékének tagját, a fiatal könyvtárost ebben a számára addig idegen közegben. Varga Béla látóköre szélesedett, és ahogy mondta, a képek, képzőművészeti alkotások iránti szeretete is ott alakult ki, de elsősorban a szakmát akarta megismerni. Nagyon sokat köszönhet Lipták Pálnak – jegyezte meg beszélgetésünk során.

Ebben az időben hozta meg a Révai vezette minisztérium azt a döntést, hogy főiskolai végzettségű könyvtárosokat kell képezni. Miniszteri engedéllyel, érettségi nélkül került a budapesti pedagógiai főiskolára, amit jó eredménnyel fejezett be. Így lett belőle főiskolai végzettségű könyvtáros. Először Pápán, ezután egy rövid ideig Balatonfüreden is dolgozott, ott ismerkedett meg későbbi feleségével, Zsuzsa asszonnyal is, akivel 1954-ben kötötte össze életét. 1952-ben érkezett meg véglegesen Veszprémbe.

Ez volt az a „hőskor”, amikor a második világháború után alig néhány esztendővel megindult a vidéki könyvtárak hálózatának szervezése, és ennek lett egyik aktív résztvevője. Veszprémbe olyan jeles szakemberek között tanulhatta meg a könyvtáros szakmát, mint Páldy Róbert, aki 1955-től irányította a megyei könyvtárat, vagy helyettese, Gróf Ervin, akikkel halálukig mindvégig jó barátságban maradt.

Meghatározóak voltak életemben, szakmai fejlődésem elindításában – jegyezte meg. (Talán ez a tisztelet, megbecsülés készítette arra, hogy Páldy Róbert születésének 100. évfordulójára elkészítette az egykori veszprémi könyvtárigazgató életútját bemutató kötetet is.)

Páldy Róbertet követően, 1961 ősztől került az akkor még a Bakonyi Múzeumban működő megyei könyvtár élére. Innét majd csak 1968-ban költöztek az egykori Püspöki Jászágkormányzósági palota színházkerületi épületébe. Az avatáskor, 1968. augusztus 20-án kapta nevét az író Eötvös Károlyról a mai megyei könyvtár. Az elnevezés érdekessége, hogy noha javaslattétel volt a névre (a megyei tanácson Kapor Károly osztályvezető és Baski Sándor elnökhelyettes révén), de sem előterjesztés, sem határozat nem született a név elfogadására. Ekkor a MT elnöke dr. Bodogán János volt, ő adta át ünnepélyes keretek között a könyvtárat, és mondta ki először hivatalosan az Eötvös Károly Megyei Könyvtár nevet (amit a beszédíró Katsányi Sándor tett be a beszéd szövegébe), ami ezzel hivatalossá vált. Így viselheti egy veszprémi személyiség nevét a megyei könyvtár, a kor szokása szerinti munkásmozgalmi személyiség neve helyett – mondta el Varga Béla.

Béla eminens tagja annak a nagy könyvtáros nemzedéknek, akiknek tagjai megteremtették a világháború utáni magyar könyvtárhálózatot. És ők a valódi könyvtárhálózatban gondolkodtak, kézbe adták az olvasnivalót a legkisebb faluban is, folyamatosan cserélve az állományt. De megszilárdították, vagy megteremtették azt a városi könyvtári hálózatot, melyre a mai napig támaszkodhat a magyar könyvtárügy.

Szinte modern fejedásként válogatta össze a megyei hálózat szakembereit. Tilhof Endre, Katsányi Sándor, Halász Béla, Balogh Ferencné, Kertész Károly, Kovács Emil, Könczöl Imre és mások képezték azt a magot, mely kinevelte a ma is jól teljesítő hálózat szakember gárdáját. A megyei könyvtáron belül is értő szemmel gyűjtötte össze munkatársait, segítségükkel számos kiadványsorozatot indított útjára. Saját publikációiról nem szól, de sorolja a munkatársaihoz köthető megjelenéseket.

Mindig bízta kollégáit a publikációs lehetőségek kihasználására. Nem véletlen kapták meg igazgatósága idején (1984!) a tudományos könyvtár minősítést. Ebben az időszakban már a megyeszékhely kulturális életében is számottevő és közösségformáló volt az élet a könyvtárban! Méltán volt híres a város gyerekeinek jelentős részét megmozgató gyermekkönyvtári részleg. A könyvtár esti (8 órakor történő) zárása után sok embert vonzottak a felolvasó színpad előadásai, az író-olvasó találkozók (csak néhányat említve: Illyés Gyula Kegyence; Nagy László-est Jancsó Adrienne értő közreműködésével, vagy a múzeumban napjainkban is látható kiállítás névadójának, Kutasi-Kovács Lajosnak bemutatkozása a gyerekkönyvtárban), és a legkülönbébb témájú kiállítások (intézmény bemutatók, mint a MÁFKI-é;

az üzemtörténeti klubhoz tartozók, ilyen volt a malomipari kiállítás; képzőművészeti kiállítások, például Vágfalvi Ottó festőművész kiállítása stb.)

Szeretett volna egy megyei kitekintésű folyóiratot indítani, amit Gyuricza László, a megyei tanács elnöke támogatott is, de a *Valóság* 1985–86-os megjelenése után megszűnt. Újabb próbálkozása Molnár Attila művelődési osztályvezetősége idejére esett, így 1989-től elindult az *Új Horizont*, de ma már ez sincs.

Jó érzékkel megválogatott munkatársai sok helyen és sokszor írtak a megyei könyvtárban folyó munkáról. Igazgatósága alatt – döntően az ő szerkesztésével – több évkönyv is összesíti az ott folyó munkát. Értékes, azóta sajnos megszűnt periodika-sorozatok, könyvsorozatok, bibliográfiák (Eötvös Károly, Zákonyi Ferenc) jelzik, hogy vezetői munkájával sokat adott a köznek az eltelt évtizedek alatt.

Varga Béla jelentős, továbbgondolásra méltó eredményeket hagyott utódaira azzal, hogy sok területen lefektette a helyi, modern könyvtárügy alapjait.

Kis községek könyvtárainak segítése körzeti könyvtárakkal; szabadpolcos olvasói tér létrehozása; nagy kézikönyvtár összeállítása a tájékoztatás funkció megalapozására; zenei részleg kialakítása, ami nyitás volt a nem-hagyományos dokumentumok felé; gyermekrészleg megalakítása, ami differenciálást jelentett a szolgáltatásokban; újságlapozgató tér kialakítása, nyitásként a hétköznapi szolgáltatások felé; és végül a megye történetét tárgyaló mindenmű dokumentum összegyűjtése, a lokálpatriotizmust segítő gyűjtemény módszeres fejlesztése (tudom, hiszen feleségem, Kati ott dolgozott a kezed alatt; és mi, a helytörténettel foglalkozók, nagyra értékeljük ennek a gyűjteménynek a meglétét, mindig várjuk a folyamatos fejlesztést). 1991-ben vonult nyugdíjba, de számára a munka nem maradt abba, hanem a sokat és sokáig dédelgetett ötleteit valósította meg évről-évre végzett kitartó munkájával.

Új, és rendkívül eredményes korszak kezdődött meg számára.

Elkezdte – talán az egykori Páldy-féle kalendáriumra is emlékezve – a Bakony-balatoni kalendárium kiadását, ami 1947-ben jelent meg *Bakony-balatoni kalendárium az 1848-ik emlékévre* címmel. Sok jó tollú szerzővel: szépírókkal, szakírókkal, költőkkel, képzőművészekkel együttműködve jelentette meg évről-évre karácsonyt megelőzően kalendáriumát. Az 1991–2005 között megjelent sorozat utolsó kötete a 15. volt, amit már saját költségén adott ki, hiszen volt munkahelye az egyre szegényedő könyvtár már nem tudott a finanszírozásba besegíteni.

A kalendárium-sorozat megszűnése azonban nem jelentette a szakmai tevékenység feladását, sőt!

Akkor már számos életrajzi adatsor állt rendelkezésére, amit egy majdani lexikon összeállításához rakott félre. Évtizedeken keresztül dédelgetett álma megvalósításához kezdhetett, bár kicsit másképp, mint ahogy évtizedekkel előtte elképzelte. Nem szervezetben, hanem magánemberként kezdte a munkát. És ez bizony nem könnyítette meg a feladat tisztességes elvégzését. Tulajdonképpen 1995-ben kezdte el azt a módszeres adatgyűjtést, ami lehetővé tette, hogy amikor a megye vezetése 1997-ben rábólintott egy életrajzi lexikon megjelentetésének támogatására, már olyan adathalmaz gyűlt össze számítógépének memóriájában, hogy az általa elképzelt és összeállított szerkesztőbizottság tisztességgel vállalhatta a nagy feladat végrehajtását.

Ennek eredménye lett a Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlése által támogatott Veszprém megyei életrajzi lexikon megjelenése 1998-ban. Ez még az a korszak volt, amikor a kötetbemutatót megelőzően, a szerkesztőbizottságot külön fogadta a közgyűlés elnöke a megyeháza Egry József termében, ahol megköszönte az elvégzett jelentős munkát, amelyben 1900 egykori jeles Veszprém megyei személyiség rövid biográfiáját összesítették. És ezzel elindult a lexikonok sora.

A 2000 decemberében lezárt kézirat, az akkor még élő személyek életrajzait közölve (több mint 2200 tétel!), ugyancsak a megyei önkormányzat, mint kiadó égisze alatt jelent meg Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon I–II. címmel. 2001. október 24-én volt ünnepélyes bemutatása más napirendekhez kötődően.

Majd nyolc esztendő telt el ezt követően, amikor karácsonyi ajándékként kézbe vehettük az új lexikont. Ez volt a Veszprém város lexikona. Szerző: Varga Béla.

Megjelent 2009-ben. Tartalma 2600 szócikk, és kiadója nem a megye, nem a város, hanem Zsuzsa asszony, a feleség. Támogatók, anyagi támogatók voltak, de a munka mégis családi vállalkozásban került ki a nyomdából, mert ez volt a biztos. A segítőköt felsorolja a szerző, de ez már egyszemélyes munka a javából, még ha több közreműködőt nevesít is a szerző. A közreműködés elfogadása, a döntés joga és felelőssége az övé volt ebben a nagy sikert arató hiánypótló munkában.

Közben az életrajzi lexikon és a kortárs lexikon is elérhetővé vált a megyei könyvtár digitális adatbázisai között, amellet, hogy az életrajzi lexikont elektronikus adathordozón is közreadták.

2014 az újabb dátum, amikor – a változások szinte kikövetelték – megjelenhetett a Veszprém megyei életrajzi lexikon bővített és javított kiadása, benne 3273 személy adataival és csatolt dvd-én közel 2000 személy portréja

is megkereshető. Ezúttal a vaskos köteten kiadóként a megyei könyvtár szerepel és a kiadást Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata támogatta. És nincs megállás, folyamatosan gyűlnek számítógépén az új adatok a lexikonok frissítéseihöz. Talán hamarosan megújulnak a könyvtár honlapján lévő lexikon-adatbázisok is.

Varga Béla ma is rendszeresen bejár egykori munkahelyére, s bár egyre fogynak a régi kollégák, az újak is ismerik, átörökítődött az új munkatársakba is a régiéket szeretete-tisztelete a nyugodtságot, az empátiát, a mindenben a jót kereső személyisége iránt. És ahogy mondta: „... *büszkeséggel tölt el, hogy van egy közösség amelyik mindig visszavárt az eltelt 25 év során, és ott a hely szelleme, mely mindig megérint, ha benyitok a könyvtár kapuján.*”

Valahol a következőket nyilatkozta: „... azt vallom, hogy amíg dolgozni tud az ember, dolgozzon, mert ha abbahagyja a munkát, nagyon hamar megöregszi.” Igazad van Béla!

Kívánom, hogy Isten adjon Neked (nekünk) még számos, munkával eltöltött évet szeretteid és barátaid körében, hogy sokáig találkozassunk a könyvtár helyismereti részlegében egy-egy baráti eszmecserére, beszélgetésre.

(VESZPRÉMI KUTATÓK ÉS MŰHELYEK V.)

85 ÉRV ARRA, HOGY MIÉRT SZERETJÜK

A 85 ÉVES VARGA BÉLÁT

(Elhangzott 2015. február 10-én

az Eötvös Károly Megyei Könyvtárban.)

- mert hűséges a könyvtárhoz
- mert az igazgatói, csoportértekezleteken mindig megríkatta a kollégáit
- mert olyan szép bundája van
- mert nagyon finom a pálinkája
- mert meg is kínál minket a pálinkájával
- mert a felsőörsi birtokáról nagyon szép kilátás nyílik a Balatonra
- mert a lányából könyvtárost nevelt
- mert olyan szép ősz a haja
- mert eljön minden könyvtáros-egyesületi rendezvényre
- mert szereti a sok babát a lakásában

- mert szeret bennünket
- mert mindig viccelődik a lányokkal
- mert szeret kártyázni
- mert felsőörsi birtokán rendezett nyugdíjas-találkozóra szerzett elég széket a kollégáknak
- mert már ő fel akarta újíttatni a könyvtárat
- mert jó kapcsolatot ápolt a megye könyvtárosaival
- mert régen a „kedvenc” napja a hétfő volt (ami nekünk is a kedvenc napunk volt?)
- mert minden reggel Naplóba temetkezve jött a munkába
- mert Bélának hívják, ami kimondható igazi magyar név
- mert őszinte
- mert barátságos
- mert nyíltszívű
- mert együtt érző
- mert 15 évig szerkesztette a Bakony–balatoni kalendáriumot
- mert sok éven át képes lexikont szerkeszteni
- mert a Haszkovó utcában lakik
- mert olyan szép magas
- mert nyugodt
- mert sosem kapkod
- mert olyan jól áll neki a szemüveg
- mert folyamatosan adatokat gyűjtünk neki
- mert hosszú és érdekes történeteket mesél
- mert nagyon jól énekel
- mert igazi balatoni bort készít
- még egyszer sem kapták el kártyázás közben – svindlizésen
- mert ő is szereti a piros autókat
- még életében soha nem emelte fel a hangját
- mert kicselezte a megyei tanácsot és elnevezte a könyvtárat Eötvös Károlyról
- mert minden kirándulásról babát hoz a feleségének
- mert a könyvtárosok nagy generációjához tartozik
- mert akkor szerkesztette a Veszprémi Szemlét, amikor mi még meg sem születtünk
- mert ő volt ifjúkorában az országutak motoros réme
- mert még most is szereti nézni a szép lányokat
- mert nem szereti, ha bácsizzák

- mert vicceivel mindig megnevettet minket
- mert fiatalos lendülettel bókol a hölgy kollégáknak
- mert egy igazi mérlegképes könyvelő a felesége
- mert szívesen jár könyvbemutatókra, kiállításokra
- mert nagyon szereti a kertjét és a kerti munkákat
- mert igazi lokálpatrióta
- mert sosem növesztett sörhasat
- mert közülünk ő gyűjtötte össze a legtöbb szócikket
- mert haladni tud a korral
- mert egyik kedvenc tárgya a laptopja
- mert 30 évig igazgatott minket
- mert szerencsés embernek vallja magát
- mert van neki Magyar Köztársaság Csillagrendje, sőt Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztje is
- mert számtalan írása jelent meg
- mert igazi régi vágású férfi, aki nem tud főzni
- mert meghatározó személyiség Veszprém megye kulturális életében
- mert saját bevallása szerint, második otthona a könyvtár
- mert útjára indította a könyvtár könyvkiadói tevékenységét
- mert Békéscsabán is volt könyvtárvezető, ahova vesszőkosárban vitte a holmiját
- mert a szakma fortélyait Páldy Róberttől tanulhatta
- mert szívós és kitartó
- mert fontos neki a könyv
- mert jó interjút tud adni
- mert jó szomszéd
- mert irigylésre méltóan aktív nyugdíjas
- mert nem láttuk még farmerban
- mert a hosszú cipőfűzővel is elboldogul
- mert szívesen ajánl ingyen fuvart szomszédjainak
- mert olyan kedvesen tudja mondani, hogy angyalom
- mert igazi nemesi előneve van: ő a lexikonos Varga Béla
- mert jókívánságait e-mailben is mindig megosztja
- mert igazán értékes és maradandó tapasztalatcseréket szervezett kollégáival
- mert nemcsak a tartása, de a jelleme is egyenes
- mert neki még volt igazi Krasznaja Moszkva parfümjé (rettegtünk is tőle a húsvét keddi locsolásokon)

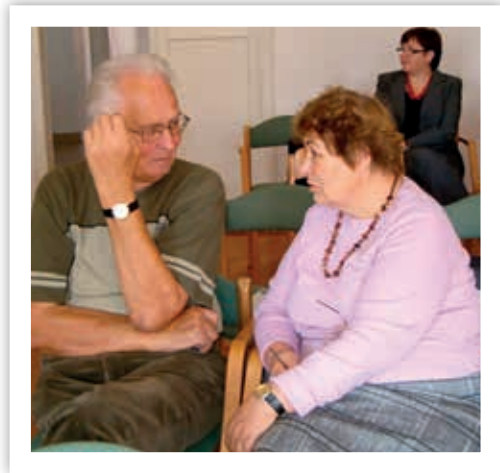
- mert igazi őskönyvtáros
- mert igazi példakép
- mert megértő és meghallgató igazgató/főnök volt
- mert a múzeumi társbérletből új épületbe költöztette a könyvtárat
- mert sosem keverte össze a felelősségteljes munkát a tréfával
- mert azóta is várják a somogytúriak a Nők Lapja riportját
- mert arra már mi sem emlékszünk!

Balogh Ferencné

90 ÉVES A SZAKMA NAGY ÖREGJE

A Veszprém megyei, de a teljes „könyvtári nemzet” (Páldy Róbert szóhasználata) ünnepelhet 2020. február 10-én: egyik legrégebbi tagja, Varga Béla kilencven éves. A szakma nagy öregje, belépett a szépkorúak közé. 1950 óta könyvtáros, most régi és újabb munkatársai, barátai, tisztelő járulnak elé köszöntésünkkel.

Varga Béla abba az első, nagy könyvtáros nemzedékbe tartozik, amely a háború után a közkönyvtári hálózatot megszervezte az országban, így Veszprém megyében is. Ez a generáció mindig hitt abban, hogy a kultúra, a könyvtárak nélkül nem lehet egy népet felemelni, nem lehet

megvalósítani „az ember szépbe szőtt hitét”. Indulása mesészerű volt: egy sokgyerekes mezőlaki cseléd fia, aki kiskorában kénytelen volt lánytestvérei kinőtt ruháit hordani, nővére cipőjében menni az iskolai kirándulásra, és az első népdalt (Ha bemegyek én Veszprémbe...) édesanyja dagasztóteknője mellett hallgatta. A háború után a „fényes szelek” segítettek kiemelkedni a falusi sorsból. Páldy Róbert figyelt fel az olvasni szerető, egyéni véleményeket megfogalmazó, értelmes fiatalemberre. Tanulási lehetőséget kapott, majd az első budapesti könyvtáros képzőből Békéscsabára került. Ott segítő

kollégákra talált, akik nemcsak befogadták, hanem tanították, megmutatták neki a műveltség feneketlen kútját, és a művelődéshez vezető utakat is. Innen került 1951-ben vissza Veszprém megyébe: Pápára, Veszprémbe, Balatonfüredre, majd 1956-ban végleg Veszprémbe, könyvtárosnak. Motorral, majd mikrobusszal járta a megyét, és szervezte a falusi könyvárakat.

30 évig volt a Megyei Könyvtár igazgatója, és felelős a megye könyvtárügyéért. A múzeummal közös társbérletben kezdte a munkáját, majd 1968-ban létrehozott a püspöki jószágkormányzóság épületében egy korszerű megyei könyvtárat, szabadpolcos kölcsönzővel, olvasóteremmel, gyermekkönyvtárral, zenei részleggel. Munkatársaival megalapozta a könyvtári gyűjteményt, megindította a helyismereti munkát és kiadványok sorát. Vezetése alatt nyerte el a könyvtár a „tudományos” minősítést. Jó vezetői képességei voltak. Nagyszerű emberismerettel választotta meg munkatársait és alakított ki egy kiváló munkatársi gárdát a megyében: Tilhof Endre, Kovács Emil Jelencsik Sándor, Onika, Olga, Hadnagy Imre, Rosta Róbertné, Halász Béla, Könczöl Imre, Kertész Károly, Balogh Ferencné, Csiszár Miklósné és még hosszan sorolhatnám a neveket... Bizott bennük és nagy önállóságot adott nekik. Nem volt féltékeny a tudásukra, segítette, biztatta tehetséges munkatársait. Értük kritikus időkben és helyzetekben is kiállt. Az embereket tisztességük és teljesítményük alapján ítélte meg mind a mai napig- rendszerváltásoktól függetlenül. Empátiával állt oda mindig azok mellé, akik segítségre szorultak, betegség, család, vagy egzisztenciális gonddal küszködtek. Családiass szellemű, baráti közösséget hozott létre, akikkel munkaidőn kívül is szívesen volt együtt. Lehetett vele vitatkozni, nem volt túl érzékeny, és érvekkel meg lehetett győzni. De ha szükségét érezte, érzi, akkor ma is megfogalmazza rosszallását, egyet nem értését. Tőle ezt is elfogadják. A továbbképzéseken, kirándulásokon nagyon szeretett énekelni.

Nyugdíjasként szinte egy új könyvtárosi pályát kezdett. Tizenöt éven keresztül szerkesztette a Bakony–Balatoni Kalendáriumokat, felkutatta és bemutatta a megyében az értékeket és tehetségeket. Majd a Veszprém megyei életrajzi-, a Veszprém Megyei Kortárs –és a Veszprémi lexikonokba gyűjtötte össze a megye szellemi kincseit, és állított emléket azoknak, akik tettek valamit ezért a vidékéért. Azt hiszem egy adott pillanatban ő ismerte a megyében a legtöbb értékes embert, ő tudott a legtöbbet Veszprémről. Ma is figyel, és naponta kiegészíti az adatsorokat a könyvtár adatbázisaiban. „Egyszemélyes intézményként” csatasorba állította a nyugdíjas könyvtárosokat, és megszervezte a megyében egy tágabb munkatársi gárdát. Idős kora

ellenére nagyszerűen megtanulta a számítógép fortélyait, és anyagi áldozatot sem sajnálva maga szerkesztette, némelyik könyvét maga adta ki

Kedves Béla, Isten éltesse! Köszönjük mindazt, amit tőled kaptunk, emberségben, szeretetben, értékekben. Vigyázz magadra! Kerüljön el a betegség, öleljen körül a családod gondoskodása, miként te is mindig mindent megtettél és megteszel értük! Régi munkatársaid és jelenlegi barátaid nevében:

Marika

Napló, 2020. február 8.

„jó multság, férfi munka volt!”
(Vörösmarty: Gondolatok a könyvtárban)

BIBLIOGRÁFIA

Az alábbi oldalak sokunk együttes munkájának eredménye. Összefogásunk azzal a céllal jött létre, hogy egykori igazgatónk, kollégánk eddigi munkásságát számba vegyük. (BALOGH FERENCNÉ, CSORDÓS RÓBERT, ÉDES GYULÁNÉ, HORVÁTH LILLA, JUHÁSZ JUDIT, KAPOSZI NOÉMI, KOVÁCS GABRIELLA, KŐVÁRINÉ JANNI MAGDOLNA, MADARÁSZ MARGIT, MADARÁSZNÉ SZAKMÁRY KATALIN, PÁKOZDI SZILVIA, PUTZ JUDIT, SCHREIBER MÁRTA, VERESKUTI KLÁRA.)

Előre meghatározott, azonos szempontok alapján folytattuk az anyaggyűjtést az egymás között felosztott dokumentumokból. Az elkészült bibliográfia fő rendezőelvének az íráskor megjelenési idejét tekintettük, azonos időben megjelenteknél a forrás cím szerinti betűrendje lett a mérvadó.

A tételes rész két fő csoportra oszlik:

1. Nyomtatásban megjelent munkák
2. Róla szóló irodalom

Nyomtatásban megjelent munkák között együtt szerepelnek Béla önálló szerzőként illetve társszerzőként írt könyvei, tanulmányai, folyóiratcikkei valamint sorozat-szerkesztői munkái.

A *róla szóló irodalomban* az életéről, tevékenységéről megjelent folyóirat cikkek szerepelnek. Egyéb íráskor csoportba azokat a cikkeket gyűjtöttük össze, ahol Béla is résztvevője az eseményeknek.

Munkánk során a teljességre törekedtünk. Részletes annotációval láttuk el a tételeket a könnyebb értelmezhetőség érdekében. Rövidítéseket nem alkalmaztunk.

Veszprémben, 2010-ben

Szabóné Vörös Györgyi

NYOMTATÁSBAN MEGJELENT MUNKÁK

A népkönyvtári központ hálózatának könyvei. Katalógus a Veszprém megyei könyvtárak állományáról 1954-ben. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, 1954.

„A vér nem válik vízzé” c. színmű bemutatója Balatonfüreden. = Veszprém megyei Népújság, 12. évf. 31. sz. (1956. febr. 5.), p. 4. – Ózdy Imre színművének bemutatóját értékeli. Hiányolja a bemutatóról távolmaradó pedagógusokat.

A könyvtárakról. = Középdunántúli Napló, 14. évf. 53. sz. (1958. márc. 4.), p. 2. – A könyvtári szemléletről, Veszprém megye könyvtárainról, fenntartásukról, az állományok fejlesztéséről, a járási könyvtárak helyzetéről ad átfogó képet.

Könyvtáros-napok Veszprémben. = A Könyvtáros, 9. évf. 6. sz. (1959. jún.), p. 406–407. – Az első hazai körzeti könyvtár 10. évfordulójára 3 napos továbbképzés. V. B. ekkor a megyei könyvtár módszertani csoportvezetője.

Két község – két könyvtár. = Veszprém Megyei Népművelés. 1. sz. (1959. nov.), p. 6. – A somlóvásárhelyi és az ugodi községi könyvtárban zajló munkáról, eredményekről rövid helyzetjelentés.

Könyvtáraink helyzete és feladatai. = Veszprém Megyei Népművelés, 2. sz. (1959. dec.), p. 3. – A Veszprém megyei községi könyvtárakról. Az olvasómozgalomról. Mit tehet a könyvtár, a könyvtáros a termelőszövetkezeti tagság szakmai műveltségének emelésében.

Állományelemzés és gyarapítás. = A Könyvtáros, 1 [r.] 10. évf. 3. sz. (1960. márc.), p. 164–166., 2. [r.] 10. évf. 4. sz. (1960. ápr.), p. 266–268.

Dunántúli könyvtárosok Csehszlovákiában. A Könyvtáros, 10. évf. 8. sz. (1960. aug.), p. 588–589.

A községi könyvtárak mezőgazdasági könyvellátottsága a devecseri járásban. = A Könyvtáros, 11. évf. 3. sz. (1961. márc.), p. 137–140.

Hogyan irányítják egy megye járási könyvtárai a könyvbeszerzést? = A Könyvtáros., 11. évf. 7. sz. (1961. júl.), p. 399–402.

Várpalota könyvtárai a várossá nyilvánítás 10. évfordulóján. (Szij Rezső, Varga Béla.) = A Könyvtáros, 11. évf. 11. sz. (1961. nov.), p. 651–654. – Vita a városi könyvtárak telepítéséről.

A SZU Kommunista Pártjának XXII. kongresszusa tiszteletére szocialista munkaversenyt hirdetett a Veszprém Megyei Könyvtár. = A Könyvtáros, 11. évf. 11. sz. (1961. nov.), p. 662.

Kétnapos értekezletet tartottak a Veszprém megyei tanácsi könyvtárhálózat főfoglalkozású munkatársai. = A Könyvtáros, 11. évf. 11. sz. (1961. nov.), p. 704.

Két helyiségből álló épületet emeltetett a községi könyvtár számára Vonyarcvashegy község tanácsa. = A Könyvtáros, 11. évf. 12. sz. (1961. dec.), p. 768.

A Veszprém megyei duplumraktár munkája. = A Könyvtáros, 12. évf. 2. sz. (1962. febr.), p. 91–92.

„El tudom-e költeni a könyvbeszerzésre kapott pénzt?” = A Könyvtáros, 12. évf. 10. sz. (1962. okt.); p. 592. – Javasolja, hogy a pénzmaradványokat a Könyvtárellátónál gyermekkönyvekre fordítsák.

A kisközségek könyvtári ellátásának problémái. = A Könyvtáros, 12. évf. 11. sz. (1962. nov.), p. 657–658.

Útmutató a „József Attila” Olvasómozgalom szervezéséhez. A József Attila Olvasómozgalom tájékoztatója. (Összeáll. Varga Béla). – Veszprém: KISZ Veszprém M. Biz., 1962. 29 p.

A Veszprémi Megyei Könyvtár története. = A Veszprémi Megyei Könyvtár évkönyve, 1961. – Veszprém: Megyei Könyvtár, 1962., p. 7–46.

Bulgáriai tapasztalatok és tanulságok. = A Könyvtáros, 13. évf. 12. sz. (1963. dec.), p. 699–701.

Életünk. Irodalmi és művészeti antológia. (Fel. szerk.: Palkó István; szerk. biz. Varga Béla.) 1963. 3. köt. – 1968. 2. köt. – Szombathely, 1963–1968.

Könyvtárosok – könyvterjesztők együttműködése falun. Hozzászólás Varga Sándor cikkéhez (1963. 5.) = A Könyvtáros, 13. évf. 7. sz. (1963. júl.), p. 395–396.

Mocsár Gábor: nyitott tenyér. = Életünk, 1964. 1. sz., p. 167–168. Könyvismertetés.

Vitatkozzunk gondjainkról! = A Könyvtáros, 14. évf. 3. sz. (1964. márc.), p. 140–142. – Országos vita a korszerű műveltségről, a könyvtárak helyéről és szerepéről a művelődésügyben.

Adalékok Veszprém megye könyvtárügyének felszabadulás utáni fejlődéséhez. = A Veszprémi Megyei Könyvtár évkönyve, 1965. – Veszprém: Veszprémi Megyei Könyvtár, 1965. – p. 5–30.

Könyvtárak Veszprém megyében. (Összeáll.: Varga Béla.) – Veszprém: VMT VB Művelődésügyi Osztálya, 1965. – 101 p. – (Népművelés Veszprém megyében; 1. Szerk. Varga Béla)

A Veszprémi Megyei Könyvtár évkönyve. 1965. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém: Veszprémi Megyei Könyvtár, 1965. – 103 p.

Bevezető. Veszprém Megyei Módszertani Füzetek, 1. sz. 1966. p. [3.] – A bevezető a módszertani füzeteket indítja.

Tanácsülés a könyvtárban. = A Könyvtáros, 16. évf. 12. sz. (1966. dec.), p. 711.

„Utak Balatonfüredtől”. Hozzászólás Pozsgai Zoltánnak a Naplóban január 9-én megjelent írásához. = Napló, 22. évf. 37. sz. (1966. febr. 13.), p. 6. – Veszprém megye irodalmi és kulturális életéről.

Az 1917. évi oroszországi forradalmak visszhangja Veszprém megye korabeli sajtójában. = Életünk, 1967. 3. sz., p. 74–85.

Takács Miklós: útmutató a helyismereti gyűjtemények kezeléséhez és a helyismereti bibliográfiai munkához. = A Könyvtáros, 18. évf. 11. sz. (1968. nov.), p. 693–694. – Könyvismertetés.

Az Ajka környéki bejáró üzemi munkások művelődési helyzete. = OKDT Könyvtártudományi Tanulmányok, 1968. – Budapest, 1969. – p. 463–545.

Félév tapasztalatai egy új könyvtárban. = A Könyvtáros, 19. év. 6. sz. (1969. jún.), p. 329–332.

A könyvtárak és a népművelés. = A Könyvtáros, 19. évf. 9. sz. (1969. szept.), p. 526–528.. – Az országos népművelési konferencia elé. Mit tehetnek a könyvtárak? Hol a határ?

A szabadidő eltöltésének néhány művelődési problémája Veszprém megyében. (Tanulmány: Baráth József, Varga Béla.) = Népművelési Iratgyűjtemény. Bp. (1969.)

A tanácsi könyvtárhálózat 20 éve. = Híradó: a Veszprém megyei könyvtárak együttműködési tanácsának tájékoztatója. 1. évf. 1. sz. (1969. aug.), p. 5–8.

Veszprém megye társadalmának átrétegződése a felszabadulás után. = Valóság, 12. évf. 4. sz. (1969. ápr.), p. 70–76.

Korszerű falusi művelődés. = Napló: – 1. [r.] 26. évf. 8. sz. (1970. jan. 10.), p. 4. 2. [r.] 26. évf. 9. sz. (1970. jan. 11.), p. 4. – Hozzászólás a „falusi emberek művelődése, olvasási szokásai” vitához.

A szabad idő eltöltésének néhány művelődési problémája. (Baráth József, Varga Béla.) = Veszprém Megyei Művelődésügyi Szemle, 1970. 3. sz., p. 72–77. – Az Ajka környéki bejáró munkások kulturális helyzetéről. 330 munkás-parasztcsalád életmódja, társadalmi, művelődési helyzete.

Változások Veszprém megye társadalmának struktúrájában. = Veszprém megye fejlődése 1945–1970, Veszprém: Veszprém Megyei Lapkiadó Váll., 1970. – p. 409–453.

Veszprém megye falvainak társadalmi struktúrája, a lakosság életkörülményeinek alakulása. = Tananyag a Magyar Szocialista Munkáspárt Veszprém Megyei Bizottságának falusi vezetők tanfolyama számára : Veszprém : 1970–1971. – Veszprém: MSZMP Vp. Megyei Bizottsága Propaganda és Művelődési Osztálya, 1970. – p. 5–19.

Klubkönyvtár a Bakony Művek dolgozóinak. = Napló, 27. évf. 30. sz. (1971. febr. 5.), p. 5.

A könyvtár a művelődés alapintézménye. = Könyvtáros, 21. évf. 3. sz. (1971. márc.), p. 142–144.. – A III. Országos Könyvtárügyi Konferencián elmondott előadás.

A munkásság és parasztság közművelődési viszonyai Veszprém megyében. = Veszprém Megyei Könyvtár évkönyve, 1971. Vp. EKMK, 1971. – p. 93–124.

Szembeállítás helyett: vita a körzeti és a városi könyvtárakról. = Könyvtáros, 21. évf. 9. sz. (1971. szept.). – p. 529–530. – Észrevételek Tuba László „Körzeti könyvtárak, klubkönyvtárak, járási és városi könyvtárak” vitacikkéhez.

Változások a falusi lakosság életmódjában Veszprém megyében. = Helytörténeti tanulmányok és krónikák a felszabadult Magyarország történetéből. Bp.: Zrínyi, 1971. – p. 187–195.

Változások a falusi lakosság életmódjában Veszprém megyében. Szociológiai vizsgálat. = Életünk, 1971. 1. sz., p. 33–43.

A Veszprém Megyei Könyvtár története. (Szerk.: Varga Béla.) – Veszprém: EKMK, 1971. – p. 181 p.

Adatok és következtetések Veszprém megye társadalmi viszonyairól. (Kovács László, Varga Béla.) = Veszprém Megyei Művelődésügyi Szemle, 1972. 5. sz., p. 61–71.

Agrárszocialista mozgalmak Veszprém megyében a XX. század elején. = Veszprém Megyei Művelődésügyi Szemle, 1972. 5. sz., p. 113–119.

Társadalom és művelődés: adalékok és gondolatok a társadalom és művelődés változásairól Veszprém megyében. – Veszprém: Veszprém Megyei Tanács VB. Műv. Oszt.: Magyar Pedagógiai Társaság Veszprém Megyei Tagozat, 1972. – 138 p. – (Veszprém Megyei Pedagógiai Kiskönyvtár, 2.)

Veszprém megye közművelődési könyvtárainak távlati fejlesztési terve. = Könyvtáros, 22. évf. 2 sz. (1972. febr.), p. 76–79.

Butéliák. = Napló, 29. évf. 305. sz. (1973. dec. 31.), p. 6. – „Békés megye néprajza” címen indult könyvsorozat 1. kötetét mutatja be.

A Horizontról – vitázva. = Horizont, 1973. 4. sz., p. 4. – Vitatja, helyes volt-e megszüntetni a szakmai hálózatok tájékoztatóit.

Kivándorlás Veszprém megyéből a kapitalizmus időszakában. = Veszprém Megyei Művelődésügyi Szemle, 1973. 6. sz., p. 115–129.

Könyvtáraink és társadalmi környezetük. = Könyvtáros, 23. évf. 4. sz. (1973. ápr.), p. 203–206. – Gondolatok Zircz Péter azonos című írásához (Könyvtáros, 1973. 1. sz.).

A közművelődés ismerje a társadalmat. (Hozzászólás.) = Napló, 29. évf. 92. sz. (1973. ápr. 20.), p. 5.

A közművelődés távlati tervezésének alapelvei Veszprém megyében. = A Veszprém Megyei Könyvtár évkönyve, 1974. – Veszprém: EKMK, 1974. p. 5–81. – Ez a munka a Veszprém Megyei Tanács 1973. évi tudományos pályázatán 2. díjat kapott.

A munkásosztály hatalma – a munkásság műveltsége. = Könyvtáros, 24. évf. 2. sz. (1974. febr.), p. 61–63.

Olvastuk. (Összeáll. Varga Béla.) = Veszprém Megyei Művelődésügyi Szemle, 1974. 7. sz., p. 162–170. – Könyvismertetések.

Ezer munkás művelődési viszonyai. (Egy felmérés tapasztalataiból. (Kovács László, Varga Béla.) = Veszprém Megyei Művelődésügyi Szemle, 1975. 8. sz., p. 73–85. – A felmérés Veszprém megyében készült.

Kísérlet a kisközségek újfajta könyvellátására Veszprém megyében. = Könyvtáros, 26. évf. 6. sz. (1976. jún.), p. 337–342.

Kulturális változások Dákán. (Tóth Dezső.) – Veszprém, VMTVB Művelődésügyi Osztálya, 1977. – 108. p. – (Közművelődési kiskönyvtár; 1.) (Szerk: Varga Béla.)

Milyen újságokat és folyóiratokat olvasnak a munkások Veszprém megyében. = Horizont, 5. évf. 1. sz. (1977.), p. 35–38.

Munkáséletmód kutatási eredmények Veszprém megyében. (Kovács László, Varga Béla.) = Jubileumi emlékünnepe és tudományos ülés a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója és a Veszprém megyei marxizmus–leninizmus esti egyetemi oktatás 20 éves jubileuma alkalmából: Veszprém, 1977. október 28. – Veszprém: MSZMP Veszprém Megyei Bizottsága Propaganda és Művelődési Osztály, 1977. – p. 46–63.

A nem mezőgazdasági fizikai dolgozók művelődési viszonyai Veszprém megyében. = 20 éves a marxizmus–leninizmus esti egyetemi oktatás

Veszprém megyében. (Szerk.: Beszteri Béla.) Veszprém, Veszprém Megyei Lapkiadó Vállalat, 1977. – p. 230–249.

Népesség, településszerkezet, kultúra Veszprém megyében. = A Veszprémi Megyei Könyvtár évkönyve, 1977. – Veszprém, EKMK, 1977. – p. 3–66.

Ifjúsági Klubok Veszprém megyében. (Albert József.) Veszprém: VMTVB Művelődésügyi Osztálya, 1978. – 213. p. – (Közművelődési kiskönyvtár; 2. Szerk.: Varga Béla)

Az ifjúsági mozgalom Veszprém megyében: a felszabadulástól–napjainkig. (Rostási József, Szekeres Imre.) Veszprém, KISZ VeMe Bizottsága: VMTVB Művelődésügyi Osztálya, 1978. – 143. p. : ill. – (Közművelődési kiskönyvtár, 4. Szerk.: Varga Béla.)

Kísérlet a falusi könyvtári ellátás központosítására. = Horizont, 6. évf. 3. sz. (1978.), p. 9–14.

Veszprém megye nyomdászata 1860–1920. (Szeglet Ildikó.) – Veszprém : EKMK, 1978. – 427 p. – (Közművelődési kiskönyvtár; 3. Szerk. Varga Béla.)

Dr. Nagy László, a könyvtáros. = Horizont, 7. évf. 2. sz. (1979.), p. 36–37.

Harminc éves a közművelődési könyvtárügy Veszprém megyében. = Horizont, 7 évf. 2. sz. (1979.), p. 3–9.

In memoriam dr. Nagy László (1904–1978). (Kőszegi Frigyes, Kralovánszky Alán, Varga Béla.) = A Veszprém megyei múzeumok közleményei 14., Történelem. – Veszprém: Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság, 1979. – p. 7–9.

A falusi könyvtári könyvellátás új rendszere Veszprém megyében. (Varga Béla, Halász Béla.) = Centralizációs törekvések a hazai közművelődési könyvtárakban. – Bp. OSZK KMK, 1980. – p. 55–98.

Gondolatok a központi ellátásról. = Könyvtáros, 31. évf. 5. sz. (1981. máj.), p. 264–268.. – Centralizációs törekvések – letéti ellátás? Könyvtári társulás? Központi ellátás? Kísérlet? Minek nevezzük?

Központosított könyvtári ellátási rendszer Veszprém megyében. = A községi könyvtárak módszertani segítése. – Bp.: NPI, 1981. – p. 112–118.

A pápai kőszínház története 1817–1931. (Nádasdy Lajos.) – Veszprém: VMTVB Művelődésügyi Osztálya, 1981. – p. 268 – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 5. Szerk.: Varga Béla.)

Veszprémtől Szentpétervárig. Auer Lipót élete és művészete. (Rakos Miklós.) Veszprém, VMTVB Művelődésügyi Osztálya, 1981. – 195 p. – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 6. Szerk.: Varga Béla)

Udvardi Erzsébet bibliográfia. (Összeáll. Kertész Károlyné Bárány Délibáb.) Veszprém, EKMK, 1982. – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 7. Szerk.: Varga Béla.)

Egry József bibliográfia. (Kertészné Bárány Délibáb.) – Veszprém, VMTVB Művelődésügyi Osztálya : Egry József Emlékmúzeum Baráti Köre, 1982. – 273 [7] p.– (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 8. Szerk.: Varga Béla.)

Változások megyénk falvai struktúrájában. In: Huszonöt év a lenini politika szolgálatában. – Veszprém : Veszprém megyei Lapkiadóváll., 1982. – p. 66–73.

Veszprém megye könyvtárügyének változásai. = A veszprémi Megyei Könyvtár évkönyve, 1982. Veszprém, EKMK 1983. – p. 3–18.

A Veszprémi Kórház története. (Hogya György; Szerk.: M. Tóth Antal. – Veszprém : VMTVB Művelődésügyi Osztálya, 1983. – 221 p. – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 9. Szerk.: Varga Béla.)

Égi s földi virágzás tükre. Kortársak Nagy Lászlóról. (Vál. és szerk.: Balogh Ferencné.) Veszprém, [EKMK], 1984. – 183 p. – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 11. Szerk.: Varga Béla.)

Veszprém megye irodalmi hagyományai. (Harmath István, Katsányi Sándor.) 4. bőv. kiad. – Veszprém, VMTVB Művelődésügyi Osztálya, 1984. – 357 p. – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 10. Szerk.: Varga Béla.)

Elszüllyesztett harang: Versek. (Botár Attila.) Veszprém, VMTVB Művelődésügyi Osztálya, 1985. – 73 p. – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 12. Szerk.: Varga Béla.)

A megye művelődési viszonyainak alakulása 1945–1948 között. = Veszprém megye a népi demokratikus forradalom idején. Veszprém, [VMTVB Műv. Oszt.], 1985. – p. 155–197.

Népfőiskolák Veszprém megyében. = Horizont, 14. évf. 2. sz. (1986.), p. 30–35.

Pályatársak Simon Istvánról. (Vál. és szerk.: Rádics József.) Veszprém: VMTVB Művelődésügyi Osztálya : EKMK, 1986. – 320 p. – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 13. Szerk.: Varga Béla.)

Szemelvények Veszprém megye egyesületi életéből, 1828–1986. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, Magyar Népművelők Egyesülete Veszprém

Megyei Területi Szervezete: Veszprém Megyei Tanács VB. Művelődési Osztálya: Georgi Dimitrov Megyei Művelődési Központ, 1986. – 54 p.

Balatonfüred. Adalékok Balatonfüred történetéhez a kezdetektől 1945-ig. (Zákonyi Ferenc; Szerk.: Varga Béla.) Balatonfüred, Városi Tanács, 1988. – 893 p.

Veszprém településtörténete. (Hungler József.) Veszprém, EKMK, 1988. – 383 p. – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 14. Szerk.: Varga Béla.)

Egry József badacsonyi évei. (Fonay Tibor.) Veszprém, EKMK : Egry József Emlékmúzeum Baráti Köre, 1989. – 114 p. – (Horizont közművelődési kiskönyvtár; 15. Szerk.: Varga Béla.)

Bakony–balatoni kalendárium, 1991 / [Szerk. Varga Béla]. – Veszprém : EKMK, 1990. – 292 p.

A KMK és környéke ürügyén. = Könyvtári Levelező/Lap, 2. évf. 3. sz. (1990.), p. 19–21. – A nemrég indult Könyvtári Levelező/Lapról, a KMK-ról folyó vitáról és vitához szól hozzá. Előtte rövid levél Gerő Gyula szerkesztőnek.

Bakony–balatoni kalendárium, 1992. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 1991. – 311 p.

Jószágkormányzósági palota és utcanevek. = Napló, 47 évf. 35. sz. (1991. febr. 11.), p. 4. – Válasz egy olvasói levélre a könyvtár épületének állapotáról.

Szerkesztettem egy kalendáriumot. = Könyvtári Levelező/Lap, 3. évf. 1. sz. (1991.), p. 17.

Bakony–balatoni kalendárium, 1993. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 1992. – 300 p.

Bakony–balatoni kalendárium, 1994. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 1993. – 294 p.

Bakony–balatoni kalendárium, 1995. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 1994. – 290 p.

Bakony–balatoni kalendárium, 1996. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 1995. – 299 p.

Bakony–balatoni kalendárium, 1997. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 1996. – 307 p.

Nem dicsérni, temetni... Napló, 52. évf. 5. sz. (1996. jan. 6.), p. 11. – A veszprémi önkormányzat kulturális bizottságáról, az önkormányzati struktúra átszervezéséről.

Bakony–balatoni kalendárium, 1998. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 1997. – 305 p.

Érdemes volt dolgozni. Arany Érdemkeresztet kapott dr. Kapor Károly. = Veszprémi 7 Nap, 3. évf. 4. sz. (1997. jan. 24.), p. 7. : fotó. – Méltatás.

Megyei életrajzi lexikon készül. = Napló, 53. évf. 14. sz. (1997. jan. 17.), p. 4.

Bakony–balatoni kalendárium, 1999. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, Veszprém, EKMK, 1998. – 312 p.

Elhunyt Páldy Róbert. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 7. évf. 5. sz. (1998. máj.), p. 53–54.

Elhunyt Páldy Róbert. = Veszprém megyei honismereti tanulmányok 17. Veszprém, Veszprém Megyei Honismereti Egyesület, 1998. – p. 145–146.

Az idő marasztalása. (Bodosi György; Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, Balaton Akadémia, 1998. – 220 p.

Kiket ismerünk fel a képen? = Napló, 54. évf. 207. sz. (1998. szept. 4.), p. 7.. – Felhívás az életrajzi lexikon adatpontosításához.

A könyvtáros. Búcsúzó. = Új Horizont, 26. évf. 2. sz. (1998. márc.–ápr.), p. 79. – Nekrológ Páldy Róbert emlékére.

Veszprém megyei életrajzi lexikon. (Főszerk.: Varga Béla.) – Veszprém: Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlése, 1998. – 569. p.

Bakony–balatoni kalendárium, 2000. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 1999. – 316 p.

Antik játékok. Bodosi György; (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 2000. – 517 p.

Bakony–balatoni kalendárium, 2001 (szerk. Varga Béla, Madarászné Szakmáry Katalin). –Veszprém : EKMK, 2000. – 293 p.

Bakony–balatoni kalendárium, 2002. (Szerk.: Madarászné Szakmáry Katalin, Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 2001. – 280 p.

Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon. (Főszerk.: Varga Béla; főszerk. h. Madarászné Szakmáry Katalin.) Veszprém, Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlése, 2001. – 1. köt., A–K. 537. p. 2. köt., L–Zs. 549–114 p.

Varázslat és kísértés. (Fülöp Lajos; Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, MPI, 2001. – 207 p.

Bakony–Balatoni kalendárium, 2003. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 2002. – 298 p.

Bakony–balatoni kalendárium, 2004. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, EKMK, 2003. – 302 p.

Tapolcai életrajzi lexikon újabb kötete. = Napló, 59. évf. 256. sz. (2003. nov. 4.), p. 7. – Könyvismertetés.

Bakony–balatoni kalendárium, 2005. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, Varga Béláné, 2004. – 303 p.

Halász Béla (1939–2005). = Könyvtári Levelező/Lap, 17. évf. 4. sz. (2005. ápr.), p. 19–20. – Halász Béla temetésén elmondott beszéd.

Halász Béla emlékére. = Pannon Könyvesház, 2005. 1. sz., p. 1–2.

Veszprém város lexikona. (Szerk.: Varga Béla.) Veszprém, Varga Béláné, 2009. – 976 p.

Egy zsidó polgár négy napig Veszprém megye élén. Száz éve született Lóránd Imre. = Veszprémi Szemle, 2010. 19. sz.

Egy meghatározó intézmény évtizedei a magyar könyvtárügyben. = Könyvtári Figyelő, 2010. 4. sz.

RÓLA SZÓLÓ IRODALOM

„Új barázdát szánt az eke.” (Sz. J.) Mezőlakon író tartotta a megyei könyvmozgalom első előadását. = Veszprémmegyei Népújság, 1949. nov. 27. Füsi József által tartott ankéton Varga Béla a fiatalok nevében szólalt fel.

Kitüntetett könyvtárosok. = Veszprémmegyei Népújság, 12. évf. 69. sz. (1956. márc. 21.), p. 3. – Varga Béla, a Megyei Könyvtár munkatársa „Kiváló dolgozó” kitüntetést kapott Harsányi László népművelési minisztertől.

Kiosztották a pedagógusnap alkalmából adományozott kitüntetések. = Középdunántúli Napló, 15. évf. 132. sz. (1959. jún. 7.), p. 1. – Varga Béla csoportvezető Szocialista Kultúráért kitüntetést kapott.

Könyvtárávatás után. (Cserhát József.) = Napló, 17. évf. 281 sz. (1961. nov. 29.), p. 2. – A Tapolcai Járási Könyvtár állományáról készített jelentést Varga Béla.

Megyei Könyvtárunk évkönyve. (Éri István.) = Napló, 18. évf. 226. sz. (1962. szept. 27.), p. 2. – A könyvtár első évkönyvéről, V. B. könyvtártörténeti tanulmányáról.

Összeállították az Ünnepi Könyvhét programját. (csj) = Napló, 19. évf. 108. sz. (1963. máj. 11.), p. 2. – Varga Béla, a megyei könyvtár igazgatója is kíséri az íróvendégeket.

Kiosztották a „József Attila” Olvasómozgalmi pályázat díjait. = A Könyvtáros. – 13. évf. 11. sz. (1963. nov.), p. 659. – A KISZ KB Kulturális Osztálya Varga Bélát könyvjutalomban részesítette.

Az 1964. évi könyvtártudományi pályázat eredményei (az OKDT bírálata alapján). = A Könyvtáros, 15. évf. 2. sz. (1965. febr.), p. 90. – II. díjat kapott Varga Béla a Veszprém megye könyvtárügyének távlati telepítési és fejlesztési terve c. pályázatért.

Veszprémi könyvtári évkönyv 1965. (Pozsgai Zoltán.) = Napló, 22. évf. 2. sz. (1966. jan. 4.), p. 4. – Varga Béla szerkesztette könyvtári évkönyv ismertetése.

A Veszprémi Megyei Könyvtár évkönyve. (Futala Tibor.) = A Könyvtáros, 16. évf. 3. sz. (1966. márc.), p. 169–170. – Az évkönyv, s benne Varga Béla könyvtártörténeti tanulmányának értékelése.

Két könyvtártudományi pályázat eredményhirdetése. = A Könyvtáros, 17. évf. 2. sz. (1967. febr.), p. 96. – III. díjat kapott Varga Béla Az Ajka környéki bejáró üzemi munkások kulturális helyzetéről c. munkája.

Minden ötödik lakos könyvtári olvasó megyénkben. Könyvtárosok tanácskozása Várpalotán. (Cserhát József.) = Napló, 23. évf. 47. sz. (1967. febr. 24.), p. 1. – Varga Béla nyilatkozik a könyvtárügy aktuális Veszprém megyei vonatkozásairól.

Népművelők figyelem! = Veszprém Megyei Népművelési Tájékoztató, 1969. szept. + Lapozgatás folyóiratokban c. mell. 1. p. – Tájékoztató Varga Béla: Könyvtárak és a népművelés c. cikkéről, mely a Könyvtáros 1969/9. számában jelent meg.

Kitüntetések. = Gyorstájékoztató: a Veszprém megyei tanácsi könyvtárhálózat hírei, 1970. okt., p. 2. – Varga Béla, a megyei könyvtár igazgatója elnyerte a Kiváló Népművelő kitüntetést.

Kiváló népművelők. = A Könyvtáros, 20. évf. 10. sz. (1970. okt.), p. 591. – Varga Béláról fénykép és laudáció.

Varga Béla, a Megyei Könyvtár igazgatója Kiváló Népművelő kitüntetést kapta. Veszprém Megyei Népművelésügyi Tájékoztató, 1970. szept., p. 5.

Könyvtáros „karrier”. (Balogh Elemér.) = Napló, 26. évf. 201. sz. (1970. aug. 28.), p. 5. – Kiváló Népművelő címet kapott az augusztus 20-i ünnepségen.

Könyvtári tervek – olvasási viszonyok. Egy évkönyv margójára. (Raffai István.) = Napló, 27. évf. 297. sz. (1971. dec. 17.), p. 5. – A szerző az EKMK 3. évkönyvét értékeli, mely most jelent meg. Többek között kiemeli Varga

Béla tanulmányát, mely a munkásság és a parasztság közművelődési viszonyait elemzi – Mezőlak, Szentgál, Tés, Várpalota és Fűzfőgyártelep – felmérés alapján.

Könyvtári évkönyv, '71. (Raffai István.) = Veszprém Megyei Művelődésügyi Szemle, 1972. 5. sz., p. 144–145. – A könyvtári évkönyvben megjelent Varga Béla cikket ismerteti a szerző.

Társadalom és művelődés. Varga Béla tanulmánya. (Raffai István.) = Napló, 28. évf. 269. sz. (1972. nov. 15.), p. 5. – A Veszprém Megyei Pedagógiai Kiskönyvtár 2. kötete Varga Béla: Társadalom és művelődés című tanulmánya. A parasztság és a munkásság életmódját, művelődési viszonyait taglalja.

Varga Béla: Társadalom és művelődés. (Bozóky Éva.) = Könyvtáros, 23. évf. 3. sz. (1973. márc.), p. 180–181.. – A „Veszprém Megyei Pedagógiai Kiskönyvtár 2.” kötetben megjelent kérdőíves, reprezentatív felmérés eredménye és következtetései.

Újjáalakított könyvtárat avattak a Festetics–kastélyban. Emlékünnepély Keszthelyen. Jubileumi elismerések. = Napló, 30. évf. 84. sz. (1974. ápr. 11.), p. 1–2. – Törzsgárda emléklap ezüst fokozatát Varga Béla a megyei könyvtár igazgatója kapta.

Kis faluban is nagy könyvválaszték. Új ellátási rendszer az ajkai járásban. Devecseri kísérlet. (Raffai István.) = Napló, 31. évf. 286. sz. (1975. dec. 6.), p. 5. – Varga Béla az új ellátási rendszer kidolgozásáért első díjat nyert a megyei közművelődési pályázaton.

Megyei könyvtárak, művelődési központok igazgatóinak tanácskozása Veszprémben. = Napló, 31. évf. 48. sz. (1975. febr. 26.), p. 1. – Varga Béla üdvözli és tájékoztatja a résztvevőket.

Öregeknek, betegeknek – könyvet a lakásra. Veszprémi kezdeményezés. (Raffai István.) = Napló, 31. évf. 226. sz. (1975. szept. 26.), p. 5. – Varga Béla skandináviai tanulmányútjáról hozta a helyhez kötött emberek könyvtári ellátásának ötletét.

Kitüntetett pedagógusok és népművelők. = Napló, 32. évf. 133. sz. (1976. jún. 6.), p. 2. – „Veszprém megyéért” érdemérem arany fokozatát kapta Varga Béla tanár (MSZMP Okt. Ig. Vp.).

Hol tart a munkások művelődése? A „Horizont” tükrében. (Balogh Ödön.) = Napló, 33. évf. 195. sz. (1977. aug. 19.), p. 5. – Varga Béla írása a Horizont c. folyóiratban „Milyen újságokat és folyóiratokat olvasnak a munkások Veszprém megyében” címmel.

A könyvtárhoz szervesen kapcsolható minden fajta kulturális tevékenység. Beszélgetés Varga Bélával, a megyei könyvtár igazgatójával. = Napló, 33. évf. 111. sz. (1977. máj. 13.), p. 5.

Hátrány-e az ingázás? Beszélgetés Varga Bélával a munkások művelődéséről. (Raffai István.) = Napló, 34. évf. 53. sz. (1978. márc. 3.), p. 5.

Az erőforrások összevonásával a fejlettebb szolgáltatásért. Beszélgetés a megyei könyvtár igazgatójával. (Raffai István.) = Napló, 35. évf. 83. sz. (1979. ápr. 10.), p. 5.

A kulturális intézményeknek szépeknek kell lenniük. Hétfőtől újra látogatható a megyei könyvtár. (Varga Ibolya.) = Napló, 35. évf. 183. sz. (1979. aug. 7.), p. 5. – Interjú Varga Bélával a megyei könyvtár helyzetéről és fejlesztési lehetőségeiről.

Kitüntetések április 4-e alkalmából. = Napló, 40. évf. 80. sz. (1984. ápr. 4.), p. 2. – Varga Bélának a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetést adományozta.

A megyei könyvtár új évkönyvéről. (Barták Péter.) = Horizont, 12. évf. 2. sz. (1984.), p. 44–46. – Az évkönyvet Varga Béla elemző tanulmánya nyitja.

Tekintettel az olvasókra. Tallózás könyvtári tanulmányokban. (Raffai István.) = Napló, 40. évf. 41. sz. (1984. febr. 18.), p. 8. – A Megyei Könyvtár évkönyvéről, benne Varga Béla elemzéséről.

A Veszprémi Megyei Könyvtár évkönyve 1982. (Páldy Róbert.) = Könyvtáros, 34. évf. 1. sz. (1984. jan.), p. 45–46. – Elemzi és értékeli az évkönyvet, benne Varga Béla írását, Veszprém megye könyvtárügyének történeti áttekintését.

A közművelődés kitüntetettjei 1984. (Összeáll. Fábián Judit.) = Horizont, 13. évf. 2. sz. (1985.), p. 19–21. – Varga Béla a Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetést kapta.

Veszprém megyei tükörcserepek. (Páldy Róbert.) = Olvasó Nép, 1986. 4. sz., p. 22–26. – Varga Béláról is említést tesz a cikk, Tóth Dezsővel együtt.

A jövő könyvtára: az információs központ. (Beszélgetés Varga Bélával, a megyei könyvtár igazgatójával. (Kőszegi Lajos.) = Napló, 43. évf. 216. sz. (1987. szept. 14.), p. 5. – Megújuló olvasói igények, számítógépek a könyvtárban.

A szolgáltatás színvonalának megtartásáért. Új közigazgatási rendben a könyvtárak. (Arany Horváth Zsuzsa.) = Napló, 54. évf. 299. sz. (1988. dec. 16.), p. 5. – Varga Béla több könyvtárszakmai témában tartott beszámolót a megye könyvtárvezetőinek értekezletén.

Mezőszentgyörgy, 1989. ápr. 22. (a – a) = Könyvtári Levelező/Lap, 1. évf. 1–2. sz. (1989.), p. 3. – Darvas József emlékérmét kapott, 5 fő, köztük Varga Béla.

Egy gyanús lap gyanútlan szerkesztőjének. („szerkesztőségének”) maga mentségei. (Gerő Gyula.) = Könyvtári Levelező/Lap, 2. évf. 3. sz. (1990.), p. 21–22. – Levél formájú válasz Varga Bélának az ugyanitt megjelent írására és a Könyvtári Levelező/Lap védelmében, annak céljairól.

Egy hangos könyv a múltról és jelenről. Bakony–balatoni kalendárium 1991. = Napló, 46. évf. 298. sz. (1990. dec. 20.), p. 4. – Megjelent a Bakony–balatoni kalendárium Varga Béla szerkesztésében.

Gyermekkoromban nem voltak könyveim. Beszélgetés Varga Bélával, a megyei könyvtár igazgatójával. (Kvári Sinkó Zoltán.) = Napló, 46 évf. 100. sz. (1990. ápr. 29.), p. 5. – Varga Bélát a Magyar Köztársaság Csillagrendjével tüntették ki.

Többszörös gratuláció. Varga Béla munkásságának magas elismerése. (Halász Béla.) = Könyvtáros, 40. évf. 7. sz. (1990. júl.), p. 427. ill. – A vespriemi Eötvös Károly Megyei Könyvtár igazgatója munkásságának ismertetése, a Magyar Köztársaság Csillagrendje kitüntetése alkalmából.

Köszöntjük a nyugdíjba vonult Varga Bélát. = Könyvtári Jegyzések, 1991. 2–3. sz., p. 10–31.

Kinek dolgozik a megyei könyvtár?: „A felelősséget nem tudom vállalni!” (Varga Domokos Péter.) = Napló, 47. évf. 164. sz. (1991. júl. 15.), p. 1., 5. – Varga Béla kérte a nyugdíjaztatását.

Változó világ – változó könyvtárak. Megyei kalendárium jelenik meg. = Napló, 47. évf. 209. sz. (1991. szept. 6.), p. 1., 3. – Varga Béla ny. könyvtár-igazgató kalendárium kiadását készíti elő.

Hasznos információk, érdekes olvasmányok. = Napló, 47. évf. 289. sz. (1991. dec. 10.), p. 2. – Megjelent az új megyei kalendárium Varga Béla szerkesztésében.

Nyugállományba vonult a megyei könyvtár igazgatója. = Napló, 47. évf. 298. sz. (1991. dec. 20.), p. 2. – Varga Béla nyugállományba vonult.

A Bakony–Balatoni Kalendárium. = Könyvtári Levelező/Lap, 5. évf. 1. sz. (1993.), p. 24. – Rövid ismertetés a Bakony–balatoni kalendáriumról, benne Varga Béláról, mint szerkesztőről.

Bakony–Balaton kalendárium 1993. (Czeidli József.) = Napló, 49. évf. 11. sz. (1993. jan. 14.), p. 4. – Megjelent a Varga Béla szerkesztette kalendárium.

A Sallai István Társaság alapító tagjai. = Könyvtári Levelező/Lap, 5. évf. 1. sz. (1993.), p. 6. – Köztük Varga Béla is.

Bakony–balatoni kalendárium. (Halász Béla.) = Könyvtári Levelező/Lap, 6. évf. 12. sz. (1994.), p. 15. – Az Eötvös Károly Megyei Könyvtár kiadványáról, amit Varga Béla szerkesztett.

Bakony–balatoni kalendárium 1994. (Halász Béla.) = Megyeházi Tudósítások, 2. évf. 1. sz. (1994. jan.), p. 11. – Megjelent a Varga Béla szerkesztette kalendárium negyedik alkalommal.

Bakony–balatoni kalendárium 1994. Szerk.: Varga Béla. Kiadó: Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém. 1993. 294. p. (Tölgyesi József.) = Veszprémi Szemle, 2. évf. 1. sz. (2. sz.) (1994. márc.), p. 100–101. – Könyvismertetés

Bakony–balatoni kalendárium 1995. (Halász Béla.) = Könyvtári Levelező/Lap, 6. évf. 12. sz. (1994.), p. 15. – Halász Béla recenziója a Bakony–balatoni kalendáriumról és Varga Béla szerkesztéséről.

Bakony–balatoni kalendárium 1995. (Halász Béla.) = Megyeházi Tudósítások, 2. évf. 11. sz. (1994. dec.), p. 3. – Recenzió, a Varga Béla szerkesztette kalendáriumról.

Bakony–balatoni kalendáriumot adott ki az 1994-es évre a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár... = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 3. évf. 4. sz. (1994. ápr.), p. 67. – Varga Béla szerkesztette kalendárium rövid ismertetése.

Hasznos olvasmány. Bakony–balatoni kalendárium 1994. Fellapozta Czeidlí József. = Napló, 50. évf. 6. sz. (1994. jan. 8.), p. 7. – A Bakony–balatoni kalendárium ismertetése.

Szemle. = Könyvtári Levelező/Lap, 6. évf. 1. sz. (1994.), p. 29–30. – Bakony–balatoni kalendárium és a Tapolcai évfordulók 1994. című kiadványok ismertetése.

Tájékek és kalendárium. Kiállítás a megyei könyvtárban. = Napló, 50. évf. 290. sz. (1994. dec. 10.), p. 2. – Varga Béla a megyei könyvtár nyugalmazott igazgatója bemutatta a Bakony–balatoni kalendárium ötödik számát.

Itt az új kalendárium! = Napló, 52. évf. 296. sz. (1996. dec. 19.), p. 16. – Varga Béla szerkesztésében megjelent a '97-es Bakony–balatoni kalendárium.

Könyvtár a nagytemplom mögött. (Lipták Pál.) = Könyvtári Levelező/Lap, 8. évf. 3. sz. (1996.), p. 35–38. – Varga Béla békéscsabai megjelenéséről és távozásáról.

Otthon a pannon tájban. (Kellei György.) = Napló, 53. évf. 17. sz. (1997. jan. 21.), p. 7. – Megjelent a Bakony–balatoni kalendárium 1997-es kötete Varga Béla szerkesztésében.

Bakonyi kalendárium kétszeres jubileumán. Interjú a népszerű kiadvány szerkesztőjével. (Kellei György.) = Napló, 53. évf. 149. sz. (1997. jún. 28.), p. 7.

Életrajzi lexikon a megyéből. (Kellei György.) = Napló, 54. évf. 118. sz. (1998. máj. 21.), p. 8. – Riport Varga Bélával a most megjelent Veszprém megyei életrajzi lexikon szerkesztőjével.

Két Veszprém megyei lexikon. (Kolozs Barnabásné.) = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 7. évf. 8. sz. (1998. aug.), p. 27–29. – Könyvismertetés a pápai pedagógus lexikonról és a Varga Béla szerkesztette Veszprém megyei életrajzi lexikonról.

Régi-új népművelési irodalom. (Halász Béla.) = Megyeházi Tudósítások, 6. évf. 1. sz. (1998. febr.), p. 11. – Recenzió, a Varga Béla szerkesztette Bakony–balatoni kalendárium 1998. c. kötetéről.

Rendhagyó karácsonyi könyvajánló. (Halász Béla.) = Megyeházi Tudósítások, 6. évf. 10. sz. (1998. dec.), p. 10. – A Varga Béla szerkesztette Bakony–balatoni kalendárium 1999. c. munkát is az olvasók figyelmébe ajánlotta Halász Béla.

Sajtóbemutató a könyvtárban. (Kellei György.) = Napló, 54. évf. 299. sz. (1998. dec. 22.), p. 9. – Varga Béla szerkesztésében megjelent Bakony–balatoni kalendárium 1999. c. kiadványt is bemutatták.

Olvasnivaló, jó tanácsok és ötletek hónapról hónapra. (Kellei György.) = Napló, 54. évf. 303. sz. (1998. dec. 29.), p. 7. – Könyvismertetés a Varga Béla szerkesztette Bakony–balatoni kalendárium 1999. c. kötetéről.

Izzó konfliktusok nélkül. (Kellei György.) = Napló, 55. évf. 95. sz. (1999. ápr. 24.), p. 4. : ill. – Beszélgetés Varga Bélával.

Készülőben megyénk kortárs lexikona. (Müller Anikó.) = Napló, 55. évf. 250. sz. (1999. okt. 27.), p. 4. – Varga Béla nyugalmazott könyvtárigazgatót bízta meg a megyei közgyűlés a Veszprém megyei kortárs lexikon szerkesztésével.

Bakony–Balaton kalendárium. = Napló, 55. évf. 280. sz. (1999. dec. 1.), p. 16. – Megjelent a Varga Béla szerkesztette 2000. évi kalendárium.

Kalendárium a vidékünkéről. (Kellei György.) = Napló, 55. évf. 295. sz. (1999. dec. 18.), p. 7. – Bemutatták a Varga Béla szerkesztette Bakony–balatoni kalendárium 2000. c. kötetet.

A bundás férfi titka. (Kellei György.) = Napló, 56. évf. 12. sz. (2000. jan. 15.), p. 7. – Publicisztika Varga Béláról.

Életrajzokat gyűjtenek egybe. (Németh Andrea.) = Napló, 56. évf. 227. sz. (2000. szept. 27.), p. 7. – Kortárs életrajzi lexikon anyaggyűjtését végzi a szerkesztőgárda Varga Béla vezetésével.

A hídépítő könyvtáros élete. (Toldi Éva.) = Napló, 56. évf. 35. sz. (2000. febr. 11.), p. 7. : ill. – Beszélgetés Varga Bélával.

Kalendáriumi tájékoztató. (Márkus Zoltán.) = Napló, 56. évf. 79. sz. (2000. ápr. 4.), p. 9. – Varga Béla tájékoztat a Bakony–balatoni kalendárium sorozatról.

Könyvbemutatók. (Kellei György.) = Napló, 56. évf. 287. sz. (2000. dec. 8.), p. 9. – 2001-es jubileumi Bakony–balatoni kalendáriumot Varga Béla és Madarászné Szakmáry Katalin mutatta be a megyei könyvtárban.

Tizennegyedszer jelent meg a Bakony–balatoni kalendárium. (Halász Béla.) = Megyeházi Tudósítások, 10. évf. 1. sz. (2000. febr.), p. 13. – Recenzió a Varga Béla szerkesztette 2001-es kalendáriumról.

Városunk Pro Urbe–díjasai. (L. P.) = Veszprémi 7 Nap, 2001. márc. 16.

A fotón: Schindler György, Varga Béla, Heiter Sándor, Dióssy László polgármester

Bakony–balatoni kalendárium. = Veszprémi 7 Nap, 7. évf. 48. sz. (2001. dec. 7.), p. 2. – A megjelenő 12. Bakony–balatoni kalendárium ismertetése.

Házunk tája. = Új Horizont, 29. évf. 2. sz. (2001.), p. 129. – Pro Urbe érdemérmét kapott Varga Béla.

Kalendárium a vidékünkéről. (Kellei György.) = Napló, 57. évf. 1. sz. (2001. jan. 2.), p. 9. – Bakony–balatoni kalendárium 2001-ben megjelent számáról, amelynek Varga Béla az egyik szerkesztője.

Ki kicsoda a megyében? Elkészült a megye kortárs életrajzi lexikona. (Balla Emőke.) = Napló, 57. évf. 295. sz. (2001. dec. 19.), p. 1., 3.. – Varga Béla, a Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon főszerkesztője ismerteti a kiadványt.

Újabb kalendárium készült. Tizenkettedik alkalommal a Bakony–Balaton vidékéről. = Napló: Bakony–Balaton, 57. évf. 294. sz. (2001. dec. 18.), p. 8. . – Bakony–balatoni kalendáriumról nyilatkozik Varga Béla szerkesztő.

Jubilál a megyei könyvtár. = Veszprémi 7 Nap, 8. évf. 40. sz. (2002. okt. 11.), p. 16. : ill. – Varga Bélát is említi a cikk, mint a könyvtár egykori igazgatóját.

Az idei Pro Urbe-díjasok: Schindler György, Varga Béla, Heiter Sándor, a Jeruzsálemhegyi Baráti Kör elnöke Dióssy László polgármesterrel

Nem rendszerekhez kötődik az életünk. Varga Béla a megyei kortárs életrajzi lexikon szerkesztési elveiről. (Balla Emőke.) = Napló, 58. évf. 4. sz. (2002. jan. 5.), p. 7. : ill.

A polgármesterektől a szakemberekig. (Tungli Gyula.) = Napló: Bakonyalja–Somló környéke. 58. évf. 18. sz. (2002. jan. 22.), p. 9.. – Varga Béla szerkesztette Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon könyvismertetése.

Bakony–Balaton kalendárium. = Veszprémi 7 Nap, 9. évf. 50. sz. (2003. dec. 19.), p. 11. – Megjelent a Varga Béla szerkesztette kalendárium.

Írások a hazai tájról. (Kellei György.) = Napló, 59. évf. 2. sz. (2003. jan. 3.), p. 7. – Megjelent a Bakony–balatoni kalendárium 2003., szerkesztője Varga Béla.

Szellemi és földrajzi tájak. (Kellei György.) = Napló, 59. évf. 295. sz. (2003. dec. 19.), p. 13.. – Könyvismertetés a Varga Béla szerkesztette kalendárium 2004. évéről.

Kalendárium a terítéken. (Toldi Éva.) = Napló, 60. évf. 119. sz. (2004. máj. 22.), p. 3. – Varga Béla szerkesztésében megjelent a Bakony–balatoni kalendárium.

Tájirodalmi olvasókönyv. (Kellei György.) = Napló, 60. évf. 272. sz. (2004. nov. 22.), p. 7. – Bemutatták a Varga Béla szerkesztette Bakony–balatoni kalendárium 2005. évi kötetét.

BARTALIS Imre: Csokor a szeretet virágoskertjéből. = Napló, 2005. márc. 10. (A Bakony–balatoni kalendárium 15 évéről és szerkesztőjéről.)

Kalendárium nélkül. (Márkus Zoltán.) = Napló, 62. évf. 38. sz. (2006. febr. 14.), p. 8.. – Olvasói levél hiányolja a Varga Béla szerkesztette kalendárium megjelenését.

Interneten a lexikonról. (Bándi László.) = Napló, 63. évf. 258. sz. (2007. nov. 6.), p. 7. – Varga Béla készíti Veszprém Város Lexikonát, melynek anyaga megtekinthető az Interneten, bővítéséhez kéri az olvasók segítségét.

A honismeret kitüntetettjei. (Toldi Éva.) = Napló, 64. évf. 34. sz. (2008. febr. 9.), p. 3.. – Varga Béla Veszprém Megyéért Honismereti Emlékérmet kapott.

Vetélkedők, kiadványok. A megyei egyesület közgyűlése – jövőre Kazinczy-émlékév. (Kellei György.) = Napló, 64. évf. 298. sz. (2008. dec. 22.), p. 7. – Varga Béla tájékoztatást adott a kiadás előtt álló Veszprémi lexikonról a Honismereti Egyesület közgyűlésén.

Amit a városról tudni lehet. (Deák Dóra.) = Napló, 65. évf. 298. sz. (2009. dec. 21.), p. 7. : ill. – Bemutatták Varga Béla Veszprém város lexikonát.

Megjelent a város lexikona. (Mátyus Tamás.) = Veszprémi 7 Nap, 15. évf. 50. sz. (2009. dec. 18.), p. 2.

Megtalálták a feladatok. A nyolcvanéves Varga Béla Veszprém városi lexikont szerkesztett. (Deák Dóra.) = Napló, 66. évf. 3. sz. (2010. jan. 5.), p. 7. : ill.

„Ha bemegek én Veszprémbe, vármegyei törvényszékbe...” (Balogh Ferencné.) = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 19. évf. 3. sz. (2010. márc.), p. 42–45. – Varga Béla pályaképe 80. születésnapjára

Lecke demokráciából. Ellentét: napirend előtti adok–kapok a veszprémi közgyűlésen. (Varga Domokos Péter.) = Napló, 66. évf. 53. sz. (2010. márc. 4.), p. 12. – A közgyűlés elején bemutatták a Varga Béla szerkesztette Veszprém város lexikonát, melyen Varga Béla Pro Meritis-érmet kapott Debreczeni János polgármestertől.

Kitüntetések a nemzeti ünnepen. = Napló, 66. évf. 62. sz. (2010. márc. 16.), p. 4. – Varga Béla a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetést kapta Hiller István oktatási és kulturális minisztertől márc. 15-e alkalmából.

Veszprém város lexikona – könyvbemutató. = Új Almádi Újság, (2010. márc.), p. 10. : ill. – Varga Béla legújabb lexikonának bemutatója Balatonalmádiban.

Veszprémi országos kitüntettek. = Veszprémi 7 Nap, 16. évf. 11. sz. (2010. márc. 19.), p. 3. – Varga Béla Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztet vett át.

Kitüntettek köszöntése. Állami elismerést kapott a két volt vezető. Harminc évig írta a könyvét. (Gaál Julianna.) = Napló, 66. évf. 86. sz. (2010. ápr. 14.), p. 1., 3. : ill.. – Gerő Gyula könyvbemutatója előtt Varga Bélát is köszöntötték a könyvtáros egyesület ülésén magas állami kitüntetéséhez gratulálva.

Ünnepi könyvhét Veszprémben. Programok a Kossuth utcán, a Művészetek Háza – László Károly Gyűjteményben. 2010. jún. 3–5. = Veszprémi 7 Nap, 16. évf. 22. sz. (2010. máj. 28.), p. 8. – Varga Béla nyugalmazott könyvtárigazgatóval beszélget Schreiber Márta a Veszprém város lexikona c. kötetről 2010. jún. 3-án.

Irodalomkedvelők nagy ünnepe. Koncerttel nyílt meg a rendezvény. Írók, költők dedikálnak; Koncerttel nyílt meg a Könyvhét. (Deák Dóra.) = Napló, 66. évf. 128. sz. (2010. jún. 4.), p. 1.,3. – Varga Béla dedikált a megnyitó után.

Lexikonbemutató Rátóton. A VMK Gyulafiratói Művelődési Házában mutatták be Veszprém város lexikonját. (Hauzler László.) = Veszprémi 7 Nap, 16. évf. 23. sz. (2010. jún. 4.), p. 2.

Hatvanéves könyvtár. Jubileumi megemlékezést tartottak az intézményben. = Napló, 2012. okt. 5. Varga Béla ny. igazgató is jelen volt.

Lexikonbemutató a könyvtárban. (Hauzler.) = Veszprémi 7 Nap, 2014. dec. 5. A Veszprém megyei életrajzi lexikon 2. bővített kiadásának bemutatójáról

Veszprém város lexikona. (SEBŐ József.) = Veszprémi Szemle, 2009. 3–4. sz. p. 215–216.

EGYÉB ÍRÁSOK

Író-olvasó találkozók, műsorok, nagy érdeklődés az ünnepi könyvhét megnyitóján. = Napló, 20. évf. 121. sz. (1964. máj. 26.), p. 1. – Veszprémben a Jankovics Lajos Művelődési Házban Varga Béla üdvözölte a vendégeket: Czine Mihályt, Nagy Lászlót és Szécsi Margitot.

Hat község körzeti könyvtárát avatták vasárnap Kővágóörsön. (Cserhát József.) = Napló, 21. évf. 228. sz. (1965. szept. 28.), p. 4. – Varga Béla részt vett a kővágóörsi könyvtár avatásán.

Megyénk művelődésének új központja. Felavatták az Eötvös Károly Megyei Könyvtárat Veszprémben. = Napló, 24. évf. 196. sz. (1968. aug. 22.), p. 3. – Varga Béla könyvtárigazgató köszöntötte a megjelenteket.

Országos könyvtárügyi tanácskozás Veszprémben. = Napló, 25. évf. 246. sz. (1969. okt. 23.), p. 1. – Varga Béla köszöntötte az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács ülésén résztvevőket.

Három fiatal a „Stúdió Veszprém”-ből. Kiállítás nyílt a megyei könyvtárban. = Napló, 27. évf. 33. sz. (1971. febr. 9.), p. 5. – Varga Béla is részt vett a kiállítás megnyitóján, mint házigazda.

A megyei könyvtár kitüntetése. = Napló, 27. évf. 103. sz. (1971. máj. 4.), p. 5. – Kiváló Könyvtár kitüntetés alkalmából Varga Béla összefoglalta a könyvtár eredményeit.

Szocialista kultúrforradalom magasabb szinten. (Gyimesi András.) = Napló, 27. évf. 77. sz. (1971. ápr. 1.), p. 4.. – Varga Béla: Ajka környéki bejáró üzemi munkások művelődési helyzete című kiadványra hivatkozik a cikk.

A könyvtár eleven erő. Az IFLA-közgyűlés résztvevői Veszprémben. = Napló, – 28. évf. 207. sz. (1972. szept. 2.), p. 5. – Varga Béla mutatta be a külföldi szakembereknek a megyei könyvtárat és a vidék könyvtári ellátottságának helyzetét.

A pályaművek jelentős értékkel gyarapítják gazdasági és kulturális életünket. Kiosztották a megyei tanács tudománypolitikai pályázatának díjait. = Napló, 29. évf. 79. sz. (1973. ápr. 4.), p. 1., 2. : ill. – Pályadíjat kapott Varga Béla.

Váljon az olvasás mindennapi szellemi szükségletté. Nyomdászatunk 500 éve: az ünnepi könyvhét megyei megnyitója Veszprémben: gazdag könyvheti rendezvénysorozat megyénkben. = Napló, 29. évf. 128. sz. (1973.

jún. 3.), p. 1.: ill. – Az ünnepi könyvhét megnyitóján Varga Béla köszöntötte a meghívottakat.

Felszabadulási emlékkönyvtárat avattak Balatonfőkajáron. = Napló, 32. évf. 82. sz. (1976. ápr. 6.), p. 4. – Az avatáson részt vett Varga Béla, a megyei könyvtár igazgatója.

Lenin a kisgrafikákon. Kiállítás nyílt a megyei könyvtárban. = Napló, 33. évf. 258. sz. (1977. nov. 2.), p. 1.: ill. – A kiállítást megnyitotta Varga Béla.

Hatékonyabb könyvtárak. (Raffai István.) = Napló, 34. évf. 269. sz. (1978. nov. 15.), p. 5. – Varga Béla is írt tanulmányt az Eötvös Károly Megyei Könyvtár 1977–es évkönyvében.

Kell a jó könyv! Építők olvasói a területi döntőn. = Napló, 34. évf. 230. sz. (1978. szept. 29.), p. 5. – A „Kell a jó könyv!” vetélkedőjének zsűritagja volt Varga Béla is.

A megyeszékhely első lakótelepi könyvtára. Épült munkássegítséggel. = Napló, 34. évf. 195. sz. (1978. aug. 19.), p. 1.: ill. – Varga Béla a megyei könyvtár igazgatója megköszönte a munkások segítségét a könyvtár megnyitóján.

Könyvtárosok az olvasókért. = Napló, 35. évf. 74. sz. (1979. márc. 29.), p. 4. – Varga Béla igazgató elemzését is megvitatják a könyvtárosok bako-nyoszlópi tanácskozásán.

Társulás az olvasókért. Egységes könyvtári ellátás az ajkai járás községeiben. (Raffai István.) Napló, 36. évf. 55. sz. (1980. márc. 6.), p. 5. – Varga Béla összefoglalta a könyvtári ellátórendszer még hátralévő feladatait.

A VÁÉV ígérete. Novemberben már járhatunk könyvtárba. (Láng György Géza.) Napló, 38. évf. 246. sz. (1982. okt. 20.), p. 4. – Interjú Varga Bélával a könyvtár fűtési gondjairól.

Központi szerepben a városi könyvtárak. (Raffai István.) = Napló, 39. évf. 46. sz. (1983. febr. 24.), p. 5. – Varga Béla véleménye a városi könyvtárak a kulturális életben betöltött szerepéről.

Pontos nyilvántartás is segíti a sokrétű és gyors tájékoztatást. Könyvtárosok eszmecsereje Ajkán. = Napló, 39. évf. 73. sz. (1983. márc. 27.), p. 4.. – Varga Béla felszólalásában a könyvtárak együttműködését szorgalmazta.

Könyvtárigazgatók az együttműködésért. Napló, 39. évf. 122. sz. (1983. máj. 24.), p. 8. – Megyei könyvtárigazgatók évenkénti ülésén Varga Béla elnököl.

A szervezet novemberi üléséről. (Borián Beatrix.) = Horizont, 12. évf. 1. sz. (1984.), p. 44–45. – Beszámoló a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Veszprém Megyei Szervezete üléséről, ahol Varga Béla is előadást tartott.

Két könyv megýénkról. (Tölgyesi József.) = Horizont, 13. évf. 3. sz. (1985.), p. 41–43. – A Veszprém megye a népi demokratikus forradalom idején 1944–48. c. kötetben Varga Béla egy tanulmánya is olvasható.

Szovjet képzóművészeti könyvkiállítás Veszprémben. = Napló, 41. évf. 266. sz. (1985. nov. 13.), p. 1. – Varga Béla üdvözölte a kiállításon megjelent vendégeket.

Veszprém megye az otthont jelenti számomra. (Tölgyesi József.) = Horizont, 13. évf. 1. sz. (1985.), p. 39–42. – Beszélgetés Páldy Róberttel, aki Varga Bélát is említi, mint megyei könyvtárigazgatót.

Könyvtárlátogatáson Haszkovo megyében. (Hadnagy Imre.) = Horizont, 14. évf. 2. sz. (1986.), p. 8–10. – A könyvtári delegációt Varga Béla vezette.

A helyismereti munka növeli a könyvtárak tekintélyét. Könyvtárosok értekezlete Devecserben. Napló, 43. évf. 110. sz. (1987. máj. 12.), p. 5. – Varga Béla hozzászólása a könyvtárak helyismereti munkájáról.

Nyitástól zárásig. 8-tól 8-ig a veszprémi könyvtárban. (Sámathy Tamás.) = Olvasó Nép, 11. évf. 3. sz. (1989.), p. 43–56. – A Veszprém Megyei Könyvtár részlegeinek munkájáról, feladatokról, tervekről nyilatkozik Varga Béla igazgató és a könyvtár néhány munkatársa.

Megyénk könyvtárai a választók tájékoztatásáért. = Napló, 46. évf. 26. sz. (1990. jan. 31.), p. 1. – A megye könyvtárai begyűjtik és közszemlére teszik az első szabad választáson induló pártok propagandaanyagait. Varga Béla nyilatkozik: helyesli a kezdeményezést.

Gondok és gondolatok a megyei könyvtárban. Két év alatt plusz kétezer olvasó. (Kvári Sinkó Zoltán.) = Napló, 47. évf. 93. sz. (1991. ápr. 22.), p. 5. – Beszélgetés Varga Bélával és Madarász Margittal az olvasói szokásokról.

A Tolna Megyei Önkormányzat tengelici oktatási központjának épületében. = Könyvtáros, 41. évf. 11–12. sz. (1991. nov.–dec.), p. 702. – Varga Bélának, az Eötvös Károly Megyei Könyvtár volt igazgatójának búcsúztatását is említi.

Legyen a megye és a város „dolgozószobája”. A céltámogatás lendíthet az intézményen. Beszélgetés Halász Béla könyvtárigazgatóval. (Kellei György.) = Napló, 48. évf. 219. sz. (1992. szept. 16.), p. 5. – Az interjúban Varga Béla, mint előd nevét is megemlíti Halász Béla.

Húséges a megye tájaihoz. (Üveges Sándor.) = Napló, 54. évf. 148. sz. (1998. jún. 26.), p. 3.: ill. – Fülöp Lajos kiállítását Varga Béla nyitotta meg.

A könyvtárosra emlékeznek. = Napló, 54. évf. 256. sz. (1998. nov. 2.), p. 12. – Varga Béla nyugdíjas könyvtárigazgató is emlékezik a 80 esztendeje született kollégára, Könczöl Imrére.

Lélekben mindig hazafelé... (Albrecht Sándor.) = Halászbokor: Alsóörs, Csapak havilapja, 8. évf. 3. sz. (1998. márc. 30.), p. 2. – Varga Béla Veszprém megyei életrajzi lexikonából alsóörsi kötődésű személyek adatsora.

Nagy könyvtáros egyéniség. A nyolcvan esztendeje született Könczöl Imrére emlékeztek. (Ármás János.) = Napló, 54. évf. 259. sz. (1998. nov. 5.), p. 4.: ill. – Varga Béla nyugdíjas könyvtárigazgató is emlékezett a nyolcvan esztendeje született kollégára, Könczöl Imrére.

A veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár rekonstrukciójának kronológiája. (Halász Béla.) = Megyeházi Tudósítások, 6. évf. 6. sz. (1998. szept.), p. 6–7. – Varga Béla szakmai programtervezetet készített a könyvtár rekonstrukciójáról.

Sarokpadért járt a verseskötet. (Kellei György.) = Napló, 55. évf. 4. sz. (1999. jan. 6.), p. 7. – Interjú Bodosi Györggyel, az Idő marasztalása című kötetéről, melyet Varga Béla szerkesztett.

Helytörténeti művek kiállítása. = Veszprémi 7 Nap, 7. évf. 15. sz. (2001. ápr. 13.), p. 2. – Varga Béla művei is szerepeltek a Márc. 15. úti Klubkönyvtárban a „Helytörténeti művek” kiállításán.

Holányi kiállítása. (Toldi Éva) = Napló, 57. évf. 87. sz. (2001. ápr. 13.), p. 10. – Varga Béla nyitotta meg a kiállítást.

Mozgalmas ősz a Veszprém megyei könyvtárban. (Halász Béla.) = Megyeházi Tudósítások, 10. évf. 11. sz. (2002. dec.), p. 9. – Az ünnepségen köszöntötték Varga Béla nyugalmazott igazgatót, aki már 1952-ben a könyvtár munkatársa volt.

A való világ sodrásában: Könyvtárteremtő évek Várpalotán. (Neményi László.) = Új Horizont, 30. évf. 2. sz. (2002.), p. 63–71.. – A cikk említi Varga Bélát is, akinek jóváhagyása szükséges volt az új könyvtár alapításához.

Nem érdeklik a mai divatos áramlatok. Bemutatták Kondor Ilona: Ábrák a falon című új verseskötetét a megyei könyvtárban. (Kellei György.) = Napló, 59. évf. 141. sz. (2003. jún. 19.), p. 7.: ill. – Varga Béla beszélget Kondor Ilona költővel új kötetének bemutatóján.

Óvjuk-e természeti értékeinket? = Napló, 59. évf. 109. sz. (2003. máj. 12.), p. 4.: ill. – Varga Béla is elmondta véleményét természeti értékeink védelmével kapcsolatban.

Most már örökké a kifutópályán: Kőrössi P. József író, költő és könyvkiadó a klubkönyvtárban. – Ő fedezte fel Karafiáth Orsolyát. = Napló, 63. évf. 25. sz. (2007. jan. 30.), p. 7. : ill. – Fotón szerepel Varga Béla.

KÉZIRATOK A MEGYEI KÖNYVTÁRBAN

Változások megyénk falvai struktúrájában. = Huszonöt év a lenini politika szolgálatában. Megemlékezés és tanácskozás a Veszprém megyei marxizmus-leninizmus esti egyetemi oktatás negyedszázados évfordulóján. Vp., 1982.

Történelmi-társadalmi viszonyok. = Vp., Bp., 1983. (Magyarország megyéi.) 19–32. l.

Településviszonyok, közigazgatás. = Vp., Bp., 1983. (Magyarország megyéi.) 35–48. l.

Politikai és társadalmi szervezetek. = Vp., Bp., 1983. (Magyarország megyéi.) 52–56. l.

A megye művelődési viszonyainak alakulása 1945–1948 között. = Veszprém megye a népi demokratikus forradalom idején 1944–1948. (Szerk.: dr. Beszteri Béla.) Vp., 1985. 155–191. l. (Fejezetek Veszprém megye történetéből.)

Egy „megszállott” emberről. = KARIKA Erzsébet: Zákonyi Ferenc. Bibliográfia. Vp., 1995.

Könyvtárak Veszprém megyében. Vp., 1965. (Népművelés Veszprém megyében.)

Társadalom és művelődés. /Adalékok és gondolatok a társadalom és művelődés változásairól Veszprém megyében. Vp., 1972. (Veszprém megyei pedagógiai kiskönyvtár 2.)

Változások Veszprém megye társadalmának struktúrájában. = Veszprém megye fejlődése 1945–1970. Tanulmányok a megye felszabadulás utáni történetéből. (Szerk.: dr. Beszteri Béla.) Vp., 1970. 409–453. l.

Kivándorlás Veszprém megyéből a kapitalizmus időszakában. = Veszprém Megyei Művelődési Szemle, 1973. 6. sz. 115–129. l.

Agrárszocialista mozgalmak Veszprém megyében a X. század elején. = Veszprém Megyei Művelődési Szemle, 1872. 5. sz. 113–119. l.

Jelencsik Sándor (1926–1999). Pápai Hírlap, 1999. június 29.

KÉPGALÉRIA

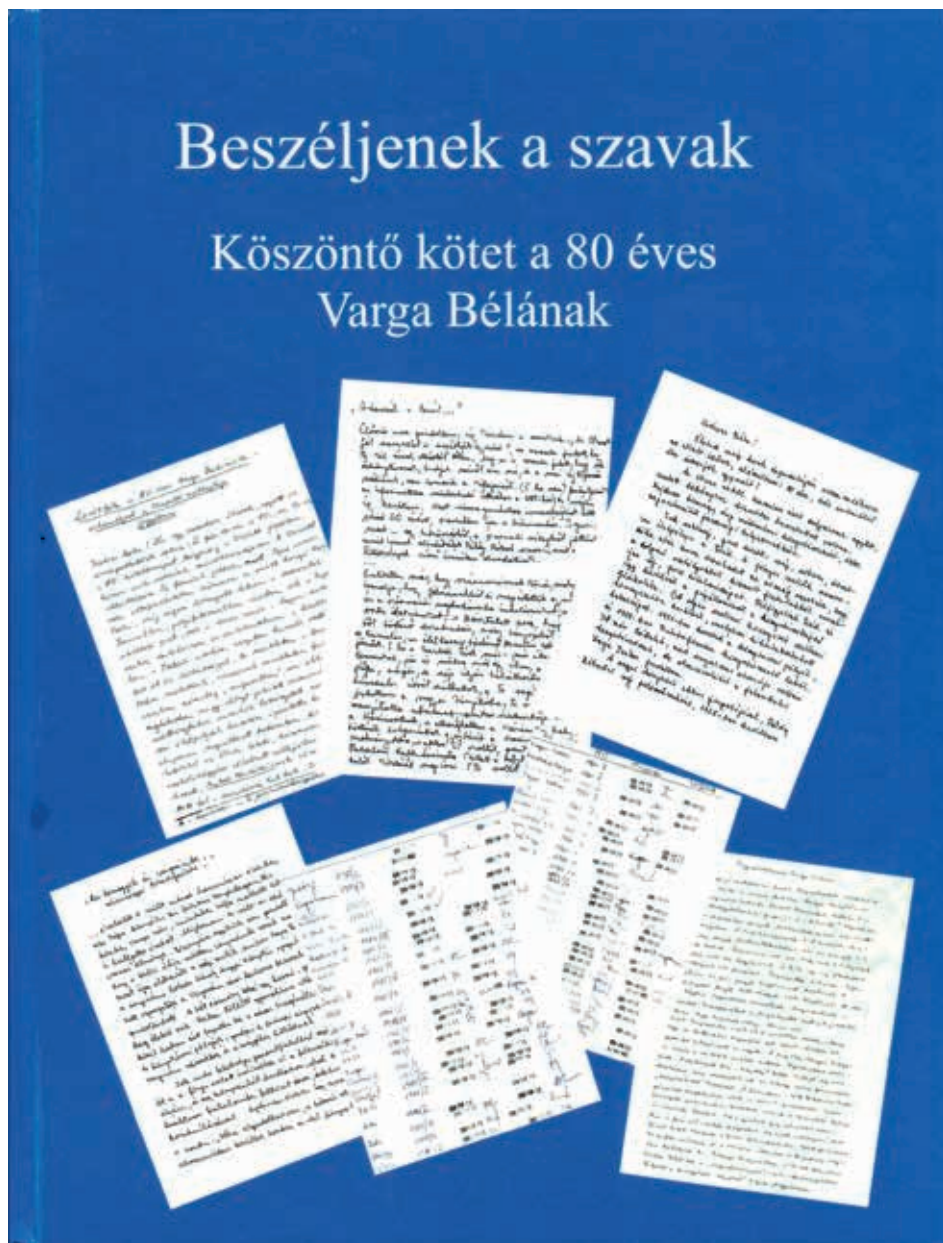

A múzeum és a könyvtár épülete 1925 és 1968 között

Az Eötvös Károly Megyei Könyvtár épülete 1968-tól

Varga Béla 80. születésnapja tiszteletére 3-3 példányban
elkészítettetett kötetek borítói

Beszéljenek a képek

Emlékalbum Varga Béla
80. születésnapjára

A Veszprémi Szemle könyvek megjelent kötetei

Sorozatszerkesztők:

Tölgyesi József (2006–2010), Csizsár Miklós (2011–)

- Praznovszky Mihály: Bibliográfia / [összeáll. és szerk. Tölgyesi József]. – Veszprém, 2006. – 155 p. (Veszprémi Szemle könyvek 1.)
- Veszprém időjárás és éghajlata, I.: A meteorológiai megfigyelések kezdete: Veszprém időjárása történeti feljegyzések tükrében / Kovács Győző Gyula. – Veszprém, 2010. – 296 p. (Veszprémi Szemle könyvek 2.)
- Erős hit – erős akarat: A Magyar Királyi Veszprém-jutasi Honvéd Altisztképző Intézet, 1924–1944 / Földesi Ferenc. – Veszprém, 2010. – 192 p. (Veszprémi Szemle könyvek 3.)
- Veszprém időjárás és éghajlata, II.: Meteorológiai megfigyelések a piarista gimnáziumban, 1884–1890: Bolgár Mihály emlékezete / Kovács Győző Gyula. – Veszprém, 2011. – 316 p. (Veszprémi Szemle könyvek 4.)
- Emléklapok rendezett-tanácsú Veszprém város közigazgatási életéből / Véghely Dezső. – [Reprint kiad.]. – Veszprém, 2012. – 30, XV, 321, CVII p. Véghely Dezső (1840–1897) életrajza, munkássága / Csizsár Miklós. – p. 7–30. (Veszprémi Szemle könyvek 5.)
- Eredeti kiadás: Veszprém, Krausz Ármin fia könyvnyomdája, 1886. – XV, 321, CVII p. Az alkotmány védbástyái: Az 1860–61. évi Veszprém vármegyei alkotmányos mozgalomról, és a Honvédegyeletről / Földesi Ferenc. – Veszprém, 2013. – 343 p. (Veszprémi Szemle könyvek 6.)
- Elfelejtett/tett évtized: 1980–1990: Emlékek, tények, történetek / Maróti Rezső. – Veszprém, 2013. – 181, [2] p. (Veszprémi Szemle könyvek 7.)
- Veszprém időjárás és éghajlata, III.: Időjárás szélsőségek, elemi csapások, (1890–1895): Hóvihar, kánikula, tűzvész, jégeső / Kovács Győző Gyula. – Veszprém, 2013. – 288 p. (Veszprémi Szemle könyvek 8.)
- Veszprém múltja és jelene: A magyar orvosok és természetvizsgálók XXXVI. nagygyűlésének Veszprém városa nevében felajánlja báró Hornig Károly veszprémi püspök – [Reprint kiad.]. – Veszprém, 2016. – VII, 209, XXI p. Utószó a könyvhöz / Tölgyesi József. – p. I–XXI. (Veszprémi Szemle könyvek 9.) Eredeti kiadás: Veszprém: Egyházmegyei Könyvnyomda, 1912. – VII, 209 p.
- A veszprémi túszság története / írta Mihályfi József, kiegészítette Rupert Rezső – [Reprint kiad.]. – Veszprém, 2017. – 52 p. [Jegyzetek, mellékletek, névadattár, források] / Földesi Ferenc. – p. 53–112. – (Veszprémi Szemle könyvek 10.) Eredeti kiadás: Budapest, Stephaneum Nyomda R.T., 1920. – 96 p.
- A veszprémi hetes tűzérek: A m. kir. 7. honvéd ágyúszereg és utódalakulata, a 41. honvéd tűzérezred első világháborús története / összeáll. és jegyzetekkel ellátta Földesi Ferenc. – Veszprém, 2018. – 336 p. (Veszprémi Szemle könyvek 11.)
- A „vidéki fiskális” Rupert Rezső. Összeállította: Földesi Ferenc. Veszprém, 2019. (Veszprémi Szemle könyvek 12.) – 736 p.
- Életem, emlékeim / Varga Béla. – Veszprém, 2021. – 176 p. (Veszprémi Szemle könyvek 13.)

DSIDA JENŐ

Az öreg óra énekel

(Részletek)

Csak úgy hívnak: az öreg óra.
Rokkant vagyok már, vén legény,
Egyformán tétlen rosszra, jóra,
Ülök a szekrény tetején.
Jelzem meggörbült mutatóval
A jövő-menő perceket,
Sorsom nagy, álmos, untató dal:
Csak ketyegek, csak ketyegek.

Lefüggönyözve áll az ablak.
Pihen a nap már nyugaton,
Sugara meg nem zavarnak...
Itt minden csupa nyugalom.
Mire is nap ily vén legénynek?
Jobb annak már az éji hold, –
Úgy érzem néha: nem is élek,
És álmodom csak, ami volt.

.....

1924. február hó 26-án

Az én sorsom is más volt hajdan,
Míg ifjú voltam és vidám:
Sok cifra betű fénylett rajtam,
Csupa öröm volt nézni rám.
Ma már a gépem csupa rozsdá,
Súrlódnak benn a kerekek,
Aranyozásom rég lekopva
S az elmúlásról ketyegek.

Nem is marad meg semmi, senki,
Meghal a szív, a dal s a száj. –
Hogy nékem kell ezt elzengeni,
Öreg szívemnek jaj, be fáj!
Nagyanyó! Nekem nincs mit várnom,
Meghalok szépen teveled...
Elröppen egy perc... kettő... három...
Csak ketyegek, csak ketyegek...